



## **SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU DZIAŁALNOŚCI**

**Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego  
w Końskowoli  
za 2014 rok**



## SPIS TREŚCI

<b>I. WSTĘP</b> .....	2
<b>1. Status prawny, zadania</b> .....	2
1.1. Realizacja zadań LODR w Końskowoli .....	2
1.2. Komórki organizacyjne biorące udział w realizacji zadań w 2014 r. ....	5
1.3. Metodologia prac nad sprawozdaniem .....	6
1.4. Priorytety realizowanych działań w LODR w Końskowoli w roku 2014: .....	7
<b>II. PRIORYTETY DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W LODR W KOŃSKOWOLI W ROKU 2014</b> .....	10
<b>1. Priorytet 1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie lubelskim</b> .....	10
1.1. Program 1. Transfer innowacji technologicznych .....	10
1.2. Program 2. Popularyzacja i kształcenie rolników w zakresie poprawy jakości produktów rolnych (żywności) i dobrej praktyki rolniczej.....	37
1.3. Program 3. Pomoc rolnikom w zakresie ukierunkowania i zmiany profilu produkcji w aspekcie ekonomicznym .....	44
1.4. Program 4. Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania .....	60
<b>2. Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich</b> .....	62
2.1. Program 1. Działania proekologiczne i ochrona środowiska.....	62
2.2. Program 2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich .....	77
<b>3. Priorytet 3. Promowanie nowoczesnych myśli technologicznych i doradztwa</b> .....	96
3.1. Program 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej .....	96
3.2. Program 2. Współpraca z organizacjami okołorolniczymi .....	105
3.3. Działalność wydawnicza.....	109
3.4. Projekty zrealizowane w 2014 r.....	110
<b>4. Priorytet 4. Zarządzanie Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego</b> ...	116
<b>III. ZESTAWIENIE USŁUG DORADCZYCH PLANOWANYCH W LODR W KOŃSKOWOLI W 2014 R.</b> .....	123

# I. WSTĘP

## 1. Status prawny, zadania

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli w roku 2014 realizował zadania i usługi z zakresu doradztwa rolniczego jako samorządowa wojewódzka osoba prawna działająca na podstawie:

1. Ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (z późniejszymi zmianami) Dz. U. z 19.04.2013 r. poz. 474.
2. Uchwały Nr CCXXXIX/4915/2014 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 8 kwietnia 2014 r. w sprawie nadania Statutu Lubelskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.
3. Uchwały Nr CCXXXIX/4916/2014 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 8 kwietnia 2014 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Organizacyjnego Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli.

### 1.1. Realizacja zadań LODR w Końskowoli

Specjaliści i doradcy LODR w Końskowoli realizując podstawowe zadania stojące przed doradztwem udzielali wszechstronnej pomocy rolnikom oraz mieszkańcom obszarów wiejskich w celu zwiększenia dochodów z gospodarstwa rolnego, produkcji bezpiecznej żywności oraz działań mających na celu poprawę warunków życia rodzin wiejskich. Zrealizowano szereg działań w różnych obszarach poprzez:

- doradztwo indywidualne i grupowe,
- organizowanie szkoleń, seminariów, konferencji, kursów,
- organizowanie wystaw, pokazów, kolekcji, demonstracji i innych przedsięwzięć upowszechniających wiedzę rolniczą, nowe technologie produkcji i promujących produkty i wyroby przetwórstwa rolno-spożywczego,
- sporządzanie opracowań ekonomicznych, finansowych i technologicznych,
- prowadzenie działalności informacyjnej i wydawniczej.

#### **Realizacja zadań za 2014 r. ogółem:**

Nazwa zadania	Ilość	Liczba uczestników
<b>Zadania nieodpłatne</b>		
Szkolenia	1044	22172
Szkolenia praktyczne w tym: kursy bezpłatne ekologiczne, agroturystyczne i żywieniowe	158	2343
Szkolenia wyjazdowe	48	1226
Konferencje/Seminaria	37	2920
Wykłady	1318	-
Porady	43241	-
Zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe	1937	-
Artykuły (do gazet i na stronę internetową)	498	-
Audycje telewizyjne i radiowe	22	-
Monitoring gospodarstw rolnych (ankiety, embargo)	468	-
Informacje rynkowe	705	-
Cotygodniowe notowania targowiskowe	1052	-
Cotygodniowe notowania do MRiRW	220	-
Notowania cen środków do produkcji rolnej	276	-
Notowania cen nawozów mineralnych dla CDR Brwinów	151	-

Analiza kształtowania się relacji cen na produkty rolnicze i środki do produkcji	2	-
Opracowanie kalkulacji opłacalności produkcji	75	-
Imprezy wystawienniczo-targowe/Promocja działalności LODR na dożynkach i innych imprezach	550	-
Konkursy	23	802
Udział w komisjach klęskowych	83	-
Udział w komisjach konkursowych	79	-
Udział w posiedzeniach rad gmin, miast, powiatów, itp.	400	-
Projekt pt. „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad Integrowanej Ochrony Roślin w woj. lubelskim”	72	1453
Projekt pt. „Integrowana Produkcja Roślin”	6	150
<b>Zadania odpłatne</b>		
<b>Usługi doradcze w tym:</b>	<b>Ilość</b>	
Wniosek o dopłatę do materiału siewnego	213	
Plany przedsięwzięć	87	
Analizy ekonomiczne (w tym kalkulacje i szacunki)	3	
Umowy VAT (biuro rachunkowe)	630	
Plany nawozowe PRŚ	1085	
<b>Wnioski:</b>		
Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	15	
Wnioski obszarowe	23508	
Premia dla Młodych Rolników	764	
Modernizacja gospodarstw rolnych	4	
Modernizacja gospodarstw rolnych-wnioski o płatność	125	
Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego....	32	
Wnioski rolnośrodowiskowe	4751	
Plany działalności rolnośrodowiskowej	939	
Aktualizacje planów działalności rolnośrodowiskowej	502	
Inne (np. wypełnianie rejestru czynności rolnośrodowiskow	42	
Mikroprzedsiębiorstwa-wnioski o płatność	16	
Różnicowanie - wnioski o płatność	13	
Działania: Leader	1	
Atestacja opryskiwaczy	1218	
<b>Kursy:</b>	<b>Ilość</b>	<b>Liczba uczestników</b>
chemizacyjne	554	14732
kombajnistów	7	146

Z usług doradczych pracowników Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli skorzystało w 2014 roku 125 538 mieszkańców obszarów wiejskich.

Przeprowadzono ogółem 1287 szkoleń, a ich tematyka jest pokazana w tabelach w poszczególnych sprawozdaniach. W szkoleniach wzięło udział 28 661 osób.

Realizując cele stawiane doradztwu rolniczemu, LODR w Końskowoli prowadził wyznaczoną planem działalność na terenie województwa lubelskiego oraz realizował zadania dodatkowe, które nie były ujęte w Programie Działalności na rok 2014.

Popularyzowano również m.in. osiągnięcia wyróżniających się rolników, którzy współpracują z doradcami. Poniżej przedstawiamy tematykę i finalistów ogólnopolskich konkursów za 2013 roku.

1. W ogólnopolskim konkursie na Fermę i Hodowcę Bydła Mlecznego i Mięsnego pierwsze miejsce zajęło gospodarstwo Państwa Krystyny i Andrzeja Freligów z Żyrzyna w powiecie puławskim. Konkurs jest organizowany corocznie przez Wielkopolskie Wydawnictwo Rolnicze pod patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Gala finałowa V edycji Konkursu odbyła się 31.01.2014 r. podczas Międzynarodowych Targów Polagra Premiery w Poznaniu.

2. **20 maja 2014 roku** w Pałacu Prezydenckim odbyła się uroczystość wręczenia nagród laureatom i wyróżnionym w XIV edycji konkursu *Sposób na Sukces* na najlepsze przedsięwzięcia gospodarcze i społeczne na obszarach wiejskich. Konkurs Sposób na Sukces organizowany jest przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego oraz patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marka Sawickiego. Ma on na celu kreowanie przedsiębiorczych postaw wśród mieszkańców obszarów wiejskich, a tym samym wspieranie i promocję przedsięwzięć bezpośrednio oddziałujących na rozwój lokalnych społeczności.

**W kategorii rodzinnej firma Brenal Sp. z o.o. Janusz Spierzak z Siennicy Nadolnej pow. krasnostawski**, otrzymała nagrodę za wdrożenie innowacyjnych technologii cięcia i spawania przy produkcji urządzeń specjalnego przeznaczenia dla przemysłu spożywczego i farmaceutycznego.

Spółka „Brenal” została założona w 2002 r. Przedmiotem jej działalności jest produkcja maszyn specjalnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowanych, takich jak: zbiorniki kwasoodporne, urządzenia filtracyjne, zbiorniki ciśnieniowe, linie procesowe i urządzenia przemysłu spożywczego, przenośniki przemysłowe. Ponadto firma zajmuje się wykonawstwem form i oprzyrządowań, montażem i usługami w tym zakresie.

**W kategorii inicjatyw na rzecz rozwoju społeczności lokalnych Gmina Janów Lubelski Burmistrz Krzysztof Kołtyś** otrzymała nagrodę za utworzenie Parku Rekreacji Zoom Natury w Janowie Lubelskim w formie centrum edukacji aktywnej, pozwalającym aktywnie poznawać otaczający świat. Park Rekreacji Zoom Natury umożliwi nie tylko poszerzenie możliwości atrakcyjnego spędzania wolnego czasu, ale przede wszystkim generuje nowe miejsca pracy i źródła dochodów dla mieszkańców miasta i okolic. Celem przedsięwzięcia było zwiększenie możliwości zatrudnienia w dziedzinie rekreacji i turystyki w obiektach hotelarskich, rekreacyjnych, edukacyjnych, gastronomicznych i innych. Zoom Natury jest jednym z nielicznych w Polsce ośrodków edukacji interaktywnej, w skład którego oprócz parku linowego, kąpieliska i plaży, wchodzi nowoczesny kompleks budynków zaadaptowanych na laboratoria ekologii i ochrony środowiska. W skład kompleksu wchodzi: laboratorium Zoom Natury, laboratorium energii i recyklingu, laboratorium awifauny i troposfery i laboratorium Runo Leśne. Projekt budowy parku współfinansowany jest ze środków Europejskich Funduszu Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, działanie 7.1 Infrastruktura kultury i turystyki, NFOŚiGW w Warszawie oraz środków własnych.

Realizując budowę parku Gmina Janów Lubelski współpracuje z Lokalną Grupą Działania Leśny Krąg. Idea ekologii jest realizowana poprzez użycie naturalnych materiałów, produktów recyklingowych, najnowszych technologii przyjaznych środowisku, takich jak: odnawialne źródła energii w systemach grzewczych.

## 1.2. Komórki organizacyjne biorące udział w realizacji zadań w 2014 r.

- Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa (ZSP)
- Dział Przedsiębiorczości, Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki (ZPW)
- Dział Ekonomiki (ZEK)
- Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw (ZMD)
- Stanowisko ds. Zarządzania Jakością (NZJ)
- **Zespoły Doradztwa Rolniczego (23 – ZDR) – obsługują 20 powiatów z przynależnymi do nich gminami:**
  - Powiat bialski:*
    - ZDR Biała Podlaska z s. w Grabanowie, gminy (9): Biała Podlaska, Drelów, Janów Podlaski, Konstantynów, Leśna Podlaska, Międzyrzec Podlaski, Rokitno, Terespol, Zalesie, (ZDR - BP)
    - ZDR Wisznice, gminy (8): Kodeń, Łomazy, Piszczac, Rossosz, Sławatycze, Sosnówka, Tucznia, Wisznice, (ZDR - WI)
  - Powiat biłgorajski:*
    - ZDR Biłgoraj, gminy (12): Aleksandrów, Biłgoraj, Biszczka, Frampol, Goraj, Józefów, Łukowa, Obsza, Potok Górny, Tarnogród, Terespol, Turobin, (ZDR - BI)
  - Powiat chełmski:*
    - ZDR Chełm, gminy (14): Białopole, Chełm, Dorohusk, Dubienka, Kamień, Leśniowice, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Wierzbica, Wojstawice, Żmudź, (ZDR - CH)
  - Powiat hrubieszowski:*
    - ZDR Hrubieszów, gminy (8): Dołhobyczów, Horodło, Hrubieszów - miejska i wiejska, Mircze, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, (ZDR - HR)
  - Powiat janowski:*
    - ZDR Janów Lubelski, gminy (7): Batorz, Chrzanów, Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski, Modliborzyce, Potok Wielki, (ZDR - JL)
  - Powiat krasnostawski:*
    - ZDR Krasnystaw, gminy (9): Fajslawice, Gorzków, Izbica, Krasnystaw, Kraśniczyn, Łopiennik Górny, Rudnik, Siennica Różana, Żółkiewka, (ZDR – KS)
  - Powiat kraśnicki:*
    - ZDR Kraśnik, gminy (9): Annapol, Dzierzkowice, Gościeradów, Kraśnik, Szastarka, Trzydnik Duży, Urzędów, Wilkołaz, Zakrzówek, (ZDR – KR)
  - Powiat lubartowski:*
    - ZDR Lubartów, gminy (12): Abramów, Firlej, Jeziorzany, Kamionka, Kock, Lubartów, Michów, Niedźwiada, Ostrów Lubelski, Ostrówek, Serniki, Uścimów, (ZDR - LU)
  - Powiat lubelski:*
    - ZDR Bełżyce, gminy (5): Bełżyce, Borzechów, Konopnica, Niedrzwica Duża, Wojciechów, (ZDR – BE)
    - ZDR Bychawa, gminy (6): Bychawa, Jabłonna, Krzczonów, Strzyżewice, Wysokie, Zakrzew, (ZDR – BY)
    - ZDR Elizówka, gminy (5): Garbów, Głusk, Jastków, Lublin – miejska, Niemce, Wólka, (ZDR – EL)
  - Powiat łęczyński:*
    - ZDR Łęczna, gminy (6): Cyców, Ludwin, Łęczna, Milejów, Puchaczów, Spiczyn, (ZDR - ŁE)
  - Powiat łukowski:*
    - ZDR Łuków, gminy (9): Adamów, Krzywdą, Łuków, Serokomla, Stanin, Stoczek Łukowski, Trzebieszów, Wojcieszków, Wola Mysłowska, (ZDR – ŁU)

- Powiat opolski:*
  - ZDR Opole Lubelskie, gminy (7): Chodel, Józefów nad Wisłą, Karczmiska, Łaziska, Opole Lubelskie, Poniatowa, Wilków, (ZDR – OL)
- Powiat parczewski:*
  - ZDR Parczew, gminy (7): Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Podedwórze, Siemień, Sosnowica, (ZDR – PA)
- Powiat puławski:*
  - ZDR Końskowola, gminy (10): Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Puławy, Wąwolnica, Żyrzyn, (ZDR – KO)
- Powiat radzyński:*
  - ZDR Radzyń Podlaski, gminy (7): Borki, Czemierniki, Kąkolewnica Wschodnia, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan, Wołyń, (ZDR – RP)
- Powiat rycki:*
  - ZDR Ryki, gminy (6): Dęblin, Kłoczew, Nowodwór, Ryki, Stężycza, Ułęż, (ZDR – RY)
- Powiat świdnicki:*
  - ZDR Piaski, gminy (4): Mełgiew, Piaski, Rybczewice, Trawniki, (ZDR – PI)
- Powiat tomaszowski:*
  - ZDR Tomaszów Lubelski, gminy (12): Bełzec, Jarczów, Krynice, Lubycza Królewska, Łaszczów, Rachanie, Susiec, Tarnawatka, Telatyn, Tomaszów Lubelski, Tyszowce, Ułhówek, (ZDR – TL)
- Powiat włodawski:*
  - ZDR Włodawa, gminy (7): Hanna, Hańsk, Urszulin, Stary Brus, Włodawa, Wola Uhruska, Wyrki, (ZDR – WŁ)
- Powiat zamojski:*
  - ZDR Zamość z s. w Sitnie, gminy (15): Adamów, Grabowiec, Komarów, Krasnobród, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Radecznicza, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Sułów, Szczebrzeszyn, Zamość, Zwierzyniec, (ZDR – ZA)

### 1.3. Metodologia prac nad sprawozdaniem

Sprawozdanie z realizacji rocznego Programu Działalności Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli za rok 2014 jest dokumentem przygotowanym przez Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw w oparciu o dane przekazane przez Kierowników Działów i Zespołów Doradztwa Rolniczego pełniących nadzór organizacyjny i merytoryczny nad realizacją planów działalności w roku 2014, z wyjątkiem Działu Księgowości, który składa odrębne sprawozdanie. Podstawą do opracowania programu LODR w Końskowoli były roczne sprawozdania z działalności 23 Zespołów Doradztwa Rolniczego i Działów Merytorycznych jak również sprawozdawczość elektroniczna. Komórki organizacyjne opracowały swoje Sprawozdania Roczne na podstawie indywidualnych Sprawozdań poszczególnych doradców i specjalistów. Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw przedkłada Dyrektorowi Sprawozdanie do weryfikacji. Dyrektor przedkłada Sprawozdanie do zaopiniowania Społecznej Radzie Doradztwa Rolniczego, a następnie do zatwierdzenia Zarządowi Województwa Lubelskiego.

#### 1.4. Priorytety realizowanych działań w LODR w Końskowoli w roku 2014:

### **Priorytet 1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie lubelskim**

#### **Program 1. Transfer innowacji technologicznych**

Zadania:

1. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji roślinnej
2. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji ogrodniczej
3. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej

#### **Program 2. Popularyzacja i kształcenie rolników w zakresie poprawy jakości produktów rolnych (żywności) i dobrej praktyki rolniczej**

Zadania:

1. Informacja i doradztwo w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)
2. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatność do gruntów rolnych (dopłaty bezpośrednie)
3. Upowszechnianie wśród rolników wiedzy i nabywanie umiejętności stosowania integrowanych metod ochrony
4. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych

#### **Program 3. Pomoc rolnikom w zakresie ukierunkowania i zmiany profilu produkcji w aspekcie ekonomicznym**

Zadania:

1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW 2014-2020 i wskazanie źródeł finansowania
2. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej
3. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych
4. Podatki w rolnictwie
5. Prowadzenie rachunkowości i analiz na podstawie danych uzyskanych w ramach systemu Polski FADN
6. Gromadzenie rolniczych informacji rynkowych

#### **Program 4. Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania**

### **Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich**

#### **Program 1. Działania proekologiczne i ochrona środowiska**

Zadania:

1. Kształtowanie postaw i zachowań mieszkańców obszarów wiejskich sprzyjających ochronie środowiska
2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)
3. Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb
4. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności
5. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu Programów Rolnośrodowiskowo - Klimatycznych
6. Wspieranie wykorzystania surowców rolniczych w pozyskiwaniu odnawialnych źródeł energii

## **Program 2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich**

Zadania:

1. Propagowanie i pomoc w rozwijaniu pozarolniczych form aktywności gospodarczej, w tym agroturystyki, turystyki, produktów turystycznych/ reorientacja zawodowa mieszkańców obszarów wiejskich
2. Wspieranie przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i sprzedaży bezpośredniej
3. Wspieranie inicjatyw lokalnych i pomoc przy pozyskiwaniu funduszy na działalność
4. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny

## **Priorytet 3. Promowanie nowoczesnych myśli technologicznych i doradztwa**

### **Program 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej**

Zadania:

1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej w ramach prac prowadzonych na obiektach dydaktyczno-wdrożeniowych LODR
2. Organizacja wystaw, targów i festynów
3. Organizacja konkursów, olimpiad wiedzy rolniczej i ekologicznej

### **Program 2. Współpraca z organizacjami okółrolniczymi**

Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

## **Priorytet 4. Zarządzanie Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego**

Działalność wewnętrzna

- a) zarządzanie zasobami kadrowymi (szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne)
- b) zarządzanie systemem jakości

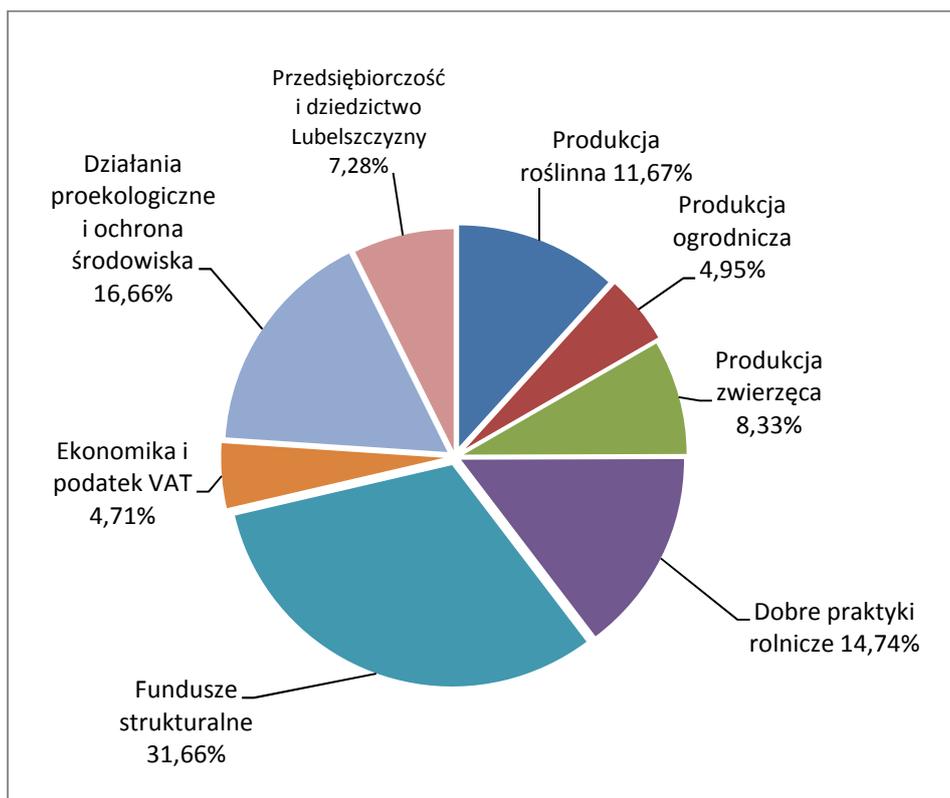
### **Zestawienie działań zrealizowanych przez LODR w Końskowoli w 2014 roku**

Działanie	Liczba działań							
	priorytet I - P	priorytet I - W	priorytet II - P	priorytet II - W	priorytet III - P	priorytet III - W	Razem- P	Razem- W
Szkolenia*	801	909	262	293	19	27	1082	1228
Konferencje	24	27	7	10			31	37
Porady	21829	32887	8458	10354			30287	43241
Artykuły**	223	269	130	166	29	63	382	498
Zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe	1057	1046	897	891			1954	1937
Działania odpłatne-opracowania	10274	25381	2392	7350			12666	32731
Kursy/szkolenia kwalifikacyjne	207	561	8	22			215	583
Imprezy wystawienniczo-targowe/ Promocja działalności LODR na dożynkach i innych imprezach					316		316	550
Konkursy					8	23	8	23

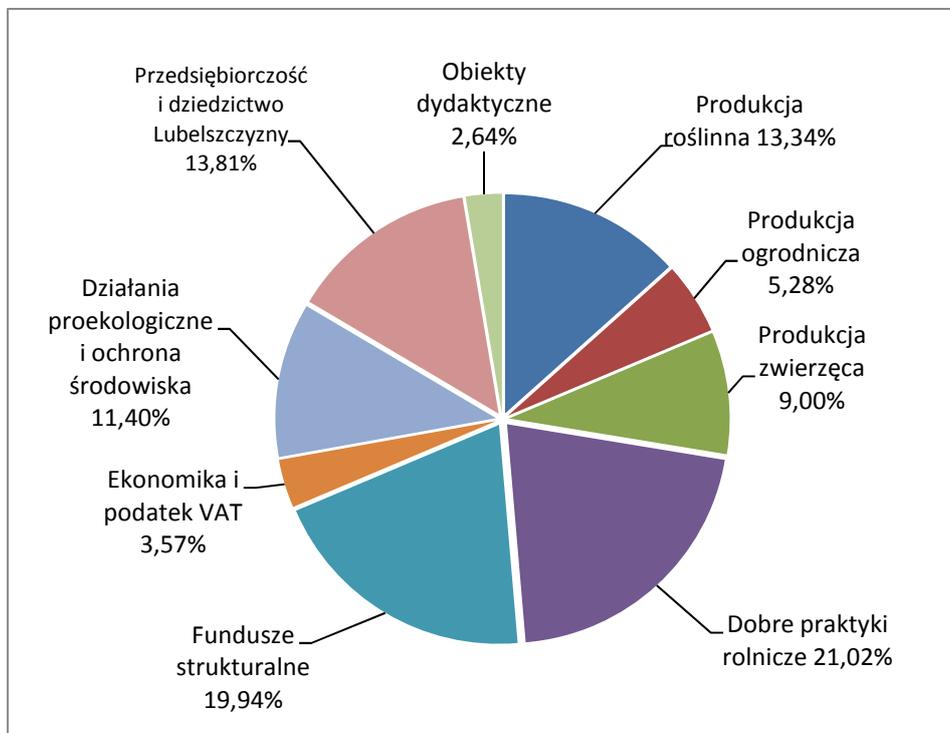
\*Stacjonarne, praktyczne, wyjazdowe

\*\* Artykuły do gazet i na stronę internetową

**Tematyka porad udzielanych przez specjalistów i doradców LODR w Końskowoli w 2014 r.**



**Tematyka szkoleń zorganizowanych przez specjalistów i doradców LODR w Końskowoli w 2014 r.**



## **II. PRIORYTETY DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W LODR W KOŃSKOWOLI W ROKU 2014**

### **1. Priorytet 1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie lubelskim**

#### **1.1. Program 1. Transfer innowacji technologicznych**

Realizacja tego tematu zakładała podnoszenie świadomości, poziomu wiedzy i umiejętności rolników z zakresu nowych technologii w produkcji roślinnej, ogrodniczej i zwierzęcej.

Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej to jeden z czynników warunkujących podnoszenie efektywności ekonomicznej gospodarstw rolnych. Aby rolnicy mogli świadomie i zgodnie z obowiązującymi rozwiązaniami prawnymi zarządzać swoimi gospodarstwami muszą stale doskonalić umiejętności zawodowe. W obecnych czasach ważne jest aby wyprodukować dużo i dobrej jakości produktów, ale jeszcze ważniejsze jest, aby plody rolne mogły zostać sprzedane po dobrej, satysfakcjonującej rolnika cenie.

#### **Zadanie 1. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji roślinnej**

Zadania doradcze proponowane jako formy szkoleniowe dla rolników dotyczyły głównie zapoznawania z nowymi technologiami, bezpiecznymi dla środowiska, opartymi o wyniki analiz gleby, prawidłowych zasad wapnowania i nawożenia, oraz zrównoważonych metod uprawy głównych gatunków roślin rolniczych.

Dużym zainteresowaniem rolników cieszyło się szkolenie na temat „Nowe technologie w uprawie rzepaku ozimego” zorganizowane 21.01.2014 r. przez Zespół Doradztwa Rolniczego w Kraśniku. W spotkaniu uczestniczyło 75 osób.

Na temat nowych technologii w uprawie rzepaku z uwzględnieniem integrowanej ochrony roślin mówiła Danuta Dziubińska z ZDR Piaski. Przedstawiła ona najnowsze zalecenia dotyczące nawożenia mineralnego tego gatunku, dokarmiania dolistnego, stosowania biostymulatorów, zwalczania chorób i szkodników, nowe preparaty do zwalczania chwastów, porównała siew tradycyjny i rozrzedzony, omówiła postępowanie w integrowanej produkcji rzepaku z uwzględnieniem progów szkodliwości.

W dalszej części spotkania swoją ofertę przedstawiła Firma AgriTecno, która zaprezentowała nawozy zawierające biologicznie aktywne składniki, niezbędne do właściwego wzrostu i plonowania. Są to między innymi preparaty: dolistne, doglebowe, zapobiegające rozwojowi bakterii i grzybów, uzupełniające makro- i mikroskładniki.

Przedstawiciel firmy Syngenta omówił program ochrony rzepaku z uwzględnieniem stosowania nowych środków ochrony roślin.

W dniu 11 września w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Potoczku odbyło się szkolenie praktyczne z zakresu przygotowania i konserwacji pasz dla bydła, adresowane do rolników oraz uczniów ZSCKR. Jego organizatorami byli ZSCKR w Potoczku oraz LODR w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Janowie Lubelskim.

Wykłady obejmowały zagadnienia uprawy kukurydzy z przeznaczeniem na kiszonkę oraz techniki i warunków procesu zakiszania roślin pastewnych. Wojciech Rysak z LODR przedstawił zasady integrowanej ochrony kukurydzy. Przedstawiciel firmy DeLaval, Adam Bartoszek, mówił o zależnościach między zakiszaniem pasz objętościowych a wydajnością mleczną krów, a także o nowoczesnych technologiach w zakresie sprzętu udojowego.

Swoją ofertę zaprezentowała firma ProBiotics, przedstawiając rolę mikroorganizmów wykorzystywanych w zakiszaniu pasz i gospodarstwie domowym.

Część praktyczna szkolenia odbyła się w gospodarstwie szkolnym, gdzie uczestnicy mogli obserwować, jak sporządza się kiszonkę z kukurydzy. Szkolenie zakończyła wycieczka (wozem) na kolekcje pięciu odmian kukurydzy: Wigo, San, Kadryl, Glejt, Reduta. Odbywał się tam zbiór kukurydzy na cele paszowe, można było porównać i podyskutować na temat wydajności i zastosowanych metod uprawy.

19 marca odbyło się szkolenie powiatowe w Tomaszowie Lubelskim. Blisko pięćdziesięciu rolników przybyło do siedziby miejscowego Zespołu Doradztwa Rolniczego by wysłuchać wykładów na temat nowych technologii ochrony roślin rolniczych oraz uprawy fasoli. Powiat tomaszowski i przylegający doń powiat hrubieszowski są ośrodkiem uprawy fasoli wielokwiatowej na suche nasiona. Dochody ze sprzedaży fasoli są źródłem utrzymania setek gospodarstw. Handel towarem odbywa się na lokalnych targowiskach w Tyszowcach i Łaszczowie, powstały firmy zajmujące się handlem nasionami mające rynki zbytu tak odległe jak kraje basenu Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu.

Jednym z najważniejszych problemów w uprawie fasoli jest mały wybór dozwolonych do stosowania środków ochrony roślin - dopuszczone są tylko dwie substancje aktywne działające na chwasty dwuliścienne i jedna substancja zwalczająca chwasty jednoliścienne. Podobnie jest ze środkami zwalczającymi choroby i szkodniki. Stan taki wynika z braku zainteresowania producentów środków ochrony roślin bowiem procedura rejestracyjna jest długotrwała i kosztowna, w związku z tym firmy te nie są zainteresowane ponoszeniem kosztów związanych z rejestracją na uprawy o niewielkim znaczeniu gospodarczym. Wyjściem byłoby zastosowanie uproszczonej procedury wynikającej z zastosowań małopowierzchniowych. Jednym z hodowców fasoli jest firma Plantico. Specjalista do spraw marketingu przedstawił ofertę odmian tej rośliny przeznaczonych na suche nasiona. Firma ta jest producentem bardzo popularnej wśród rolników odmiany Eureka. Przedstawiciel regionalny „Spójni” w Nochowie zaproponował własne nasiona warzyw gruntowych kładąc nacisk na krajowe odmiany fasoli, marchwi i ogórka. Wskazał na ważne cechy użytkowe odmian krajowych w porównaniu do odmian zagranicznych: przystosowanie do lokalnych warunków glebowych i klimatycznych oraz niższy koszt.

Inną rośliną strączkową, mającą największe znaczenie w świecie, a zdobywającą dopiero uznanie w Polsce jest soja. Teren południowo-wschodniej Lubelszczyzny z racji silnych wpływów klimatu kontynentalnego ma dogodne warunki do uprawy tej rośliny. Pierwsze plantacje towarowe soi zasiane w ubiegłym roku dały obiecujące plony- jedna z plantacji odmiany Mavka dała 3,9 tony nasion z hektara. O wynikach tych doświadczeń mówiła Natalia Sybircewa z firmy Agroyoumis. Firma ta ma w ofercie trzy zarejestrowane odmiany soi i zamierza wprowadzić trzy dalsze. Polska importuje 2 mln ton śrutu sojowej rocznie, jest to śruta pochodząca niemal wyłącznie z roślin modyfikowanych genetycznie. Wprowadzenie soi do uprawy da efekty nie tylko w postaci zmniejszenia importu śrutu i oleju, ale także wpłynie na poprawę żyzności gleb. Dotychczas soja miała znaczenie głównie amatorskie, co wynikało z braku podmiotów zajmujących się skupem i przetwórstwem. Jaskółką zmian jest jedna z dużych firm zajmujących się roślinami oleistymi, która uruchamia w tym roku skup w elewatorze Zimno na terenie powiatu tomaszowskiego.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rolników, Zespół Doradztwa Rolniczego w Bełżycach, dnia 20 lutego, zorganizował szkolenie dla producentów zbóż i roślin strączkowych. Omówiono na nim tematy związane z integrowaną ochroną roślin oraz agrotechniką zbóż i soi w aspekcie IOR. Dobór tematów był podyktowany koniecznością pogłębiania wiedzy w zakresie technologii produkcji i dostosowania się rolników do obowiązujących wymogów. Ponieważ od 1 stycznia 2014 roku wszyscy rolnicy w Unii Europejskiej muszą stosować się do zasad integrowanej ochrony roślin, niezbędne było poszerzenie znajomości zagadnień związanych z technologią uprawy o nowe elementy.

Wojciech Rysak z LODR w Końskowoli zapoznał słuchaczy z ideą, celami i zobowiązaniami wynikającymi z konieczności stosowania zasad integrowanej ochrony roślin. Uwzględniając to zagadnienie, omówił technologię uprawy soi. Zwrócił uwagę, że ta roślina wydaje się być perspektywiczną, z uwagi na potrzebę zwiększenia krajowej produkcji białka roślinnego oraz jej niekwestionowaną rolę w płodozmianie.

Następnie głos zabrał Krzysztof Kurus z LODR w Końskowoli. Omawiając agrotechnikę zbóż, zwrócił uwagę na często lekceważone aspekty uprawy, które później muszą być rekompensowane nawożeniem mineralnym i chemiczną ochroną. Odpowiednie zabiegi uprawowe, dobór odmiany,

nawożenie mineralne w oparciu o zasobność gleby i potrzeby pokarmowe roślin, w zależności od fazy rozwojowej, to elementy integrowanej ochrony, które powinny być podstawą technologii, a zabiegi chemiczne dodatkowo je wspierać. Wykładowca zaznaczył, że decyzję o wykonaniu zabiegu chemicznymi środkami ochrony roślin należy podejmować w oparciu o obserwacje upraw. Podkreślił tutaj znaczenie umiejętności rozpoznawania gatunków chwastów, szkodników i chorób.

W dniach 25 – 27 listopada br. odbyły się 3 seminaria zorganizowane w ramach współpracy Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego i LODR w Końskowoli, poświęcone problematyce upowszechniania uprawy roślin strączkowych na nasiona, jako surowca dla przemysłu paszowego. Wysokie koszty pozyskiwania importowanej śruty sojowej, możliwości uzyskania specjalnych dopłat do uprawy roślin strączkowych oraz urozmaicenie doboru roślin w zmianowaniu są zachętą do większego zainteresowania produkcją białka paszowego z krajowych surowców.

W szkoleniach wzięło udział grono wybitnych specjalistów z IUNG oraz Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Omawiano zagadnienia związane z możliwościami rozwiązania deficytu białka paszowego poprzez uprawę głównych gatunków roślin strączkowych w siewie czystym i w mieszankach ze zbożami przydatnych na różne rodzaje gleb, wybrane elementy ich agrotechniki, jak również wyniki aktualnych badań nad wykorzystaniem roślin strączkowych w żywieniu trzody chlewnej i drobiu, oraz zasady organizacji obrotu handlowego nasionami. Zaproponowano nowy sposób organizacji sprzedaży nasion strączkowych poprzez tworzenie klastrów zrzeszających producentów i przedsiębiorstwa nasienne w celu zaoferowania odbiorcom większych partii nasion dobrej jakości i zwiększenia udziału w produkcji mieszanek paszowych krajowych nasion grochu, bobiku i łubinów. Dodatkowo zaprezentowano instalacje do produkcji mieszanek paszowych z wykorzystaniem własnych komponentów dla mniejszych i średniej wielkości gospodarstw. W szkoleniach, które odbyły się w Sitnie, Grabanowie i w Końskowoli wzięło udział ogółem 167 rolników i doradców.

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **1/R Wdrażanie ekonomicznie uzasadnionych i bezpiecznych dla środowiska technologii produkcji roślinnej – zrealizowano 239.**

Cel: obejmował podstawowe gatunki roślin uprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzenia w gospodarstwie nowych, zalecanych odmian oraz doboru w uprawie takich środków produkcji ( nawożenie, ochrona) które umożliwią uzyskanie dobrych plonów zarówno pod względem jakości, jak i opłacalności uprawy na wybrane rynki zbytu. Tematyka zrealizowanych demonstracji była prawidłowo dobrana dla danego rejonu uprawy. Zakładano je w gospodarstwach rolnych o dość zróżnicowanej powierzchni, lecz charakteryzujących się produkcją o charakterze towarowym. Stosowano racjonalne elementy agrotechniki, z wykorzystaniem odmian aktualnie zarejestrowanych. W tym sensie prace te miały charakter innowacyjny dla gospodarstw. W następnym sezonie należy jednak zwrócić uwagę by rolnicy wysiewali w większym stopniu odmiany aktualnie zalecane do uprawy na terenie województwa, z uwzględnieniem wyników PDOiR. Opłacalność produkcji została wykazana praktycznie we wszystkich przypadkach, niekiedy wskazywano jednak na niskie ceny zbytu. Efekt wymierny: uzyskanie dobrych plonów uprawianych odmian. **Demonstracje** - w ramach tego tematu wdrożenia uzyskano np. z: pszenicą ozimą Ostroga - plon 96 dt z ha, pszenicą ozimą Akteur, plon na poziomie 76 dt z ha, oraz jarą odm. Waluta, plon na poziomie 65 dt z ha. Oprócz pszenicy uprawiano we wdrożeniach kukurydzę na zielonkę, która wydała plon 600 dt. W ramach tego tematu wdrożeń uprawiano również wczesną odmianę ziemniaka na cele konsumpcyjne Bellarosa – uzyskano z niej plon towarowy 380 dt.

Dla wszystkich wdrożeń policzono koszty jednostkowe produkcji. We wszystkich przypadkach były one niższe od cen rynkowych poszczególnych gatunków roślin w okresie II półrocza 2014 r. W większości prace te realizowano na plantacjach zbóż, co jest zgodne ze strukturą upraw, jednak realizując ten temat należy w przyszłości zwrócić większą uwagę rolników do stosowania racjonalnych zmianowań. **Kolekcje** - wykonano między innymi w formie kolekcji nowych odmian na polu

doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II. W ramach kolekcji buraka cukrowego porównywano plonowanie 3 polskich odmian Kutnowskiej Hodowli Buraka Cukrowego: Finezja, Szach i Janosik. Największe plony korzeni na poziomie 89,23 t z ha i plon cukru 15,96 t z ha dała odmiana Finezja, a najmniejsze odmiana Janosik – 82,85 t z ha i 12,3 t cukru z ha. W ramach tego tematu porównywano również plony pszenic w kolekcji odmian zbóż ozimych w Pożogu II. Największe plony wydała odmiana Toback – 94,26 dt z ha, zaś najmniejsze odmiana Rokosz – 60,77 dt z ha. Odmiana Rokosz – najmniej plenna jest formą pszenicy orkiszowej, cennej pod względem składników odżywczych i przydatną do uprawy w gospodarstwach ekologicznych. Z prób ziarna poddanych analizom na zawartość składników wynika, iż zawartość białka była ujemnie skorelowana z plonem ogólnym – największą zawartość stwierdzono w Legendzie – 15% białka, odmiana ta dała plon ziarna na poziomie 60,77 dt. Kolekcje uprawiane w Pożogu II dostarczają ważnych informacji o efektach stosowania nowych środków produkcji, na przykład na oziminach porównywano efekty działania nowych fungicydów zarejestrowanych przeciwko chorobom grzybowym, jak Seguris i Osiris. Okazały się one skuteczne i konkurencyjne cenowo. Porównanie tempa rozwoju odmian zbóż w takcie wegetacji, podatności na agrofagi i poziomu plonowania dostarcza ważnych informacji, wykorzystywanych podczas szkoleń rolniczych i w opracowaniach LODR Końskowola.

W ramach kolekcji w Pożogu II uprawiana była również kukurydza na ziarno. Plony kukurydzy były w 2014 r. duże, największy plon z 20 odmian uzyskano ze śr. wczesnego mieszańca Supreme – 228,48 dt z ha. najmniejszy plon z kolekcji wydała Makila – 122,09 dt ziarna z ha. Średni plon wszystkich badanych odmian wyniósł 188,51 dt przy udziale ziarna w kolbach 87,01%. Wśród porównywanych w gospodarstwie indywidualnym 2 odmian pszenicy ozimej większe plony wydała odmiana Arkadia – 67 dt z ha, nieco słabiej plonowała Ostroga – 59 dt z ha. Odmiana ta, z uwagi na ościste kłosa przydatna jest na tereny przyleśne, gdzie większe szkody powoduje zwierzyna łowna.

#### **4/R Właściwa regulacja oraz prawidłowy dobór parametrów pracy maszyn i urządzeń rolniczych jako gwarancja dobrze wykonanego zabiegu agrotechnicznego – zrealizowano 30.**

Cel: dostosowanie środków technicznych do potrzeb gospodarstwa z uwzględnieniem jego skali produkcji, lub zmiany profilu produkcji.

Efekt wymierny zadania: w konkretnym przykładzie polegał na zmechanizowaniu obrywania liści z łodyg chmielu, co poprawiło wydajność pracy i umożliwiło adaptację posiadanej w gospodarstwie czyszczarki chmielu. Koszt adaptacji wyniósł 2300 zł. Zastosowana innowacja pozwoli na lepszą organizację zbioru i poprawę wydajności pracy przy zbiorze chmielu w gospodarstwie o ok. 80 %. Prowadzono prace z tego tematu w gospodarstwach, które dokonywały nowych inwestycji w zakresie mechanizacyjnym – głównie zakupu maszyn i ciągników rolniczych w ramach modernizacji gospodarstw. W przyszłości należy usprawnić jakość dokumentacji w tym zakresie, głównie uzasadnienia konieczności dodatkowych inwestycji.

#### **Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	168
2	Konferencje/seminaria	4
3	Porady	5044
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	269
5	Opracowania – wnioski o dopłatę do materiału siewnego	213

#### **Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Rośliny strączkowe źródłem białka paszowego.	ZSP	2	97
2	Zmiany w rolnictwie Lubelszczyzny - nowe wyzwania dla doradztwa i praktyki rolniczej.	ZSP	1	75
3	Efektywne nawożenie roślin.	ZSP	1	70

Szkozenia				
1	Nowe technologie uprawy zbóż i rzepaku.	ZDR w Parczewie, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Bychawie	3	42
2	Nowe technologie w uprawie rzepaku z uwzględnieniem CC.	ZDR w Zamościu	1	12
3	Rośliny strączkowe źródłem białka paszowego.	ZDR w Zamościu	1	70
4	Nowe technologie w uprawie zbóż jarych.	ZDR w Końskowoli	1	10
5	Uprawa kukurydzy na kiszonkę.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	20
6	Technologii uprawy ziemniaków jadalnych.	ZDR w Łęcznej	1	23
7	Nowe technologie w uprawie zbóż ozimych.	ZDR w Końskowoli	1	14
8	Agrotechnika uprawy zbóż z uwzględnieniem doboru odmian nawożenia i ochrony roślin.	ZDR w Wisznicach	3	33
9	Nowe odmiany zbóż.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Parczewie	3	28
10	1. Odmiany i uprawa chmielu. 2. Nawożenie chmielu. 3. Asahi w uprawie chmielu.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	57
11	Zalecane odmiany zbóż ozimych. Zwalczanie chwastów, chorób i szkodników w zbożach.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	18
12	Uprawa i Ochrona Fasoli.	ZDR w Zamościu	1	18
13	Sprawność opryskiwacza a skuteczność zabiegów ochrony roślin.	ZDR w Hrubieszów	1	10
14	Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji roślinnej.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	11
15	Zasady doboru dysz.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	10
16	Nowe technologie w produkcji roślin rolniczych-pszenica.	ZDR w Chełmie	3	46
17	Nowości w uprawie zbóż.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	2	12
18	Zalecane odmiany zbóż jarych.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	36
19	Ochrona roślin rolniczych-choroby i szkodniki. Technologia uprawy fasoli wielokwiatowej.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	53
20	Nowe technologie w uprawie rzepaku.	ZDR w Piaskach	1	19
21	Zasady nawożenia i ochrony zbóż. Zalecane odmiany zbóż jarych.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	14
22	Uprawa ziemniaków.	ZDR w Bełżycach	1	10
23	Uprawa i ochrona zbóż.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	10
24	Lista zalecanych odmian dla Lubelszczyzny. Odstępstwo rolne.	ZDR we Włodawie	1	47
25	Ochrona roślin rolniczych.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	23
26	Nowości w uprawie roślin strączkowych.	ZDR w Zamościu	1	18

27	Nowoczesne technologie uprawy zbóż.	ZDR w Łukowie, ZDR w Zamościu	2	70
28	Agrotechnika zbóż.	ZDR w Bełżycach	1	47
29	Doskonalenie technologii uprawy pszenicy.	ZDR w Chełmie	2	25
30	Ochrona roślin rolniczych przed chorobami, szkodnikami i chwastami.	ZDR w Lubartowie	1	28
31	Technologia uprawy kukurydzy.	ZDR w Lubartowie	1	34
32	Choroby grzybowe-fuzarioza wzrastające zagrożenie, zwalczanie chorób grzybowych, biostymulatory w uprawie zbóż.	ZDR w Piaskach	1	118
33	Technologia uprawy roślin strączkowych.	ZDR w Łęcznej	1	15
34	Technologia uprawy rzepaku. Nowe technologie w nawożeniu rzepaku ozimego. Możliwości ochrony rzepaku preparatami firmy Syngenta. Prezentacja odmian rzepaku KWS Polska.	ZDR w Zamościu	1	73
35	Nowe technologie w uprawie zbóż.	ZDR w Chełmie	2	53
36	Uprawa kukurydzy na cele energetyczne i ziarno.	ZSP	1	23
37	Ochrona i dokarmianie dolistne zbóż. Program ochrony zbóż Firmy DuPont i Bayer. Dokarmianie dolistne zbóż preparatami zawierającymi kwasy huminowe i falwowe oraz mikroelementy, nawozy mikroelementowe z aminokwasami. Integrowana ochrona zbóż, zalecenia w zbożach, nawożenie. Odmiany zbóż jarych.	ZDR w Piaskach	1	70
38	Aktualne problemy w produkcji ziemniaka.	ZDR w Łukowie	1	44
39	Nowe technologie w uprawie zbóż z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin.	ZDR w Zamościu	1	23
40	Nowe tendencje w uprawie zbóż.	ZDR w Łęcznej	1	28
41	Agrotechnika uprawy zbóż jarych. Ochrona przed chwastami i chorobami.	ZDR w Lubartowie	1	15
42	Ochrona roślin rolniczych-choroby i szkodniki.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	14
43	Nowe technologie w uprawie rzepaku.	ZDR w Kraśniku	1	75
44	Technologia uprawy zbóż.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	31
45	Nowości w technologii produkcji pszenic jakościowych z uwzględnieniem Dobrej Praktyki Rolniczej.	ZDR w Zamościu	1	14
46	Nowe rozwiązania w produkcji roślinnej. Zalecane odmiany dla województwa lubelskiego.	ZDR w Kraśniku	1	18
47	Prawidłowa uprawa zbóż.	ZDR w Zamościu	1	10
48	Pokaz pracy maszyn uprawnych w polu.	ZDR w Rykach	1	45
49	Technologia uprawy ziół, zbiór oraz przygotowanie do suszenia i sprzedaży.	ZDR w Lubartowie	1	10
50	Rozpoznawanie chorób tytoniu na rozsadniku i w polu.	ZDR w Biłgoraju	2	12
51	Uprawa, nawożenie i ochrona zbóż, rzepaku, kukurydzy i ziemniaka.	ZDR w Lubartowie	1	32

52	Nowe technologie uprawy zbóż, choroby zbóż - rozpoznawanie, ochrona.	ZDR w Rykach	1	11
53	Nowe tendencje w uprawie rzepaku i zbóż.	ZDR w Łęcznej	1	12
54	Uprawa i przechowywanie ziemniaków w gospodarstwie.	ZSP	1	35
55	Nowe technologie uprawy zbóż.	ZDR w Parczewie	1	22
56	Rozpoznawanie chorób i szkodników w uprawie rzepaku.	ZDR w Zamościu	3	25
57	Rozpoznawanie i zwalczanie chorób i szkodników na plantacjach roślin uprawnych - zboża.	ZDR w Zamościu	3	22
58	Rozpoznawanie chorób grzybowych zbóż.	ZDR w Chełmie	1	12
59	Program zwalczania fuzarioz w pszenicach ozimych, zwalczanie chorób i szkodników w rzepaku ozimym.	ZDR w Piaskach	1	96
60	Rozpoznawanie chorób grzybowych zbóż.	ZDR w Chełmie	1	10
61	Rozpoznawanie chorób i szkodników zbóż ozimych i rzepaku.	ZSP	1	27
62	Przygotowanie opryskiwacza do pracy.	ZDR w Biłgoraju	2	18
63	Stan przezimowania i zachwaszczenia ozimin.	ZDR w Chełmie	1	19

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Jak walczyć ze ślimakami?	ZDR w Hrubieszów	1
2	Tradycja uprawy ziół w gminie Abramów.	ZDR w Lubartowie	1
3	Verticilioza chmielu.	ZSP	1
4	Zbiór ziemniaków.	ZDR we Włodawie	1
5	Choroby przechowalnicze ziemniaków.	ZDR w Parczewie	1
6	Łączenie zabiegów ochrony roślin w uprawie zbóż.	ZSP	1
7	Ziemniaki i warzywa spod Lublina.	ZSP	1
8	Przechowywanie ziemniaków.	ZSP	1
9	Nawożenie zbóż.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
10	Uprawa rutwicy wschodniej.	ZDR w Chełmie	1
11	Jak ułatwić start pszenicy?	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
12	Wykorzystać słomę.	ZSP	1
13	Nawożenie donasienne roślin.	ZDR w Chełmie	1
14	Rekultywacja trwałych użytków zielonych.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
15	Rośliny pastewne w uprawie poplonowej.	ZSP	1
16	Uprawa łubinu wąskolistnego.	ZSP	1
17	Przygotowanie opryskiwacza do pracy.	ZDR w Biłgoraju	1
18	Soja wraca do łask.	ZDR w Zamościu	1
19	Metody zwalczania uciążliwych chwastów w zbożach.	ZDR w Chełmie	1
20	Nowa dyrektywa tytoniowa Komisji Europejskiej.	ZDR w Biłgoraju	1
21	Odchwaszczamy ziemniaki.	ZSP	1
22	Przechowywanie środków ochrony roślin w gospodarstwie.	ZDR w Chełmie	1
23	Zwalczanie zarazy ziemniaka w uprawie ziemniaków.	ZDR w Łukowie	1
24	Nawożenie pszenicy ozimej na kłos.	ZDR w Łęcznej	1
25	Poprawny siew.	ZSP	1
26	Łokaś garbatek znów atakuje.	ZDR w Chełmie	1

27	Ochrona rzepaku ozimego z uwzględnieniem IOR.	ZDR w Piaskach	1
28	Technologia uprawy cząbra ogrodowego.	ZDR w Krasnymstawie	1
29	Opryskiwacz sprawny technicznie.	ZSP	1
30	Rzepak ozimy - zalecenia agrotechniczne na wiosnę.	ZDR w Piaskach	1
31	Szczepionka dla roślin motylkowych.	ZDR w Końskowoli	1
32	Rola płodozmianu w uprawie roślin zbożowych na przykładzie gospodarstwa Janusza Anasiewicza z Książa.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
33	Uprawa lucerny na paszę.	ZDR w Chełmie	1
34	Czy rekordowe plony uratują świat.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Uprawa ziół w naszym regionie - z uwzględnieniem uprawy rumianku.	ZDR w Wisznicach	1
2	Trudne warunki pogodowe w warzywnictwie.	ZSP	1

## Zadanie 2. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji ogrodnictwa

Branża ogrodnicza to bardzo szerokie spektrum działania. Województwo lubelskie to duże zagłębie owocowo-warzywno. Wychodząc naprzeciw zainteresowaniu rolników realizowano działalność dydaktyczno-szkoleniową obejmującą organizację i przeprowadzenie seminariów wojewódzkich, prowadzenie wykładów na szkoleniach ogrodniczych w powiatach i gminach, fachowy instruktaż praktyczny w terenie, doradztwo ogrodnicze telefoniczne, internetowe i na miejscu w biurze wg zapotrzebowania rolników.

W dniach 31 stycznia - 1 lutego 2014 r. w Kraśniku odbyła się jubileuszowa X Międzynarodowa Konferencja Sadownicza. Tematem tegorocznego spotkania sadowników były aktualności w produkcji owoców jagodowych i pestkowych.

Gościem specjalnym Konferencji był Antonio Dominguez z Chile, prezydent Międzynarodowej Organizacji Malinowej, który przedstawił prezentację dotyczącą najnowszych trendów w światowej uprawie malin. Drugi dzień spotkania sadowników i producentów malin upłynął pod znakiem wizyty Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Stanisława Kalembę. Na początku spotkał się on z uczestnikami Międzynarodowej Konferencji Sadowniczej, a następnie, w towarzystwie prezydenta Antonio Domingueza oraz marszałka województwa lubelskiego Krzysztofa Hetmana i starosty kraśnickiego Andrzeja Maja, z dziennikarzami.

Minister spotkał się z rolnikami powiatu kraśnickiego, aby zaprezentować planowane działania ministerstwa i rządu w dziedzinie polityki rolnej na lata 2014-2020. Podkreślił, że w nowej perspektywie wyższa będzie pomoc na modernizację gospodarstw rolnych i będzie więcej pieniędzy dla młodych rolników. Zaznaczył również, że wprowadzone zostanie zupełnie nowe wsparcie na restrukturyzację gospodarstw rolnych. Rolnicy zadali wiele ważnych pytań dotyczących przyszłości rolnictwa, na które uzyskali wyczerpujące informacje. Pełna sala wykładowa była najlepszym dowodem na to, że dofinansowanie w powiecie kraśnickim budzi duże zainteresowanie.

Region kraśnicki, to znane od wielu lat zagłębie sadownicze kraju. Wszystko zaczęło się od połowy lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy na tym terenie masowo zaczęły powstawać plantacje malin. Potem rozwijało się sadownictwo z dominującą uprawą jabłoni oraz masowe uprawy porzeczek. Stąd też na tym terenie od lat organizowane są konferencje ogrodnicze, skupiające producentów i miłośników malin oraz innych owoców, przetwórców, rolników oraz przedstawicieli firm zajmujących się zaopatrzeniem w środki do produkcji rolno-ogrodniczej.

W dniu 05 marca 2014 r. w Szkole Podstawowej w Górze Puławskiej odbyło się powiatowe szkolenie zorganizowane przez Zespół Doradców Rolniczych w Końskowoli na temat „Nowości w uprawie

truskawek”. W szkoleniu uczestniczyli Wójt Gminy Puławy Krzysztof Brzeziński, etnograf Halina Solecka, oraz liczne grono plantatorów truskawek. Podczas szkolenia poruszono cztery tematy związane z produkcją truskawek. Pierwszy wykład został wygłoszony przez dr Zbigniewa Jarosza z UP z Lublina, który mówił o nawożeniu truskawek, poświęcając dużo czasu uprawie, nazwożeniu i przygotowaniu gleby zaznaczając, że odpowiednie przygotowanie jest podstawą sukcesu.

Jako następny wystąpił pracownik LODR w Końskowoli Leszek Czublun przedstawiając uczestnikom główne zasady integrowanej ochrony truskawek obowiązujące wszystkich plantatorów od 01.01.2014r. Jak radzić sobie z zabezpieczeniem roślin przed niskimi temperaturami instruuwał Tomasz Poliszak z firmy Agrimpex. W jego ofercie znajdują się agrowłókniny 23-gramowe, które rozłożone po zamrożeniu gleby ochraniają roślinę przed dużymi spadkami temperatur. Aby zabezpieczyć plantacje przed zachwaszczeniem a owoce przed kontaktem z glebą zalecał stosowanie agrowłókniny 50- gramowej do wyłożenia arealu uprawy. W odpowiednim doborze odmian był pomocny wykład przedstawiciela gospodarstwa szkółkarskiego Vivai Mazzoni Tomasza Pieniaka. Materiał szkółkarski, jak argumentował, powinien być wolny od chorób i szkodników. Omówił tradycyjne odmiany dokonując podziału na wczesne, średnie i późne. Z odmian wczesnych scharakteryzował Clery, Dely, Madeleine. Wśród odmian średnich znalazły się takie jak: Joly, Antea. Prelegent omówił także odmiany: Arosa, Marmolada, Raurica, które należą do truskawek późno owocujących. Wykłady cieszyły się dużym zainteresowaniem plantatorów co można było zauważyć podczas ożywionej dyskusji w czasie podsumowania.

W dniu 11.03.2014 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się Seminarium Wojewódzkie poświęcone „Nowościom technologicznym w uprawie malin i truskawek z uwzględnieniem integrowanej ochrony”. Cieszyło się ono bardzo dużym zainteresowaniem, przybyło ponad 100 producentów z województwa lubelskiego.

Temat ochrony malin i truskawek w aspekcie integrowanej ochrony omówiły prof. Barbara Łabanowska i prof. Beata Meszka z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach.

Przedstawione zostały również inne ważne aspekty w uprawie malin i truskawek, jak prawidłowe i zrównoważone nawożenie, wpływ nawadniania na plonowanie obu gatunków, nowe środki ochrony. Można się było dowiedzieć o nowych odmianach malin i truskawek oferowanych przez szkółkę Agronom Berries.

Istotne dla producentów malin i truskawek były również informacje na temat dopłat do owoców miękkich, jakie będzie można otrzymać w tym roku, a także informacje o wymogach sanitarnych, jakie powinni spełniać producenci.

W dniu 12.03.2014 roku w Bełżycach odbyło się szkolenie powiatowe dla producentów owoców miękkich, zorganizowane przez Zespół Doradztwa Rolniczego w Bełżycach. Uczestniczyło w nim ok. 100 osób.

Wiodący temat szkolenia - wybrane zagadnienia z agrotechniki uprawy malin i porzeczek na podstawie obserwacji i doświadczeń z ostatnich lat - omówił dr Paweł Krawiec z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Dr Kazimierz Świć z LODR w Końskowoli przybliżył rolnikom temat grup producenckich. Wyjaśnił, że działania integracyjne na poziomie tworzenia grup producentów rolnych są dużą szansą na przezwyciężenie barier w małych gospodarstwach rolnych. Przynoszą one rolnikom dużo korzyści, niemożliwych do osiągnięcia w pojedynkę.

Pracownicy ARiMR w Lublinie przedstawili zasady przyznawania dopłat obszarowych w roku 2014.

Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem rolników, o czym świadczyła nie tylko duża frekwencja, ale również liczne pytania kierowane do prelegentów. Ożywiona dyskusja trwała jeszcze długo po zakończeniu szkolenia.

W dniu 14.03.2014 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym LODR w Końskowoli odbyło się Wojewódzkie Seminarium Sadownicze pt. „Innowacje technologiczne w uprawie porzeczek, agrestu, świdosiwy i róży jadalnej”.

Swoją obecnością Seminarium zaszczylił marszałek województwa lubelskiego Krzysztof Hetman.

Wykład wiodący wygłosił prof. Stanisław Pluta z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach, znany w kraju i za granicą hodowca porzeczek czarnych oraz popularyzator innych, alternatywnych gatunków krzewów owocowych, m.in. świdosiwy i róży jadalnej, perspektywicznych do uprawy towarowej na Lubelszczyźnie.

Podczas seminarium zaprezentowano szeroką gamę nowo zarejestrowanych bezpiecznych dla ludzi, zwierząt i środowiska naturalnego preparatów przydatnych do ochrony krzewów owocowych i nawozów z różnych firm fitofarmaceutycznych i nawozowych.

Został przedstawiony cieszący się dużym zainteresowaniem temat Integrowanej Ochrony Porzeczek, z naciskiem na praktyczne zastosowanie tej metody na plantacjach porzeczek czarnych.

Słuchacze mogli zapoznać się z nowymi maszynami do pielęgnacji krzewów owocowych i nowatorskim rozwiązaniem opryskiwacza tunelowego. Wszystkie maszyny były fizycznie dostępne dla zainteresowanych producentów na przygotowanej w tym celu ekspozycji.

Tradycyjne od 40 lat w Józefowie nad Wisłą w maju organizowane jest Święto Sadów. Sobota jest dniem szkoleniowym, a w niedzielę odbywa się Festyn. W tym roku konferencję sadowniczą zorganizowano 17 maja w Zespole Szkół Ogólnokształcących. Cieszyła się ona dużym zainteresowaniem sadowników. Pomimo bardzo dużego zagrożenia powodziowego w powiecie opolskim, uczestniczyło w niej ponad 180 osób, głównie z terenu powiatu opolskiego.

Organizatorami konferencji byli: Marszałek Województwa Lubelskiego, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli i wójt gminy Józefów nad Wisłą. Uczestniczyli w niej m.in.: poseł na Sejm RP, prezes Związku Sadowników RP Mirosław Maliszewski, kierownik Oddziału Rolnictwa i Żywności w Departamencie Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego Janusz Malinowski, dyrektor LODR w Końskowoli Antoni Skrabucha, zastępca dyrektora LODR w Końskowoli Mariola Stałęga, wójt gminy Józefów nad Wisłą Grzegorz Kapica, przedstawiciele powiatowych i gminnych władz samorządowych oraz przedstawiciele Gminnych Związków Sadowników RP.

Główne tematy konferencji to poprawa jakości owoców z drzew ziarnkowych przy zastosowaniu prawidłowej agrotechniki, ochrony i przechowalnictwa oraz aktualna sytuacja i perspektywy w handlu owocami na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.

O czynnikach wpływających na jakość owoców poprzez zastosowanie prawidłowej agrotechniki, ochrony i przechowalnictwa mówił profesor dr hab. Kazimierz Tomala z SGGW w Warszawie. Wymagania glebowe i nawozowe poszczególnych gatunków upraw sadowniczych omówił dr Zbigniew Jarosz z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Aktualną sytuację i perspektywy w handlu owocami na rynku krajowym i rynkach zagranicznych przedstawił prezes Związku Sadowników RP Mirosław Maliszewski.

Na temat aktualnej sytuacji w aspekcie ochrony upraw sadowniczych w województwie lubelskim mówił główny specjalista ds. sadownictwa w LODR w Końskowoli Zdzisław Partyka.

Zalecenia w ochronie upraw sadowniczych w oparciu o najnowsze rozwiązania Firmy Bayer CropScience omówił jej przedstawiciel Józef Misiura. Reprezentująca firmę Agricola-Lublin Ewa Nowaczyńska złożyła sadownikom ofertę dalszej współpracy.

W czasie trwania Dnia Otwartych Drzwi w LODR w Końskowoli w dniu 29 czerwca w Sadzie Doświadczalno-Wdrożeniowym odbył się pokaz pracy opryskiwacza „Nestor” firmy Weremczuk. Jest to absolutna nowość na polskim rynku. Pokaz pracy maszyny wraz z możliwością uzyskania odpowiedzi od producenta i specjalistów LODR w zakresie ochrony sadów był ciekawym wydarzeniem. Świadczyła o tym liczba uczestników pokazu – 75.

Opryskiwacz NESTOR przeznaczony jest do opryskiwania plantacji porzeczek, agrestu, malin i aronii. W odróżnieniu od tradycyjnych opryskiwaczy posiada odzysk cieczy, pozwalający w znacznym stopniu oszczędzić ilość rozpylonego roztworu. Opryskiwacz ma innowacyjny system obiegu powietrza wewnątrz tunelu, zapewniający doskonałe pokrycie opryskiem całego krzewu oraz poziomowanie względem podłoża. W opcji dostępne są: komputer dozujący zadaną ilość cieczy na hektar, rozwadniacz do bezpiecznego rozpuszczania stężonych środków chemicznych oraz automatyka prowadzenia w rzędzie.

**Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli** realizuje w partnerstwie z Gorochiwską Radą Rejonową, Wołyńskim Obwodowym Funduszem Dobroczynnym „Wektor Europejski” oraz Organizacją społeczną Wołyńska Obwodowa Rolnicza Służba Doradcza, **projekt "Czas dla biznesu" - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich obwodu wołyńskiego Ukrainy i województwa lubelskiego w Polsce przez dywersyfikację produkcji rolnej w ramach Programu Współpracy Polska - Białoruś - Ukraina 2007-2013, Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa.**

W drugim i trzecim tygodniu lipca w ramach realizowanego projektu gościliśmy dwie grupy rolników z Wołynia. Były to pięciodniowe warsztaty szkoleniowe z prezentacją "Dobrych praktyk" w Polsce. Tematem przewodnim warsztatów pierwszej grupy były „Uprawy sadownicze”. W ramach wizyty przez 2 dni szkoleniowcy rolnicy zapoznali się z technologią uprawy jabłoni, wiśni, malin, z zasadami integrowanej ochrony. Zajęcia prowadzili Paweł Suchowolak oraz Zbigniew Szafran. Kolejne 3 dni to wyjazdy studyjne na teren powiatu opolskiego do przykładowych gospodarstw specjalizujących się w uprawach sadowniczych. Rolnicy zobaczyli prawidłowo prowadzone sady, nowoczesne przechowalnie z kontrolowaną atmosferą, zapoznali się z nowymi odmianami jabłoni i nowinkami technicznymi. Mieli również możliwość poznania zasad funkcjonowania grup producentów rolnych na przykładzie grupy producentów owoców i warzyw Fruvitaland sp. z o.o.

W drugiej grupie uczestniczyli rolnicy zainteresowani „Uprawą owoców jagodowych” - malin, truskawek, borówki, porzeczki i jeżyny. Najważniejsze informacje z zakresu technologii uprawy w gruncie i pod osłonami przekazała Alicja Pawlak-Zdziechowska. Podczas zajęć w terenie uczestnicy odwiedzili m. in. gospodarstwo ogrodniczo-szkółkarskie w Zienkach liczące prawie 700 ha powierzchni. Owoce jagodowe zajmują prawie 300 ha. Specjalizacja gospodarstwa to uprawa sadzonek truskawek, borówki i owoców - maliny, truskawki, borówki. W gospodarstwie stosuje się nowoczesne metody uprawy sadzonek truskawki i owoców w tunelach wysokich na stołach. W tunelach wysokich uprawiana jest również malina letnia i jesienna. Ponadto grupa uczestniczyła w spotkaniu z przedstawicielami Zrzeszenia Producentów Warzyw i Owoców w Milejowie. Zrzeszenie działa od 2004 roku i zajmuje się sprzedażą płodów rolnych (pomidorów, papryki, owoców) wyprodukowanych przez członków grupy.

Pobyt w Polsce był także okazją do zdobycia doświadczeń i wiedzy na temat nowoczesnych metod upraw w Polsce.

Doradcy LODR w Końskowoli zajmowali się również zagadnieniami wynikającymi z embarga nałożonego na polskich rolników przez Federację Rosyjską. Tymczasowe nadzwyczajne wsparcie producentów owoców i warzyw udzielane było przez Agencję Rynku Rolnego. Celem niniejszego mechanizmu było skuteczne i ukierunkowane przekazanie środków wsparcia dla producentów owoców i warzyw, którzy wyprodukowane przez siebie określone produkty poddadzą operacji niezbierania plonów lub prześlą na bezpłatną dystrybucję. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1031/2014 ustanowiło środki wsparcia w odniesieniu do następujących produktów: pomidorów, marchwi, kapusty, słodkiej papryki, kalafiorów i brokułów, ogórków i korniszonów, grzybów z rodzaju *Agaricus*, jabłek, gruszek, śliwek, owoców miękkich, świeżych winogron stołowych, owoców kiwi, pomarańczy, klementynek i mandarynek. Sektory te zostały dotkliwie dotknięte zakazem importu niektórych produktów unijnych do Federacji Rosyjskiej, wprowadzonym w dniu 7 sierpnia 2014 r. przez Federację Rosyjską. Wprowadzenie tego zakazu wywołało poważne zagrożenie zakłóceniami na rynku spowodowanymi znacznym spadkiem cen wynikającym z faktu, że ważny rynek eksportowy stał się nagle niedostępny. Ilość produktów podlegająca wsparciu w ramach niniejszego mechanizmu jest limitowana. Limity ilości ustalone są odpowiednio dla każdego państwa członkowskiego zgodnie z Załącznikiem I do rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 1031/2014 oraz zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 października 2014 r.

Doradcy pomagali bezpłatnie wypełniać powiadomienia i wnioski do ARR.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przyjmowała natomiast wnioski na *pomoc de minimis* do owocujących plantacji porzeczki czarnej, wiśni, jabłek, cebuli i kapusty. W tym przypadku również doradcy oferowali bezpłatną pomoc przy wypełnianiu wniosków.

Lp.	Komórka organizacyjna	Ilość	Treść porady
1	ZDR w Opolu Lubelskim	121	Agencja Rynku Rolnego - embargo
2	ZDR w Kraśniku	3	
3	ZDR w Zamościu	3	
4	ZDR w Wisznicach	2	
5	ZDR w Końskowoli	1	
		<b>130</b>	
1	ZDR w Opolu Lubelskim	168	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - pomoc de minimis dla producentów jabłek
2	ZDR w Elizówce	5	
3	ZDR w Kraśniku	3	
4	ZDR w Białej Podlaskiej	2	
5	NEK	2	
6	ZDR w Elizówce	5	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - pomoc de minimis dla producentów cebuli i kapusty
		<b>185</b>	
1	ZDR w Opolu Lubelskim	62	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - pomoc de minimis dla producentów porzeczek i wiśni
2	ZDR w Kraśniku	27	
3	ZDR w Białej Podlaskiej	15	
4	ZDR w Elizówce	13	
5	NEK	4	
		<b>121</b>	

Razem	<b>436</b>
-------	------------

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

**1/O Innowacje technologiczne w uprawie drzew ziarnkowych z uwzględnieniem IO – zrealizowano 10.**

Cel: wprowadzanie w uprawie jabłoni lub grusz nowości technologicznych poprzez np. nowe systemy prowadzenia sadu - sad intensywny lub przemysłowy, nawadnianie i fertygację, sposoby cięcia i formowania - zastosowanie sekatorów pneumatycznych lub elektrycznych, udoskonalenie metod cięcia i zbioru owoców z użyciem platform sadowniczych, sortowanie owoców z wykorzystaniem linii sortowniczych, przechowywanie owoców w chłodniach zwykłych, chłodniach z KA lub ULO.

Efekt wymierny zadania: plony jabłek osiągane w gospodarstwach wdrożeniowych w sezonie 2014 r. są zdecydowanie wyższe w porównaniu ze średnimi plonami uzyskiwanymi w województwie lubelskim. Również jakość owoców w większości wypadków jest wysoka, z wyjątkiem sadów, w których wystąpiło gradobicie. Założone cele technologiczne zostały w większości osiągnięte. Końcowy efekt ekonomiczny będzie możliwy do oceny po sprzedaży jabłek zdeponowanych w chłodniach.

## **2/O Innowacje technologiczne w uprawie drzew pestkowych z uwzględnieniem IO – zrealizowano 7.**

Cel: zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych w uprawie brzoskwiń, moreli, śliw, czereśni i wiśni poprzez wprowadzanie np.: nowych perspektywicznych odmian owoców pestkowych deserowych i przemysłowych, nawadnianie i fertygację, mechaniczny zbiór owoców przy pomocy otrząsarek i kombajnów, monitoring i wyznaczanie progów zagrożenia przy pomocy urządzeń biotechnicznych nasionnicy trześniówki, odstraszenie ptaków z użyciem aparatury biosonicznej lub detonatorów propan-butan, krótkotrwałe przechowywanie owoców w chłodniach.

Efekt wymierny zadania: w minionym sezonie wiśni w gospodarstwie wdrożeniowym prowadzonym przez specjalistę działowego były zbierane ręcznie w małogabarytowe opakowania jednostkowe z przeznaczeniem do mrożenia. Plon uzyskany z plantacji wdrożeniowej był ok. 40% wyższy w stosunku do średnich plonów w województwie, o bardzo wysokich parametrach jakościowych. Niestety z uwagi na bardzo niski poziom cen na owoce wiśni opłacalność w końcowej fazie zbioru była niska.

Plony i jakość owoców w większości sadów wiśniowych były zdecydowanie wyższe w odniesieniu do średnich w województwie lubelskim. Niestety niskie ceny płacone za owoce wiśni producentom przez odbiorców nie we wszystkich gospodarstwach wdrożeniowych zapewniły zadowalającą opłacalność.

## **3/O Innowacje technologiczne w uprawie krzewów jagodowych z uwzględnieniem IO - zrealizowano 42.**

Cel: wprowadzanie nowości technologicznych w uprawie malin, borówki amerykańskiej, porzeczek, i aronii, takich jak: np. nowych, wydajnych odmian deserowych i przemysłowych uprawianych w gruncie i pod osłonami, nawadnianie i fertygacja, mechanizacja zbioru owoców przy pomocy kombajnów, monitoring i wyznaczanie progów zagrożenia z użyciem pułapek lepowych (kistnik malinowiec) i feromonowych (przeziernik porzeczkowiec), krótkotrwałe przechowywanie owoców w chłodniach, likwidacja plantacji za pomocą karczowników.

Efekt wymierny zadania: z plantacji wdrożeniowej porzeczeki czerwonej prowadzonej przez specjalistę działowego uzyskano plon ok 30 % wyższy w odniesieniu do średniej wojewódzkiej, wysokiej jakości owoców przeznaczonych do mrożenia. Efekt produkcyjny i ekonomiczny były satysfakcjonujące dla producenta, co wskazuje na potrzebę kontynuacji prac wdrożeniowych w tym zakresie.

W zakresie uprawy malin temat realizowany był w dwóch gospodarstwach (przez specjalistę działowego). Wdrożenia dotyczyły uprawy malin letnich dla przemysłu. Zasadniczo różniły się rodzajem zbioru owoców. W jednym prowadzono zbiór mechaniczny kombajnem Corvan, a w drugim zbiór ręczny. W obydwu gospodarstwach plony przewyższały znacznie średnią wojewódzką. Osiągnięto wymierne efekty w postaci wysokich plonów o wysokiej jakości owoców oraz opłacalności produkcji.

Plony porzeczek, malin, borówki amerykańskiej i aronii uzyskane w gospodarstwach wdrożeniowych były zdecydowanie wyższe od średnich plonów z województwa lubelskiego. Jakość owoców była wysoka. Mimo osiągniętych wysokich plonów o bardzo dobrej jakości owoców opłacalność z plantacji porzeczkowych w 2014 roku była niska, a w wielu gospodarstwach produkcja była wręcz nieopłacalna. W pozostałych gatunkach odnotowano opłacalność produkcji.

## **4/O Innowacje technologiczne w uprawie truskawek z uwzględnieniem IO – zrealizowano 14.**

Cel: wprowadzanie nowych odmian, nawadniania, fertygacji, skutecznej i bezpiecznej integrowanej ochrony, różnego rodzaju ściółek w uprawach polowych, przy różnych sposobach uprawy (rzędowym, rzędowo-pasowym, zagonowym), a także specjalnych metod uprawy: jak uprawa sterowana na zbiór przyspieszony lub opóźniony, uprawa pod osłonami niskimi i wysokimi, daszkami, uprawa bezglebowa w matach bądź doniczkach.

Efekt wymierny zadania: osiągnięto wymierne efekty w postaci przyspieszenia zbiorów o ok. dwa tygodnie, wysokich plonów powyżej średniej wojewódzkiej o wysokiej jakości owoców oraz opłacalności produkcji.

Przy niezbyt wysokich tegorocznych cenach truskawek w gospodarstwach wdrożeniowych uzyskano opłacalność produkcji dzięki osiągnięciu wysokich powyżej średniej wojewódzkiej plonów o wysokiej

jakości owoców. W gospodarstwach tych wprowadzono integrowaną ochronę. Cel wdrożenia został osiągnięty.

## **5/O Innowacje technologiczne w uprawie warzyw z uwzględnieniem IO – zrealizowano 28.**

### **Marchew**

Cel prowadzonych prac: zastosowanie nowej metody umieszczania pułapek lepowych. Pułapki zostały umieszczone pod kontem 45° do powierzchni gruntu, w celu prawidłowego określenia terminu zabiegu i wyeliminowania do minimum uszkodzeń powodowanych przez monitorowanego szkodnika – połyśnicę marchwiankę.

W trakcie sezonu wegetacyjnego podczas przeprowadzanej lustracji rozstawionych 6 pułapek lepowych lot szkodnika nie został odnotowany, dlatego zostały wykonane dwa zabiegi profilaktyczne. W okresie zbioru nie odnotowano uszkodzeń na korzeniach marchwi, co pozwala przypuszczać, że lot szkodnika był na bardzo niskim poziomie. W celu odniesienia się do zastosowanej innowacyjnej metody doświadczenia zostanie powtórzone w następnym sezonie uprawowym.

### **Kalafior**

Cel prowadzonych prac: porównanie jakości, tempa i wyrównania wzrostu rozsady kalafiora produkowanej w multipletach z zastosowaniem nawozu nowej generacji Osmocote Start i standardowym substratem przygotowanym przez producenta.

Przeprowadzone wdrożenie wykazało znaczną różnicę pomiędzy zastosowanymi substratami. Torf wysoki wzbogacony o nawóz Osmocote Start w ilości 3kg na 1m<sup>3</sup> torfu stworzył lepsze warunki do wzrostu rozsady niż standardowy substrat. Rośliny na części wdrożeniowej rosły szybciej miały lepszy wigor i były bardziej wyrównane. W celu potwierdzenia pozytywnych efektów doświadczenia rozważane jest powtórzenie doświadczenia w nowym sezonie uprawowym.

### **Kapusta**

Cel prowadzonych prac: zastosowanie agrowłókniny dla osiągnięcia przyspieszonego zbioru kapusty głowiastej białej, w porównaniu z poletkiem kontrolnym.

Wyniki wdrożenia wykazały kilkudniową różnicę w osiągnięciu jakości handlowej na korzyść poletka przykrytego agrowłókniną, co przy wczesnej uprawie przekłada się także na lepszy efekt finansowy.

Plon i jakość warzyw w poszczególnych gospodarstwach wdrożeniowych były na średnim poziomie wojewódzkim, tylko w nielicznych przypadkach jak np. uprawa marchwi, kapusty i pomidorów plony przewyższały znacznie średnie województwa lubelskiego.

Cel prowadzonych prac nastawiony był przeważnie na osiągnięcie wysokiego plonu bądź wysokiej jakości z jednostki powierzchni przy zastosowaniu odpowiednich zabiegów agrotechnicznych. Osiągnięcie tych parametrów uzyskiwane było poprzez wprowadzanie doboru odpowiednich odmian dopasowanych do rynku zbytu (rynek hurtowy, przetwórstwo, sprzedaż bezpośrednia), czy wprowadzeniu specjalistycznego sprzętu jak np. nowoczesna sadzarka karuzelowa umożliwiająca wygodę i precyzję nasadzenia.

Uzyskane efekty produkcyjne w przeanalizowanych gospodarstwach wdrożeniowych były zadowalające, jednak bardzo często jakość i ilość plonu uzależniona była od warunków pogodowych panujących na danym terenie czy prowadzonej agrotechniki. I tak np. plon pomidorów z różnych regionów wahał się od 300dt do 600dt z ha, co pokazuje różnicę w wartości dodanej na korzyść upraw lepiej plonujących.

## **6/O Innowacje technologiczne w uprawie leszczyny wielkoowocowej z uwzględnieniem IO - zrealizowano 6.**

Cel: wprowadzanie nowatorskich rozwiązań technologicznych w uprawie leszczyny wielkoowocowej poprzez np. zakładanie plantacji z nowych, perspektywicznych odmian deserowych i przemysłowych, prowadzenie intensywnych nasadzeń w formie piennej, mechanizację zbioru

owoców przy pomocy otrząsarek i kombajnów do zbioru orzechów, mechaniczne czyszczenie, łuskanie oraz przechowywanie orzechów w przechowalniach i chłodniach.

Efekt wymierny zadania: po raz pierwszy w historii uprawy tego gatunku osiągnięto bardzo dobre ceny na orzechy. W gospodarstwach wdrożeniowych przy osiąganych wysokich plonach dobrej jakości orzechów odnotowano wysoką opłacalność produkcji.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	60
2	Konferencje/seminaria	8
3	Porady	2139
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	105

#### Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Zwalczanie chorób sadowniczych.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	54
2	1. Poprawa jakości owoców z drzew ziarnkowych przy zastosowaniu prawidłowej agrotechniki, ochrony i przechowalnictwa. 2. Aktualna sytuacja i perspektywy w handlu owocami na rynku krajowym i rynkach zagranicznych. 3. Wymagania glebowe i nawozowe poszczególnych gatunków upraw sadowniczych. 4. Aktualna sytuacja w aspekcie ochrony upraw sadowniczych w woj. lubelskim. 5. Zalecenia w ochronie upraw sadowniczych w oparciu o najnowsze rozwiązania Bayer CropScience w uprawach sadowniczych.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	151
3	Monitoring i wyznaczanie progów zagrożeń najgroźniejszych szkodników i chorób w sadach i jagodnikach z uwzględnieniem IOR.	ZDR w Końskowoli	1	25
4	Innowacje technologiczne w uprawie porzeczek, agrestu, świdoliwy i róży jadalnej.	ZSP	1	162
5	Nowości technologiczne w uprawie malin i truskawek z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZSP	1	100
6	Nowości w uprawie truskawek.	ZDR w Końskowoli	1	58
7	Agrotechnika i ochrona wiśni.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	66
8	1. Zwalczanie szkodników w sadach jabłoni i gruszy ze szczególnym uwzględnieniem zwójek, miodówki i bawełnicy korówki. Nowe zalecenia w świetle integrowanej ochrony na 2014 rok. 2. Zwalczanie chorób grzybowych w sadach jabłoni i gruszy ze szczególnym uwzględnieniem parcha jabłoni. Nowe zalecenia w świetle integrowanej ochrony na 2014 rok. 3. Monitoring i wyznaczanie progów zagrożenia chorób drzew pestkowych.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	193

	Nowe perspektywiczne rozwiązania sygnalizacji zwalczania nasionnicy trześniówki w świetle prac badawczych prowadzonych na terenie sadu doświadczalno-wdrożeniowego LODR w Końskowoli. 4. Wykorzystanie preparatów firmy Bayer CropScience w uprawach sadowniczych. 5. Dokarmianie dolistne sadów i jagodników z uwzględnieniem fertygacji według programu Yara Poland.			
<b>Szkolenia</b>				
1	Innowacje technologiczne w uprawie krzewów jagodowych.	ZDR w Kraśniku	1	15
2	Uprawa borówki wysokiej.	ZDR w Białej Podlaskiej	3	29
3	Monitoring i wyznaczenie progów zagrożenia najgroźniejszych szkodników i chorób w sadach i jagodnikach.	ZDR w Wisznicach	2	47
4	Nowoczesne technologie uprawy roślin jagodowych.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Opolu Lubelskim	5	150
5	Uprawa porzeczki czarnej i kolorowej w oparciu o integrowaną ochronę roślin.	ZDR w Bełżycach	1	20
6	Zakładanie plantacji oraz ochrona chemiczna porzeczki i truskawki.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	10
7	Nowe aspekty w uprawie owoców miękkich w oparciu o integrowaną ochronę roślin.	ZDR w Bełżycach	1	78
8	Nowe technologie w uprawie owoców miękkich.	ZDR w Rykach	1	31
9	Nowości odmianowe i ochrona malin. Racyjne nawożenie sadów i jagodników.	ZDR w Kraśniku	1	54
10	Monitoring i wyznaczanie progów zagrożenia najgroźniejszych szkodników i chorób sadów owocowych i krzewów jagodowych. Nowe perspektywiczne rozwiązania sygnalizacji zwalczania nasionnicy trześniówki w świetle prac badawczych prowadzonych w sadzie doświadczalnym w LODR w Końskowoli.	ZDR w Opolu Lubelskim	4	98
11	Aktualne perspektywy w uprawie roślin jagodowych.	ZDR w Biłgoraju	1	22
12	Innowacje technologiczne w produkcji ogrodniczej. Ogólne zasady integrowanej ochrony roślin jagodowych.	ZDR w Końskowoli	1	21
13	Aktualna sytuacja w sadach i jagodnikach. Monitoring i wyznaczanie progów zagrożenia najgroźniejszych szkodników i chorób.	ZDR w Łukowie	1	47
14	Uprawa marchwi i pietruszki z uwzględnieniem Integrowanej Ochrony Roślin.	ZDR w Bychawie	1	18
15	Uprawa porzeczki na potrzeby przetwórstwa.	ZDR w Biłgoraju	1	12
16	Monitoring i wyznaczanie progów zagrożenia najgroźniejszych szkodników i chorób w sadach i jagodnikach z uwzględnieniem Integrowanej Ochrony Roślin.	ZDR w Lubartowie, ZDR w Rykach	2	46

17	Nowoczesna ochrona warzyw gruntowych z uwzględnieniem zmian w programie ochrony warzyw na 2014 r.	ZDR w Łęcznej	1	20
18	Uprawa brokułów i kalafiorów z uwzględnieniem Integrowanej Ochrony Roślin.	ZDR w Bychawie	1	40
19	Problemy w uprawie i ochronie malin w tym maliny jesiennej. Ochrona krzewów jagodowych z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	29
20	Uprawa warzyw, zalecenia uprawowe, dobór odmian.	ZDR w Łukowie	1	23
21	Nowoczesne technologie w uprawie i nawożeniu warzyw.	ZDR w Łęcznej, ZDR w Elizówce	3	50
22	Uprawa i ochrona malin i truskawek.	ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Bychawie	2	100
23	Kombajnowy zbiór dyni na nasiona.	ZDR w Wisznicach	4	26
24	Przygotowanie stanowiska z uwzględnieniem racjonalnego nawożenia kalafiora. Praktyczny pokaz mechanicznego zbioru i różyczkowania kalafiora.	ZDR w Łęcznej	1	43
25	Pokaz wykonania testu skrobiowego.	ZDR w Rykach	1	10
26	Pielęgnacja krzewów owocowych po zbiorach w uprawie aronii.	ZDR w Lubartowie	1	6
27	Badanie dojrzałości zbiorczej jabłek w gospodarstwie, określenie przydatności owoców do zbioru i przechowywania.	ZDR w Lubartowie	1	7
28	Uprawa owoców miękkich - truskawka i porzeczka czarna.	ZDR w Lubartowie	1	9
29	Uprawa warzyw gruntowych, ocena przydatności odmian.	ZDR w Łukowie	1	21
30	1. Pokaz letniego cięcia jabłoni. 2. Bieżące informacje związane z ochroną sadów ziarnkowych i pestkowych. 3. Wykorzystanie dzikiej pszczoły murarki ogrodowej w zapylaniu upraw sadowniczych.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	51
31	Zwalczanie chorób w okresie wegetacji na plantacji agrestu.	ZDR w Biłgoraju	1	7
32	Zwalczanie chorób w okresie wegetacji na plantacji porzeczki czarnej.	ZDR w Biłgoraju	1	9
33	Pokaz cięcia leszczyny i porzeczki.	ZDR w Piaskach	1	16
34	Cięcie i formowanie leszczyny.	ZDR w Krasnymstawie	1	46
35	Pokaz cięcia drzew owocowych.	ZDR w Bełżycach	1	18

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Groch na zielone nasiona.	ZSP	1
2	Szpinak - warto spróbować.	ZSP	1
3	Kombajnowy zbiór pomidorów gruntowych w powiecie Łęczyńskim.	ZDR w Łęcznej	1
4	Uprawa nowych odmian malin letnich w powiecie opolskim.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
5	Nowe odmiany malin i jeżyny polskiej hodowli.	ZSP	1

6	Jabłko Lubartowskie.	ZDR w Lubartowie	1
7	Nowe odmiany truskawek w kolekcji LODR.	ZSP	1
8	Eksport polskich jabłek - wymagania fitosanitarne.	ZSP	1
9	Ściółkowanie plantacji truskawek.	ZDR w Biłgoraju	1
10	Monitoring szkodników i dobór preparatów upraw sadowniczych w integrowanej ochronie.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
11	W maju sezon na szparagi.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
12	Innowacje w ochronie roślin sadowniczych.	ZSP	1
13	Odmiany jabłoni do założenia sadu towarowego z uwzględnieniem warunków glebowych gospodarstwa.	ZDR w Wisznicach	1
14	Soczewica pełna zalet.	ZDR w Krasnymstawie	1
15	Ważne w uprawie malin.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Udzielanie rolnikom pomocy w związku z wprowadzonym rosyjskim embargiem na owoce i warzywa.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
2	Sadownictwo opolskie oraz działalność informacyjno-szkoleniowa ZDR w Opolu Lubelskim.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
3	Stan upraw sadowniczych na dzień 14.01.2014 r. Nowe metody ograniczania szkodników w świetle badań w sadzie doświadczalno - wdrożeniowym w LODR w Końskowoli.	ZSP	1

### **Zadanie 3. Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej**

Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej realizowane było poprzez organizację i prowadzenie seminariów wojewódzkich, wykładów na szkoleniach powiatowych i gminnych, szkoleniach praktycznych i warsztatach szkoleniowych w gospodarstwach demonstracyjnych. Praca doradców polegała na wskazywaniu rezerw istniejących w użytkowaniu zwierząt, pozwalających na obniżenie kosztów produkcji i poprawie efektywności produkcji. Znaczącym punktem była pomoc rolnikom w poprawie organizacji bazy paszowej dla bydła poprzez instruktaż indywidualny, polegająca na poprawie jakości pasz objętościowych, nadzorowaniu modernizacji budynków inwentarskich. Zadania były realizowane zgodnie z wymogami ustawy o ochronie zwierząt, ochrony środowiska, wymogach wzajemnej zgodności i dobrostanu zwierząt.

20 stycznia 2014 r. w Sitnie została zorganizowana Konferencja na temat „Wpływ żywienia na wydajność i zdrowotność krów”. Pierwszy wykład „Aktualna sytuacja w chowie bydła i produkcji mleka” miał na celu analizę sytuacji na rynku mleka oraz przygotowanie producentów mleka do uwolnienia kwot mlecznych. Apelowano o analizę kosztów produkcji oraz ostrzegano przed spadkiem ceny mleka w skupie w związku z rosnącą produkcją i wygaśnięciem kwot mlecznych. Inne wykłady dotyczyły żywienia krów mlecznych oraz profilaktyki. Uczestniczyło w niej 66 producentów mleka. Podobna tematyka towarzyszyła szkoleniom organizowanym w gminach, gdzie utrzymywana jest większa ilość bydła. Tematem wykładów były też problemy z rozrodem oraz najczęstsze choroby bydła i ich zapobieganie. Rolnikom posiadającym niewielkie stada krów mlecznych sugerowano, że szansą jest produkcja żywca wołowego bądź hodowla bydła mięsnego. Na szkoleniach dla producentów trzody chlewnej analizowano możliwość optymalizacji produkcji oraz informowano o zasadach bioasekuracji w sytuacji zagrożenia afrykańskim pomorem świń.

W dniach 14-15 czerwca 2014 r. w Radawcu Dużym odbył się „Festiwal Wieprzowiny”. Impreza ta jest jedną z pięciu organizowanych w kraju i jedyna we wschodniej jego części. Kluczowym celem organizacji tego typu imprezy jest zahamowanie tendencji spadkowej spożycia mięsa wieprzowego w Polsce poprzez jego reklamowanie i propagowanie. Reklama odgrywa w społeczeństwie ogromne znaczenie, zaś szczególnie podatni na jej działanie są młodzi ludzie oraz dzieci.

Festiwal zainaugurowała Konferencja Naukowa w Centrum Kongresowym Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Statystyczny Polak spożywa poniżej 40 kg mięsa wieprzowego rocznie i tendencja spadkowa może nadal się utrzymywać. Aby bronić się przed agresywną reklamą substytutów naszej diety, w ogólnopolskich i lokalnych mediach oraz na rodzinnych otwartych spotkaniach plenerowych promuje się mięso i wyroby wieprzowe produkowane w oparciu o rodzimy surowiec i zgodnie z tradycyjnymi recepturami. W ten sposób wspiera się również polskich rolników - hodowców trzody chlewnej, gdyż współczesny konsument poszukuje mięsa i wyrobów wędliniarskich wysokiej jakości i z pewnego źródła.

Podczas sobotniej konferencji naukowcy oraz producenci trzody chlewnej dyskutowali o tym, w jaki sposób poprawić sytuację ekonomiczną hodowców i zapewnić jeszcze lepszą jakość polskiej wieprzowiny. Walory mięsa wieprzowego w technologii i żywieniu człowieka przedstawił prof. dr hab. Zbigniew Dolatowski. Mówiono również o rozwoju technologii pasz w żywieniu świń (mgr inż. Krzysztof Pietrzak) oraz systemach jakości produkcji wieprzowiny (dr hab. Dariusz Stasiak).

Dla zgromadzonej w dniu 15 czerwca 2014 r. na lotnisku w Radawcu Dużym publiczności przygotowano darmową degustację grillowanej karkówki i kiełbasek. Rozdano tonę smacznego mięsa.

Festiwal został sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego.

W dniu 14.11.2014 r. w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym w Puławach po raz kolejny została zorganizowana konferencja nt. „Problematyka hodowli świń w Polsce – sposoby zwiększenia skali i obniżenia kosztów produkcji prosiąt i tuczników”. Przybyłych uczestników konferencji przywitani: prof. dr hab. Krzysztof Niemczuk, Dyrektor Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach oraz Dyrektor LODR w Końskowoli Antoni Skrabucha. W konferencji uczestniczyło 188 osób.

Moderatorem konferencji był prof. dr hab. Zygmunt Pejsak z Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach. Wykład, dotyczący programu bioasekuracji Afrykańskiego Pomoru Świń w Polsce, przeprowadził prof. dr hab. Zygmunt Pejsak. Następnym wykładowcą był lekarz weterynarii – specjalista chorób świń Krzysztof Kwit z PIWet-PIB. Prelegent przedstawił możliwe działania wspomagające optymalne wykorzystanie produkcyjne loch. Wykładowca lek. Wet. Tomasz Roziński omówił organizację i zarządzanie stadem trzody chlewnej, przedstawiając zagadnienia dotyczące rytmicznej produkcji prosiąt i tuczników. Możliwości wsparcia dla producentów trzody chlewnej z PROW 2014-2020 przedstawiła Danuta Sobich z LODR w Końskowoli. Z kolei Grażyna Kusior omówiła system żywienia na mokro. Ostatni z wykładów przeprowadził również prof. dr hab. Zygmunt Pejsak – omówił nowe problemy, możliwości i rozwiązania w produkcji świń.

Zadanie zostało współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, w ramach Pomocy Technicznej Schematu III Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W Zamościu w dniach 15-16 lutego 2014 r. odbyła się VI Zamojska Wystawa Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego. Uczestniczyło w niej 35 członków Zamojskiego Stowarzyszenia Hodowców Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego, prezentując najpiękniejsze okazy rasowych gołębi i drobiu. Pokazano 440 sztuk gołębi w 40 rasach i 59 sztuk drobiu ozdobnego w 7 rasach. Najliczniej reprezentowane były rasy gołębi: Zamojski - 97 szt., Pawik – 34 szt., Mikołajowski - 17 szt., Rostoczański wysokolotny - 15 szt. Opiekę weterynaryjną nad ptakami sprawował lekarz weterynarii reprezentujący Gabinet Weterynaryjny Royal Vet w Zamościu.

Hodowcy mogli zaopatrzyć się w pasze, preparaty witaminowe oraz inne akcesoria potrzebne w hodowli gołębi, a także bezpłatnie przebadac nabywane ptaki. Zwiedzający mogli zakupić fachową literaturę dotyczącą hodowli gołębi rasowych i drobiu ozdobnego, m.in. najnowszy atlas gołębi

prezentowany przez samego autora, Zdzisława Jakubanisa. Wystawa po raz pierwszy miała miejsce w hali sportowej Zespołu Szkół Rolniczych w Zamościu. W ciągu dwóch dni zwiedziło ją ok. 1.5 tys. osób.

LODR w Końskowoli objął wystawę honorowym patronatem oraz ufundował puchar dla najmłodszego hodowcy Zamojskiego Stowarzyszenia.

W dniach 4-6 lipca 2014 r. na terenach wystawowych w Sitnie odbyła się XXVIII Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych. Tradycyjnie patronat sprawowali: Minister Rolnictwa, Wojewoda Lubelski oraz Marszałek Województwa Lubelskiego. Natomiast patronatem medialnym imprezę objęli: TVP Lublin, Radio Lublin, Katolickie Radio Zamość, Telewizja Kablowa Zamość, AGROBIZNES, „Dziennik Wschodni”, „Kronika Tygodnia”, „Gazeta Miasta”, „Gazeta Zamojska”. Najważniejszym punktem całej imprezy była Wystawa Zwierząt Hodowlanych, 158 hodowców zaprezentowało swoje najlepsze okazy. Poprzedziła ją wielomiesięczna praca selekcjonerów, którzy wybierali zwierzęta w gospodarstwach. Byli to pracownicy Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, Regionalnego Związku Hodowców Owiec i Kóz, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewniej, Lubelskiego Związku Hodowców Koni, Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, a także pozostałych związków hodowców i stowarzyszeń.

W piątek i sobotę wystawiane zwierzęta zostały poddane ocenie, a wieczorem wszyscy hodowcy otrzymali stosowne dyplomy za udział. Hodowcy najpiękniejszych zwierząt odebrali puchary i nagrody od sponsorów. Zaprezentowano 64 sztuki jałówek i krów ras: polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej odmiany czarno-białej i czerwono-białej, białogrzbiętej oraz simentalskiej. Po raz ósmy mogliśmy podziwiać dzieci w konkursie oprowadzania cieliczek. Widowiskowy pokaz został przeprowadzony przez SHiUZ Oddział w Zamościu, który ufundował także nagrody. Sponsorami tego konkursu były także mleczarnie, PFHBiPM i Starostwo Powiatowe w Zamościu. Do Sitna przyjechała także Pierwsza Królowa Mleka – Katarzyna Gajownik, która w formie zabawy edukowała dzieci i młodzież.

Podczas wystawy rolnicy mieli możliwość zakupu krów i jałówek importowanych z Danii, prezentowanych poza oceną.

Polski Związek Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, a przede wszystkim zrzeszeni w nim hodowcy zaprezentowali dorobek hodowlany. W Sitnie przedstawiono cztery rasy: limousin, charolaise, hereford i angus czarny.

Trzodę chlewną prezentowało 15 wystawców – 51 sztuk. Wszystkie zwierzęta ocenione i zaprezentowane na Wystawie były starannie przygotowane i wypielęgnowane. Prezentowany zarodowy materiał hodowlany charakteryzował się wysokim potencjałem genetycznym.

Konie zaprezentowane na wystawie zostały wytypowane przez Lubelski Związek Hodowców Koni. Ocena prowadzona była oddzielnie dla klaczy i ogierów w poszczególnych rasach. Oprócz czempionatu konia małopolskiego i polskiego konia zimnokrwistego pokazano konika polskiego i kuca felińskiego.

Prezentowane na Wystawie owce i kozy pochodziły z terenu 5 okolicznych powiatów. Komisja oceniła 40 owiec i 6 kóz, w tym owce rasy polska nizinna w typie uhruskim, merynos polski, czarnogłówka, linii syntetycznych BCP i SCP, okulska, a kozy ras saaneńskiej i burskiej. Użytkowość prezentowanych zwierząt ukierunkowana była na produkcję jagniąt mięsnych.

Rolnicy mogli także zobaczyć króliki rasowe – w tej kategorii hodowcy przyjechali z woj. podkarpackiego, łódzkiego, wielkopolskiego, podlaskiego i lubelskiego. Prezentowało się 25 hodowców. Dużym zainteresowaniem cieszyły się w tym roku króliki krótkowłose Castorexy. Dostarczają one pięknych i oryginalnych skórek, dzięki charakterystycznemu, dwuwarstwowemu układowi włosów. Nie zabrakło również drobiu ozdobnego i gołębi rasowych. Prezentowało się 15 hodowców. Po raz pierwszy można było oglądać kanarki i papugi.

W ramach upowszechniania znajomości przepisów ustawy o ochronie zwierząt wśród rolników zorganizowano konkurs „Dbajmy o zwierzęta”. W ciągu dwóch dni można było uzyskać niezbędne informacje dotyczące dobrostanu zwierząt gospodarskich i domowych.

W czasie trwania Wystawy w Sali konferencyjnej w Sitnie odbywały się seminaria tematyczne:

1. „Owce w gospodarce żywnościowej i ochronie środowiska przyrodniczego” - wykładowca prof. dr hab. Tomasz M. Gruszecki - Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie / „Owczarstwo w Europie Środkowo-Wschodniej – stan obecny i perspektywy”- wykładowca dr hab. Andrzej Junkuszew - Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie / „Systemy dotacji dla owczarstwa w Czeskiej Republice” - wykładowca inż. Roman Cieślar, hodowca owiec z Czech. Wykładowcy poruszali istotne problemy polskiego owczarstwa. Coraz częściej poszukujemy zdrowej żywności, określanej mianem „żywności funkcjonalnej”, zawierającej składniki odżywcze wpływające w sposób pozytywny na wybrane funkcje organizmu. Podkreślano, że jagnięcina jest taką zdrową żywnością, specyficznym mięsem pozyskiwanym z ubitych do 10 miesięcy życia zwierząt. Wartość energetyczna jagnięciny jest dwukrotnie wyższa od wieprzowiny, a zawartość tłuszczu i cholesterolu mniejsza niż w innych gatunkach mięs. Podkreślono również jak dużą rolę pełnią owce w ochronie i pielęgnacji środowiska. Dotyczy to szczególnie obszarów chronionych np. siedlisk przyrodniczych Natura 2000.
2. „Produkcja wieprzowiny wysokiej jakości” – wykłady „Hodowla świń rasy duroc, pietrain i Hampshire na Lubelszczyźnie” – wykładowca mgr Marcin Pastwa UP Lublin oraz „Genetyczne i środowiskowe uwarunkowania produkcji wieprzowiny wysokiej jakości” – wykładowca prof. Marek Babicz, UP w Lublinie.

Inauguracją sezonu dla pszczelarzy była organizowana w dniach 24-26 stycznia 2014 r. w Pszczelej Woli V Lubelska Konferencja Pszczelarska. Jest to największa konferencja pszczelarska w Polsce i zapewne w Europie. Jej organizatorami byli LODR w Końskowoli i Zespół Szkół Rolniczych w Pszczelej Woli.

W konferencji udział wzięło ponad 400 osób. Uczestnicy mieli okazję wysłuchać 24 wykładów z zakresu biologii pszczół, technologii pasiecznych, chorób pszczół oraz z hodowli i selekcji pszczół. Wykładowcami byli najlepsi specjaliści z zakresu pszczelarstwa i pszczelnictwa z Polski.

W konferencji wzięli udział także pszczelarze z Litwy, Białorusi, Ukrainy, Mołdawii, Rosji i Francji. Najliczniejszą reprezentację stanowili obywatele Białorusi - z tego kraju przyjechało aż 25 osób.

Lubelska Konferencja Pszczelarska odbywa się cyklicznie od 5 lat. Jest to impreza „wędrująca” - oprócz inauguracyjnej konferencji 3-dniowej, co roku odbywają się jeszcze trzy spotkania: w Sitnie, Grabanowie i Chełmie.

Materiały konferencyjne zostały wydane w formie książki oraz płyty CD (ze wszystkich pięciu konferencji, jakie odbyły się do tej pory).

Konferencji w Grabanowie (180 uczestników) przyświecały słowa Alberta Einsteina: „**Kiedy na ziemi zginie ostatnia pszczoła, to człowiekowi pozostanie 5 lat życia**” Podkreślano, że coraz więcej gospodarstw wybiera ekologiczny sposób gospodarowania, sprzyjający zachowaniu cennych obszarów, w tym roślin miododajnych, przyczyniając się tym samym do ochrony pszczół i powiększenia zasobów pożytkowych.

Dyrektor LODR w Końskowoli Antoni Skrabucha przedstawił zalety miodów ziołowych, w tym miodu z kopru włoskiego pozyskiwanego przez Pasiekę w Grabanowie. Podkreślił rolę pasiek LODR w Końskowoli w upowszechnianiu wiedzy na temat pszczelarstwa.

Pierwszym zagadnieniem poruszonym na konferencjach była edukacja młodego pokolenia, inspirująca je do działań przyjaznych pszczołom, i pokazanie mu znaczenia tych owadów w środowisku naturalnym. Kolejnym punktem konferencji było wystąpienie, które dotyczyło „Prób selekcji pszczół odpornych na warrozę”. Od pewnego czasu na świecie są podejmowane próby wyhodowania linii pszczół odpornych na tę chorobę, jednakże rezultaty nie są zadowalające. Najlepszym rozwiązaniem byłoby, żeby pszczoły odporne na warrozę wyłoniły się na drodze selekcji naturalnej.

Ważnym punktem było wystąpienie prof. Pawła Chorbińskiego, cenionego autorytetu w dziedzinie pszczelarstwa. Przedstawił on najważniejsze choroby pszczół, zasady profilaktyki oraz sposoby terapii. Zwrócił szczególną uwagę na przyczyny występowania poszczególnych jednostek chorobowych, tj. warrozy, zgnilca złośliwego, nosemy oraz chorób wirusowych, pokazując specyficzny

ich przebieg i zalecając właściwe postępowanie z rodziną pszczelą. Mając na uwadze podporządkowanie się zaleceniom Lekarza Weterynarii, dotyczącym stosowania dopuszczonych leków i preparatów leczniczych, przestrzegał przed stosowaniem specyfików własnej produkcji, z nieznanymi źródłami oraz niezgodnie z etykietą stosowania środka, ponieważ może to być przyczyną gromadzenia się niektórych substancji w produktach pszczelich. Zwrócił też uwagę na zabiegi higieniczno-hodowlane, ograniczające rozprzestrzenianie się chorób, np. przy występowaniu warrozy zalecił badanie stopnia osypu pasożyta oraz ewentualnej jego obecności na czerwiu zasklepionym. Podkreślił, że ważnym elementem w corocznej pielęgnacji rodzin pszczelich jest wymiana plastrów gniazdowych co najmniej w 50%.

Tematyka pszczelarska cieszyła się dużym zainteresowaniem o czym mogą świadczyć szkolenia organizowane w różnych częściach województwa lubelskiego.

20 lutego br. w Janowie Lubelskim odbyło się szkolenie dla rolników poświęcone pszczelarstwu, zorganizowane przez LODR w Końskowoli Zespół Doradztwa Rolniczego w Janowie Lubelskim. Wzbudziło ono duże zainteresowanie rolników, o czym świadczy prawie 100-osobowa grupa słuchaczy.

Powiatowy Lekarz Weterynarii Roman Jarosz wygłosił wykład pt. „Sprzedaż bezpośrednia miodu”, Anna Kowalczyk-Szot z Agencji Rynku Rolnego OT Lublin omówiła zagadnienie wsparcia rynku produktów pszczelich, Henryk Skowron, specjalista ds. pszczelarstwa z ZDR w Zamościu z siedzibą w Sitnie przedstawił problemy gospodarki pasiecznej w ulach korpusowych o niskiej ramce.

W spotkaniu wzięły udział wszystkie koła pszczelarskie funkcjonujące na terenie powiatu janowskiego. Było to pierwsze takie spotkanie pszczelarzy zorganizowane przez ZDR w Janowie Lubelskim. Myślimy już o kolejnych, chcielibyśmy, aby stały się tradycją w naszym powiecie. Powiat janowski słynie z uprawy gryki i produkcji miodu, m.in. gryczanego, oraz innych produktów pszczelarskich.

W dniu 16 marca 2014 r. w Zespole Doradztwa Rolniczego w Białej Podlaskiej z siedzibą w Grabanowie odbyło się szkolenie pszczelarskie pt. „Wiosenna pielęgnacja rodzin pszczelich”. Przeprowadził je specjalista ds. pszczelarstwa Marian Kałabun. Uczestnicy, w liczbie 79, z wielkim zainteresowaniem wysłuchali aktualnych zaleceń.

Wykładowca zwrócił uwagę, iż wczesną wiosną najistotniejsza jest siła przezimowanych rodzin. O tym decyduje przygotowanie ich do zimowli w poprzednim roku. Rodziny silne znacznie szybciej przystępują do wychowu czerwiu, a tempo przyrostu ich siły jest czasem nawet dziesięciokrotnie większe, w porównaniu do rodzin słabych. W racjonalnie prowadzonej pasiece przedwiosnie traktuje się jako przedłużenie okresu zimowego.

Pierwszy oblot rozpoczyna kolejny sezon w pasiece. Termin tego oblotu uzależniony jest od temperatury powietrza. Prelegent wskazał na czynności, które powinny być wykonane przed spodziewanym oblotem.

Liczne pytania uczestników szkolenia oraz ożywiona dyskusja świadczyły o szczególnym zainteresowaniu pszczelarzy tym tematem.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

### **1/Z Poprawa bazy paszowej w produkcji mleka – zrealizowano 86.**

Cel: zapewnienie odpowiedniej ilości pasz objętościowych dobrej jakości.

Efekt wymierny zadania: doradcy pomagali w ustawieniu żywienia krów mlecznych opierając dawki o wysokiej jakości pasze objętościowe. Specjaliści zajmujący się efektywnością skarmiania pasz objętościowych udowodnili, że tylko poprzez ich odpowiedni dobór i poprawę jakości można zwiększyć nawet o 1500 l roczną wydajność mleka. Produkcja mleka przy maksymalnym spożyciu pasz objętościowych jest zdecydowanie bardziej ekonomiczna. Gospodarstwa wytypowane do współpracy posiadające minimum 10 krów, spełniały minimalne standardy w zakresie higieny produkcji i warunków utrzymania, posiadały niezbędne wyposażenie w sprzęt do zbioru pasz i produkcji kiszonek.

W pierwszym etapie analizowano posiadane zasoby paszowe pod względem ilościowym i jakościowym, a następnie planowano niezbędną bazę paszową na przyszłość.

Doradztwem zostały objęte tematy związane ze sporządzaniem i wybieraniem kiszzonek, zbiorem siana oraz doborem paszy treściwej. Zalecana była ocena laboratoryjna kiszzonki lub ocena organoleptyczna.

#### **2/Z Obniżenie kosztów remontu stada poprzez prawidłowy odchów jałówek – zrealizowano 40.**

Cel: zapewnienie odpowiedniego odchowu zwierząt przeznaczonych na remont stada..

Efekt wymierny zadania: doradztwem objęto żywienie zwierząt, kontrolę ich wagi oraz warunki utrzymania. Zalecano mierzenie i ważenie zwierząt w celu kontroli rozwoju somatycznego zwierząt oraz określenia optymalnego terminu inseminacji lub krycia jałówek. Zalecano również ocenę kondycji ciała za pomocą wskaźnika BCS. Gospodarstwa współpracujące posiadały minimum 10 krów i miały możliwość odchowu zwierząt z własnego stada. Gospodarstwa spełniały minimalne standardy w zakresie warunków utrzymania zwierząt.

W pierwszym etapie doradztwa konieczne było przeprowadzenie analizy stanu zastanego, aktualnego oraz określenie przyczyn nieprawidłowego odchowu jałówek.

Następnie przedstawiano plan optymalnego systemu odchowu zwierząt dla danego gospodarstwa. Zarządzano stadem krów mlecznych w sposób umożliwiający właściwe przygotowanie jałówki hodowlanej do jej późniejszego użytkowania. Jednym z istotnych kosztów sięgających 20% w gospodarstwach zajmujących się hodowlą bydła mlecznego jest odchów jałówek. Wielkość tych wydatków uzależniona jest między innymi od warunków utrzymania, żywienia oraz wieku jałówki, w którym po raz pierwszy wycieli się. Zalecano odchów jałówek na remont stada w sposób prawidłowy i tani.

#### **3/Z Produkcja żywca wołowego wysokiej jakości – zrealizowano 48.**

Cel: wykorzystanie posiadanych powierzchni arealu i budynków do produkcji żywca wołowego.

Efekt wymierny zadania: w gospodarstwach były zapewnione warunki produkcyjne, pomieszczenia, baza paszowa predysponująca do chowu bydła mięsnego. Doradztwem objęto gospodarstwa posiadające co najmniej 5 sztuk stada podstawowego wraz z przychowkiem lub odchów i opas, co najmniej 10 sztuk rocznie.

W pierwszym etapie wdrożenia oceniano dotychczasowy poziom produkcji oraz określano możliwości zwiększenia jej skali ustalając maksymalny poziom dla gospodarstwa. W gospodarstwach zamierzających rozpocząć chów bydła ustalano możliwy do osiągnięcia poziom żywienia, który głównie decyduje o sukcesie hodowlanym. W oparciu o te informacje oraz po ocenie warunków utrzymania jakimi dysponowało gospodarstwo przedstawiano hodowcy odpowiednie rozwiązania dotyczące chowu bydła mięsnego w jego gospodarstwie. Proponowano odpowiednią dla gospodarstwa synchronizację sezonu wcieleni tak by (90% wycieleń) zamykało się w okresie dwóch miesięcy.

Oceniano wykonywane zabiegi pielęgnacyjne i ewentualnie zalecano wprowadzanie brakujących. We wszystkich gospodarstwach oceniano procent upadków (szczególnie cieląt) analizując przyczyny w celu ich wyeliminowania, stosując odpowiednią profilaktykę.

#### **4/Z Prawidłowy odchów prosiąt – zrealizowano 45.**

Cel: uzyskanie w roku maksymalnej ilości sztuk zdrowych, (o potencjalnie wysokiej mięsności) dobrze odchowanych prosiąt.

Efekt wymierny zadania: doradcy wytypowali gospodarstwa rozwijające produkcję trzody w cyklu zamkniętym lub specjalizujące się w produkcji prosiąt na sprzedaż. Stado w gospodarstwie współpracującym liczyło minimum 3 lochy (w większości z perspektywą wzrostu ilości loch). Lochy jako materiał mateczny w większości gospodarstw były czystorasowe lub krzyżówkowe pochodzące z ras rodzimych. W pierwszym etapie przeprowadzono analizę stanu zastanego, aktualnego oraz określano przyczyny niepowodzeń w rozrodzie lub odchowie prosiąt. W następnej kolejności ustalony został program poprawy danego problemu w zakresie:

- organizacji rozrodu,
- genetyki loch i doboru do kojarzeń knurów,
- plenności loch,

- żywienia loch i prosiąt,
- profilaktyki loch i prosiąt,
- zmniejszenia upadków prosiąt,
- dobrostanu zwierząt.

Zalecano nowe systemy utrzymania i żywienia loch oraz prosiąt zgodne z zasadą minimalnych wymogów wzajemnej zgodności.

#### **5/Z Poprawa efektów ekonomicznych w produkcji tuczników – zrealizowano 49.**

Cel: zwrócenie większej uwagi producentów na konieczność poprawy jakości oferowanego surowca i uzyskanie lepszych efektów ekonomicznych.

Efekt wymierny zadania: zwracano uwagę na zwiększenie skali produkcji umożliwiającą dostarczenie do zakładów mięsnych dużych partii tuczników o wysokiej mięsności w celu otrzymania za nie lepszej ceny. Wytypowane gospodarstwa produkowały tuczniki w cyklu zamkniętym lub otwartym, a roczna skala produkcji wynosiła minimum 50 tuczników. Dążono do osiągnięcia dobrych wyników w tuczu poprzez zakup materiału hodowlanego, prawidłowe żywienie, odpowiednią masę w dniu uboju, dobre warunki środowiskowe, profilaktykę weterynaryjną.

#### **6/Z Produkcja drobnego inwentarza w gospodarstwach drobnotowarowych – zrealizowano 10.**

Cel: przekazanie wiedzy i pomoc w prowadzeniu rozrodu i prawidłowego żywienia oraz warunków utrzymania drobnego inwentarza.

Efekt wymierny zadania: pierwszy etap realizacji zadania określał stan wyjściowy oraz analizowano przyczyny niepowodzeń w rozrodzie i żywieniu drobnego inwentarza.

W następnej kolejności ustalano program rozwiązania problemu w zakresie:

- doboru materiału hodowlanego,
- zdrowotności stada,
- potrzeb żywieniowych poszczególnych grup zwierząt,
- wyników rozrodu,
- dobrostanu zwierząt.

Opłacalność hodowli wiązała się ze zdrowotnością stada. Stosowane zabiegi profilaktyczne i znacznym stopniu ograniczały straty.

#### **7/Z Spełnienie zasady wzajemnej zgodności – obszar C – zrealizowano 64.**

Cel: upowszechnianie wiedzy i pomoc w spełnieniu wymagań dotyczących obszaru – C, zasady wzajemnej zgodności.

Efekt wymierny zadania: w modernizowanych budynkach inwentarskich zwracano uwagę na wymagania dotyczące podłóg i posadzek, oświetlenia pomieszczeń, doboru i obliczenia odpowiedniej wentylacji, wybiegów oraz stosowanej wody do celów technologicznych (mycie urządzeń udojowych) tak by spełniała wymogi zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 04.09.2000 r. (Dz. U. nr. 82 poz. 987).

#### **Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	112
2	Konferencje/seminaria	4
3	Porady	3601
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	342

#### **Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Rolnictwo Nasza Przyszłość.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	102
2	Produkcja wołowiny wysokiej jakości.	ZDR w Wisznicach	1	34

3	Aktualne problemy nowoczesnego pszczelarstwa. Choroby pszczoł - profilaktyka i terapia.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	180
4	Wpływ żywienia na wydajność i zdrowotność krów.	ZSP	1	66
<b>Szkolenia</b>				
1	Ubój gospodarczy. Dofinansowania dla rolników w PROW 2014-2020 ukierunkowanych na produkcję psiat.	ZDR w Parczewie	1	15
2	Produkcja wysokiej jakości wieprzowiny.	ZDR w Elizówce	1	11
3	Pielęgnacja i żywienie brojlerów kurzych.	ZDR w Zamościu	1	10
4	Nowe rozwiązania technologiczne w chowie i hodowli bydła.	ZSP	1	25
5	Nowe możliwości zarządzania stadem bydła mlecznego.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	10
6	Trzoda chlewna - dobór ras do chowu. Zasady żywienia. Warunki utrzymania - mikroklimat i energia.	ZSP	1	23
7	Produkcja wieprzowiny.	ZDR w Elizówce	1	22
8	Optymalizacja produkcji żywca wieprzowego.	ZDR w Biłgoraju	1	57
9	Warunki dobrej zimowli pszczoł.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	47
10	Dobrostan zwierząt. Zagrożenie afrykańskim pomorem świń.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Bychawie	2	22
11	Wpływ związków mineralnych na fizjologię żywca.	ZDR w Rykach	1	10
12	Obniżenie kosztów remontu stada poprzez prawidłowy odchów jałówek.	ZDR w Białej Podlaskiej	2	19
13	Aktualna sytuacja w produkcji drobiarskiej w Polsce.	ZDR w Zamościu	1	46
14	Prawidłowe przygotowanie pasz objętościowych.	ZDR w Łukowie, ZDR w Tomaszowie Lubelskim	2	14
15	Dawne technologie stosowane w rolnictwie.	ZDR w Zamościu	1	24
16	Zasoby genetyczne prezentowanych zwierząt ras rodzimych podczas Wystawy w Rudawce Rymanowskiej.	ZDR w Zamościu	1	22
17	Miodna Kraina.	ZDR w Białej Podlaskiej	8	203
18	Wierzchove wykorzystanie koni małopolskich.	ZDR w Zamościu	1	24
19	Owce w gospodarce żywnościowej i ochronie środowiska. Owczarstwo w Europie Środkowo-Wschodniej -stan obecny i perspektywy. Systemy dotacji dla owczarstwa w Republice Czeskiej.	ZDR w Zamościu	1	21
20	Produkcja żywca wieprzowego wysokiej jakości.	ZDR w Zamościu	1	29
21	Produkcja żywca wołowego szansą dla gospodarstw.	ZDR w Zamościu	1	28
22	Powiększanie pasieki - tworzenie nowych rodzin.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	25

23	Podstawowe wymagania dobrostanu zwierząt gospodarskich i ochrony środowiska w chowie bydła w świetle obowiązujących przepisów. Wyniki kontroli wymogów wzajemnej zgodności w gospodarstwach rolnych -CC.	ZDR w Piaskach	1	20
24	Aktualne problemy nowoczesnego pszczelarstwa.	ZDR w Końskowoli	8	463
25	Młode bydło opasowe.	ZDR w Lubartowie	1	28
26	Dobrostan zwierząt. Afrykański pomór świń.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Parczewie	2	17
27	Produkcja wysokiej jakości wołowiny.	ZDR w Elizówce	1	10
28	Afrykański pomór świń. Problemy zdrowotne w chlewni. Rozwiązania chlewni na przykładzie duńskim.	ZDR w Rykach	1	18
29	Wiosenna pielęgnacja rodzin pszczelich.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	79
30	Aktualna problematyka związana z chowem bydła mlecznego.	ZDR w Hrubieszów	1	19
31	Afrykański pomór świń. Innowacje technologiczne w produkcji trzody chlewnej.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	12
32	Prawidłowe żywienie bydła.	ZDR w Łukowie	1	34
33	Problemy w rozrodzie bydła.	ZDR w Zamościu	2	19
34	Poprawa dobrostanu zwierząt i warunków zoohigienicznych w budynkach inwentarskich.	ZDR w Kraśniku	1	24
35	Aktualna sytuacja i prognozy w trzodzie chlewnej. APŚ zagrożenia i kłopoty.	ZDR w Zamościu	2	24
36	Prawidłowa gospodarka pasieczna.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	17
37	Prawidłowy odchów jałówek z przeznaczeniem na remont stada.	ZDR w Hrubieszów	1	14
38	Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej - bydło mleczne.	ZDR w Chełmie	1	30
39	Sprzedaż bezp. miodu. Wsparcie rynku produktów pszczelich. Próby selekcji pszczoł odpor. na warrozę. Gospodarka pasieczna w ulach korpusowych o niskiej ramce.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	92
40	Najczęstsze choroby bydła i ich zapobieganie.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	18
41	Wprowadzenie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej - bydło mleczne.	ZDR w Chełmie	1	18
42	Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji zwierzęcej - bydło mięsne.	ZDR w Chełmie	1	24
43	Prawidłowe żywienie i utrzymanie trzody chlewnej.	ZDR w Bełżycach	1	26
44	Poprawa dobrostanu zwierząt i warunków zoohigienicznych w budynkach inwentarskich.	ZDR w Kraśniku	1	25
45	Aktualne zagadnienia dotyczące produkcji mleka.	ZDR w Zamościu	1	21

46	Żywienie, profilaktyka, higiena doju oraz skutki niedoboru witamin i minerałów w produkcji mleka.	ZDR w Lubartowie	1	27
47	Tylko dobre żywienie jest opłacalne. Aktualna sytuacja w chowie i hodowli trzody chlewnej.	ZDR w Zamościu	1	53
48	Wymiana matek pszczelich.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	64
49	Warunki dobrostanu- bydło mleczne, zmniejszenie kosztów produkcji, kwotowanie mleka.	ZDR w Bychawie	1	14
50	Profilaktyka chorób metabolicznych bydła, zapobieganie kwasicy i ketozie krów. Modernizacja budynków inwentarskich. Organizacja produkcji pasz w chowie bydła. Nowoczesne wyposażenie budynku inwentarskiego.	ZDR w Kraśniku	1	31
51	Produkcja pasz objętościowych - sporządzanie kiszonki z kukurydzy.	ZDR w Łukowie, ZDR w Lubartowie, ZDR w Piaskach	4	41
52	Przygotowanie i konserwacja pasz.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	69
53	Różne rozwiązania chlewni. Produkcja pierwotna.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	15
54	Spełnienie zasad wzajemnej zgodności w chowie trzody chlewnej.	ZDR w Wisznicach	2	31

**Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych oraz broszur/ulotek**

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Problematyka hodowli świń w Polsce.	ZDR w Wisznicach	1
2	Zaburzenia w rozrodzie krów mlecznych.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
3	Pasze rzepakowe i rośliny motylkowe w żywieniu drobiu.	ZDR w Zamościu	1
4	Świnka wietnamska idealna do gospodarstwa agroturystycznego.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
5	Komputerowe zarządzanie stadem krów mlecznych.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
6	Prawidłowy odchów cieląt.	ZDR w Wisznicach	1
7	Wydajność życiowa krów a opłacalność produkcji mleka.	ZSP	1
8	Jak zakisić ziarno kukurydzy.	ZDR w Rykach	1
9	Stres a produkcja trzody chlewnej.	ZDR w Krasnymstawie	1
10	Poznaj króliki futerkowe.	ZDR w Zamościu	1
11	Czy zniesienie kwot mlecznych spowoduje dalszą konsolidację i zwiększenie konkurencji?	ZSP	1
12	Choroby odzwierzęce - wąglik.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
13	Szkody łowieckie.	ZSP	1
14	Jaką krowę możemy uznać za dobrą.	ZDR w Kraśniku	1
15	Korzyści z prowadzenia użytkowości mlecznej krów.	ZDR we Włodawie	1
16	Jak chronić stado przed chorobami?	ZSP	1
17	Czy warto rozwijać produkcję mleka po zniesieniu kwot?	ZSP	1
18	Stres cieplny u bydła.	ZDR w Końskowoli	1

19	Poddawanie matek pszczelich.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
20	Nie zapominajmy o okresie kwarantanny i zasadzie cpp-cpp.	ZDR w Zamościu	1
21	Rola strączkowych w żywieniu zwierząt.	ZDR w Chełmie	1
22	Wentylacja - ważny element zasady wzajemnej zgodności.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
23	Gospodarstwo Mleczne.	ZDR w Łukowie	1
24	Wiosenna pielęgnacja rodzin pszczelich.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
25	Indyki to ciekawe ptaki.	ZDR w Zamościu	1
26	Zwierzęta mają swoje prawa.	ZSP	1
27	Wpływ żywienia na zawartość tłuszczu i białka w mleku.	ZDR w Biłgoraju	1
28	Produkcja trzody chlewnej.	ZDR w Rykach	1
29	Obora na rusztach - czy to dobre rozwiązanie.	ZDR w Rykach	1
30	Najlepsza ferma bydła mlecznego w kraju znajduje się w powiecie puławskim.	ZSP	1
31	Pastwisko w żywieniu bydła.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
32	Polska Gęś Owsiana.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
33	Siara właściwe odpajanie cieląt.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
34	Aktualna sytuacja i zmiany w strukturze stanu świń w ciągu 10 ostatnich lat na Lubelszczyźnie.	ZDR w Zamościu	1
35	Polska mleczną potęgą.	ZSP	1
36	Lucerna na paszę dla krów.	ZDR w Biłgoraju	1
37	Prawidłowy rozród bydła mlecznego.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Prowadzenie gospodarstw rolnych w województwie lubelskim przez kobiety.	ZSP	1
2	Zła sytuacja producentów trzody chlewnej: Stany liczbowe świń na Zamojszczyźnie. Skutki nałożonego embarga przez Rosję.	ZDR w Zamościu	1
3	Spadek cen żywca wieprzowego skutkiem nałożenia embarga na Ukrainę oraz wykrycia pomoru afrykańskiego u dzika w Polsce.	ZDR w Zamościu	1
4	Zagrożenia po likwidacji kwotowania produkcji mleka.	ZSP	1
<b>Broszury/Ulotki</b>			
1	Ochrona zwierząt.	ZSP	1
2	Materiały konferencyjne- V Lubelska Konferencja Pszczelarska.	ZDR w Końskowoli	1

## 1.2. Program 2. Popularyzacja i kształcenie rolników w zakresie poprawy jakości produktów rolnych (żywności) i dobrej praktyki rolniczej

### Zadanie 1. Informacja i doradztwo w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)

Minimalne wymagania wzajemnej zgodności dotyczą prowadzonej w gospodarstwie produkcji rolniczej. Ich spełnienie jest warunkiem otrzymania w pełnej wysokości dopłat bezpośrednich, a także płatności z następujących działań:

- płatności z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich, na obszarach innych niż obszary górskie (w skrócie zwane ONW),
- płatności dla obszarów Natura 2000 (dyrektywa 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) i płatności związane z dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego, ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej,
- płatności rolnośrodowiskowo – klimatycznych.

Ośrodek jest uprawnionym podmiotem doradczym, dysponującym odpowiednio przygotowaną kadrą doradczą i oferuje rolnikom pomoc w zakresie oceny gospodarstwa pod względem zgodności z wymaganiami: kompleksowa ocena gospodarstwa pod kątem cross-compliance (zasady wzajemnej zgodności), oraz ocena gospodarstwa pod kątem spełniania wymogów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie.

**Status doradcy rolnego na koniec 2014 r. posiadało 252 pracowników. Młodzi pracownicy z niewielkim stażem pracy będą w 2015 r. przeszkoleni w zakresie doradcy rolnego.**

W początkowym okresie nowego rozdziału PROW 2014-2020 zasady te mają dalej obowiązywać, ponieważ jeszcze nie wszystkie gospodarstwa sprostają narzuconym im wymaganiom.

W tym kierunku specjaliści i doradcy naszego Ośrodka świadczyli usługi doradcze (szkolenia, porady, oceny).

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	46
2	Porady	2452

#### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Wymogi cross-compliance a realizacja Programu Rolnośrodowiskowego.	ZDR w Parczewie	1	17
2	Zasady wzajemnej zgodności cross compliance obowiązujące w gospodarstwie.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Zamościu, ZDR w Elizówce, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Końskowoli, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR we Włodawie, ZDR w Parczewie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Łukowie, ZDR w Lubartowie	26	415
3	Spełnienie zasad wzajemnej zgodności - obszar C - dobrostan zwierząt.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Zamościu, ZDR w Biłgoraju, ZDR w Chełmie, ZDR w Radzynie Podlaskim	9	161
4	Przystosowanie gospodarstw mlecznych do wymogów CC.	ZDR w Bełżycach, ZDR w Hrubieszowie	2	45
5	Podstawowe wymagania dobrostanu zwierząt gospodarskich i ochrony środowiska w chowie bydła w świetle obowiązujących przepisów. Wyniki kontroli wymogów wzajemnej zgodności w gospodarstwach.	ZDR w Piaskach	1	14

6	Cross Compliance w gospodarstwie rolnym a otrzymywanie płatności obszarowych.	ZDR w Piaskach	1	12
7	Ocena dobrostanu zwierząt w budynkach inwentarskich - pomiar mikroklimatu.	ZDR w Rykach	1	12
8	Prawidłowe prowadzenie dokumentacji w gospodarstwie.	ZDR w Biłgoraju	1	7

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Nowoczesne technologie w budownictwie inwentarskim.	ZDR w Piaskach	1
2	Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Kraśniku	1

#### Zadanie 2. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatność do gruntów rolnych (dopłaty bezpośrednie)

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1310/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym przejściowe przepisy w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz ustawą z dnia 24 stycznia 2013 r. dostosowującą przepisy krajowe do rozwiązań przejściowych, wynika, że rok 2014 był rokiem przejściowym i pomoc w ramach wsparcia bezpośredniego była przyznawana podobnie jak w roku 2013.

Wsparcie finansowe z budżetu unijnego w 2014 r. to: jednolita płatność obszarowa, płatności oddzielne do pomidorów, do owoców miękkich, płatność cukrowa, wsparcie specjalne: płatność do krów, do owiec, do powierzchni upraw strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych, do surowca tytoniowego wysokiej jakości. Wsparcie finansowane z budżetu krajowego to płatność niezwiązana do tytoniu, płatność niezwiązana do skrobi, płatność niezwiązana do chmielu. Wsparcie krajowe zostało uszczuplone o uzupełniającą płatność obszarową (UPO) i płatności zwierzęce (PZ- płatność do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę).

Doradztwo obejmowało szkolenia, porady, artykuły w prasie, pomoc w wypełnianiu wniosków i załączników graficznych.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	21
2	Porady	6245
3	Opracowania - wnioski obszarowe	23508

#### Tematyka szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
1	Nowy system płatności bezpośrednich w Polsce od 2015 roku.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Rykach, ZDR w Końskowoli, ZDR w Chełmie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Elizówce, ZDR w Łęcznej	10	203
2	Zasady wypełniania wniosków o dopłaty bezpośrednie 2014.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Chełmie, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w	11	162

		Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Rykach, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Lubartowie		
--	--	---	--	--

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły</b>			
1	Płatności bezpośrednie w nowym finansowaniu.	ZSP	1
2	Zazielenienie - nowy komponent płatności bezpośrednich.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
3	Zielona Polska w nowym PROW 2014-2020.	ZSP	1
4	Dopłaty bezpośrednie 2014.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
5	Zasady przyznawania dopłat bezpośrednich w 2014 roku	ZSP	1

### Zadanie 3. Upowszechnianie wśród rolników wiedzy i nabywanie umiejętności i stosowania integrowanych metod ochrony

**Integrowana ochrona roślin** jest sposobem ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, polegającym na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Integrowana ochrona roślin wykorzystuje w pełni wiedzę o organizmach szkodliwych dla roślin (w szczególności o ich biologii i szkodliwości) w celu określenia optymalnych terminów dla podejmowania działań zwalczających te organizmy, a także wykorzystuje naturalne występowanie organizmów pożytecznych, w tym drapieżców i pasożytów organizmów szkodliwych dla roślin, a także posługuje się ich introdukcją. Tym samym integrowana ochrona roślin pozwala ograniczyć stosowanie chemicznych środków ochrony roślin do niezbędnego minimum i w ten sposób ograniczyć presję na środowisko naturalne oraz chroni bioróżnorodność środowiska rolniczego.

Stosowanie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin przez profesjonalnych użytkowników środków ochrony roślin zostało w Polsce uregulowane przepisami ustawy z dnia 8 marca 2013 r. *o środkach ochrony roślin* (Dz. U. poz. 455) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. *w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin* (Dz. U. poz. 505) i obowiązkowe od dnia 1 stycznia 2014 r. Status doradcy posiadającego uprawnienia w zakresie integrowanej ochrony roślin posiada obecnie 39 osób, ukończyły one studia podyplomowe z tego zakresu. Kadra doradcza LODR w Końskowoli jest w pełni przygotowana do realizowania tego tematu poprzez organizację szkoleń, porady oraz pisanie artykułów.

Dnia 23 stycznia 2014 roku, Zespół Doradztwa Rolniczego w Kraśniku zorganizował szkolenie „Uprawa krzewów jagodowych z uwzględnieniem Integrowanej Ochrony Roślin”. Z uwagi na to, że powiat kraśnicki to zagłębie owoców miękkich, poświęcono je głównie uprawie krzewów jagodowych z uwzględnieniem Integrowanej Ochrony Roślin. Szkolenie wzbudziło duże zainteresowanie rolników - przybyło na nie 109 osób. Głównymi prelegentami byli główni specjaliści ds. sadownictwa z LODR w Końskowoli mgr inż. Zdzisław Partyka i mgr inż. Alicja Pawlak-Zdziechowska. Zdzisław Partyka mówił na temat uprawy i ochrony porzeczek, agrestu i krzewów owocowych mniej znanych, tj. świdosiwy i róży jadalnej Karpatia. Wykład Alicji Pawlak-Zdziechowskiej dotyczył uprawy malin, w tym integrowanej ochrony tego gatunku.

W dniu 14.02.2014 r. w Urzędzie Miasta Ryki odbyło się szkolenie z integrowanej ochrony malin, zorganizowane przez Zespół Doradztwa Rolniczego w Rykach. Uprawa malin w powiecie ryckim z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem. Świadczy o tym obecność na szkoleniu aż 63 osób. Do organizowania się producentów malin w grupy producenckie zachęcał dr Kazimierz Świć - główny specjalista ds. grup producentów rolnych z LODR w Końskowoli.

W szkoleniu wzięli udział przedstawiciele chłodni Premium Fruits ze Starej Dąbi, którzy zaprezentowali ofertę skupową oraz wymogi dotyczące jakości surowca i higieny zbioru owoców.

W dniu 25.02.2014 r. LODR w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Chełmie przeprowadził seminarium powiatowe nt. „Integrowana ochrona roślin”. W seminarium wzięło udział ponad 100 rolników. Omówione zostały nowe regulacje prawne dotyczące stosowania zasad integrowanej ochrony roślin, które przedstawiła Joanna Pawłoś, doradca ds. ekologii i ochrony środowiska. Następnie omówione zostały niechemiczne metody ochrony roślin przez Zdzisławę Sochę, doradcę ds. ekologii i ochrony środowiska. Propozycję firmy Bayer - program ochrony upraw zbóż, rzepaku i kukurydzy z uwzględnieniem progów szkodliwości w integrowanej ochronie omówił Józef Misiura przedstawiciel firmy. Seminarium spotkało się z dużym zainteresowaniem rolników, o czym świadczyły liczne pytania i wysoka frekwencja.

W dniu 28.02.2014 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli odbyło się seminarium zbożowe nt. „Rola integrowanych metod w ochronie zbóż”. Wykłady prowadzili:- „Efektywne nawożenie zbóż ze szczególnym uwzględnieniem pszenicy ozimej” - dr inż. Witold Szczepaniak – Uniwersytet Przyrodniczy Poznań - „Preparaty do ochrony fungicydowej zbóż, a integrowana ochrona roślin” - mgr inż. Józef Misiura – Bayer Cropscience– „Właściwy wybór odmian zbóż podstawą integrowanej ochrony roślin” – mgr inż. – Łukasz Wnuk – KWS Lochow - „Preparaty poprawiające żyzność gleb oraz dokarmianie dolistne zbóż”- mgr inż. Grzegorz Kremes - Agrosimex- „Przepisy prawne dotyczące integrowanej ochrony roślin”, „Rola niechemicznych metod w integrowanej ochronie zbóż.”- mgr inż. Krzysztof Kurus LODR w Końskowoli. Seminarium cieszyło się wśród rolników dużym zainteresowaniem - 82 osoby.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **5/R Wdrażanie zasad integrowanej ochrony roślin rolniczych – zrealizowano 88.**

Cel: zwrócenie uwagi na nowe zasady ochrony roślin, które wymagają włączenia do ochrony roślin w większym stopniu metod innych, niż chemiczne.

Efekt wymierny zadania: zwrócono szczególną uwagę na możliwości zastąpienia zabiegów chemicznych przez metodę agrotechniczną, właściwy dobór środków ochrony, prowadzenie prawidłowej ewidencji zabiegów i stosowanie ochrony chemicznej na podstawie obserwacji stanu roślin tylko w przypadkach uzasadnionych, po wyczerpaniu możliwości stwarzanych przez inne metody niechemiczne. Uwzględniono takie czynniki ochrony, jak dobór stanowiska w zmianowaniu, prawidłową agrotechnikę, dobrą jakość materiału siewnego i prawidłowy dobór preparatów chemicznych, oraz ich selektywność dla owadów pożytecznych. Efekty realizacji prac powinny wpłynąć na wzrost świadomości rolników na temat zastosowania innych niechemicznych metod ochrony upraw oraz na poprawę jakości ewidencjonowania zabiegów ochrony roślin.

#### **Zrealizowane działania**

<b>Lp.</b>	<b>Działanie</b>	<b>Ilość</b>
1	Szkolenia	222
2	Konferencje/seminaria	2
3	Porady	3923
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	88

**Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Rola integrowanych metod w ochronie zbóż.	ZSP	1	82
2	Integrowana ochrona roślin.	ZDR w Chełmie	1	108
<b>Szkolenia</b>				
1	Integrowana ochrona roślin.	Wszystkie ZDR-y	163	3280
2	Integrowana produkcja roślin.	ZDR w Wisznicach, ZDR w Zamościu, ZDR w Bychawie, ZDR w Hrubieszowie, ZDR we Włodawie	6	128
3	Integrowana ochrona roślin. Zasady, obowiązki rolników, dokumentacja.	ZDR w Krasnymstawie	1	13
4	Integrowana uprawa i ochrona malin.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Janowie Lubelskim	3	136
5	Integrowana ochrona zbóż.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Zamościu, ZDR w Kraśniku, ZDR w Bychawie, ZDR w Lubartowie, ZDR w Opolu Lubelskim	10	280
6	Integrowana produkcja jabłoni.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	8
7	Zasady ekologicznej i integrowanej uprawy.	ZDR w Bychawie	1	10
8	Porównanie plonowania rodów i odmian kukurydzy oraz omówienie zastosowanych metod integrowanej ochrony roślin.	ZDR w Rykach	1	27
9	Integrowana ochrona roślin - dynia z przeznaczeniem na przetwórstwo.	ZDR w Wisznicach	1	5
10	Integrowana ochrona roślin-uprawa dynii na nasiona.	ZDR w Wisznicach	1	7
11	Monitoring i wyznaczenie progów zagrożenia najgroźniejszych szkodników i chorób w sadach i jagodnikach.	ZDR w Wisznicach, ZDR w Piaskach	2	103
12	Integrowana ochrona malin i truskawek.	ZDR w Końskowoli	1	11
13	Integrowana ochrona roślin, zalecane odmiany zbóż, rzepaku ozimego i grochu.	ZDR w Parczewie	1	14
14	Integrowana uprawa i ochrona owoców miękkich.	ZDR w Rykach	2	76
15	Integrowana ochrona roślin w rzepaku ozimym.	ZDR w Piaskach	1	47
16	Integrowana ochrona warzyw z uwzględnieniem korzeniowych i kapustnych.	ZDR w Elizówce	1	29
17	Integrowana ochrona pszenicy.	ZDR w Kraśniku	1	14
18	Nowe technologie w uprawie roślin jagodowych. Integrowana uprawa malin. Wymogi jakościowe dla owoców miękkich do przetwórstwa.	ZDR w Rykach	1	63
19	Założenia integrowanej ochrony roślin. Integrowana ochrona kukurydzy.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	35

20	Integrowana ochrona roślin. Uprawa, dobór odmian malin i truskawek. Środki ochrony roślin. Obowiązujące przepisy - obrót i stosowanie środków ochrony roślin.	ZDR w Lubartowie	1	31
21	Uprawa i ochrona porzeczek z uwzględnieniem IO.	ZDR w Opolu Lubelskim	3	83
22	Ogólne zasady integrowanej ochrony roślin sadowniczych.	ZDR w Końskowoli	1	15
23	Integrowana ochrona roślin, integrowana produkcja. Dokumentacja obowiązująca w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	48
24	Nowoczesne technologie uprawy rzepaku z uwzględnieniem integrowanej ochrony roślin.	ZDR w Elizówce	1	73
25	Integrowana ochrona warzyw.	ZDR w Elizówce	1	14
26	Uprawa roślin jagodowych z uwzględnieniem integrowanej ochrony.	ZDR w Łukowie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Biłgoraju	3	141

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet oraz broszur/ulotek

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Metody sygnalizacji i progi zagrożenia w uprawie warzyw.	ZSP	1
2	Uprawa roli w rolnictwie integrowanym.	ZDR w Krasnymstawie	1
3	Integrowana ochrona zbóż.	ZSP	1
4	Aktualne zalecenia na plantacjach malin.	ZSP	1
5	Chronić pestkowe po nowemu.	ZSP	1
6	Zachodnia kukurydziana stonka korzeniowa skreślona z listy organizmów kwarantannowych.	ZSP	1
7	Zmiany w ochronie plantacji jagodowych.	ZSP	1
8	Integrowana ochrona roślin.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
9	Dokumentowanie zabiegów w integrowanej ochronie roślin.	ZSP	1
10	Zasady uzyskania certyfikatu z IP.	ZDR w Kraśniku	1
11	Ogólne zasady integrowanej ochrony roślin.	ZDR w Końskowoli	1
<b>Broszury/Ulotki</b>			
1	Integrowana ochrona zbóż ozimych.	ZSP	1

#### Zadanie 4. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych

Realizacja tego zadania ma na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych rolników i osób związanych z produkcją rolniczą. Zmiany zachodzące w środowisku naturalnym wynikające ze stosowania chemicznych środków ochrony roślin spowodowały baczniejsze zwrócenie uwagi na te kwestie. Ustawa o ochronie roślin nakłada obowiązki na osoby stosujące środki ochrony roślin:

- ukończenie szkolenia (podstawowego lub uzupełniającego), po którym otrzymuje on zaświadczenie, ważne przez okres 5 lat,
- atestację opryskiwaczy – ważną 3 lata.

Ustawa nakłada także obowiązek ukończenia szkolenia na osoby sprzedające środki ochrony roślin (zwane teraz doradcami). Prowadzono szkolenia z niżej wymienionych tematów:

- integrowana produkcja roślin (7),
- doradztwo dotyczące środków ochrony roślin (6),
- stosowanie środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie (619).

LODR w Końskowoli prowadził również kursy „Operatorów kombajnów zbożowych”, które cieszą się dużym zainteresowaniem. Ponieważ wzrasta liczba rolników posiadających kombajny zbożowe, aby je prawidłowo obsługiwać i poruszać się zgodnie z prawem po drogach publicznych rolnicy powinni posiadać zaświadczenie z ukończenia takiego kursu.

#### Zrealizowane działania (odpłatne i FAPA)

Rodzaj szkolenia	liczba szkoleń	liczba osób
<b>doradztwo dotyczące ŚOR w tym:</b>	<b>6</b>	<b>56</b>
podstawowe	3	30
uzupełniające	3	26
<b>stosowanie ŚOR w tym:</b>	<b>619</b>	<b>16117</b>
podstawowe	101	2550
uzupełniające	518	13567
<b>integrowana produkcja roślin w tym:</b>	<b>7</b>	<b>162</b>
podstawowe	6	150
uzupełniające	1	12
<b>operatorów kombajnów zbożowych</b>	<b>7</b>	<b>146</b>

w tym:

#### Projekt FAPA

<b>stosowanie ŚOR w tym:</b>	<b>72</b>	<b>1453</b>
podstawowe	14	291
uzupełniające	58	1162
<b>integrowana produkcja roślin w tym:</b>	<b>6</b>	<b>150</b>
Podstawowe:		
Integrowana produkcja roślin sadowniczych	2	50
Integrowana produkcja roślin warzywniczych	2	50
Integrowana produkcja roślin rolniczych	2	50

### 1.3. Program 3. Pomoc rolnikom w zakresie ukierunkowania i zmiany profilu produkcji w aspekcie ekonomicznym

#### Zadanie 1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW 2014 – 2020 i wskazanie źródeł finansowania

**W grudniu 2014r. została przyjęta ostateczna wersja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.**

Program stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie kierunków wsparcia realizowanych w okresie po przystąpieniu Polski do UE. PROW 2014 – 2020 będzie ukierunkowany szczególnie na kwestie związane z budową konkurencyjności rolnictwa, które jest dziedziną szczególnie istotną z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich.

Temat realizowany był poprzez szkolenia, porady, pisanie artykułów i opracowywanie wniosków i innych dokumentów potrzebnych rolnikom do uzyskania pomocy finansowej ze źródeł unijnych i krajowych.

W 2014 r. realizowano „Szkolenia dla liderów działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich” w ramach umowy nr 640/KP/CP/14 zawartej przez LODR z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego. Ze środków SR KSOW sfinansowano w maju 2014 r. realizację 16 szkoleń, zlokalizowanych w wybranych powiatach: puławski, rycki, biłgorajski, janowski, łukowski, radzyński,

parczewski, lubartowski, chełmski, Łęczyński, hrubieszowski, zamojski, lubelski (Strzyżewice, Konopnica), opolski, kraśnicki. Tematyka szkoleń obejmowała zagadnienia dotyczące wybranych poddziałań PROW 2007-2013, dobrych praktyk w kończącym się okresie programowania i omówienie zmian w odniesieniu do nowej perspektywy finansowej PROW 2014 -2020. Szczegółowo omawiano poddziałanie *Ułatwienie startu młodym rolnikom*, *Modernizacja gospodarstw rolnych*, *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*, *Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej*, *Odnowa i rozwój wsi PROW 2007 – 2013*. Porównano *Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne* w okresie programowania PROW 2007 – 2013 i PROW 2014 – 2020, a także wskazywano możliwości uzyskania dofinansowania w ramach poddziałania *Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych* i poddziałania *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw PROW 2014 – 2020*. Ponadto przedstawiono zmiany w *Płatnościach bezpośrednich*.

Szkolenia prowadzone były przez wykwalifikowaną, posiadającą wieloletnie doświadczenie w pozyskiwaniu dotacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013 kadrę wykładowców: D. Sobich, B. Reniuszek, A. Oleszko, A. Amborska, A. Skubik, K. Ćwikła.

Łącznie w szkoleniach wzięło udział 656 beneficjentów, którzy otrzymali wsparcie w postaci zestawów materiałów szkoleniowych.

LODR w Końskowoli wspólnie z Oddziałem Regionalnym ARiMR w Lublinie przeprowadzał cykl spotkań z okazji 10 lecia Wspólnej Polityki Rolnej.

W dniu 8 września w Janowie Lubelskim odbyła się konferencja pt. „10 lat Wspólnej Polityki Rolnej oraz przygotowanie instytucji i wnioskodawców do wdrażania nowego „PROW 2014-2020”, zorganizowana przez Biuro Powiatowe ARiMR i Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli. W ciągu 10 lat funkcjonowania Wspólnej Polityki Rolnej rolnicy z powiatu janowskiego otrzymali prawie 432 mln zł finansowego wsparcia, przy czym największe kwoty to płatności bezpośrednie - prawie 284 mln zł. W tym okresie z rolnikami i przedsiębiorcami z obszarów wiejskich zawarto 660 umów na działania inwestycyjne o wartości około 55 mln zł. W podziale na gminy, prawie 13 mln zł otrzymała gmina Godziszów, a prawie 10 mln zł gmina Chrzanów.

Na temat nowego PROW 2014-2020 mówiła kierownik Działu Przedsiębiorczości i Projektów LODR Końskowola Danuta Sobich. Według prezesa LIR Roberta Jakubca, programy pomocowe PROW wdrażane są przez ARiMR, ale wsparcie merytoryczne w zakresie pozyskiwania funduszy rolnicy otrzymują od pracowników Ośrodka Doradztwa Rolniczego. O tym, że działania inwestycyjne wiążą się z przygotowaniem zawodowym do prowadzenia gospodarstwa, które na terenie powiatu janowskiego osobom starszym i młodzieży od ponad 50 lat oferuje Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Potoczku, mówił dyrektor ZSCKR Dariusz Wolan

„10 lat Wspólnej Polityki Rolnej oraz przygotowanie instytucji i wnioskodawców do wdrażania nowego PROW na lata 2014 – 2020” to tytuł konferencji zorganizowanej z inicjatywy Pani Barbary Mazurek – Kierownika Biura Powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Białej Podlaskiej. Konferencja odbyła się 24 października br. w siedzibie Zespołu Doradztwa Rolniczego w Grabanowie. Patronat honorowy nad konferencją objęli: Starosta Bialski – Tadeusz Łazowski oraz Wójt Gminy Biała Podlaska – Wiesław Panasiuk.

Jubileuszowe spotkanie zaszczyli swoją obecnością: Sławomir Sosnowski – Marszałek Województwa Lubelskiego, Andrzej Bieńko – Dyrektor Lubelskiego Oddziału Regionalnego ARiMR, Robert Jakubiec – Prezes Lubelskiej Izby Rolniczej. Wśród około 200 uczestników konferencji byli rolnicy, przedsiębiorcy, przedstawiciele władz samorządowych i instytucji wspierających rolnictwo – Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, KRUS, Agencji Nieruchomości Rolnych. Nie zabrakło również doradców LODR i pracowników Biura Powiatowego ARiMR.

Konferencja była okazją do podsumowań i oceny wykorzystania funduszy unijnych w powiecie bialskim, który zdecydowanie przoduje w województwie pod względem ilości złożonych wniosków i otrzymanych środków. Podczas konferencji zaprezentowana została również nowa perspektywa finansowa, zawarta w PROW 2014-2020 oraz w systemie płatności bezpośrednich. Mówili o niej: Dorota Kozak z Lubelskiego Oddziału Regionalnego ARiMR, Agnieszka Sęczyk - zastępca kierownika

ZDR w Białej Podlaskiej z/s w Grabanowie oraz Paweł Stefaniuk – Naczelnik Wydziału Płatności Bezpośrednich białskiej ARiMR.

Miłym akcentem spotkania były podziękowania i wyróżnienia za współpracę, działalność edukacyjną oraz efektywne wykorzystanie środków pomocowych. Otrzymali je z rąk Dyrektora Andrzeja Bieńko i Kierownika Barbary Mazurek: Agnieszka Juchimiuk z Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Białej Podlaskiej, Tomasz Trochimiuk z BP ARiMR, Agnieszka Sęczyk i Stanisław Kostrzewa z ZDR Biała Podlaska, Kazimierz Samczuk z ZDR Wisznice oraz rolnicy: Marcin Parafiniuk, Sławomir Dragan, Damian Łuciuk, Jan Rydz, Maciej Daniluk.

Dyrektor Bieńko podziękował również wszystkim doradcom za współpracę, zaangażowanie i pomoc rolnikom w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych i rozliczaniu inwestycji, przekazując okolicznościową Statuetkę ARiMR na ręce Sławomira Meleszczuka – Kierownika ZDR Biała Podlaska z/s w Grabanowie.

O potrzebie współpracy między instytucjami i jej korzyściach mówił w swoim wystąpieniu Marszałek Sosnowski, wyrażając jednocześnie zadowolenie, że jubileuszowa konferencja ARiMR zorganizowana została w siedzibie Zespołu, należącego do Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

„Nowe zasady systemu dopłat bezpośrednich oraz funduszy w ramach PROW 2014-2020” to temat konferencji zorganizowanej przez Zespół Doradztwa Rolniczego w Chełmie, która odbyła się 9 października w Janowie k/Chełma. Celem konferencji było przedstawienie nowych zasad systemu dopłat i działań z kolejnego rozdania PROW-u. Oficjalnego otwarcia dokonał Antoni Skrabucha Dyrektor Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli. W swoim wystąpieniu podkreślił bardzo ważne dla rolników oraz doradców nadchodzące wyzwania związane z nowym programowaniem. Michał Cholewa - Wicemarszałek Województwa Lubelskiego, przedstawił i omówił środki finansowe jakie będą do wykorzystania w PROW 2014-2020. Podkreślił również dużą rolę ośrodków doradztwa rolniczego w procesie zmian, jakie zachodzą na polskiej wsi. Kluczowym tematem konferencji były zagadnienia związane z nowym systemem dopłat bezpośrednich, które będą obowiązywały od 2015 r. Omówiła je w sposób bardzo szczegółowy Joanna Pawłoś – doradca ds. ekologii i ochrony środowiska w ZDR Chełm. Szczególnie dużo uwagi poświęciła tematowi zazielenienia i warunkom, jakie muszą spełnić rolnicy aby uzyskać pełne dopłaty. Na temat nowego PROW 2014-2020 i działań, które będą dostępne w tym finansowaniu mówiła Anna Szustak – doradca ds. przedsiębiorczości i rozwoju obszarów wiejskich w ZDR Chełm. W sposób przystępny przybliżyła zagadnienia związane m.in. z modernizacją gospodarstw rolnych, restrukturyzacją małych gospodarstw, rozwojem usług i działalnością pozarolniczą w ramach nowych środków finansowych. Wszyscy prelegenci podkreślali potrzebę rzetelnego i rozważnego podejścia do nowych działań, zachęcali do odwiedzania strony internetowej ARiMR i LODR w celu zapoznania się z nowymi informacjami, jak też oferowali wsparcie merytoryczne w zakresie pozyskiwania funduszy. O dużym zainteresowaniu konferencją ze strony rolników, może świadczyć tak duża frekwencja (przybyło ponad 160 osób) oraz aktywny udział uczestników w konkursach przeprowadzonych na zakończenie.

Po kilkuletniej przerwie do LODR w Końskowoli powróciła olimpiada wiedzy rolniczej, jako „**Olimpiada związana z Rozwojem Obszarów Wiejskich**”. Została zorganizowana wspólnie z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich przy jednoczesnym wsparciu środków unijnych. Odbyła się w dwóch etapach - szkolnym i wojewódzkim, przebiegała na zasadach współzawodnictwa z zakresu szeroko rozumianej wiedzy związanej z rozwojem obszarów wiejskich. Za realizację zadania na obydwu etapach odpowiedzialny był LODR w Końskowoli. Olimpiada miała na celu rozwijanie wśród młodzieży zainteresowań rolnictwem oraz popularyzację i pogłębienie wiedzy rolniczej.

Koordynatorem całego przedsięwzięcia był Dział Ekonomiki LODR w Końskowoli pod kierownictwem Wiesławy Orłowskiej. W Olimpiadzie uczestniczyli uczniowie szkół rolniczych z terenu województwa lubelskiego. Wzięło w niej udział 95 uczniów z 9 szkół. Etap szkolny Olimpiady odbył się dniu 24 września 2014 r. w szkołach województwa lubelskiego o profilu rolniczym. Uczniowie mieli do

rozwiązania test wielokrotnego wyboru, składający się z 30 pytań. Każdy uczestnik otrzymał upominek, natomiast zwycięzcy cenne nagrody.

Etap wojewódzki Olimpiady miał miejsce 20 października 2014 r. w LODR w Końskowoli. Wzięło w nim udział 27 uczniów szkół rolniczych z terenu województwa lubelskiego, laureatów etapu szkolnego. Młodzi olimpijczycy rozwiązywali test wielokrotnego wyboru, składający się z 30 pytań, tak jak w przypadku etapu szkolnego. Po teście, w oczekiwaniu na wyniki, młodzież i ich opiekunowie zwiedzili obiekty dydaktyczne LODR w Końskowoli.

Poziom Olimpiady był bardzo wysoki, o miejscu na podium decydowały pojedyncze punkty.

Wyniki etapu wojewódzkiego:

**I miejsce - Stanisław Moskowicz**, uczeń Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Potoczku.

**II miejsce - Kamil Sobótka**, uczeń Zespołu Szkół Techniki Rolniczej im. Wincentego Witosa w Piotrowicach.

**III miejsce - Rafał Wieprzek**, uczeń Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Potoczku.

Zwycięzcy otrzymali cenne nagrody - tablety i zestawy gadżetów. Pozostali uczestnicy etapu wojewódzkiego dostali czytniki e-booków.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	206
2	Konferencje/seminaria	7
3	Porady	7373
4	Opracowania: - Premia dla młodych rolników - Wniosek o płatność do premii dla MR - Modernizacja gospodarstw rolnych - Modernizacja gospodarstw rolnych-wniosek o płatność - Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	733 31 4 125 32

#### Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Płatności bezpośrednio 2015. PROW 2014-2020.	ZDR w Wisznicach	1	88
2	Perspektywa nowego PROW 2014-2020.	ZPW	2	200
4	Nowe zasady dopłat bezpośrednich oraz funduszy w ramach PROW 2014-2020.	ZDR w Chełmie	1	155
5	10 lat Wspólnej Polityki Rolnej oraz przygotowanie instytucji i wnioskodawców do wdrażania nowego PROW 2014-2020.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	61
<b>Szkolenia</b>				
1	Edukacja rolników w zakresie działań PROW 2014-2020 i wskazanie źródeł finansowania.	cały teren województwa	157	3269
2	Oferta na nowy okres programowania 2014-2020 dla Przedsiębiorców.	ZDR we Włodawie	1	42
3	Program rolniczy 2014-2020 a racjonalne gospodarowanie.	ZDR w Zamościu	1	27
4	Przedsięwzięcia zrealizowane w ramach PROW 2007-2013 oraz instrumenty wsparcia w ramach nowego PROW 2014-2020.	ZDR w Lubartowie	1	30
5	Ułatwienie startu młodym rolnikom - nabór wniosków z PROW 2007-2013.	ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Elizówce,	7	122

		ZDR w Zamościu, ZDR w Wisznicach, ZDR w Chełmie		
6	PROW 2014-2020: zazielenienia w gospodarstwach rolnych - dopłaty bezpośrednie 2015 oraz wsparcie dla małych gospodarstw.	ZDR w Piaskach	3	62
7	"Szkolenie dla liderów działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich".	ZDR w Bełżycach, ZDR w Parczewie, ZDR w Łukowie, ZDR w Radzynie Podlaskim	4	153
8	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.	ZDR w Chełmie	1	9

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	10 lat Wspólnej Polityki Rolnej	ZDR w Białej Podlaskiej	1
2	"Szlak Jana III Sobieskiego" źródła finansowania.	ZDR w Piaskach	1
4	PROW 2014-2020. Restrukturyzacja małych gospodarstw.	ZDR w Bychawie	1
5	Szkolenia dla liderów działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.	ZPW	1
6	Nowy PROW- co dla małych?	ZEK	1
7	Nowy nabór wniosków ze starego programu - 100 tys. na start	ZDR w Białej Podlaskiej	1
8	Premia Młody Rolnik 2014.	ZEK, ZDR w Elizówce	2
9	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 II projekt z 24 stycznia 2014 r.	ZEK	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Rolnictwo Lubelszczyzny w perspektywie 10 lat obecności w Unii.	ZEK	1

#### Zadanie 2. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej

Analiza dochodów i kosztów działalności rolnej obejmuje rachunek pełnych kosztów jednostkowych w badanym gospodarstwie. Analiza ta ma na celu zasygnalizowanie doradcy i rolnikowi konieczność poprawy niedoskonałości technologicznych i organizacyjnych w analizowanej działalności w danym gospodarstwie rolnym.

Prowadząc takie analizy rolnicy mogą obiektywnie dokonać oceny sytuacji ekonomicznej swojego gospodarstwa, podejmować na bieżąco trafne decyzje, planować produkcje i zamierzenia inwestycyjne.

Temat był realizowany poprzez: szkolenia, porady, zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe.

Opracowano biuletyn ekonomiczny udostępniony na stronie internetowej LODR w Końskowoli.

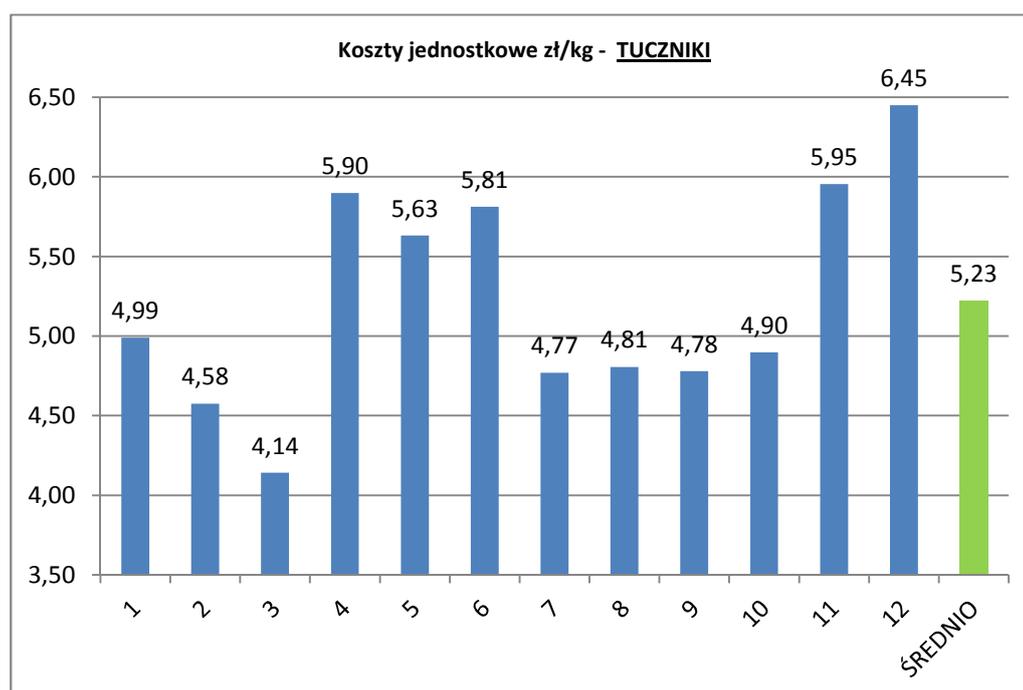
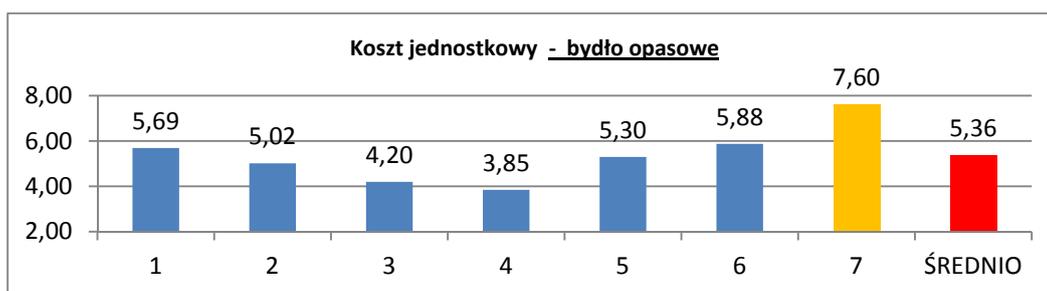
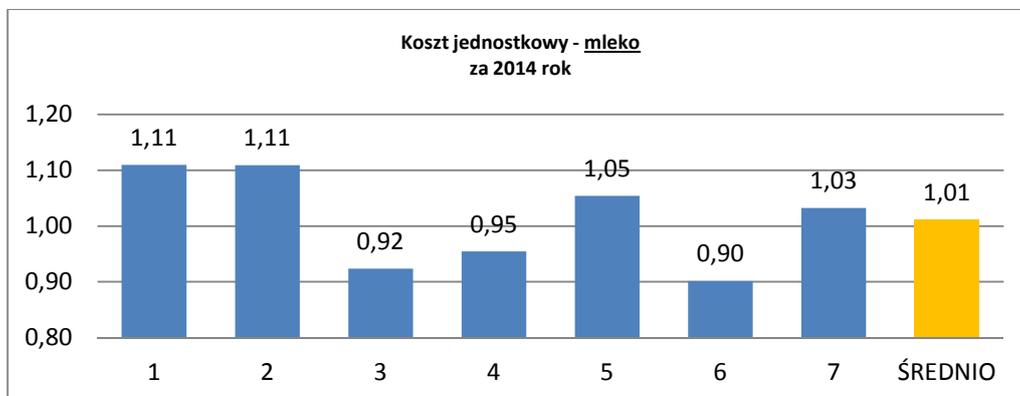
Opracowano kalkulacje opłacalności produkcji – 75.

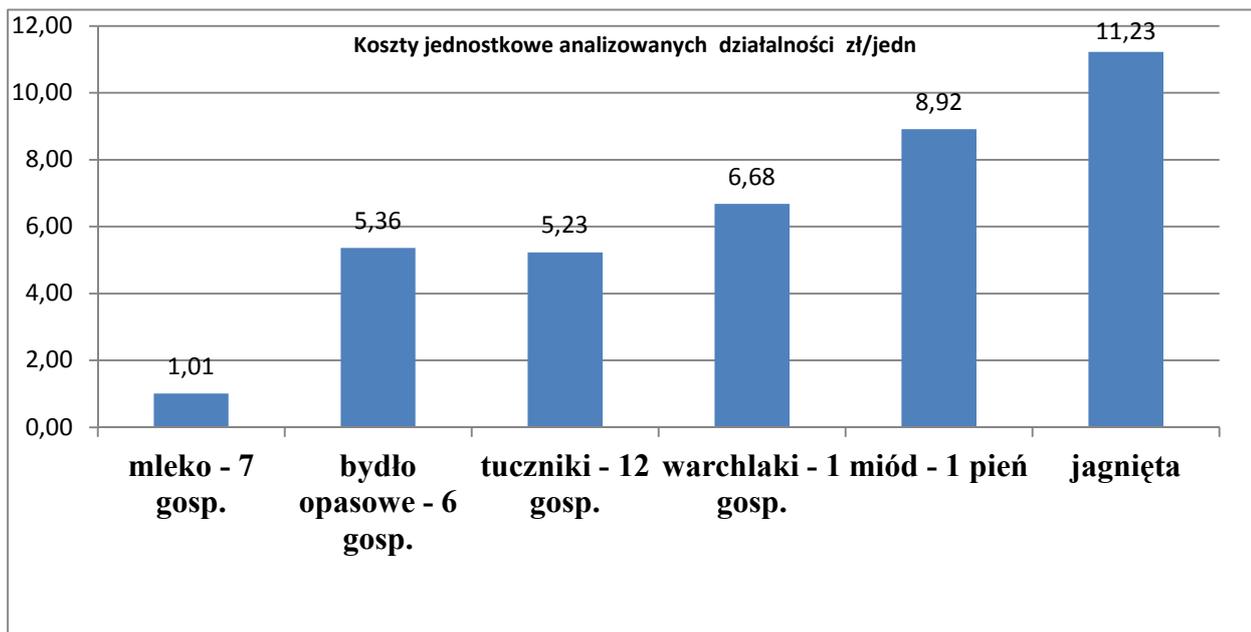
Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### E/3 Analiza przychodów oraz kosztów działalności produkcyjnej i sprzedażowej gospodarstwa w oparciu o zastosowanie kalkulacji kosztów – zrealizowano 128:

a) produkcji zwierzęcej / m.in. w produkcji mleka, żywca wieprzowego i wołowego itp./ Do analizy wzięto poniższe gospodarstwa (odrzucono gospodarstwa - 1 źrebięta: brak produkcji i 1 było opasowe: skrajnie różniące się wyniki):

- ⊙ mleko krowie- 7 gospodarstw
- ⊙ żywiec wołowy - 6 gospodarstw
- ⊙ żywiec wieprzowy (tuczniki) – 12 gospodarstw
- ⊙ żywiec wieprzowy (warchlaki) – 1 gospodarstwo
- ⊙ miód – 1 gospodarstwo
- ⊙ owce (jagnięta) – 1 gospodarstwo





**Wnioski dotyczące organizacji pracy zadania doradczego:**

- ujednolicenie wzoru kalkulacji (opracowywano kalkulacje na różnych formatach co uniemożliwia prawidłowe i szybkie podsumowanie wyników)
- niekompletność opracowanych kalkulacji (brak kosztów zakupu lub odchowu zwierząt, ilości zwierząt oraz brak autorów opracowań w kilku kalkulacjach co powodowało konieczność wyjaśnień w trakcie sumowania)
- niezachowanie terminowości zdania dokumentacji- ukierunkować opracowanie kalkulacji na 2-3 grupach działalności (opracowania kalkulacji tylko 1 działalności uniemożliwia wyciągnięcia wniosków co do opłacalności)
- nowa karta jest w trakcie opracowywania - merytorycznie: wyniki można wykorzystywać na szkoleniach i w bieżącej pracy doradczej, ponieważ są to dane z gospodarstw z naszego terenu i pokazujące nasze realia.

**b) produkcji roślinnej / w tym również m.in. dla ziół, tytoniu, chmielu, plantacji nasiennych, pszczół, szkółki roślin ozdobnych i owocowych, Inu, konopi, leszczyny itp. /**

Wykonano w tym zakresie kalkulacje dokumentujące współpracę z rolnikami w 2014 roku.

dotyczyły one :

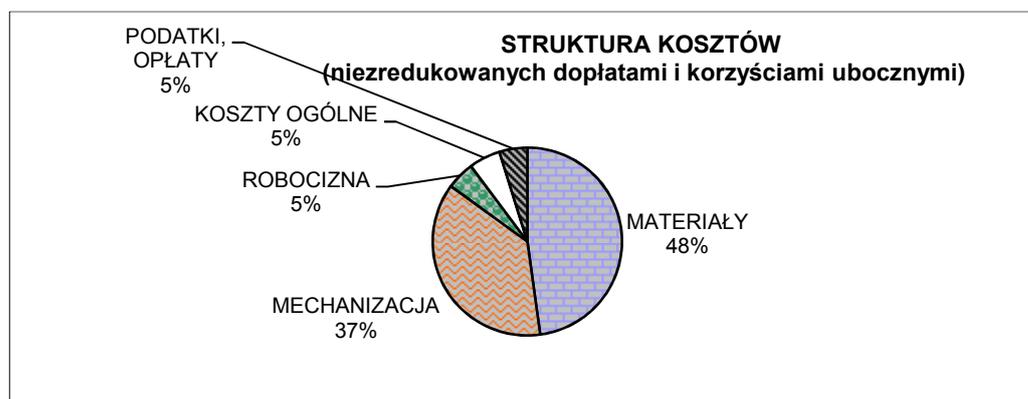
- 18 pszenica ozima
- 4 pszenżyto ozime
- 3 owies
- 10 jęczmień
- 6 kukurydza (5 na mokre ziarno)
- 17 rzepak ozimy
- 8 buraki cukrowe
- 37 różne (działalności pojedynczo odnotowane)

Przykłady:

Pszenica ozima

51,49 dt/ha – uzyskany średni plon  
54,00 zł/dt- jednostkowy koszt produkcji

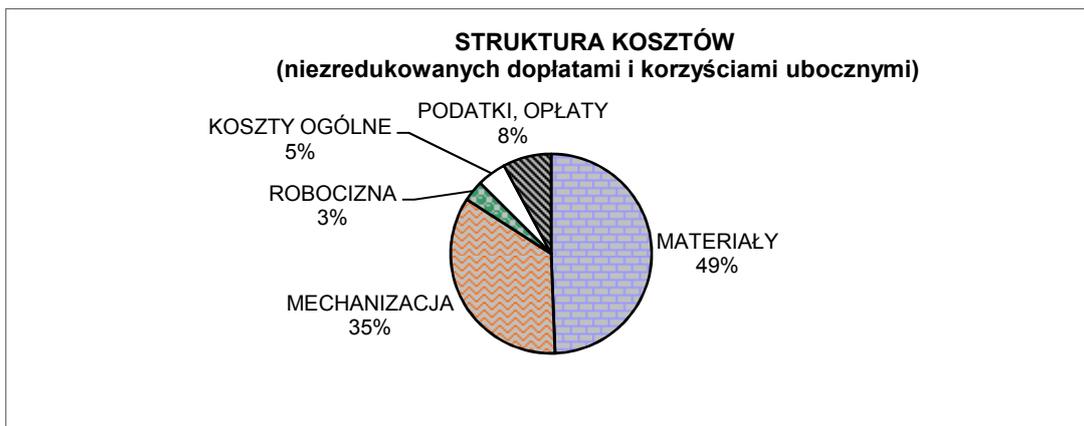
KOSZTY MATERIAŁÓW	1 867 zł
KOSZTY MECHANIZACJI	1 454 zł
KOSZTY PRACY LUDZKIEJ	186 zł
KOSZTY OGÓLNOGOSPODARCZE	211 zł
OBCIĄŻENIA PŁATNICZE (podatki, ubezpieczenia, opłaty, itp)	186 zł
KORZYŚCI UBOCZNE - minus	-1 125 zł
<b>OGÓŁEM KOSZT / 1ha</b>	<b>2 779 zł</b>



Kukurydza (na ziarno niesuszone)

46,25 dt/ha – uzyskany średni plon  
47,80 zł/dt- jednostkowy koszt produkcji

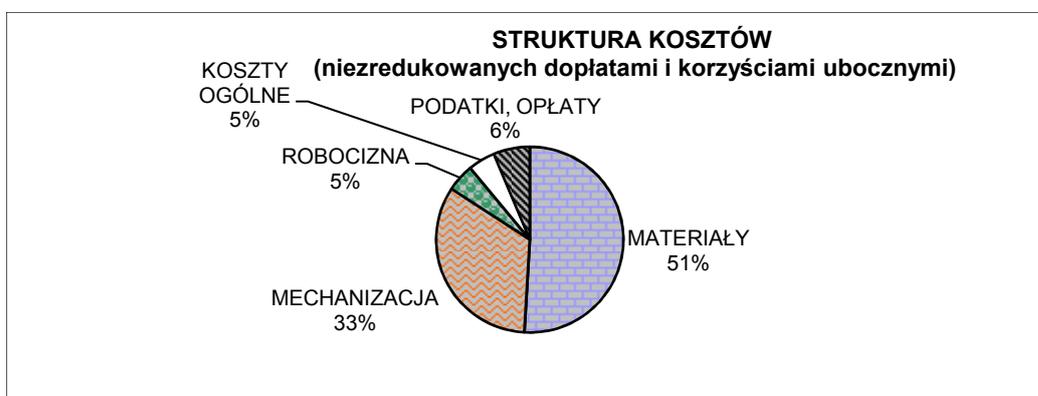
KOSZTY MATERIAŁÓW	2 266 zł	w tym: nawozy mineralne ok.	1 190 zł	pestycydy	250 zł
KOSZTY MECHANIZACJI	1 593 zł	w tym: koszt ciągnika ok.	760 zł	kombajn	400 zł
KOSZTY PRACY LUDZKIEJ	156 zł				
KOSZTY OGÓLNOGOSPODARCZE	215 zł				
OBCIĄŻENIA PŁATNICZE (podatki, ubezpieczenia, opłaty, itp)	356 zł				
KORZYŚCI UBOCZNE - minus	-1 128 zł	w tym: dopłaty do ha	-982 zł		
<b>OGÓŁEM KOSZT / 1ha</b>	<b>3 459 zł</b>	<b>(korzyści uboczne zrekomensowały tu część kosztów)</b>			



**Rzepak**

32,26 dt/ha – uzyskany średni plon  
106,40 zł/dt- jedn. koszt produkcji

KOSZTY MATERIAŁÓW	2 276 zł	w tym: nawozy mineralne ok.	1 310 zł	pestycydy	640 zł
KOSZTY MECHANIZACJI	1 487 zł	w tym: koszt ciągnika ok.	800 zł	kombajn	310 zł
KOSZTY PRACY LUDZKIEJ	215 zł				
KOSZTY OGÓLNOGOSPODARCZE	209 zł				
OBCIĄŻENIA PŁATNICZE (podatki, ubezpieczenia, opłaty, itp)	281 zł				
KORZYŚCI UBOCZNE - minus	-1 036 zł	w tym: dopłaty do ha	-958 zł		
<b>OGÓŁEM KOSZT / 1ha</b>	<b>3 432 zł</b>	<b>(korzyści uboczne zrekomensowały tu część kosztów)</b>			



**Wnioski dotyczące organizacji pracy zadania doradczego:**

1. Umieszczenie w formularzu kalkulacji opinii rolnika dotyczącej szans celowości rozwoju gospodarstwa (zwiększenie lub zmniejszenie działalności) oraz opinii doradcy uwzględniającą opłacalność produkcji.
2. Umieszczenie na formularzu kalkulacji obok kosztów cenę zbytu produktu.
3. Ekspozycja przychodu i dochodu uzyskanego na powierzchni 1 ha.
4. Sugestie dotyczące pytań jakie stawia się rolnikom, aby uchwycić właściwe szacunki kosztów ogólnogospodarczych.
5. Scharakteryzować działalność gospodarczą (pod kątem rozmiaru gospodarstwa).

Możliwość posłużenia się wynikami w pracy doradczej i na szkoleniach ze względu na to, że są to dane z terenu województwa lubelskiego, a więc przystosowane do naszych warunków i uwzględnione są regionalne ceny.

**Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Szkolenia	11
2.	Porady	747
3.	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	128

**Tematyka wybranych szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Wisznicach, ZDR w Lubartowie	5	76
2	Analiza przychodów i kosztów działalności rolniczej – kalkulacje rolnicze.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Zamościu	2	27
3	Analiza kosztów i dochodów w prowadzonym gospodarstwie rolnym.	ZDR w Bychawie	1	10
4	Zarządzanie gospodarstwem rolnym.	ZDR w Lubartowie	1	23
5	Analiza opłacalności produkcji w oparciu o wyniki wdrożeń zakończonych na terenie gminy.	ZDR w Biłgoraju	1	12

**Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych**

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej na przykładzie Danii.	ZEK	1
2	Opłacalność uprawy kukurydzy na ziarno.	ZDR w Biłgoraju	1
3	Zarobić na amarantusie.	ZDR w Krasnymstawie	1
4	Koszty w integrowanej ochronie roślin zbożowych.	ZDR w Krasnymstawie	1
5	Koszty produkcji, przychodowość, dochodowość i opłacalność uprawy rzepaków w wybranych gospodarstwach w roku 2013.	ZDR w Chełmie	1
6	Rośliny potrzebują nie tylko NPK.	ZDR w Zamościu	1
7	Odszkodowania za słupy na działce.	ZEK	1
8	Zasady ubiegania się o odszkodowanie za wyrządzone szkody przez zwierzynę dziką.	ZEK	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Opłacalność uprawy truskawek.	ZSP	1

### Zadanie 3. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych

Analiza sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych jest niezbędna przy planowaniu inwestycji finansowanych z wykorzystaniem kredytów, w tym kredytów preferencyjnych z dopłatami ARiMR. Wykorzystuje się ją również w opracowaniach przy ubieganiu się o pomoc z funduszy unijnych (w okrojonym lub bardziej rozwiniętym kształcie).

Na podstawie sporządzonego biznesplanu można stwierdzić celowość podejmowanej do realizacji inwestycji (zgodnie z zarządzeniem Prezesa ARiMR dotyczącym zasad udzielania kredytów inwestycyjnych z dopłatą Agencji do oprocentowania oraz wykazu działalności).

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### E/1 Analiza ekonomiczna gospodarstwa rolniczego (z ewentualnym uwzględnieniem działalności pozarolniczej) – zrealizowano 41.

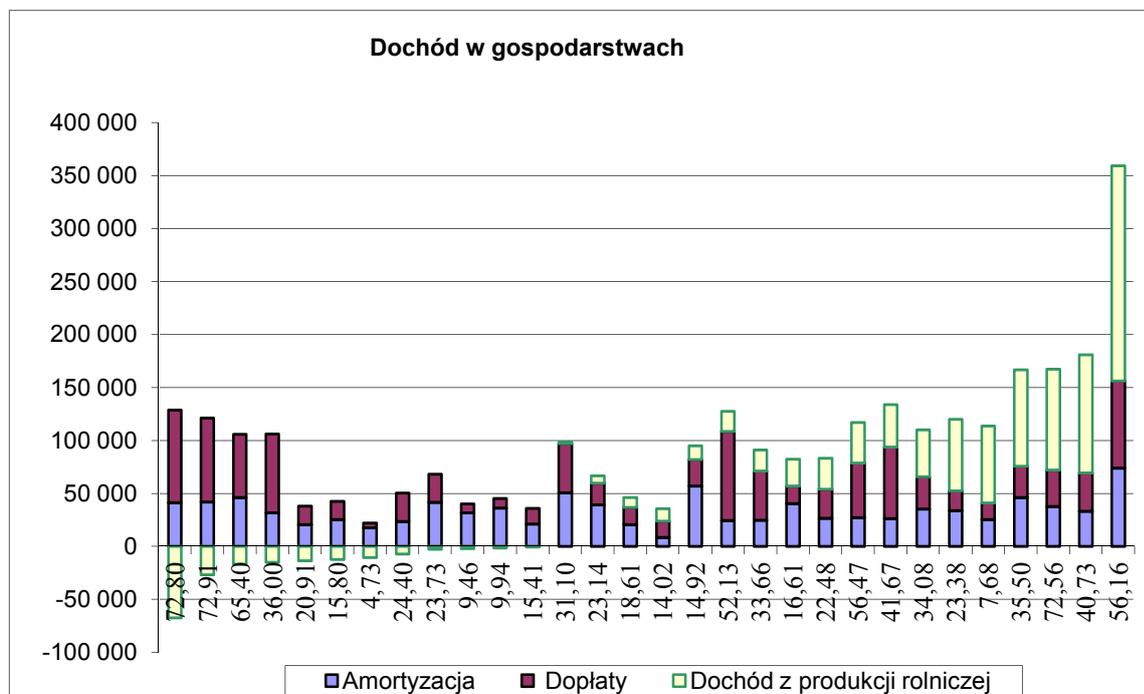
Przedmiotem analizy było 36 biznesplanów. Biznesplany pomocne przy opracowaniu obowiązującej dokumentacji mogły być takie jak do wsparcia kredytowego lub wspierania dotacjami Unijnymi. Konstrukcje tych biznesplanów różnią się, w związku z powyższym do ich analizy mogły posłużyć ich wspólne elementy.

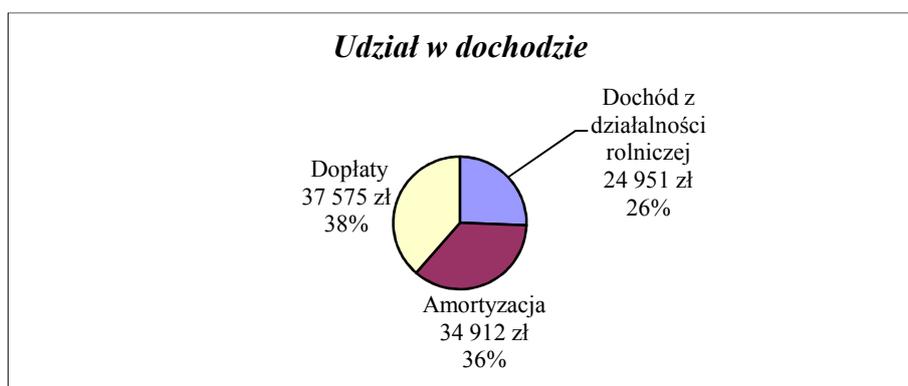
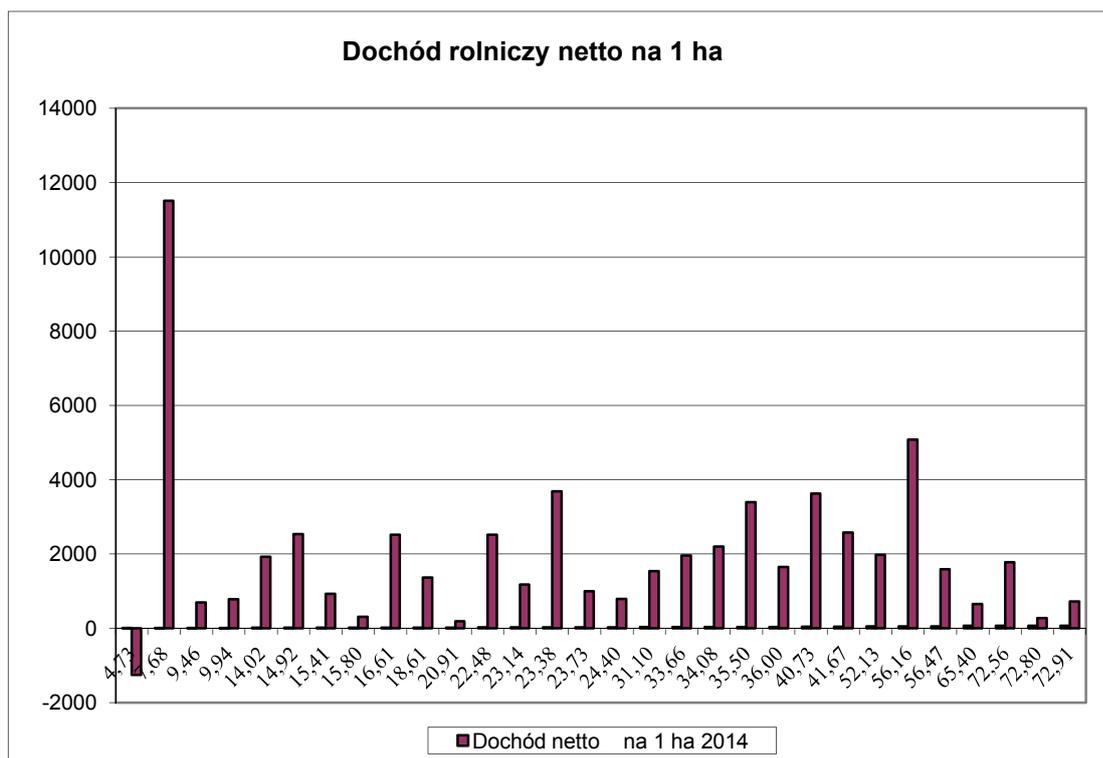
Analiza ekonomiczna gospodarstw rolniczych (z ewentualnym uwzględnieniem działalności pozarolniczej) zmierzała do określenia efektywności planowanej inwestycji i ryzyka związanego z finansowaniem inwestycji. Uzyskane wyniki zostały przeanalizowane pod tym kątem z rolnikiem w każdym gospodarstwie. Sporządzona analiza dla danego gospodarstwa może być pomocna rolnikowi w doprecyzowaniu długofalowej wizji działalności rolniczej.

Dla ośrodka rolniczego jest dobrą okazją do nawiązania i utrwalenia współpracy gospodarstw rozwojowych z doradcami oraz ewentualnego pozyskania beneficjentów działań wspierających inwestycje w ich gospodarstwach rolnych. Ponadto, dostarcza danych do wyliczenia dochodu rolniczego netto na 1 ha UR oraz określenia wpływu kosztów amortyzacji i dopłat.

Pozwala również ocenić ryzyko i stopień zadłużenia związane z planowanymi inwestycjami.

#### Kilka przykładów jakie wyniki można była uzyskać przy pomocy danych zbieranych w ramach tego zadania:





**Wnioski dotyczące organizacji pracy zadania doradczego:**

1. Z założenia wynika, że biznesplan ma służyć rolnikowi i LODR – po wydrukowaniu został omówiony z rolnikiem w każdym gospodarstwie, a uzyskane wyniki zostały przeanalizowane m.in. pod kątem określenia efektywności planowanej inwestycji i ryzyka związanego z jej finansowaniem.
2. Analizowaliśmy kilka danych z biznesplanu z 2014 r. takich jak – powierzchnia UR, produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, inwestycja i jej wartość, zobowiązania na koniec roku, roczna amortyzacja, dopłaty, dochód rolniczy netto, dochód na 1 ha UR- netto, bez amortyzacji oraz bez amortyzacji i bez dopłat.
3. Różnica stanu zapasów i inwentarza żywego – jeżeli były takowe to korygowaliśmy wpływ tych danych na dochód w 2014 r.

4. Pomyłki jakie zauważyliśmy to: jednostka i cena np. ilość w dt a cena za tonę, cena np. rzepak 100-200-1000 zł/dt.
5. Amortyzacja – do majątku wpisujemy np. dom, samochód prywatny – do bilansu lepiej wygląda, jest też dobrym zabezpieczeniem – ale go nie amortyzujemy. Np. wartość budynków i budowli 600 000 zł, w tym dom 500 000 zł to amortyzacja (2,5%), jest różnica nie 15 000 zł a tylko od 100 000 zł tj. 2 500 zł.
6. Zobowiązania – jeżeli kredyt wzięty w 2014 roku to na koniec roku 2014 stanowi zobowiązanie.
7. Konstrukcja biznesplanu – żeby nie utrudniać a ułatwić i uprzyjemnić sobie pracę winna być jednolita.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	3
2	Porady	334
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	41

#### Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Zarządzanie gospodarstwem rolnym z wykorzystaniem kalkulacji rolniczych.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	8
2	Kalkulacje rolnicze.	ZDR w Hrubieszowie	1	12

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Ubezpieczenia rolnicze, oprocentowanie kredytów i lokat terminowych (kredyty konsumpcyjne, rolnicze, inwestycyjne, obrotowe, pomostowe, lokaty itp.).	ZDR w Białej Podlaskiej	1
2	Czy ziemia jeszcze podrożeje?	ZEK	2
3	Ile pszenicy na zakup ziemi? cz. II	ZEK	1
4	Ceny środków do produkcji rolnej. Ceny herbicydów do jesiennego stosowania w rzepaku ozimym (zł). Ceny herbicydów do jesiennego stosowania w zbożach ozimych (zł).	ZDR w Białej Podlaskiej	1
5	Ceny obornika w obrocie międzysąsiedzkim (zł za t). Ceny węgla (zł).	ZDR w Białej Podlaskiej	1
6	Składki emerytalno-rentowe w okresie sprawowania opieki nad dzieckiem sfinansuje budżet państwa.	ZEK	1
7	Jakie kredyty na zakup ziemi?	ZEK	1
8	Ceny referencyjne, minimalne w Polsce i Unii Europejskiej.	ZDR w Białej Podlaskiej	1

#### Zadanie 4. Podatki w rolnictwie

W polskim rolnictwie działa dwukierunkowość podatku VAT: „system ryczałtowy” i „rozliczanie VAT na zasadach ogólnych”. Ten pierwszy jest prosty, ale może nie być opłacalny szczególnie w sytuacjach kiedy się dużo inwestuje.

Wychodząc naprzeciw zainteresowaniu rolnikom rozliczaniem podatku VAT, a w przyszłości może podatku dochodowego w rolnictwie dyrektor LODR w Końskowoli powołał Zarządzeniem

Nr 9/DN/2013 z dnia 14.02.2013 r. Biuro rachunkowe. Na dzień 31.10.2013 r. biuro rachunkowe posiadało 62 umowy zawarte z rolnikami na rozliczanie podatku VAT.

Działalność biura rachunkowego zostanie rozszerzona o usługę wypełniania deklaracji wpłat na Fundusze Promocji Produktów Rolno-Spożywczych ARR i naliczania należności rolnikom podatnikom podatku VAT.

17 pracowników posiada uprawnienia do rozliczania podatku VAT.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **E/2 Wdrożenie i prowadzenie zapisów księgowych pod potrzeby rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych – zrealizowano 35.**

W 2014 roku 15 ekonomistów prowadziło zadanie wdrożeniowo-upowszechnieniowe E/2. Analiza wyników została przeprowadzona na 19 opracowaniach.

##### **Wnioski dotyczące organizacji pracy zadania doradczego:**

1. Brak jednolitego podejścia do prowadzonego zagadnienia (zastosowania jednakowych formularzy do całorocznej pracy),
2. Brak ustalonego okresu badawczego (niektórzy ujęli jeden rok obrachunkowy, inni 3 lata),
3. Brak danych gospodarstwa - podanego głównego kierunku produkcji dominującego w gospodarstwie rolnym oraz wielkości gospodarstwa,
4. Przypadki prowadzenia zadania wdrożeniowego u czynnych podatników VAT (rozliczanych w naszym biurze rachunkowym), u których minął już etap sprawdzania opłacalności przejścia na zasady ogólne (zgodnie z założeniami badania).
5. Zdefiniowanie celu i metody prowadzenia zadania E/2 „Wdrożenie i prowadzenie zapisów księgowych pod potrzeby rozliczania podatku VAT na zasadach ogólnych”.
6. Ujednolicenie formularzy do prowadzenia zapisów.

#### **E/4 Ewidencja majątku pod potrzeby podatku dochodowego (zgodnie z zaleceniami MF) – zrealizowano 37.**

*Dysponujemy wyliczeniami i wariantami opodatkowania dopłat, lub nie.*

*Sporządzona jest także analiza- jak miałyby się kwoty podatku dochodowego w stosunku do podatku gruntowego obecnie płaconego przez rolników?*

W gospodarstwach wyszacowano wartość poszczególnych składników majątkowych w tym środków trwałych i obrotowych i sporządzono bilans gospodarstwa.

Ewidencja składników majątkowych niezbędna jest do rozliczeń podatkowych.

Wartość środków trwałych decyduje o wysokości raty amortyzacyjnej, która podwyższa koszty uzyskania przychodów, a tym samym wpływa na zmniejszenie kwoty płaconego podatku od dochodu.

Roczne stawki amortyzacyjne, które znajdują się w załączniku o podatku dochodowym informują o tym, jaki procent wydatku na składnik majątku można rocznie zaliczyć w koszty.

W podsumowaniu założono średnio 30 letni okres amortyzowania budynków i budowli i 5 letni okres amortyzacji maszyn i urządzeń technicznych oraz środków transportowych.

Gospodarstwa objęte tym tematem były zróżnicowane pod względem wyposażenia w ruchome środki trwałe.

Roczna rata amortyzacji dla budynków i budowli wyniosła od 400 do 68733 zł, a maszyn i środków transportu od 7500 do 177414 zł.

W gospodarstwach, w których prowadzona jest rachunkowość koszty amortyzacji kształtują się na poziomie około 20 % całkowitych kosztów.

W analizie tego zadania przeprowadzono różne symulacje dotyczące wyliczenia podatku dochodowego i porównania go z wysokością podatku rolnego.

W zależności od przyjętego wariantu oraz uzyskanego dochodu z gospodarstwa różnice w wysokości opodatkowania kształtują się różnie. Przy wyższych dochodach na 1ha korzystnie jest płacić podatek rolny, a uzyskując niższe dochody na 1 ha korzystniej byłoby płacić podatek dochodowy.

Realizując zadanie E/4 zrealizowano cel – rolnicy otrzymali pomoc w oszacowaniu wartości środków trwałych, która decyduje o wysokości amortyzacji, elementu kosztu uzyskania przychodu. Nawiązano ściślejszą współpracę z rolnikami a w przypadku wprowadzenia podatku dochodowego w gospodarstwach będą to potencjalni klienci naszych usług.

**Wnioski dotyczące organizacji pracy zadania doradczego:**

1. Rozszerzyć zakres informacji o: przychody gospodarstw, koszty, powierzchnię, kwoty dopłat.
2. Odpowiedzieć sobie na pytanie, czy w 2016 r. temat realizować - jeśli nie wejdzie w życie podatek dochodowy w rolnictwie, wówczas nie ma sensu zajmować się tym tematem.

**Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	32
2	Porady	854
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	72

**Tematyka wybranych szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Funkcjonowanie podatków w rolnictwie - podatek VAT, dochodowy, od działów specjalnych.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Chełmie, ZDR w Bychawie, ZDR w Zamościu, ZDR w Białej Podlaskiej	6	124
2	Podatek VAT w rolnictwie.	ZPW, ZDR w Piaskach, ZDR w Zamościu, ZDR w Radzynie Podlaskim, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR we Włodawie, ZDR w Wisznicach, ZDR w Bychawie	11	189
3	Podatki w rolnictwie. Finansowanie inwestycji w rolnictwie w ramach PROW 2014-2020.	ZDR w Biłgoraju	1	53
4	Podatek VAT na zasadach ogólnych - zasady zmiany statusu rolnika ryczałtowego i odwrotnie.	ZDR w Białej Podlaskiej	3	37
5	Podatek dochodowy w rolnictwie.	ZDR w Biłgoraju	2	58
6	Zmiany w podatku VAT w 2014 r.	ZEK, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Lubartowie, ZDR w Parczewie	4	161
7	Zmiany w przepisach podatkowych w zakresie podatku VAT. VAT od samochodów - zakres prawa do odliczania. Termin przechowywania dokumentów.	ZDR w Zamościu	1	70
8	Podatek VAT w rolnictwie - zmiany od 2014 r. Podatek od spadku i darowizn. Dopłaty obszarowe w 2014 r. Magazynowanie paliw.	ZDR w Łęcznej	1	56

### Tematyka wybranych artykułów do gazet oraz broszur/ulotek

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Transakcje wewnątrzspółnotowe - rejestracja w podatku VAT.	ZEK	1
2	Podatek VAT.	ZPW	3
3	1.Podatek rolny w 2015 r. 2. Podatek leśny w 2015 r. 3.Składki na ubezpieczenie zdrowotne rolników do 2017 r. 4. Będzie więcej pieniędzy na „Ułatwienie startu młodym rolnikom”?	ZEK	1
4	Zmiany w podatku VAT od 1 stycznia 2015 roku.	ZEK	1
5	Podstawowe cechy podatku VAT.	ZEK	1
6	Faktury zawierające dodatkowe oznaczenia.	ZEK	1
7	Czynny żal podatnika.	ZEK	1
8	Nowy system korekt przy sprzedaży samochodu.	ZEK	1
9	Skorzystal, nie żałują, polecają.	ZDR w Lubartowie	1
10	1. Składki KRUS w III kwartale 2014 r. 2. Turnusy rehabilitacyjne w 2014 r. dla dzieci rolników 3. Kredyty kłękowe. 4. Wysokość pomocy deminimis w 2014 r. 5. Stopień bezrobocia w województwie lubelskim wg GUS.	ZEK	1
11	VAT od wydatków na samochód.	ZDR w Zamościu	1
12	Fakturowanie w 2014 roku.	ZEK	1
13	Odwrotne obciążenie w podatku VAT.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
14	Ubezpieczenia społeczne rolników w wybranych krajach UE - na podstawie IERiGŻ-BIP.	ZEK	1
15	Zwrot VAT w budownictwie mieszkaniowym w 2014 r.	ZEK	1
<b>Broszury/Ulotki</b>			
1	Biuletyn Ekonomiczny.	ZEK	1

### Zadanie 5. Prowadzenie rachunkowości i analiza wyników na podstawie danych uzyskanych w ramach systemu Polski FADN

LODR w Końskowoli wdrażał rachunkowość rolną FADN w 1025 gospodarstwach rolnych w województwie lubelskim.

Praca Biura FADN polegała na:

- współpraca z biurem FADN Instytutu Ekonomiki i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie,
- lustracja zadań związanych z funkcjonowaniem systemu FADN - 1025 książek,
- rozliczenie 2013 roku (testowanie książek, sprawdzanie wyjaśnień, sprawdzanie raportów),
- przekazywanie danych od rachmistrzów do biura FADN w Warszawie,
- bieżące szkolenie rachmistrzów:
  - Zasady prowadzenia rachunkowości FADN w 2014 r.
  - Zasady wypełniania książek rachunkowości FADN 2014 r.
  - Zasady obsługi nowego programu do PL FADN.
  - Szkolenie z FADN.

### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Zasady prowadzenia rachunkowości PL FADN - dobór gospodarstw na rok 2015.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	25
2	Korzystanie z wyników uzyskanych w ramach systemu Polski FADN.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	6

3	Rachunkowość w gospodarstwach rolnych.	ZDR w Wisznicach	1	28
4	Rachunkowość rolna PL FADN - Zamknięcie roku obrachunkowego 2013 PL FADN.	ZEK	1	10

### Zadanie 6. Gromadzenie rolniczych informacji rynkowych

Gromadzenie rolniczych informacji rynkowych ma na celu uzyskanie danych o poziomach i zmianach cen oraz podaży i popycie wybranych produktów rolnych jak i środków do produkcji. Informacje uzyskane w wyniku obserwacji zjawisk na rynku cenowym pozwalają na bieżącą ocenę ruchu cen w regionach jak i w skali całego kraju. Ponadto informacje te mogą być wykorzystane do podejmowania bieżących decyzji gospodarczych.

Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego są zobowiązane do systematycznego przekazywania cen rynkowych do MRiRW, CDR w Brwinowie. Odbiorcami informacji są także media, organizacje krajowe, samorządowe, firmy ubezpieczeniowe, rolnicy indywidualni.

Notowania targowiskowe zbierane są na dostępnych targowiskach raz w tygodniu (52 razy).

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Porady	101
2	Cotygodniowe notowania targowiskowe	1052
3	Cotygodniowe notowania do MRiRW	220
4	Notowania cen środków do produkcji rolnej	276
5	Notowania cen nawozów mineralnych	151
6	Informacje rynkowe	705

### 1.4. Program 4. Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania

W dniu 14 czerwca 2014 r. została zorganizowana Konferencja Naukowa w Centrum Kongresowym Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Tematem przewodnim był rynek wieprzowiny. Jedną z najciekawszych prelekcji dotyczącą roli grup producenckich trzody chlewnej w promocji wieprzowiny wygłosił dr Kazimierz Świć z Działu Ekonomiki LODR w Końskowoli

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **E/5 Popularyzacja i wspieranie organizowania się rolników w grupy/organizacje producentów oraz pomoc w przygotowaniu dokumentacji związanej z rejestracją i funkcjonowaniem grup producentów rolnych – zrealizowano 1.**

Zrealizowano 1 zadanie w tym temacie:

Szkolenia, wykłady, spotkania z grupą rolników.

Jest perspektywa utworzenia 2 grup producenckich: trzoda chlewna (25 potencjalnych członków) i bydło mięsne (35 potencjalnych członków).

#### **Wnioski dotyczące organizacji pracy zadania doradczego:**

1. W przypadku grupy trzody chlewnej – brak dostatecznej ilości tuczników w konkretnej gminie, należałoby połączyć w grupę rolników z innych gmin.
2. W analizowanej gminie jest możliwość utworzenia grupy producentów bydła opasowego-zadanie w tym zakresie będzie kontynuowane.

**Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	21
2	Porady	74
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	1

**Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Promocja Grup Producentów Trzody Chlewnej - Festiwal Wieprzowiny.	ZEK	1	51
<b>Szkolenia</b>				
1	Organizacja i funkcjonowanie GPR, perspektywy PROW 2014 - 2020.	ZDR w Piaskach	1	11
2	Ułatwienie gospodarstwom funkcjonowania na rynku poprzez zrzeszanie się w grupy producentów rolnych z uwzględnieniem różnych form prawnych wspólnego działania.	ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Łęcznej	2	91
3	Zasady tworzenia i funkcjonowania grup producenckich.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Końskowoli, ZDR w Bełżycach, ZDR w Parczewie, ZDR w Rykach, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Wisznicach, ZDR w Zamościu, ZDR w Łukowie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Lubartowie, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Bychawie	15	293
4	Grupy producenckie, zrzeszenia, spółdzielnie.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	25
5	Zasady funkcjonowania grup producenckich po 2013 roku.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	55

**Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych**

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Organizacje Producentów Owoców i Warzyw.	ZEK	1
2	W Babinie powstały dwie grupy producenckie.	ZEK	1
3	Grupy producentów rolnych w Polsce.	ZEK	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Sprzedaż owoców przez Zrzeszenie SAD-POL Polubicze i uśrednianie cen producentom jabłek przechowywanych w KA.	ZDR w Wisznicach	1

## **2. Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich**

### **2.1. Program 1. Działania proekologiczne i ochrona środowiska**

#### **Zadanie 1. Kształtowanie postaw i zachowań mieszkańców obszarów wiejskich sprzyjających ochronie środowiska**

Ciągła i systematyczna edukacja ekologiczna oraz świadomość ekologiczna są podstawą kultury ekologicznej. Składają się na nią wiedza o środowisku i jego zagrożeniach, umiejętność dostrzegania specyfiki zjawisk przyrodniczych oraz zdolność myślenia warunkująca działania na rzecz ograniczenia degradacji i poprawy stanu środowiska naturalnego. Szkolenia prowadzone dla mieszkańców wsi oraz młodzieży podnoszą świadomość prośrodowiskową. Ten temat był omawiany w czasie konferencji w Janowie Lubelskim oraz na szkoleniach gminnych np. w Kijanach. Ochrona środowiska w świetle realizowanych zadań na obszarach rolniczych jest zadaniem priorytetowym. Wiele się już zmieniło na korzyść, stosunek do środowiska uległ poprawie, lecz jeszcze jest dużo do zrobienia w zakresie zmiany negatywnych postaw rolników do wdrażanych nowych technologii chroniących środowisko na wsi. W myśl „czym skorupka za młodu nasiąknie...” Dział Ekologii prowadzi szkolenia dla dzieci i młodzieży szkolnej. Poprzez zajęcia praktyczne kształtowana jest postawa i wywierany wpływ na zachowanie przyszłych rolników. Działanie obejmuje ochronę środowiska naturalnego, kształtowanie właściwego stosunku człowieka do przyrody, promocję żywności ekologicznej, segregację odpadów. Działania będą realizowane poprzez szkolenia, porady, zadania wdrożeniowo-upowszechnieniowe.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **EOŚ/5 Upowszechnianie w gospodarstwie elementów agrotechniki wpływających na podniesienie żyzności gleby poprzez zwiększenie udziału motylkowatych w strukturze zasiewów – zrealizowano 87.**

Cel: wprowadzenie do struktury zasiewów roślin strukturotwórczych.

Efekt wymierny zadania: do uprawy wprowadzano rośliny bobowate między innymi: łubiny, groch, nostrzyk, seradela, soja, koniczyna, lucerna, fasole i inne wywierające korzystny wpływ na żyzność gleby i na gospodarkę próchniczną, strukturę i tzw. ożywienie gleby. Rolnicy otrzymali kartę z wynikiem reprodukcji i degradacji materii organicznej gleby na której przedstawione jest zwiększenie materii organicznej. Rośliny wysokobiałkowe wykorzystywane były w żywieniu zwierząt gospodarskich jako zamiennik białka zwierzęcego.

#### **EOŚ/6 Poprawa stanu sanitarnego gospodarstwa wiejskiego – zrealizowano 21.**

Cel: analiza gospodarstwa pod kątem wyboru parametrów oczyszczalni lub płyty obornikowej, wybór lokalizacji obiektu, wybór parametrów technicznych przy budowie.

Efekt wymierny zadania: zadanie miało na celu budowę przydomowej oczyszczalni ścieków, płyty obornikowej. Doradcy wykonali analizę gospodarstwa pod kątem wyboru parametrów oczyszczalni lub płyty obornikowej. Przeprowadzono ogląd gospodarstwa dokonując wyboru lokalizacji obiektu. Z przyczyn niezależnych od doradcy rolnicy w niewielu przypadkach doprowadzili do budowy obiektu.

#### **EOŚ/9 Wdrażanie zasad chroniących środowisko – zrealizowano 91.**

Cel: dokumentowanie działań agrotechnicznych zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi, dokumentowanie produkcji surowców ekologicznych zgodnie z wymaganiami JC.

Efekt wymierny zadania: wdrożenie w gospodarstwie praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami rolnymi. Rolnicy mają ogromną niechęć, a w wielu przypadkach trudność w systematycznym prowadzeniu wymaganej dokumentacji. Praca doradcza w znacznej części polegała na dokumentowaniu działań agrotechnicznych zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi. W gospodarstwach realizujących pakiet rolnictwo ekologiczne pracowano nad

poprawnym i systematycznym prowadzeniem zapisów dotyczących produkcji roślinnej i zwierzęcej pod potrzeby Jednostki Certyfikującej. Widzimy potrzebę kontynuacji zadania w latach kolejnych, ponieważ rolnicy oczekują pomocy.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	10
2	Porady	1359
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	199

#### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Zasady prowadzenia rejestru rolnośrodowiskowego.	ZDR w Hrubieszowie	4	49
2	Ogólne cele i zasady wprowadzenia Integrowanej Produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony środowiska, ochrony zdrowotności ludzi, zwierząt i roślin.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	57
3	Zasady prowadzenia rejestru działań agrotechnicznych.	ZDR w Biłgoraju	1	7

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Operat wodnoprawny.	ZEK	1
2	I cóż, że ze Szwecji.	ZSP	1
3	Wybuchająca obora - ochrona środowiska na wsi.	ZSP	1
4	Zimowa stołówka dla ptaków.	ZDR w Biłgoraju	1
5	Jak mądrze dokarmiać ptaki?	ZSP	1
6	Problem elektrośmieci i zużytych baterii.	ZDR w Zamościu	1
7	Rekultywacja terenów zalewowych i zapobieganie zastoiskom wodnym.	ZDR w Hrubieszowie	1
8	Ochrona środowiska w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Łukowie	1
9	Olejki eteryczne w lecznictwie.	ZSP	1
10	Najwyższy czas na poplony.	ZDR w Rykach	1
11	Interaktywne gry terenowe na „Ekotrasie”.	ZSP	1

#### Zadanie 2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)

Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego stanowi najpoważniejszy problem na poziomie ochrony środowiska i rozwoju rolnictwa. Wprowadzona w Unii Europejskiej Dyrektywa 91/676/EWG tzw. Dyrektywa azotanowa dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego nałożyła na każdy kraj członkowski obowiązek wyznaczenia tzw. Obszarów szczególnie narażonych (OSN) na zanieczyszczenia azotanami.

Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej (RZGW) zostały zobligowane do opracowania dla każdego obszaru czteroletniego programu działań naprawczych. W ostatnich latach (2010-2012)

w województwie lubelskim był tylko 1 OSN – OSN w obszarze zasilania studni w Przegalinach Dużych, Brzezinach i Derewicznej (gm. Komarówka Podlaska) - 50.29 km<sup>2</sup>.

Na lata 2012-2016 Dyrektor RZGW Warszawa wydał Rozporządzenie Nr 6/2012 z dnia 12 października 2012 r. Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z dnia 16 października 2012 r. poz. 3007, w którym wyznaczono nowe obszary:

OSN w zlewni rzeki Czerniejówka (gm. Głusk) - 30.87km<sup>2</sup>

OSN w zlewni Kanału Żmudzkiego (gm. Żmudź) - 9.82 km<sup>2</sup>

OSN w obszarze zasilania studni Kuraszew (gm. Wołyń) - 9.62km<sup>2</sup>

OSN w zlewni rzeki Uherka i jej dopływów (gm. Chełm) - 733.71 km<sup>2</sup>

Wszystkie OSN zajmują obszar o łącznej powierzchni 13 905,43 ha.

Rolnicy posiadający grunty na tych obszarach są zobligowani do przestrzegania przepisów i prowadzenia produkcji zgodnie z określonymi w programie wymogami:

- Przestrzeganie określonych terminów stosowania nawozów.
- Przestrzeganie wysiewu określonych maksymalnych limitów całkowitej ilości azotu w czystym składniku na 1ha.
- Sporządzanie planu nawozowego dla gospodarstw posiadających powyżej 100 ha na obszarach OSN.
- Posiadanie zbiorników na przechowywanie gnojówki i gnojowicy dostosowanej do przechowywania co najmniej półrocznej produkcji tych nawozów (udokumentowanie nadmiaru produkcji nawozów).
- Przechowywanie obornika w sposób bezpieczny dla wód i gleby.
- Prowadzenie dokumentacji zabiegów agrotechnicznych, informacji o plonach i zbiorach.

Działania te były realizowane poprzez: szkolenia, porady, wizyty w gospodarstwach, pomoc w prowadzeniu dokumentacji.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	7
2	Porady	126
3	Wizyty w gospodarstwach	32

#### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Gospodarka rolna na terenach OSN.	ZDR w Chełmie	2	20
2	Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych dyrektywą azotanową (OSN).	ZDR w Chełmie	1	14
3	Wymogi dla gospodarstw rolnych położonych na OSN.	ZDR w Elizówce	1	15
4	Zasady gospodarowania na obszarze objętym Dyrektywą Azotanową OSN.	ZDR w Chełmie	1	19
5	OSN na odpływy azotanów pochodzenia rolniczego.	ZDR w Elizówce	2	35

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	OSN na terenie gminy Głusk.	ZDR w Elizówce	1

### **Zadanie 3. Propagowanie racjonalnego nawożenia ze szczególnym uwzględnieniem wapnowania gleb**

Wg opracowań Stacji Chemiczno Rolniczej w Lublinie na powierzchni 47,2% gleb Lubelszczyzny wapnowanie jest konieczne i potrzebne, na 13% wskazane.

Zakwaszenie gleb wiąże się bardzo ściśle z: wymywaniem składników pokarmowych, przede wszystkim związków zasadowych do głębszych warstw gleby, występowaniem niektórych składników pokarmowych w formie trudno przyswajalnej dla roślin, np. fosfor, ograniczeniem i zmniejszeniem aktywności drobnoustrojów biorących udział w procesach rozkładu substancji organicznej w glebie, zmniejszeniem zawartości próchnicy w glebie, osłabieniem intensywności przebiegu procesu pobierania (asymilacji) azotu z powietrza, zarówno przez mikroorganizmy wolnożyjące w glebie (*Azotobacter*), jak też współżyjące z większością roślin motylkowatych (rozwijają się normalnie tylko w odczynie zbliżonym do obojętnego, a w warunkach kwaśnych rozmnażają się wolno, są słabe i przyswajają mało azotu).

Aby nie doprowadzać do ich dalszego zakwaszenia należy również prowadzić racjonalną gospodarkę nawozami mineralnymi.

Zagadnienia te były realizowane poprzez: szkolenia, porady, zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe.

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **2/R Poprawa opłacalności produkcji poprzez ograniczenie zakwaszenia gleb i racjonalne nawożenie oraz właściwy płodozmian, w tym rekultywacja i zagospodarowanie terenów zdegradowanych – zrealizowano 116.**

Cel: temat realizowany w gospodarstwie w ciągu kilku sezonów, w trakcie realizacji zostaje ułożony właściwy płodozmian, planowana jest optymalizacja odczynu w celu poprawy wykorzystania składników nawozowych, opracowuje się program rekultywacji i zagospodarowania rolniczego terenów zdegradowanych wskutek klęsk (powodzie), lub braku pomysłu na ponowne zagospodarowanie nieużytków.

Efekt wymierny zadania: prace dotyczyły głównie realizacji programu wapnowania, lub wprowadzenia racjonalnego nawożenia pod wybrane gatunki roślin uprawianych w gospodarstwie. Osiągnięte plony na dość wysokim poziomie świadczą o realizacji założonych celów.

#### **EOŚ/8 Racjonalizacja nawożenia w oparciu o analizę zasobności gleby oraz właściwy płodozmian – zrealizowano 78.**

Cel: dobór nawozów, określenie dawek i terminów stosowania – wykorzystanie programów nawozowych, zaplanowanie w zaleceniach przedplonu i poplonów oraz resztek poźniowych, przekazanie pisemnej informacji dla rolnika zawierającej opracowanie planu siewu roślin poplonowych na następne 2 lata z uwzględnieniem zaplanowanego płodozmiaru.

Efekt wymierny zadania: na użytkach rolnych prowadzono prawidłową gospodarkę nawozową w oparciu o opracowany plan nawozowy. Podstawą dla planu nawozowego była aktualna analiza zasobności gleby. Określono dawki nawozów, terminy ich stosowania, dostosowując je do zapotrzebowania roślin na makroelementy N, P, K, Mg. Przedstawiono rolnikowi plan, zinterpretowano wyniki i sposób w jaki należy z niego korzystać. Omówiono korzyści ekonomiczne wynikające z racjonalnej gospodarki nawozowej. Proponowano wprowadzenie międzyplonów i wsiewek poplonowych. Poprowadzono niezbędną dokumentację, nałożoną na rolnika przez przepisy krajowe. Z pracy doradczej wynika, że zadanie należy kontynuować w latach następnych.

#### **Zrealizowane działania**

<b>Lp.</b>	<b>Działanie</b>	<b>Ilość</b>
1	Szkolenia	16
2	Porady	1471
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	194

### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Racjonalizacja nawożenia w oparciu o analizę zasobności gleby oraz właściwy płodozmian.	ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Zamościu	4	81
2	Role wapnowania i właściwy odczyn w uprawie roślin.	ZDR w Hrubieszowie	1	14
3	Poprawa produktywności poprzez ograniczenie zakwaszenia gleby.	ZDR w Kraśniku	1	10
4	Role wapnowania i właściwego odczynu w produkcji roślinnej.	ZDR w Hrubieszowie	1	16
5	Wpływ wapnowania na jakość i ilość plonowania.	ZDR w Końskowoli	1	8
6	Role nawożenia w oparciu o analizy gleby i właściwy płodozmian.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	2	37
7	Ograniczenie zakwaszenia gleb i racjonalne nawożenie roślin.	ZDR w Łęcznej	1	24
8	Wapnowanie gleb ważnym czynnikiem plonotwórczym. Analiza chemiczna gleby.	ZDR w Lubartowie	1	19
9	Wapnowanie gleb.	ZDR w Łukowie, ZDR w Kraśniku	3	74

### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Wapnowanie gleb.	ZDR w Piaskach	1
2	Wartość nawozowa słomy kukurydzianej.	ZSP	1
3	Dokarmianie dolistne roślin.	ZDR w Zamościu	1

### Zadanie 4. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności

Coraz większa świadomość ekologiczna konsumentów skutkuje rosnącym zapotrzebowaniem na produkty ekologiczne o wysokiej jakości i znanym pochodzeniu. Po stronie producenta i przetwórcy leży więc odpowiedzialność za produkcję i przetwórstwo zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, kontrolę jakości, odpowiednie pakowanie i znakowanie, a także informację dla potencjalnych odbiorców o walorach produktów ekologicznych. Dział Ekologii i Ochrony Środowiska działa na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego poprzez szkolenia, konferencje, ekofestyny, wystawy, konkursy, porady oraz upowszechnianie ekologicznych metod produkcji. W województwie lubelskim wzrasta liczba powierzchni ekologicznych użytków rolnych (z 37 466,45 ha w 2012 roku do 40 818,52 ha w 2013 roku) oraz liczba przetwórci ekologicznych (z 36 w 2012 roku do 45 w 2013 roku). W 2013 roku w naszym województwie było 2174 producentów ekologicznych, w tym było 11 dostawców kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego. Propagując tę metodę produkcji w środkach masowego przekazu (RTV, prasa) i podczas imprez masowych zwiększamy świadomość konsumentów którzy, korzystając z bazy producentów żywności ekologicznej na naszej stronie internetowej, zwiększają popyt na żywność ekologiczną. W celu wdrożenia na obszary wiejskie działań z PROW 2014-2020- „Rolnictwo ekologiczne” dla doradców i rolników prowadzono wykłady informacyjne, przedstawiano nowe propozycje i ich założenia.

W dniach 25-26 listopada br. w Centrum Innowacyjno - Szkoleniowym Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli odbyło się IV Ekoforum „Z rolnictwem i przetwórstwem żywności ekologicznej”. Projekt finansowany był przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów

Wiejskich Województwa Lubelskiego ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Konferencja zgromadziła ponad osiemdziesięciu uczestników: rolników, przetwórców i doradców. W pierwszym dniu szkolenia sesja poświęcona była omówieniu zasad i wymogów dotyczących przetwórstwa na poziomie gospodarstwa (przetwory mięsne, mleczne, owocowe i przemiał zbóż) oraz wymogom obowiązującym przy sprzedaży bezpośredniej i MLO (marginalnej, lokalnej i ograniczonej), które to tematy w bardzo interesujący i prosty sposób przedstawili pracownicy Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Radomiu: Anna Litwinow i Andrzej Śliwa. Bardzo ważne, a zarazem ciekawe informacje na temat podstaw w rolnictwie ekologicznym, dotyczących gleby, gospodarki nawozowej i płodozmianu, przekazał w trakcie wykładu, kolega Marek Krysztoforski, również pracownik CDR w Radomiu.

Sesja poświęcona była również ekologicznej uprawie owoców miękkich i dotyczyła odmian malin i truskawek preferowanych w rolnictwie ekologicznym oraz ochrony tych gatunków przed chorobami i szkodnikami. Wykłady prowadziły: Maria Buczek i Agnieszka Szpilowska-Falon z Sadowniczego Zakładu Doświadczalnego Sp. z o.o. z Brzeznej.

W drugim dniu konferencji pierwszy referat poświęcony był nawozom dla rolnictwa ekologicznego. Informacje przekazał Rafał Forc z firmy Natural Crop. Ireneusz Mazurek, właściciel małej, przydomowej przetwórci mleka omówił drogę do rejestracji takiej inwestycji w praktyce. Następnie prezes Grupy Producentckiej Brzost-Eko Spółka z o.o. z Brzostówki, Sławomir Fiutka wskazał uczestnikom szkolenia cele działania w grupie oraz wady i zalety takiej współpracy.

Ostatnim punktem w programie dwudniowej konferencji szkoleniowej było przedstawienie przez przedstawicieli firm skupujących płody z upraw ekologicznych: BioBery Poland Sp. z o.o., Oekohof GmbH, Symbio Polska SA, Skup i Sprzedaż Ziół „Chmiel”, oferty współpracy z rolnikami w roku 2015, w zakresie interesującego je asortymentu płodów, które zamierzają w przyszłym roku skupować.

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem.

W dniu 07.03.2014 r. LODR w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Chełmie, wspólnie z jednostką certyfikującą PTRE Sp. z o.o. Ekogwarancja, zorganizował szkolenie powiatowe pt. „Rolnictwo ekologiczne szansą dla regionu”. Uczestniczyli w nim producenci ekologiczni z terenu powiatu chełmskiego. Zmiany w rozporządzeniu rolnictwa ekologicznego przedstawiła Dorota Frącek, główny specjalista ds. ekologii i ochrony środowiska. Zasady wsparcia dla gospodarstw ekologicznych poprzez „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” omówiła Zdzisława Socha - główny doradca ds. ekologii i ochrony środowiska w ZDR Chełm. Zasady przyznawania dopłat bezpośrednich w 2014 roku oraz projekt PROW na lata 2014-2020 przybliżyła Joanna Pawłoś - starszy doradca ds. ekologii i ochrony środowiska. Ponadto pracownicy jednostki certyfikującej Ekogwarancja omówili zasady współpracy producentów żywności ekologicznej z jednostką certyfikującą. Zapoznali też uczestników z niezbędną dokumentacją, jaką powinno prowadzić każde gospodarstwo ekologiczne.

W dniu 14 marca 2014 r. po raz kolejny odbyło się szkolenie powiatowe „Gospodarowanie metodami ekologicznymi”, skierowane do rolników zainteresowanych tym tematem z terenu powiatu krasnostawskiego. Szkolenie, jak co roku, cieszyło się dużym zainteresowaniem zarówno wśród rolników od lat prowadzących gospodarstwa ekologiczne jak również wśród rolników, którzy są zainteresowani podjęciem produkcji ekologicznej. Szkolenie zorganizowane zostało przez doradców rolnośrodowiskowych pracujących w LODR w Końskowoli ZDR w Krasnymstawie przy współpracy z jednostką certyfikującą PTRE sp. z o.o. Ekogwarancja. Zagadnienia dotyczące zmian w realizacji programu rolnośrodowiskowego w 2014 roku, głównie w zakresie rolnictwa ekologicznego, przedstawiła Dorota Frącek, główny specjalista ds. ekologii i ochrony środowiska LODR w Końskowoli. Natomiast zasady współpracy rolników z jednostką certyfikującą, dokumenty wymagane przez jednostkę i sposób przeprowadzania kontroli w gospodarstwie omówił Grzegorz Nowak, pracownik jednostki certyfikującej PTRE sp. z o.o. Ekogwarancja. Dodatkowo Marzena Szymaszek, starszy doradca ds. ekologii i ochrony środowiska ZDR w Krasnymstawie, przedstawiła zasady naboru wniosków na działanie „Ułatwianie startu młodym rolnikom” wg. projektu zmian rozporządzenia oraz zasady przyznawania dopłat bezpośrednich w 2014 roku. Liczne pytania

uczestników w trakcie wykładów oraz ożywiona dyskusja po szkoleniu świadczą o dużym zainteresowaniu rolników tym tematem, do którego pracownicy ZDR w Krasnymstawie będą w przyszłości wracać organizując kolejne szkolenia ekologiczne.

Na Lubelszczyźnie mamy najlepsze gospodarstwa ekologiczne w Polsce. W poprzednich latach lubelskie gospodarstwa ekologiczne zdobywały najwyższe lokaty w kraju i w tym roku również gospodarstwo ekologiczne Państwa Urszuli i Piotra Osików z Woli Skromowskiej zdobyło I miejsce w kraju w Ogólnopolskim Konkursie na najlepsze ekologiczne gospodarstwo towarowe

Gospodarstwo prowadzone jest metodami ekologicznymi od 15 lat. W ciągu tego czasu powierzchnia gospodarstwa wzrosła czterokrotnie z 15 ha do 77,31 ha w tym 60,42 ha UR. Gospodarstwo Urszuli i Piotra Osików specjalizuje się w produkcji ekologicznych warzyw, które zajmują ponad 38 ha. Pozostały areał stanowią użytki zielone ok. 10 ha oraz inne uprawy rolnicze: zboża w czystym siewie także z wsiewkami i rośliny na nawóz zielony. Wśród gatunków uprawianych w gospodarstwie znajdują się: por, cebula, fasola szparagowa, cukinia, dynia olbrzymia i piżmowa, kalafior, kapusta, rabarbar, pieprzyca siewna. Gospodarstwo dostarcza swoje produkty dla odbiorców produkujących odżywkę dla dzieci, dlatego, jakość warzyw spełnia nie tylko wymagania stawiane produktom ekologicznym, ale także normy dietetyczne wymagane przy produkcji odżywek dla dzieci. W tak specjalistycznej produkcji zachowywana jest pełna identyfikacja produktu od pola do przetwórci. Gospodarstwo brało udział w programie Baltic Deal – dobre praktyki rolnicze sprzyjające poprawie jakości środowiska przyrodniczego i ochronie wód Bałtyku. Wyposażone jest w kolektor słoneczny i przydomową oczyszczalnię ścieków. Dbalność o estetykę zagrody jest od dawna wielką pasją gospodarzy. Państwo Osikowie zostali także odznaczeni za granicą nagrodą „Giovanni Marcora”, przyznawaną przez Europejski Ośrodek Promocji Rolnych. Zdobyli tytuły: Najlepsze gospodarstwo towarowe 2008, Rolnika Lubelszczyzny w 2012 roku. Rolnika Roku 2013. W gospodarstwie od wielu lat prowadzone są szkolenia praktyczne dla uczniów, rolników i doradców z Polski i zagranicy.

Tytuł najlepszego gospodarstwa w 2014 roku w województwie lubelskim w kategorii „ekologia – środowisko” zdobyli rolnicy z gminy Końskowola Grażyna i Kazimierz Lewtak z Sielc. Państwo Lewtakowie specjalizują się w chowie kur niosek. Stado liczy blisko 750 sztuk kur rasy Messa 45, Messa 443, zielononóżka kuropatwiana, leghorn. W tym roku postanowili, że wprowadzą do produkcji 50 sztuk gęsi białej kołudzkiej zwanej owsianą. Sprzedaż bezpośrednia jaj jest pod kontrolą powiatowego lekarza weterynarii. Gospodarowanie metodami ekologicznymi rozpoczęli niespełna trzy lata temu. Powierzchnia gospodarstwa to prawie 13 hektarów, w tym 11 ha użytków rolnych. Produkcja polowa jest tak dostosowana, aby zapewniała bazę paszową dla drobiu. Główne uprawy w płodozmianie to: mieszanki zbożowo-strączkowe, dynia olbrzymia oraz malina, truskawka i winorośl. Rolnicy zachowali ostoje przyrodnicze z zadrzewieniami oraz naturalny zbiornik wodny. Siedlisko jest utrzymane wzorcowo pod względem estetyki i funkcjonalności, można wynająć apartament na jednej z kondygnacji budynku mieszkalnego. Państwo Lewtakowie prowadzą gospodarstwo agroturystyczne.

Podczas Dnia Otwartych Drzwi w Końskowoli 29.06.2014 r. odbył się Konkurs Wiedzy Przyrodniczej i Ekologicznej dla dzieci i młodzieży szkolnej „Wiedza Kołem się Toczy”. Uczestnicy odpowiadali na pytania w kilku kategoriach: Tajemnice Roślin, Tajemnice Zwierząt, Ochrona Przyrody, Z Ekologią na Ty, Przyroda dla Ścisłych Główn, Przyroda dla Humanistów, Ptasie Wieści, Praca Leśnika. Każdy miał szansę wziąć udział w konkursie - wystarczyło zakręcić „kołem-drzewkiem” i odpowiedzieć na pytanie z wylosowanej dyscypliny, ale co ważne dostosowane do wieku uczestnika. Nikt nie odszedł od naszego „drzewka” bez nagrody. Dla maluchów były kolorowe książeczki z naklejkami z serii „Poznajemy Świat”, natomiast dla starszych dzieci ufundowaliśmy notesy, długopisy i opaski odblaskowe. Taki konkurs to świetna zabawa edukacyjna, ale też okazja, aby dorośli również wypróbowali swoich sił pomagając dzieciom lub startując samodzielnie. Ale dla nich mieliśmy „specjalny zestaw” pytań. Co ciekawe okazało się, że oni też mogli się sporo dowiedzieć. Konkurs cieszył się popularnością przez cały czas trwania imprezy, szczególnie wśród najmłodszych.

Przy współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, zakupiliśmy jedną z czterech gier interaktywnych „Wiedza kołem się toczy”.

Zespół Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Sitnie w dniu 06.07.2014 r. podczas XXVIII Wystawy Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych w Sitnie zorganizował po raz pierwszy konkurs ekologiczny dla dzieci „Z ekologią na ty”.

Do tej pory podczas wystaw oceniane były produkty ekologiczne pochodzące z gospodarstw ekologicznych naszego rejonu, natomiast tego roku konkurs skierowaliśmy do najmłodszych. Podstawowym celem konkursu było podniesienie świadomości ekologicznej wśród najmłodszych oraz kształtowanie prawidłowych postaw związanych z ochroną środowiska. Chcieliśmy utrwalać wśród dzieci świadomość zagrożeń środowiska naturalnego oraz zachęcić ich do tworzenia trwałych nawyków i zachowań, ekologicznego stylu życia w domu i najbliższym otoczeniu. Konkurs adresowany był do dzieci klasy przedszkolnej i młodzieży szkół podstawowych. Wszyscy uczestnicy za udział w konkursie otrzymali nagrody.

W dniu 11 października 2014 r. na Placu Zamkowym w Lublinie odbył się VII Ekofestyn promujący rolnictwo i żywność ekologiczną. Celem organizowanego ekofestynu, jest promocja wśród mieszkańców Lublina rodzimej ekologicznej żywności i edukacja proekologiczna dzieci i młodzieży poprzez prowadzone konkursy, gry i zabawy.

Bogactwo kulinarne naszego regionu, potwierdzone przy tym ekologicznymi certyfikatami, prezentowało kilkudziesięciu wystawców. Pachnące świeżością pieczywo, ręcznie wytwarzane sery i smakowite wędliny, cała gama ciast i przetworów królowały na stoiskach, przypominając o obfitości naszej tradycji i regionalnej kuchni.

Prezentacjom i degustacjom produktów przygotowanych przez rolników i przetwórców ekologicznych z Lubelszczyzny towarzyszyły konkursy, zarówno dla dorosłych jak i dla dzieci z atrakcyjnymi nagrodami i prezentami ufundowanymi przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Agencję Rynku Rolnego, Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, Starostów, Wójtów i Korporację Recyklingu. Piękna, słoneczna pogoda zgromadziła tysiące osób zainteresowanych żywnością bez agrochemii.

Dnia 08.11.2014r. odbyło się wydanie specjalne Eco-Gali- Targów Ekologicznej Żywności, które w każdą sobotę odbywają się w Galerii Gala w Lublinie przy ulicy Fabrycznej. Na targach można zakupić ekologiczną żywność: pieczywo, wędliny, sery, oleje, kasze, mąkę, jaja, ciasta, miody, soki bezpośrednio od producentów ekologicznych. Dodatkowo targi zostały wzbogacone w warsztaty kulinarne, porady dietetyków, zbiórkę zużytego sprzętu elektrycznego. Kupujący dostawali ekologiczne torby, a wszyscy oddający elektrośmieci otrzymywali w zamian jabłka.

Dział Ekologii i Ochrony Środowiska LODR także miał swój udział w uatrakcyjnieniu tych targów. Przygotowaliśmy stoisko dla najmłodszych, przy którym dzieci mogły brać udział w ekologiczno-przyrodniczych konkursach. Dla nikogo nie zabrakło nagród, a co najważniejsze wiedza zdobyta podczas konkursów z pewnością przyczyni się do kształtowania właściwych postaw proekologicznych i kształtowania świadomości konsumenta już od najmłodszych lat. Naszym zadaniem podczas Ekogali było właśnie promowanie ekologicznej żywności wśród konsumentów oraz ukierunkowanie najmłodszych na ekologiczny styl życia. Wiedza zdobywana w ciekawy, interesujący sposób w połączeniu z dobrą zabawą i atrakcyjnymi upominkami to najlepszy sposób do wzbudzenia w najmłodszych zainteresowania ekologią i stosowania się do jej zasad w życiu codziennym.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

**EOŚ/1 Poprawa efektów ekonomicznych gospodarstw rolnych poprzez zmianę systemu produkcji z konwencjonalnej na metody ekologiczne – zrealizowano 16.**

Cel: zmiana systemu gospodarowania z konwencjonalnych metod produkcji na ekologiczną. Doradcy w 14 gospodarstwach świadczyli pomoc przy zmianie kierunku produkcji konwencjonalnej na system ekologiczny.

Efekt wymierny zadania: przyswojenie i wprowadzenie w życie wymogów rolnictwa ekologicznego zawartych w przepisach unijnych i krajowych stanowi dość trudne zadanie. Wprowadzano gatunki i odmiany przystosowane do produkcji ekologicznej oraz do popytu. Zmiana systemu produkcji przyczynia się do zagospodarowania siły roboczej w gospodarstwie i uzyskanie wyższych dochodów za dobrej jakości produkty ekologiczne. Wprowadzano metody agrotechniczne propagowane w systemie ekologicznej produkcji. Świadczone pomoc przy zaplanowaniu prawidłowego płodozmianu w celu uzyskania reprodukcji materii organicznej.

**EOŚ/2 Technologia uprawy wybranego gatunku roślin rolniczych w gospodarstwie Ekologicznym – zrealizowano 37.**

Cel: racjonalizacja produkcji, poprawa jakości technologicznej roślin rolniczych przeznaczonych na cele rynkowe, poszukiwanie nowych, bardziej ekonomicznych rozwiązań technologicznych, lepsze dostosowanie do istniejących rynków zbytu, wdrażanie postępu biologicznego i nowych środków produkcji.

Efekt wymierny zadania: realizacja zadania miała na celu opracowanie najbardziej optymalnej dla danego gatunku metody produkcji ekologicznej, uwzględniającej zabiegi agrotechniczne, środki ochrony roślin i nawozy. Ze względu na brak opracowań w tym zakresie konieczne są coroczne wdrożenia i ocena skuteczności działania w/w metod prowadzących do optymalizacji produkcji. Zadanie umożliwia również analizę ekonomiczną (uwzględniającą bezpośrednie koszty produkcji) uprawy określonego gatunku w danym roku. Pozwala to na wyciągnięcie wniosków czy uprawa była opłacalna, na granicy opłacalności czy nieopłacalna. Umożliwia to zajęcie przez producenta odpowiedniego stanowiska w stosunku do firm skupujących, przy zawieraniu ustaleń dotyczących kontraktacji na przyszły rok oraz umożliwia decyzję o kontynuacji upraw takich gatunków w gospodarstwach.

**EOŚ/3 Technologia uprawy wybranego gatunku roślin ogrodniczych w gospodarstwie ekologicznym – zrealizowano 40.**

Cel: racjonalizacja produkcji, poprawa jakości technologicznej roślin ogrodniczych przeznaczonych na cele rynkowe, poszukiwanie nowych, bardziej ekonomicznych rozwiązań technologicznych, lepsze dostosowanie do istniejących rynków zbytu, wdrażanie postępu biologicznego i nowych środków produkcji.

Efekt wymierny zadania: realizacja zadania ma na celu opracowanie optymalnej dla danego gatunku metody produkcji ekologicznej, uwzględniającej zabiegi agrotechniczne, środki ochrony roślin i nawozy. Proponowany jest dobór środków ochrony do występujących chorób i szkodników. Ze względu na brak opracowań w tym zakresie konieczne są coroczne wdrożenia i ocena skuteczności działania w/w metod prowadzące do optymalizacji produkcji. Zadanie umożliwia również analizę ekonomiczną (uwzględniającą bezpośrednie koszty produkcji) uprawy określonego gatunku w danym roku. Pozwala to na wyciągnięcie wniosków czy uprawa była opłacalna, na granicy opłacalności czy nieopłacalna. Umożliwia to zajęcie przez producenta odpowiedniego stanowiska w stosunku do firm skupujących, przy zawieraniu ustaleń dotyczących kontraktacji na przyszły rok oraz umożliwia decyzję o kontynuacji upraw takich gatunków w gospodarstwach.

**Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	30
2	Konferencje/seminaria	1
3	Porady	1131
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	93

**Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Ekoforum: Z rolnictwem i przetwórstwem żywności ekologicznej.	ZSP	1	85
<b>Szkolenia</b>				
1	Propagowanie ekologicznych metod produkcji.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Piaskach, ZDR w Krasnymstawie, ZDR we Włodawie	8	102
2	Uprawa roślin sadowniczych w gospodarstwach ekologicznych.	ZDR w Zamościu	1	10
3	Dobór roślin jagodowych do produkcji ekologicznej.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	7
4	Rolnictwo ekologiczne - warunki przystąpienia do programu.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	8
5	Rolnictwo ekologiczne - poprawne gospodarowanie glebą.	ZDR w Chełmie	1	12
6	Prowadzenie gospodarstwa metodami ekologicznymi.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Łęcznej, ZDR w Krasnymstawie	4	80
7	Rolnictwo ekologiczne w PROW 2014-2020.	ZDR w Zamościu	1	41
8	Ochrona warzyw ekologicznych. Integrowana ochrona roślin. Zmiany w przepisach w gospodarstwach ekologicznych.	ZDR w Lubartowie	1	29
9	Zasady produkcji roślin jagodowych w systemie ekologicznym.	ZDR w Biłgoraju	1	13
10	Zasady rolnictwa ekologicznego.	ZDR w Bychawie, ZDR we Włodawie	4	62
11	Rolnictwo ekologiczne po 2014 r. Zasady współpracy z jednostką certyfikującą. Dokumentacja w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	26
12	Uprawa borówki amerykańskiej w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Lubartowie	1	12
13	Zbiór i przygotowanie do sprzedaży pora w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Lubartowie	1	7
14	Nawożenie i ochrona malin w gospodarstwie ekologicznym.	ZDR w Lubartowie	1	10

**Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych**

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	ŚOR w rolnictwie ekologicznym.	ZSP	1
2	Jak zostać rolnikiem ekologicznym?	ZSP	1

3	Odmiany malin do uprawy ekologicznej.	ZDR w Biłgoraju	1
4	VII Ekofestyn w Lublinie.	ZSP	1
5	Ekologiczna uprawa aronii.	ZDR w Rykach	1
6	Z ekologią na ty.	ZDR w Zamościu	1
7	Ochrona roślin sadowniczych - doniesienia z warsztatów ekologicznych.	ZSP	1
8	Uprawa czosnku.	ZSP	1
9	Ślimaki z Kunowa.	ZDR w Lubartowie	1
10	Stan rolnictwa ekologicznego na Lubelszczyźnie.	ZSP	1
11	Pomidory z pogranicza strefy.	ZSP	1
12	Ekologiczna uprawa ogórków.	ZDR w Wisznicach	1
13	Biblijna dieta.	ZDR w Krasnymstawie	1
14	Rolnictwo ekologiczne na lata 2014-2020.	ZDR w Chełmie	1
15	Przybywa gospodarstw ekologicznych. Ale wolniej.	ZSP	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności.	ZDR we Włodawie	1

### **Zadanie 5. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu Programów Rolnośrodowiskowo-Klimatycznych**

Celem działania programu rolnośrodowiskowego jest wspieranie finansowe rolników, którzy zmieniając sposób funkcjonowania gospodarstwa, ograniczają negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze obszarów wiejskich, w szczególności przez przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo oraz zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód, ochrona zagrożonych lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych.

Realizowany program rolnośrodowiskowy obejmuje 9 pakietów: rolnictwo zrównoważone, rolnictwo ekologiczne, ekstensywne trwałe użytki zielone (TUZ), ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000, ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000, zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, ochrona gleb i wód, strefy buforowe. W ramach każdego pakietu znajdują się warianty rolnośrodowiskowe, które zawierają zestawy zadań, wykraczających poza obowiązujące podstawowe wymagania, i które nie pokrywają się z innymi instrumentami wspólnej polityki rolnej (WPR). Rolnicy uczestniczący w płatnościach rolnośrodowiskowych muszą przestrzegać norm i wymogów w zakresie wzajemnej zgodności.

Najważniejszym celem programu rolnośrodowiskowego jest poprawa środowiska przyrodniczego i obszarów wiejskich przez ograniczenie negatywnego wpływu produkcji rolniczej. Właściciele gospodarstw rolnych przez rezygnację z intensywnej produkcji, uzyskują rekompensatę w postaci dopłat do powierzchni, na której realizowany jest program ochronny, dzięki czemu nie będzie zmniejszać się efektywność ekonomiczna gospodarstwa, co jest wystarczającą motywacją dla rolników. Jednak najważniejsze są efekty związane z dostarczaniem usług i dóbr środowiskowych. Podstawowe, długoterminowe, efekty pozaekonomiczne jakie mogą zostać osiągnięte przez wdrażanie płatności rolno środowiskowych, to przede wszystkim: odnowa i zachowanie tradycyjnego krajobrazu obszarów wiejskich, wyeliminowanie wykorzystywania nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, ograniczenie nawożenia azotem, ekstensyfikacja produkcji na łąkach i pastwiskach, co przyczynia się do poprawy i zachowania bioróżnorodności oraz funkcjonowania rolnictwa na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Popularyzacja tych zagadnień jest kontynuacją PROW 2007-2013 i wymaga prowadzenia szeroko zakrojonej akcji informacyjno-szkoleniowej, rozmów z rolnikami, porad, a w konsekwencji opracowania planu działalności rolnośrodowiskowej, planu nawozowego i wniosku o płatność.

W dniu 25 marca 2014 r. odbyło się seminarium powiatowe pt. „Program rolnośrodowiskowy - nowe szanse, nowe możliwości”, skierowane do rolników z powiatu chełmskiego. Szkolenie zorganizowane zostało przez doradców rolnośrodowiskowych z Zespołu Doradztwa Rolniczego w Chełmie. Cieszyło się ono bardzo dużym zainteresowaniem wśród rolników będących w trakcie kontynuacji Programów Rolnośrodowiskowych bądź zainteresowanych wejściem w realizację tych programów od roku bieżącego. Na spotkanie przybyło ponad 80 osób.

Podczas seminarium zostały omówione zasady przystąpienia do programu rolnośrodowiskowego i warunki, jakie muszą spełnić rolnicy od 2014 r. Joanna Pawłoś zaprezentowała wszystkie pakiety i warianty rolnictwa zrównoważonego oraz zmiany w zasadach przyznawania płatności od 2014 r. Zagadnienia dotyczące zmian w realizacji programu rolnośrodowiskowego w 2014 roku w zakresie rolnictwa ekologicznego przedstawiła Dorota Frącek. Zasady przystąpienia do pakietów przyrodniczych szczegółowo przybliżyła Zdzisława Socha.

Uzupełnieniem programu seminarium było zwrócenie uwagi na wciąż aktualne zagadnienia BHP w rolnictwie, połączone z konkursem, i przedstawienie aktualnej oferty KRUS przez Katarzynę Górską z PT KRUS w Chełmie.

### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	53
2	Konferencje/seminaria	1
3	Porady	2916
4	Opracowania	7319

### Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Program rolnośrodowiskowy - nowe szanse, nowe możliwości.	ZDR w Chełmie	1	80
<b>Szkolenia</b>				
1	Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny 2014-2020.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Zamościu, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Końskowoli, ZDR w Chełmie, ZDR w Elizówce, ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Rykach, ZDR w Łukowie, ZDR w Łęcznej, ZDR w Tomaszowie Lubelskim	45	477
2	Obowiązki wynikające z realizacji Programu rolnośrodowiskowego.	ZDR w Parczewie	2	34
3	„Program rolnośrodowiskowy” PROW 2007-2013 od 2012 roku - dostosowanie do nowych ram prawnych z uwzględnieniem zazielenienia”.	ZDR w Zamościu	1	69
4	Ekologia a programy rolnośrodowiskowo-klimatyczne	ZDR w Janowie Lubelskim	1	34
5	Zmiany w płatnościach obszarowych i rolnośrodowiskowych.	ZDR w Zamościu, ZDR w Krasnymstawie	2	79
6	Wybrane programy rolnośrodowiskowe-dodatki do użytków rolnych.	ZDR w Krasnymstawie	4	24
7	Programy rolnośrodowiskowe -ekologia w gospodarstwie. Nowa perspektywa PROW 2015-2020.	ZDR w Lubartowie	3	72

8	Realizacja pakietów przyrodniczych, ochrona zagrożonych gatunków ptaków poza obszarami NATURA 2000.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	27
9	Pozyskiwanie środków pomocowych w ramach programu rolnośrodowiskowego.	ZDR w Biłgoraju	1	12
10	Ogólne zasady chowu zwierząt w rolnictwie ekologicznym.	ZDR we Włodawie	1	7

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Programy rolnośrodowiskowo - klimatyczne - realizacja pakiet 8.	ZDR w Elizówce	1
2	Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
3	Zmniejszenia w Programie rolnośrodowiskowym za niespełnianie wymogów.	ZDR w Parczewie	1
4	Zadrzewienia śródpolne.	ZSP	1
5	Ochrona siedlisk lęgowych ptaków. Charakterystyka gatunków.	ZDR w Łęcznej	1

#### Zadanie 6. Wspieranie wykorzystania surowców rolniczych w pozyskiwaniu odnawialnych źródeł energii

*„Odnawialne źródło energii jest to – źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także z biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych”.*

W ramach priorytetów unijnych na najbliższe lata odnawialne źródła energii będą rozwijane w bardzo szerokim zakresie. Bardzo duża część OZE bazuje na surowcach rolniczych. Wiedza o możliwości wykorzystania głównie surowców odpadowych w rolnictwie jest bardzo ważna dla rolników. W ramach konferencji i szkoleń mieszkańcy obszarów wiejskich dowiedzieli się o możliwości odniesienia korzyści ze stosowania OZE zarówno finansowych jak i gospodarczych, polegających głównie na oszczędności. Upowszechnianie wiedzy o odnawialnych źródłach energii było jednym z priorytetowych zadań szkoleniowych.

LODR w Końskowoli oprócz propagowania różnych źródeł energii odnawialnej informuje rolników o przydatności biomasy w procesach wytwarzających z niej energię.

Biomasa to głównie pozostałości i odpady. Niektóre jej formy są jednak celem, a nie efektem ubocznym produkcji. Specjalnie po to, by pozyskiwać biomasę uprawia się pewne rośliny – przykładem wierzba wiciowa, rdest czy trzcina pospolita. Do tych upraw energetycznych nadają się zwłaszcza rośliny charakteryzujące się dużym przyrostem rocznym i niewielkimi wymaganiami glebowymi. Ale mogą to również być: masa zielona traw, kukurydzy pozyskiwana na sprzedaż przy ciągle zmniejszającej się obsadzie zwierząt.

W społeczeństwie Lubelszczyzny ciągle obecne są negatywne opinie o skutkach budowy dużych siłowni wiatrowych czy też biogazowi. Organizując różnego typu szkolenia chcieliśmy przybliżyć małą energetykę opartą o niewyczerpane źródła energii. Konferencje na ten temat, finansowane przez Zarząd Województwa odbyły się w Końskowoli i Grabanowie w maju i czerwcu. Wzięło w nich udział 168 osób. Wykłady obejmowały tematykę energetyki prosumenckiej, dostępnej dla każdego domu, gospodarstwa i gminy. Słowo „prosument” powstało z połączenia dwóch słów: producent i konsument. Każdy z nas jest konsumentem energii. Jednak w przyszłości planuje się, że większość domów i gospodarstw będzie nie tylko zużywać energię, ale też ją produkować, właśnie w oparciu

o odnawialne źródła energii. Wykorzystywana będzie przede wszystkim energia słońca i wiatru, ponieważ są to źródła najbardziej dostępne oraz nie wymagające stałej obsługi. Na temat pozyskiwania biomasy stałej, płynnej i gazowej, plantacji roślin energetycznych oraz sposobów wykorzystania energii odnawialnej mówiła dr inż. Alina Kowalczyk-Juško z UP w Lublinie.

W dniu 05.02.2014 r. w Firleju odbyło się szkolenie na temat „Perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej na Lubelszczyźnie”.

Marek Siuciak z LODR w Końskowoli omówił następujące zagadnienia:

1. Podstawy prawne regulujące funkcjonowanie rynku energii elektrycznej i ciepłej z poziomu prawa Unii Europejskiej i przepisów prawa Polskiego.
2. Przegląd dokumentów strategicznych rozwoju odnawialnych źródeł energii (Krajowy Plan Działania w zakresie energii odnawialnej, Polityka energetyczna Polski do 2030 roku).
3. System wsparcia produkcji energii odnawialnej wynikający z zapisów Ustawy Prawo Energetyczne z 10 kwietnia 1997 r.
4. Przegląd rozwiązań technicznych stosowanych do produkcji energii elektrycznej z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii, z uwzględnieniem uwarunkowań lokalizacyjnych i klimatycznych województwa Lubelskiego.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

### **3/R Uprawa i zagospodarowanie roślin jako sposoby pozyskania energii odnawialnej – zrealizowano 10.**

Cel: Realizacja tego tematu jest związana z aktualną polityką państwa w celu pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. Może to być wykorzystanie roślin rolniczych na biopaliwa, w tym biogaz na tych terenach, gdzie są planowane tego typu inwestycje.

Efekt wymierny zadania: realizowano głównie w rejonach działających lub powstających biogazowni rolniczych oraz podobnych inwestycji rolniczych (Piaski, Włodawa, Krasnystaw, Tomaszów Lubelski i Zamość).

### **EOŚ/4 Produkcja odnawialnych źródeł energii na poziomie gospodarstwa (rośliny energetyczne, kolektory słoneczne, bioelektrownie itp.) - zrealizowano 14.**

Cel: doradzanie w zakresie założenia i eksploatacji plantacji na cele energetyczne, instalacji kolektorów słonecznych, budowy biogazowni.

Efekt wymierny zadania: prowadzono doradztwo w zakresie założenia i eksploatacji plantacji na cele energetyczne, instalacji kolektorów słonecznych. Rolnikom zainteresowanym instalacją kolektorów słonecznych pomagano przy wyborze typu kolektora, w przygotowaniu dokumentacji niezbędnej do pozyskania środków pomocowych i określeniu parametrów technicznych. Rolnicy w niewielu przypadkach doprowadzili do ostatecznego zamontowania instalacji. Przy zakładaniu plantacji energetycznych określano zapotrzebowanie na surowiec energetyczny. Wprowadzano prawidłową metodę agrotechniczną. Ustalano optymalne nawożenie.

#### **Zrealizowane działania**

<b>Lp.</b>	<b>Działanie</b>	<b>Ilość</b>
1	Szkolenia	26
2	Konferencje/seminaria	3
3	Porady	201
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	24

### Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Odnawialna energia przyjazna dla ludzi i środowiska.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	44
3	PROSUMENT- budujemy niezależność energetyczną gospodarstwa i gminy.	ZSP	1	95
4	PROSUMENT - budujemy niezależność gospodarstwa i gminy.	ZSP	1	73
<b>Szkolenia</b>				
1	Odnawialne źródła energii.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Łukowie, ZDR w Beżycach, ZDR w Końskowoli, ZDR w Rykach, ZDR w Lubartowie, ZDR w Elizówce	7	92
2	Rośliny energetyczne.	ZDR w Zamościu	1	22
3	Wspieranie wykorzystania surowców rolniczych w pozyskiwaniu odnawialnych źródeł energii.	ZDR w Bychawie, ZDR w Łęcznej	2	41
4	Uprawy energetyczne.	ZDR w Zamościu	1	29
5	Wykorzystanie słomy do ogrzewania budynków.	ZDR w Zamościu	1	17
6	Zastosowanie i finansowanie instalacji fotowoltaicznych.	ZSP	1	7
7	Prosument - wytwarzanie energii na własne potrzeby a prawo energetyczne. Finansowanie inwestycji OZE.	ZSP	1	28
8	Niekonwencjonalne źródła energii.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1	7
9	Produkcja roślin energetycznych w gospodarstwie rolnym.	ZDR w Chełmie	1	18
10	Zasady funkcjonowania i wykorzystanie biogazowni rolniczych.	ZSP, ZDR w Wisznicach	3	17
11	Perspektywy rozwoju odnawialnych źródeł energii na Lubelszczyźnie.	ZSP	3	67
12	Alternatywne źródła energii.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	18
13	Realizacja inwestycji w biogazownię - biogazownia przemyślany wybór.	ZSP	1	31
14	Rośliny energetyczne - opłacalność uprawy, rynki zbytu.	ZDR w Piaskach	1	13

### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Konferencje PROSUMENT- budujemy niezależność energetyczną gospodarstwa i gminy.	ZSP	1
2	W Kodniu innowacyjne rozwiązania w energetyce wiatrowej.	ZSP	1
3	Bezpieczeństwo energetyczne to szansa rozwoju obszarów wiejskich.	ZSP	1
4	Co dalej z uprawami roślin energetycznych?	ZDR w Beżycach	1
5	Domy pasywne - obowiązek czy kaprys?	ZSP	1
6	Kolektory słoneczne w wiejskim gospodarstwie domowym.	ZDR w Opolu Lubelskim	1

## **2.2. Program 2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich**

### **Zadanie 1. Propagowanie i pomoc w rozwijaniu pozarolniczych form aktywności gospodarczej, w tym: agroturystyki, turystyki, produktów turystycznych/ reorientacja zawodowa mieszkańców obszarów wiejskich**

Rozwój przedsiębiorczości oraz zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej tych terenów jest sposobem na różnicowanie form aktywności gospodarczej na wsi oraz tworzenie dodatkowych źródeł dochodów. Programy wsparcia kierowane do mieszkańców terenów wiejskich w swej idei opierają się na aktywności ludności, środki trafiają wyłącznie do tych, którzy wykazują aktywność w kierunku pozyskania oferowanych funduszy. Ukazuje się tu nowy wymiar przedsiębiorczości wiejskiej, którą można określić przez zdolność do wykorzystania środków wsparcia, w ramach których znaczną uwagę przywiązuje się do zakładania i rozwoju nierolniczej działalności gospodarczej. Jest to przedsiębiorczość określona jako: „umiejętność wykorzystania pojawiających się szans i okazji oraz elastycznego przystosowania się do zmieniających warunków”. Jej nasilenie jest zależne nie tylko od cech poszczególnych ludzi, ale również od społeczności lokalnych, mentalności czy wzorców społecznych. To podejście wymaga uznania informacji jako zasobu i czynnika rozwoju przedsiębiorczości. Wykorzystanie istniejących szans będzie zależało od poziomu wiedzy ludności wiejskiej na temat istniejących możliwości rozwoju działalności gospodarczej. Znaczący wpływ na ten poziom mają instytucje doradcze działające na potrzeby mieszkańców obszarów wiejskich.

LODR w Końskowoli w 2014 roku odpowiedział na oczekiwania mieszkańców wsi, podjął działania takie jak doradztwo, szkolenia, realizacja zadań upowszechnieniowo – wdrożeniowych, które pobudzały rolników, przedsiębiorców do planowania podejmowania nowej działalności gospodarczej lub rozwijania istniejącej.

Zmniejszenie nadmiaru siły roboczej oraz poprawa dochodowości w rolnictwie będą propagowane poprzez rozwój działalności pozarolniczej w gospodarstwach rolnych, która ma szczególne znaczenie w małych gospodarstwach. Taką formą działalności jest szeroko rozumiana turystyka wiejska.

Jednym z działań propagującym rozwój agroturystyki jest konkurs agroturystyczny województwa lubelskiego – organizowany przez Departament Rolnictwa i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli oraz Lubelski Związek Stowarzyszeń Agroturystycznych w Nałęczowie.

Podczas Dni Otwartych Drzwi w Lubelskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, 29 czerwca 2014 roku, ogłoszono wyniki konkursu na „Najciekawszą ofertę agroturystyczną w regionie lubelskim”. Konkurs po raz szósty zorganizował Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego (Departament Rolnictwa i Środowiska), Lubelski Związek Stowarzyszeń Agroturystycznych i Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli. Konkurs został ogłoszony w trzech kategoriach:

- na najciekawszą ofertę gospodarstwa agroturystycznego,
- na najciekawszą ofertę gospodarstwa gościnnego,
- na najciekawszy produkt turystyki wiejskiej, którego elementem nie jest nocleg.

Celem konkursu jest promocja gospodarstw agroturystycznych, gospodarstw gościnnych oraz produktów turystyki wiejskiej z terenu województwa lubelskiego, posiadających atrakcyjną ofertę pobytową dla turystów.

Kapituła konkursowa złożona z przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, przedstawiciela Lubelskiego Związku Stowarzyszeń Agroturystycznych w Nałęczowie, przedstawiciela Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, przedstawiciela Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, przedstawiciela Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i przedstawicieli lokalnych mediów, zakwalifikowała 13 obiektów do wizytacji. Komisja konkursowa oceniała przede wszystkim zakres oferty obiektu, jakość oferowanych usług, jakość bazy noclegowej gospodarstw, reklamę i promocję gospodarstw, produktu turystyki wiejskiej, wpływ oferty gospodarstwa na podniesienie jakości i konkurencyjności usług turystycznych w gminie i regionie.

Wszyscy laureaci konkursu mieli możliwość promocji swoich obiektów podczas Dni Otwartych Drzwi w Końskowoli w przygotowanym do tego celu namiocie.

A oto lista laureatów konkursu:

#### **KATEGORIA – NAJCIEKAWSZA OFERTA GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNEGO**

**WYRÓŻNIENIE** – Ewa i Jan Płusko „POD BOCIANIM GNIAZDEM”, Bubel Łukowiska 35

**WYRÓŻNIENIE** – Iwona Kwiatkowska i Waldemar Kwiatkowski „AGROTURYSTYKA U KWIATKA”, Jakówki 20

**WYRÓŻNIENIE** – Wiesława i Mirosław Sobieszczuk „AGROCELIA”, Komarno 15

**WYRÓŻNIENIE** – Małgorzata Wilczewska Rodzinne Gospodarstwo Agroturystyczne „W STAREJ SZKOLE”, Busówno 6

#### **KATEGORIA – NAJCIEKAWSZA OFERTA GOSPODARSTWA GOŚCINNEGO**

**I MIEJSCE** – Joanna Firgolska „Cichosza”, Wola Mieczysławska 43

**II MIEJSCE** – Zofia Łój „Widoki Roztocza”, Feliksówka 65

**III MIEJSCE** – Zbigniew Burdan „BURDANÓWKA”, Kryniczki 35

**WYRÓŻNIENIE** – Anna Mazurkiewicz „U Anusi”, Stara Wieś 17

#### **KATEGORIA – NAJCIEKAWSZY PRODUKT TURYSTYKI WIEJSKIEJ**

**I MIEJSCE** – Gminny Ośrodek Kultury w Białej Podlaskiej Pracownia Tkacka w Hrudzie, Hrud

**II MIEJSCE** – Ośrodek Wypoczynkowy „Leśna Ryba”, Stara Jedlanka 23

**III MIEJSCE** – Marta Folusz Gospodarstwo Agroturystyczne „Kozi Raj”, ul. Krasnostawska 50 Wojślawice

**WYRÓŻNIENIE** – Barbara i Adam Wróbel „DWORKI ŁUKOWISKA”, Bubel Łukowiska 29

**WYRÓŻNIENIE** – Mariola Baran „Józiowa Zagroda”, Mikuszewskie 18

W dniach 27 czerwca - 6 lipca 2014 r. na terenie powiatu krasnostawskiego odbyły się II Targi Turystyki Wiejskiej i Kulturowej „Lubelskie Lato 2014”, organizowane przez Sekretariat Regionalny KSOW w Lublinie wraz z Lokalną Grupą Działania Krasnystaw PLUS. Targi „Lubelskie Lato 2014” dla odwiedzających jest samą w sobie ofertą turystyczną, która może stanowić wspaniałą propozycję spędzenia wolnego czasu na Lubelszczyźnie. Targi to również doskonała propozycja turystyczna województwa Lubelskiego na spędzenie urlopu na tym terenie zarówno przez mieszkańców, jak też i zachęcenie do przyjazdu osób z odległych krańców Polski i z zagranicy. W trakcie targów 5 lipca w Siennicy Różanej, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli wspólnie z Zespołem Doradztwa Rolniczego w Krasnymstawie, zorganizował stoisko, które promowało między innymi zagrody edukacyjne, jak również gospodarstwa agroturystyczne z Lubelszczyzny. Na stoisku można było uzyskać doradztwo z zakresu zakładania zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych. Na naszym stoisku prezentowała się Zagroda Edukacyjna - „Skarby Natury” oraz „Stajnia Adrenalina”, która niebawem będzie wpisana do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych.

W dniu 27 grudnia 2014 r. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach oraz Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli zorganizowali w IUNG-PIB Warsztaty Naukowe nt. „Potencjał i ograniczenia rozwoju działalności alternatywnej na Obszarach Problemowych Rolnictwa (OPR)”. Warsztaty przeprowadzono w ramach Programu Wieloletniego IUNG-PIB, zadanie 2.2 „Analiza możliwości wielofunkcyjnego rozwoju obszarów problemowych rolnictwa z uwzględnieniem warunków środowiskowych”. Do udziału w spotkaniu zaproszono przedstawicieli samorządu terytorialnego (gmin, powiatu, województwa), Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa, Lokalnych Grup Działania (LGD), doradców rolnych (CDR w Radomiu i LODR w Końskowoli), a także rolników realizujących w swoich gospodarstwach programy związane z rozwojem przetwórstwa oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą na obszarach wiejskich w skali mikro i małych przedsiębiorstw.

Celem spotkania było omówienie potrzeb i barier rozwoju działalności gospodarczej na obszarach OPR, przedstawienie przykładów wdrożenia projektów inwestycyjnych z wykorzystaniem środków UE w ramach PROW. W jednym z referatów oraz dyskusji panelowej podkreślono rolę i znaczenie planowania przestrzennego w rozwoju obszarów wiejskich.

W podsumowaniu obrad zgłoszono potrzebę tworzenia płaszczyzny współpracy gospodarczej na rzecz rozwoju działalności alternatywnej na obszarach wiejskich w skali lokalnej i regionalnej z udziałem jednostek samorządowych, instytucji naukowych, doradczych oraz biznesu i instytucji finansowych. W warsztatach uczestniczyło 62 osoby.

Dla uczestników spotkania przygotowano ekspozycje i degustację produktów lokalnych, wytwarzanych w gospodarstwach i mikroprzedsiębiorstwach z regionu puławskiego, w których wdrożono działalność alternatywną.

Na stronie internetowej LODR w Końskowoli w zakładce „Oferty agroturystyczne” prowadzona jest bezpłatna promocja gospodarstw agroturystycznych, na której obecnie znajduje się 114 obiektów turystycznych funkcjonujących na obszarze województwa lubelskiego.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **PWGDIA/1 Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – zrealizowano 128.**

##### **a) tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw**

Realizacja tego zadania dotyczy głównie działań związanych z tworzeniem i rozwojem mikroprzedsiębiorstw oraz poprawą dochodowości gospodarstw rolnych z uwzględnieniem zagadnień podatku VAT.

Współpraca doradców z przedsiębiorcami i rolnikami polegała przede wszystkim na doradztwie indywidualnym w firmie, gospodarstwie, biurze doradcy obejmującym zagadnienia związane z określeniem i zidentyfikowaniem problemów firmy lub gospodarstwa, identyfikacją zasobów firmy i gospodarstwa pomocnych przy rozwiązywaniu problemów, określeniem celów i kierunków działań prowadzących do osiągnięcia zamierzeń końcowych, podejmowaniem konkretnych ustalonych działań mających na celu osiągnięcie zamierzonych rezultatów.

Z analizy kart zadań doradczych wynika, że najczęściej identyfikowanymi problemami były:

zbyt niskie dochody z prowadzonej działalności gospodarczej lub rolniczej, brak środków finansowych na realizację planowanych inwestycji, konieczność poszerzania wiedzy na temat możliwości podjęcia działalności gospodarczej (forma prowadzenia działalności gospodarczej, sposób opodatkowania), brak wiedzy przy wypełnianiu dokumentów potrzebnych w aplikowaniu o środki finansowe na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej z funduszy Unii Europejskiej, kredytów bankowych lub innych źródeł, brak wystarczającej wiedzy na temat dostępnych form promocji i reklamy firmy.

Po zidentyfikowaniu i analizie zasobów w ramach współpracy podejmowano następujące działania: doradztwo z pozyskiwania funduszy UE, kredytów; zwiększenie promocji i reklamy firmy; pomoc w analizie rynków zbytu; pomoc w rozwoju firm przez poszerzenie asortymentu usług; pomoc przy zakładaniu działalności gospodarczej i wyborze formy opodatkowania; pomoc w analizie gospodarstw przed przejściem na zasady ogólne rozliczania podatku VAT i pomoc w sporządzaniu dokumentów do zgłoszenia rejestracyjnego VAT. Prowadzono doradztwo z zakresu rejestracji firmy i wyboru formy opodatkowania, z możliwości pozyskiwania funduszy na rozwój przedsiębiorczość PROW 2014-2020.

Zanotowano następujące rezultaty:

- powstanie nowych firm prowadzących działalność gospodarczą w zakresie: usług wspomagających produkcję roślinną, usług koparko-ładowarką, usług tartacznych, usług stacji diagnostycznych, usług turystyczne, placówki handlowe,
- powstanie nowych miejsc pracy: samozatrudnienie, pracownicy sezonowi, pracownicy zatrudnieni na pełny etat,
- rozszerzenie asortymentu oferowanych usług i produktów w firmach,
- promocja firm poprzez druk ulotek, wizytówek, folderów,

- uzyskanie dofinansowań w ramach PROW 2007-2013 na rozwój i zakładanie firm w ramach działań „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, leasingu.

**c) agroturystyka i turystyka wiejska:** promowanie agroturystyki, turystyki i produktów turystycznych na terenach wiejskich, uświadomienie konieczności podejmowania działań związanych z wykorzystaniem istniejących zasobów gospodarstwa i najbliższego otoczenia i walorów krajobrazowych oraz tworzenia produktów turystycznych, pomoc w pozyskaniu zewnętrznych środków finansowych na utworzenie i udoskonalenie produktów związanych z turystyką, poszerzanie wiedzy rolnika poprzez doradztwo indywidualne, organizacje szkoleń, wyjazdów studyjnych, wskazanie pozytywnych przykładów w celu zachęcenia do podejmowania decyzji o podejmowaniu dodatkowej działalności. Prowadzono doradztwo na temat założenia gospodarstwa i aktualnych przepisów prawnych obowiązujących w działalności agroturystycznej, promocji i reklamy, tworzenia produktu turystycznego, możliwości skorzystania z funduszy UE, żywienia turystów, założenia zagrody edukacyjnej.

Współpraca z rolnikami polegała na doradztwie indywidualnym w gospodarstwach lub w biurze, obejmującym zagadnienia związane z: określeniem i zidentyfikowaniem problemów gospodarstwa, rolnika, właściciela obiektu; określeniem i identyfikacją zasobów gospodarstwa, które mogą być wykorzystane przy rozwiązaniu problemów; określeniem celów i kierunków działań prowadzących do rozwiązania problemów; podejmowaniem konkretnych działań mających na celu osiągnięcie zamierzonych rezultatów.

Z analizy kart zadań doradczych najczęściej identyfikowane problemy w gospodarstwach i obiektach to: mała dochodowość z działalności rolniczej, brak innych źródeł utrzymania rodziny; niskie wykorzystanie miejsc noclegowych w funkcjonujących gospodarstwach agroturystycznych, obiektach turystycznych, co często związane jest z niedostateczną promocją i reklamą kwatery; brak środków finansowych na realizację inwestycji w gospodarstwach, brak również możliwości uzyskania dofinansowania na zrealizowanie planów; niewykorzystane w pełni zasoby gospodarstw, co wiąże się często z brakiem pomysłu na zagospodarowanie wolnych zasobów; brak wystarczającej wiedzy na temat dostępnych form promocji i reklamy obiektów; brak dostatecznej wiedzy nt prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego, działalności turystycznej; konieczność poprawy standardu wypoczynku w kwaterach – modernizacja pokoi, nowe zagospodarowanie terenu z urządzeniami dla gości, estetyka otoczenia kwater, brak produktu turystycznego w obiektach agroturystycznych i turystycznych, brak wiedzy nt źródeł finansowania inwestycji w gospodarstwach.

Po dokonaniu identyfikacji i analizy zasobów w gospodarstwach współpracujących stwierdzono, że w wielu przypadkach istnieje niewykorzystane zaplecze, które może być zaangażowane w działalność agroturystyczną i turystyczną. Na te zasoby składa się nie tylko samo gospodarstwo z budynkami, gruntami, uprawami i zagospodarowaniem terenu, ale także jego otoczenie i atrakcyjne położenie, warunki przyrodnicze i krajobrazowe, predyspozycje i umiejętności właścicieli np. rękodzieło, dobra znajomość regionu i tradycyjnej kuchni regionalnej i lokalnej. Wyżywienie oparte jest na produktach pochodzących z gospodarstw. W przypadku działalności rekreacyjnej zaplecze stanowią sprzęty – rowery, wędki, kajaki, narty, sanie, bryczki, budynki – stajnie z końmi, place do jazdy konnej, stawy.

W ramach współpracy podejmowano następujące działania: zwiększenie promocji gospodarstwa – pomoc i doradztwo; poszerzenie oferty agroturystycznej o nowe elementy (zagospodarowanie terenu, nowe usługi i produkty); doradztwo z pozyskaniu środków z funduszy UE; doradztwo w zakresie rozpoczęcia i prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego; współpraca z instytucjami zajmującymi się wspieraniem i promocją turystyki; zachęcanie do udziału w różnych formach kształcenia – szkoleniach, seminariach, konferencjach, wyjazdach studyjnych; zachęcanie do udziału w konkursach promujących działalność turystyczną na obszarach wiejskich.

Rezultaty, jakie zostały osiągnięte w wyniku współpracy:

- powstanie nowych gospodarstw agroturystycznych,
- poprawa jakości świadczonych usług w gospodarstwach agroturystycznych poprzez uatrakcyjnienie pobytu – zakup urządzeń rekreacyjnych dla gości (rowery, kajaki, narty, boiska

do gry w piłkę, place zabaw dla dzieci, konie, bryczki), urządzenie miejsc do wypoczynku (altany, miejsca na ognisko, grille), rozszerzenie ofert o dodatkowe usługi – pakiety edukacyjne, warsztaty malarskie, garncarskie, kulinarne, malowania na szkle, zakup dodatkowego wyposażenia pokoi, zwiększenie liczby miejsc noclegowych,

- poprawa zagospodarowania terenu wokół kwater agroturystycznych poprzez nowe nasadzenia, uzupełnienie nasadzeń istniejących,
- uzyskanie dofinansowań w ramach działań PROW 2007-2013 na realizację inwestycji związanych z założeniem lub rozwojem gospodarstw agroturystycznych i działalności turystycznych,
- promocja gospodarstw i obiektów turystycznych m.in. na stronie internetowej LODR, PFTW „Gospodarstwa Gościnne”, poprzez druk ulotek, wizytówek i folderów, pocztówek, wykorzystanie internetu – blogi, fora internetowe, portale społecznościowe „Facebook”,
- wzbogacenie ofert i ukierunkowanie kwater na przyjmowanie konkretnych grup gości
- promocja poprzez udział w festynach, wystawach, konkursach, kiermaszach, targach,
- wykorzystanie żywności tradycyjnej i lokalnej w żywieniu turystów,
- uczestnictwo kwater w konkursie na „Najciekawszą ofertę agroturystyczną w regionie lubelskim”.

**d) zagrody edukacyjne** - tworzenie zagród edukacyjnych na terenach wiejskich miało na celu zachęcenie mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej poprzez wykorzystanie istniejących zasobów w najbliższym otoczeniu oraz tworzenie i poprawę funkcjonowania już istniejących obiektów turystycznych i produktów turystycznych.

Działania w celu realizacji w/w zadania upowszechnieniowego polegały na: informowaniu o kryteriach przystąpienia i pomoc w sporządzaniu wymaganych dokumentów o wpis do *Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych*; doradztwie związanym z przygotowaniem zagrody edukacyjnej; organizowaniu wyjazdów studyjnych, szkoleń, wykładów, pogadarek na ww. temat; współpracy z organizacjami i instytucjami zajmującymi się wspieraniem i promocją zagród edukacyjnych- CDR w Brwinowie o/ Kraków; podejmowaniu działań promujących programy z w/w tematyki np. poprzez informację i zachęcanie do uczestnictwa w targach turystycznych, przygotowanie programów zajęć edukacyjnych i ofert promocyjnych.

Współpraca z rolnikami polegała na doradztwie indywidualnym w gospodarstwie lub w biurze LODR, obejmującym zagadnienia związane z: określeniem i identyfikacją zasobów gospodarstwa, które mogą być wykorzystane przy rozwiązaniu problemów; określeniem celów i kierunków działań prowadzących do rozwiązania problemów; podejmowaniem konkretnych działań w gospodarstwie mających na celu osiągnięcie zamierzonych rezultatów.

Najczęściej identyfikowanymi problemami w gospodarstwach współpracujących były: niewykorzystane w pełni zasoby gospodarstw (miejsc noclegowych) i najbliższego otoczenia, co wiąże się często z brakiem pomysłu na zagospodarowanie wolnych zasobów; poszerzenie oferty turystycznej o utworzenie zagrody edukacyjnej; mała dochodowość z działalności rolniczej i pozarolniczej, brak innych źródeł utrzymania rodziny; brak środków finansowych na realizację inwestycji w gospodarstwach, brak również możliwości uzyskania dofinansowania na zrealizowanie planów; brak wystarczającej wiedzy na temat dostępnych form promocji i reklamy kwater; brak dostatecznej wiedzy nt prowadzenia zagrody edukacyjnej, niewykorzystanie predyspozycji gospodarzy i umiejętności.

Po dokonaniu identyfikacji i analizy zasobów w gospodarstwach współpracujących okazuje się, że w wielu przypadkach istnieje niewykorzystane zaplecze, które może być zaangażowane w działalność zagrody edukacyjnej. Na te zasoby składa się nie tylko samo gospodarstwo z budynkami, gruntami, uprawami i zagospodarowaniem terenu, ale także jego otoczenie i atrakcyjne położenie, warunki przyrodnicze i krajobrazowe oraz predyspozycje i umiejętności gospodarzy. W ramach współpracy podejmowano następujące działania: promocja gospodarstwa; poszerzenie oferty agroturystycznej o nowe elementy (zagroda edukacyjna- nowe usługi ); doradztwo z pozyskaniem środków z funduszy UE; doradztwo w zakresie rozpoczęcia i prowadzenia zagrody edukacyjnej; współpraca z instytucjami zajmującymi się wspieraniem i promocją turystyki.

Rezultaty, jakie zostały osiągnięte w wyniku realizacji zadania:

- powstanie 3 nowych zagród edukacyjnych - przygotowanie dokumentów obowiązujących przy przystąpieniu do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, promocja na stronie internetowej [www.zagrodaedukacyjna.pl](http://www.zagrodaedukacyjna.pl),
- udoskonalenie ofert i ukierunkowanie gospodarstwa na przygotowanie programów edukacyjnych – powstało 11 programów edukacyjnych,
- podniesieniem prestiżu zawodu rolnika i upowszechnienie wiedzy na temat pochodzenia żywności – program edukacyjny,
- poprawa zagospodarowania terenu wokół kwater agroturystycznych poprzez stworzenia miejsca do przeprowadzenia zajęć dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz grup indywidualnych,
- promocja zagród edukacyjnych m.in. na stoisku LODR podczas „Lubelskiego Lata 2014”,
- promocja poprzez udział w festynach, wystawach, konkursach, targach, (konkurs gminny „Piękne bo Bielskie”, targi Agrotavel, dożynki powiatowe),
- prezentacja, promocja gospodarstw edukacyjnych - dobre przykłady, podczas seminarium pn. „Zagrody edukacyjne” oraz podczas szkoleń z zakresu przedsiębiorczości i zagród edukacyjnych.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	44
2	Konferencje/seminaria	4
3	Porady	1219
4	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	128
5	Kursy agroturystyczne	5

#### Tematyka wybranych konferencji, seminariów i szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Konferencje/Seminaria</b>				
1	Potencjał i ograniczenia rozwoju działalności alternatywnej na Obszarach Problemowych Rolnictwa (OPR).	ZPW	1	62
2	Uwarunkowania formalno-prawne funkcjonowania obiektów turystycznych na obszarach wiejskich.	ZPW	1	57
3	Walory turystyki wiejskiej powiatu bialskiego.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	38
4	Zagrody edukacyjne.	ZPW	1	62
<b>Szkolenia</b>				
1	Agroturystyka jako alternatywne źródło dochodu.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Tomaszowie Lubelskim, ZDR w Lubartowie, ZDR w Hrubieszowie	6	83
2	Propagowanie pozarolniczych form aktywności gosp.	ZDR w Radzynie Podlaskim	3	88
3	Rozwijanie pozarolniczych form aktywności gospodarczej, w tym agroturystyki i turystyki wiejskiej.	ZDR w Chełmie	1	22
4	Pozarolnicze praktyki - zakładanie i prowadzenie agroturystyki na obszarach wiejskich, kategoryzacja wiejskiej bazy noclegowej, wyżywienie w gospodarstwach agroturystycznych.	ZDR w Chełmie	1	9

5	Fundusze w ramach PROW 2014-2020 na rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.	ZDR w Chełmie	1	19
6	Zagrody edukacyjne - produkty tradycyjne i lokalne - warsztaty.	ZPW	1	26
7	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich.	ZDR we Włodawie	2	17
8	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich - abc działalności gospodarczej.	ZDR w Bełżycach	1	12
9	Agroturystyka i turystyka na obszarach wiejskich.	ZDR w Chełmie, ZDR w Łęcznej, ZDR w Zamościu, ZDR w Kraśniku, ZDR w Janowie Lubelskim	7	97
10	Agroturystyka i turystyka wiejska, żywienie turystów.	ZDR w Zamościu	4	79
11	Propagowanie i rozwijanie pozarolniczych form aktywności gospodarczej na wsi połączone z warsztatami kulinarnymi.	ZDR w Końskowoli	1	15
12	Zagroda edukacyjna - zasady funkcjonowania.	ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Białej Podlaskiej	3	31
13	Aktywizacja społeczności wiejskiej - agroturystyka i turystyka wiejska.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	20
14	Przedsiębiorczość - dobre praktyki.	ZPW	1	11

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Agroturystyka w Austrii.	ZPW	1
2	Potencjał i ograniczenia rozwoju działalności alternatywnej na Obszarach Problemowych Rolnictwa (OPR).	ZPW	1
3	Konkurs agroturystyczny edycja 2014 r.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
4	Lubelskie Lato 2014 - promocja Zagród Edukacyjnych.	ZPW	1
5	Podsumowanie VI edycji konkursu na „Najciekawszą ofertę agroturystyczną w regionie lubelskim”.	ZPW	1
6	Dobre praktyki rolnicze.	ZPW	1
7	Ogólnopolski konkurs „Sposób na sukces”.	ZPW	1
8	Skuteczna reklama w agroturystyce to... połowa sukcesu.	ZPW	1
9	Pierwsze szkolenia w ramach projektu „Czas dla biznesu” za nami.	ZPW	1
10	Gospodarstwo Kraciówka.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
11	Agroturystyka szansą dla małych gospodarstw.	ZDR w Bychawie	1
12	Agroturystyka i turystyka wiejska.	ZDR w Zamościu	1
13	"Ranczo Arka" - Stajnia i nie tylko.	ZDR w Lubartowie	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Agroturystyka w Austrii.	ZPW	1
2	Potencjał i ograniczenia rozwoju działalności alternatywnej na Obszarach Problemowych Rolnictwa (OPR).	ZPW	1
3	Konkurs agroturystyczny edycja 2014 r.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
4	Lubelskie Lato 2014 - promocja Zagród Edukacyjnych.	ZPW	1

**Zadanie 2. Wspieranie przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i sprzedaży bezpośredniej**  
Sprzedaż żywności wyprodukowanej w gospodarstwie rolnym bezpośrednio konsumentowi to dobre rozwiązanie, głównie dla rolników posiadających niewielkie tradycyjne gospodarstwo rolne. Korzyści ze sprzedaży bezpośredniej odnoszą zarówno rolnicy jak i konsumenci. Realizacja tego zadania polegała na doradztwie w zakresie doboru odpowiedniej działalności przetwórczej, wykorzystującej surowce gospodarstwa z uwzględnieniem zdolności wytwórczych oraz możliwości finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych.

Istotne znaczenie ma dostarczenie wiedzy na temat możliwości pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodu dla gospodarstw rolnych poprzez przetwórstwo na poziomie gospodarstwa produktów/płodów rolnych produkowanych w tym gospodarstwie oraz warunków sprzedaży bezpośredniej poprzez organizację szkoleń, doradztwo indywidualne, wskazanie dobrych przykładów, informacje dotyczące zagadnień higieny produkcji GHP, GMP, HACCP, informacje dotyczące opracowywania projektów technologicznych, doradztwo technologiczne (technologia produkcji), udzielaniu informacji i pomocy w wypełnianiu dokumentów potrzebnych w aplikowaniu o środki finansowe na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej - z funduszy Unii Europejskiej, kredytów bankowych oraz innych źródeł pomocowych. Prowadzono doradztwo związane z zakładaniem działalności gospodarczej, przy wyborze optymalnej formy opodatkowania, dotyczące marketingu produktów produkowanych w gospodarstwie.

LODR w Końskowoli współrealizował projekt „Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych (zboża, owoce, mięso i mleko) oraz podstawy sprzedaży bezpośredniej”. W ramach I etapu zrealizowano 3 szkolenia, w których wzięło udział 58 osób.

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

#### **7/O Produkcja owoców wysokiej jakości z uwzględnieniem sprzedaży bezpośredniej – zrealizowano 9.**

Cel: produkcja i sprzedaż w cenach detalicznych wysokiej jakości owoców deserowych, ziarnkowych, pestkowych, jagodowych oraz orzechów bezpośrednio przez producenta konsumentom. Sprzedaż ta może odbywać się bezpośrednio na plantacji, w sadzie, w obrębie gospodarstwa, bądź na różnego rodzaju targach, targowiskach, kiermaszach, festynach itp.

Efekt wymierny zadania: w gospodarstwach prowadzących sprzedaż bezpośrednią owoców z gospodarstwa osiągnęto wyższe ceny za owoce, a co za tym idzie uzyskiwano wyższą opłacalność z uwagi na wartość dodaną wynikającą z różnicy cen hurtowych i detalicznych. Przedmiotem sprzedaży bezpośredniej w sezonie 2014 były owoce: maliny, truskawki, borówki, jabłka, czereśnie.

#### **8/O Produkcja warzyw wysokiej jakości z uwzględnieniem sprzedaży bezpośredniej – zrealizowano 20.**

Cel: produkcja i sprzedaż w cenach detalicznych wysokiej jakości warzyw kapustnych, korzeniowych, cebulowych, psiankowatych, strączkowych i liściowych bezpośrednio przez producenta konsumentom. Sprzedaż ta może odbywać się bezpośrednio na plantacji, w obrębie gospodarstwa, bądź na różnego rodzaju targach, targowiskach, kiermaszach, festynach itp.

Efekt wymierny zadania: w gospodarstwach, które postawiły na sprzedaż w obrębie gospodarstwa osiągnięto wyższą wartość dodaną poprzez uzyskanie znacznie wyższych cen w porównaniu do sprzedaży zakładom przetwórczym czy hurtowniom.

#### **EOŚ/7 Poprawa efektów ekonomicznych poprzez sprzedaż bezpośrednią produktów z gospodarstwa – zrealizowano 20.**

Cel: analiza gospodarstwa pod kątem możliwości wprowadzenia sprzedaży bezpośredniej, dostosowanie produkcji do istniejących rynków zbytu i zapotrzebowania na produkt, wskazywanie

potencjalnych klientów, doradztwo w zakresie prawidłowego znakowania produktów i ich reklamy, prowadzenie rejestru sprzedaży bezpośredniej.

Efekt wymierny zadania: w gospodarstwach, w których realizowano ten temat wykazano procentową poprawę efektów ekonomicznych poprzez wprowadzenie produktów wytwarzanych w gospodarstwie rolnym do sprzedaży bezpośredniej. Porównywano sprzedawane warzywa, owoce miękkie, a w jednym przypadku miód pszczele. Prowadzono doradztwo w zakresie prawidłowego znakowania produktów i ich reklamy. Świadczone pomoc w gospodarstwach ekologicznych przy prowadzeniu rejestru sprzedaży bezpośredniej. Zachęcanie rolników do handlu aktywnego, wychodzącego naprzeciw potrzebom klienta przyniosło oczekiwane efekty. Wyniki przedstawione w zadaniach wyraźnie mówią o osiągniętym zysku.

#### **PWGDIA/1 Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – zrealizowano 18.**

##### **b. sprzedaż bezpośrednia, przetwórstwo na poziomie gospodarstwa.**

Efekt: z analizy kart zadań doradczych wynika, że najczęstszymi problemami gospodarstw były niesatysfakcjonujące wyniki finansowe, brak środków finansowych na realizację planowanych inwestycji, brak dostatecznej wiedzy na temat sprzedaży bezpośredniej, przetwórstwa na poziomie gospodarstwa rolnego, działalności gospodarczej, przepisów fitosanitarnych, przepisów skarbowych, budowlanych, technologicznych, brak wystarczającej wiedzy i umiejętności dotyczących promocji i reklamy swojego produktu.

Działaniami podejmowanymi przez doradców w gospodarstwach współpracujących były instruktaże w biurze, telefoniczne, w terenie, pomoc w wypełnianiu dokumentów aplikacyjnych, prowadzenie analizy SWOT gospodarstwa, kierowanie na szkolenia z zakresu przetwórstwa i sprzedaży bezpośredniej, wyszukiwanie dostępnych funduszy na zrealizowanie inwestycji.

W wyniku współpracy zanotowano następujące rezultaty:

- Wzbogacenie wiedzy teoretycznej i praktycznej związanej z kierunkiem produkcji.
- Założenie pozarolniczej działalności gospodarczej.
- Zalegalizowanie istniejącej produkcji przetwórczej w gospodarstwie.
- Uzyskanie odpowiednich pozwoleń na prowadzenie działalności.
- Dostosowanie pomieszczeń produkcyjnych do wymogów systemu HACCP.
- Wzrost dochodu gospodarstwa.
- Samozatrudnienie rolnika i jego rodziny.
- Poszerzenie asortymentu oferowanych produktów do sprzedaży.
- Promocja i reklama gospodarstwa i jego produktów.
- Poszerzenie rynków zbytu poprzez znalezienie różnych kanałów dystrybucji dla produkowanego asortymentu.
- Wybranie odpowiedniej formy opodatkowania działalności.
- Skorzystanie z funduszy na rozpoczęcie działalności.

#### **Zrealizowane działania**

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	22
2	Porady	420
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	67

#### **Tematyka wybranych szkoleń**

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych z gospodarstwa.	ZDR w Łukowie, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Piaskach	4	61

2	Wspieranie przetwórstwa na poziomie gospodarstw i sprzedaż bezpośrednia. Warsztaty kulinarne -potrawy regionalne.	ZDR w Elizówce	1	17
3	Wspieranie przetwórstwa na poziomie gospodarstwa.	ZDR w Biłgoraju	1	18
4	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych.	ZDR w Elizówce	1	24
5	Sprzedaż bezpośrednia i przetwórstwo produktów rolnych na poziomie gospodarstwa. Produkty tradycyjne i lokalne, jako źródło dochodu.	ZDR w Łęcznej, ZPW	2	35
6	Produkty tradycyjne i regionalne Lubelszczyzny.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	2	27
7	Sprzedaż bezpośrednia z gospodarstwa, MOL.	ZDR w Bełżycach	1	15
8	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa produktów pochodzenia zwierzęcego połączone z warsztatami kulinarnymi.	ZDR w Końskowoli	1	18
9	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa, sprzedaż bezpośrednia. Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich.	ZDR w Lubartowie	1	23
10	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa, sprzedaż bezpośrednia.	ZPW, ZDR w Rykach, ZDR w Parczewie, ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Chełmie, ZDR w Zamościu, ZDR w Bychawie	7	131

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły</b>			
1	Sprzedaż bezpośrednia.	ZEK	1
2	Skarby zamknięte w słoikach.	ZDR w Chełmie	1

**Zadanie 3. Wspieranie inicjatyw lokalnych i pomoc przy pozyskiwaniu funduszy na działalność**  
**Aktywizacja społeczności wiejskiej** dotyczyła działań związanych z budowaniem i wzmocnieniem kapitału społecznego na wsi, poprzez wsparcie w tworzeniu i sprawnym funkcjonowaniu organizacji pozarządowych, społecznych grup nieformalnych oraz współpracy przy kreowaniu oddolnych inicjatyw lokalnych poprzez: inspirowanie mieszkańców wsi do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojej miejscowości (metody aktywizacji lokalnych społeczności, wsparcie animatorów wiejskich, wspieranie inicjatyw lokalnych, pomoc w zakładaniu organizacji społecznych itp.); polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami „Jak wykorzystać to co mamy, aby osiągnąć to co chcemy?”; zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania na cele społeczne (praca metodą projektową, pozyskiwanie środków finansowych na działalność organizacji, inne możliwości); budowanie partnerstw i platformy współpracy NGO z samorządem, instytucjami oraz innymi organizacjami pozarządowymi; upowszechnianie wiedzy z zakresu tworzenia, aktywnego działania oraz zarządzania w organizacjach pozarządowych i tym samym wzmocnienie kapitału społecznego na terenach wiejskich; inne zagadnienia doradcze i edukacyjne wzmocniające kapitał społeczny na obszarach wiejskich.

Doradcy LODR współpracując z podmiotami działającymi na obszarach wiejskich promują podejmowanie inicjatyw lokalnych podczas spotkań, szkoleń czy organizowanych wystaw, targów.

Już po raz szósty odbył się Konkurs „Przyjazna Wieś”, który dotyczył najlepszych projektów w zakresie infrastruktury, zrealizowanych na terenach wiejskich przy wsparciu środków unijnych. W dniu 14.10.2014 r. w Centrum Innowacyjno-Szkoleniowym Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli odbyło się uroczyste podsumowanie konkursu „Przyjazna wieś” – etap regionalny. Na uroczyste podsumowanie zostali zaproszeni wszyscy wójtowie gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich z województwa lubelskiego. Podczas uroczystego podsumowania Konkursu w formie prezentacji zostały przedstawione wszystkie projekty zgłoszone do Konkursu. W ramach tegorocznej edycji konkursu „Przyjazna wieś” zgłoszono 29 projektów z terenu 15 Gmin: Najwięcej zgłoszeń otrzymaliśmy od Gminy Wierzbica – 8 projektów oraz Gminy Komarów – Osada – 7 projektów.

Konkurs realizowany jest w podziale na dwie kategorie:

- infrastruktura techniczna - wpłynęło 19 zgłoszeń.
- infrastruktura społeczna - wpłynęło 10 zgłoszeń.

Pod koniec uroczystego podsumowania zostali przedstawieni laureaci konkursu, którym zostały wręczone pamiątkowe tabliczki oraz przyznane nagrody pieniężne.

Trzy pierwsze miejsca zajęły następujące zgłoszenia:

1. Kategoria – Infrastruktura techniczna:

- I miejsce – Gmina Biłgoraj - Tytuł projektu: „Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w gminie Biłgoraj poprzez zastosowanie przyjaznej środowisku energii słonecznej”. Projekt zrealizowano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013.
- II miejsce – Gmina Wierzbica – Tytuł projektu: „Rozbudowa oczyszczalni ścieków typu Ecolo-<sup>3</sup> Chief o przepustowości Q śred. = 300 m<sup>3</sup>/d w m. Busówno Kolonia wraz z infrastrukturą techniczną”. Projekt zrealizowano w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
- III miejsce – Gmina Krasnystaw – Tytuł projektu: „Przebudowa budynku Gminnego Centrum Kultury w Małochwieju Małym”. Projekt zrealizowano w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

2. Kategoria – Infrastruktura społeczna:

- I miejsce – Gmina Hrubieszów – Tytuł projektu: „Wioska Gotów w Mastomęczu”. Projekt zrealizowano w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
- II miejsce – Gmina Komarów-Osada – Tytuł projektu: „Orkiestra Dęta siła tradycji – Utworzenie i działalność Wielopokoleniowej Orkiestry Dętej”. Projekt zrealizowano w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
- III miejsce – Gmina Cyców – Tytuł projektu: „Punkty przedszkolne szansą edukacyjną dla dzieci wiejskich dla gminy Cyców”. Projekt zrealizowano w ramach Programu operacyjnego Kapitał Ludzki.

Projekty, które zajęły I miejsca w etapie regionalnym, reprezentują województwo lubelskie w etapie ogólnokrajowym.

Realizacja zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

**PWGDIA/3 Aktywizacja społeczności wiejskiej – zrealizowano 76.**

- a) **tworzenie i rozwój organizacji pozarządowych:** większość zadań dotyczyła współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich, stowarzyszeniami, fundacją, Gminnymi Ośrodkami Kultury, liderami - animatorami życia społecznego na wsi, Lokalnymi Grupami Działania oraz grupami nieformalnymi działającymi przy Ochotniczej Straży Pożarnej, bibliotekach i świetlicach wiejskich.

Współpraca obejmowała następujące etapy realizacji zadania upowszechnieniowego: określenie problemów organizacji współpracującej oraz środowiska lokalnego; identyfikację i analizę zasobów, które mogą być wykorzystane przy rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów; określenie celów oraz

wypracowanie możliwych kierunków działań zmierzających do rozwiązania problemów; wsparcie i współpraca przy podejmowaniu konkretnych działań.

Analiza kart zadań doradczych wskazuje najczęściej identyfikowane problemy: niską aktywność społeczną oraz niewystarczające zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie problemów swojej miejscowości; brak zainteresowania części dorosłych mieszkańców życiem społecznym swojej wsi; małe doświadczenie w pracy społecznej na rzecz swojej lokalnej społeczności; brak wiejskich liderów i koordynatorów wspólnych działań, głównie w młodym pokoleniu; słaba integracja wewnątrz samych organizacji, brak wsparcia lidera (zarządu) przez pozostałych członków organizacji; niewystarczająca wiedza i umiejętności w pozyskiwaniu wsparcia organizacyjnego i finansowego; problemy z prawidłowym prowadzeniem dokumentacji stowarzyszenia; trudności w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania projektów, m.in. problem braku osobowości prawnej, brak doświadczenia w pisaniu, realizowaniu i rozliczaniu projektów; słabo rozwinięty system promocji i informacji o samych organizacjach i podejmowanych przez nie działaniach; niewystarczające możliwości wymiany doświadczeń i sieciowania z innymi organizacjami.

Współpraca opierała się na doradztwie w zakresie: zasad rejestracji stowarzyszenia w KRS, prawidłowego przygotowania dokumentacji oraz przebiegu spotkania założycielskiego; prawidłowego prowadzenia dokumentacji stowarzyszenia oraz obowiązków sprawozdawczych NGO; źródeł pozyskiwania funduszy zewnętrznych na dofinansowanie działalności organizacji oraz pomoc w opracowaniu wniosków i dokumentacji projektowej; zasad prowadzenia działalności odpłatnej i gospodarczej w organizacjach. Realizacja programów szkoleniowych, warsztatów, spotkań aktywizujących prowadzona była w zakresie: rejestracji oraz prawidłowego funkcjonowania organizacyjnego i finansowego stowarzyszeń i KGW; wypracowywania pomysłów na wspólne działania projektowe, wzmacniające integrację i podnoszące zaangażowanie mieszkańców w życie swojej społeczności; wspólnego kultywowania tradycji oraz podejmowania działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego wsi i przekazania go młodemu pokoleniu w tym warsztaty rękodzieła; poszukiwania i budowania marki lokalnej; identyfikowania oraz zasad rejestracji produktu tradycyjnego, w tym różnego typu integracyjne warsztaty kulinarne; wypracowywania pomysłów na estetyczne zagospodarowanie przestrzeni wiejskiej i miejsc spotkań w tym warsztaty florystyczne; podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości ekologicznej. Duże znaczenie ma rozwinięcie systemu promocji i informacji nt. organizacji i podejmowanych przez nią działań oraz stworzeniu możliwości wymiany doświadczeń i sieciowania z innymi liderami i organizacjami.

Główne rezultaty jakie zostały osiągnięte w wyniku prowadzonej współpracy:

- opracowanie projektów i pomoc w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych m.in. do programów: „Działaj lokalnie”, FIO, Rządowy Program na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Małe Projekty ze środków LGD, „Świetlica moje miejsce”, konkurs grantowy Firmy SPOMLEK, konkursów na realizacje zadań publicznych JST i inne,
- udzielanie wsparcia merytorycznego i organizacyjnego przy realizacji projektów, prowadzeniu dokumentacji oraz rozliczaniu projektów i zadań zleconych,
- prowadzenie kalendarza programów grantowych dla NGO,
- udzielanie porad z zakresu tworzenia i prowadzenia organizacji społecznych z osobowością prawną,
- udzielenie wsparcia organizacyjnego przy utworzeniu stowarzyszenia i KGW, w tym pomoc w przygotowaniu dokumentacji oraz przeprowadzeniu zebrania założycielskiego,
- udzielanie doradztwa oraz przeszkolenie zarządów i członków organizacji współpracujących w zakresie zasad prawidłowego prowadzenia dokumentacji, obowiązków sprawozdawczych, zasad aplikowania po fundusze zewnętrzne, możliwości promocji organizacji itp.
- przeprowadzenie diagnozy oraz współpraca przy opracowaniu programu współpracy JST z NGO na terenie Zamojszczyzny w ramach projektu „Wspólnie na Zamojszczyźnie” realizowanego przez Stowarzyszenie Równych Szans „Bona Fides”,
- zrealizowanie zaplanowanych programów szkoleniowych, warsztatów oraz spotkań aktywizujących z zakresu rozwoju obszarów wiejskich,

- zmotywowanie mieszkańców do większego zaangażowania w sprawy swoich miejscowości np. poprzez współorganizację imprez promujących miejscowość, festyny, koncerty, konkursy, udział w dożynkach i innych imprezach lokalnych,
- opracowanie artykułów promujących organizację, prowadzone przez nie działania i realizowane projekty, artykuły opublikowano w Lubelskich Aktualnościach Rolniczych, gminnych kwartalnikach oraz gazetach lokalnych,
- stworzenie możliwości wymiany doświadczeń i sieciowania z innymi liderami i organizacjami poprzez organizację wizyt studyjnych, udział w Forum Kobiet Aktywnych, udział w konkursach, wspólnych warsztatach, wystawach, kiermaszach.

**b) rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży we współpracy ze szkołami:** w 2014 roku polegała ona na współpracy ze szkołami podstawowymi i gimnazjami, prowadzona również w Klubach 4H, bibliotekach, PIE „Europe Direct” oraz Klubie Wolontariatu.

Szkoły na terenach wiejskich oprócz roli edukacyjnej, bardzo często pełnią rolę ośrodków rozwoju wsi, są miejscem spotkań oraz wydarzeń społecznych i kulturalnych. Nawiązanie współpracy ze szkołą jest bardzo dobrą formą wspierania aktywności dzieci i młodzieży wiejskiej. Bardzo duże znaczenie ma rozwijanie ich zainteresowań edukacyjnych, organizacja zajęć, które zwiększają umiejętności, ułatwiają współdziałanie i budują poczucie wartości oraz wiarę w swoje możliwości. Dzieci i młodzież dzięki współpracy poznają praktyczny aspekt wiedzy zdobytej w ramach wielu przedmiotów szkolnych. Przekazywanie wiedzy oraz uczenie aktywnych postaw może wpłynąć na poprawę ich własnej sytuacji, a tym samym aktywizację środowiska w którym żyją.

Analiza kart zadań doradczych wskazuje najczęściej identyfikowane problemy: brak zajęć wspierających rozwój umiejętności społecznych dzieci wiejskich; niski poziom przygotowania młodzieży do aktywnego udziału w życiu społecznym; bierność młodych ludzi, niska samoocena, kompleks pochodzenia z małej miejscowości; brak liderów wśród młodzieży; niski poziom wiedzy dzieci o regionie, dziedzictwie kulturowym, kulinarnym, zdrowym stylu życia, produktach tradycyjnych, ekologii, ochronie środowiska, estetyce otoczenia; brak środków finansowych na szerszą działalność klubów młodzieżowych; brak pomysłów na ciekawe projekty oraz małe doświadczenie w zdobywaniu zewnętrznych środków finansowych na ich realizację; brak współpracy z organizacjami pozarządowymi, liderami lokalnymi, animatorami, twórcami ludowymi; niewystarczająco rozwinięty system promocji i informacji o Unii Europejskiej w szkołach; niewystarczające możliwości przekazywania wiedzy i doświadczeń oraz sieciowania z placówkami oświatowymi na obszarach wiejskich.

Współpraca opierała się na następujących działaniach: organizacji szkoleń i warsztatów budujących oraz wzmacniających umiejętności społeczne dzieci i młodzieży wiejskiej; wzmocnieniu lokalnej tożsamości, w tym popularyzowaniu wiedzy o regionie, dziedzictwie kulturowym, kulinarnym, zdrowym stylu życia, produktach tradycyjnych, ekologii, ochronie środowiska, estetyce otoczenia i innych zagadnieniach; organizacji spotkań dzieci i młodzieży z lokalnymi liderami oraz twórcami ludowymi; informowaniu oraz zachęcaniu do udziału w konkursach, projektach, przedsięwzięciach twórczych; doradztwie i wsparciu merytorycznym w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na finansowanie działań; wsparciu w zakresie promocji i informacji o Unii Europejskiej w szkołach woj. lubelskiego; stworzeniu warunków do przekazywania wiedzy i doświadczeń oraz sieciowania z placówkami oświatowymi na obszarach wiejskich.

Główne rezultaty jakie zostały osiągnięte w wyniku prowadzonej współpracy:

- organizacja szkoleń i spotkań pozalekcyjnych, na których przekazano wiedzę z różnych dziedzin, między innymi: informacje o regionie, dziedzictwie kulturowym, kulinarnym, zdrowym stylu życia, produktach tradycyjnych, ekologii, ochronie środowiska, estetyce otoczenia, Unii Europejskiej oraz wielu innych ciekawych tematach wynikających z zainteresowań dzieci i młodzieży,
- przeprowadzenie warsztatów i doradztwo nt. zasad pracy w grupie, autoprezentacji, roli lidera, wzmocnienia aktywności dzieci i młodzieży oraz ich samodzielności,
- organizacja wyjazdu młodzieży do gospodarstw agroturystycznych,

- budowanie aktywności i autoprezentacji młodzieży poprzez uczestnictwo w imprezach lokalnych, gminnych w tym organizacja stoisk promocyjnych,
- prowadzenie kalendarza programów grantowych dla dzieci i młodzieży, pomoc w przygotowaniu dokumentacji projektowej,
- pozyskanie środków na wyposażenie biblioteki i zakup księgozbioru, w ramach Programu Rozwoju Bibliotek,
- opracowanie artykułów publikowanych w LAR nt. promocji działań prowadzonych z dziećmi i młodzieżą oraz organizowanych konkursów,
- zorganizowanie i zrealizowanie wspólnie z PIE „Europe Direct” w Zamościu - VI edycji konkursu plastycznego „Moja wieś w UE wczoraj, dziś i jutro” adresowanego do szkół podstawowych woj. lubelskiego. Na konkurs wpłynęły 194 prace, finał etapu wojewódzkiego konkursu był okazją do wymiany wiedzy, doświadczeń oraz sieciowania z placówkami oświatowymi z obszarów wiejskich.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	13
2	Porady	573
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	76

#### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Koło gospodyń czy stowarzyszenie?	ZDR w Wisznicach	1	12
2	Wolontariat na wsi.	ZDR w Zamościu	1	33
3	Aktywizacja społeczności wiejskiej. Zakładanie i rejestracja Koła Gospodyń Wiejskich.	ZDR w Zamościu	1	23
4	Zakładania i rejestracja Stowarzyszeń.	ZDR w Parczewie	1	18
5	W naszej wsi – warsztaty szkoleniowe kształtujące i wzmacniające aktywność społeczną dzieci z obszarów wiejskich.	ZPW	1	17
6	Produkt lokalny i jego znaczenie w rozwoju społeczno - gospodarczym gminy.	ZPW	1	21
7	Aktywizacja społeczności wiejskiej.	ZDR w Zamościu, ZDR w Łęcznej	5	68

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Szkoła Młodych Liderów.	ZDR w Zamościu	1
2	III Biański Festiwal Sękaczy.	ZPW	1
3	Działalność spółdzielni socjalnych.	ZDR w Chełmie	1
4	Fundusz sołecki - korzystajmy z tej szansy.	ZPW	1
5	Geopark w Anopolu do 2020 roku.	ZDR w Kraśniku	1
6	Gmina Godziszów - kraina miodem płynąca.	ZDR w Janowie Lubelskim	1
7	Była ruina - jest Adrenalina.	ZMD	1
8	Poradnik ngo - z czego finansować działania w organizacji pozarządowej?	ZDR w Łęcznej	1
9	Podsumowanie konkursu „Sposób na sukces”. Park Rekreacji ZOOM NATURY.	ZDR w Janowie Lubelskim	1

10	Jak to z Widniówką było?	ZMD	1
11	Edukacja zawodowa twórców ludowych.	ZPW	1
12	W Wysokiem nad Łabuńką.	ZDR w Zamościu	1
13	W kobietach siła.	ZDR w Lubartowie	1
14	Sieciowe produkty turystyki wiejskiej - rozmowa z wiceprezesem BLGD Panem A. Misztalem.	ZEK	1
15	Aktywizacja społeczności wiejskiej - KGW Stasin.	ZDR w Bełżycach	1

#### **Zadanie 4. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny**

Kształtowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego stanowi dorobek materialny i duchowy wcześniejszych pokoleń oraz jest tworzone przez czasy nam współczesne. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu są ze sobą nierozzerwalnie sprzężone. Integrowanie społeczności lokalnej odbywa się w oparciu o dziedzictwo regionalne, na które składają się zabytki związane z tradycją i historią danego miejsca, umiejscowione w lokalnej przestrzeni przyrodniczej. Niematerialne dziedzictwo kulturowe, w relacji z otoczeniem przyrodniczym, zapewnia poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Ważnym elementem współtworzącym styl życia staje się świadoma aktywność ludzi, skierowana na zaspokojenie potrzeb podstawowych ale i na realizację wartości związanych ze zmienianiem jednostek i ich otoczenia, w zgodzie z charakterem miejscowego środowiska. Walory kulturowe i przyrodnicze Lubelszczyzny mają duże znaczenie w tworzeniu dobrego wizerunku obszarów wiejskich. Coraz częściej w świadomości społeczności zamieszkującej dany obszar, zachowanie dziedzictwa kultury i piękna krajobrazu staje się wartością, o którą należy i warto dbać. Poprawa estetyki miejscowości i posesji tworzy współgrający, wzajemnie przenikający się krajobraz, wzbogacający miejscowe zasoby przyrodnicze i kulturowe. Estetyzacja posesji, wpływa bezpośrednio na poprawę wizerunku obiektu oraz poprawę standardu i jakości życia. Wytwarzanie wyrobów regionalnych i lokalnych wspomaga działania zmierzające do zachowania dziedzictwa kulturowego wsi oraz rozwój obszarów wiejskich, poprzez umożliwienie rolnikom podjęcia działalności zarobkowej. Pozwala także na różnicowanie działalności na terenach wiejskich, a w konsekwencji zapobiega wyludnianiu się tych obszarów i ich marginalizacji. Rosnąca świadomość konsumentów znajduje odzwierciedlenie w zwiększonym popycie na produkty charakteryzujące się wysoką jakością, która jest wynikiem szczególnych metod ich wytwarzania, wyjątkowego składu lub określonego pochodzenia. Produkcja regionalnych i tradycyjnych wyrobów związana jest ze zwiększeniem różnorodności wytwarzanej żywności. Wytwarzanie wyrobów regionalnych i tradycyjnych wspomaga rozwój obszarów wiejskich, poprzez umożliwienie rolnikom zarobkowania oraz prowadzenie działalności pozarolniczej. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców obszarów wiejskich LODR w Końskowoli podejmuje różnego typu działania.

Ile można wyczarować z niepozornej rzodkiewki, cebuli czerwonej czy kapusty pekińskiej, przekonały się uczestniczki warsztatów carvingu, zorganizowanych przez LODR w Końskowoli - ZDR Bychawa. Odbyły się one 26 listopada 2014 r. w Regionalnym Ośrodku Kultury i Sportu w Krzczonowie. Jego uczestniczkami były panie należące do Stowarzyszenia Kobiet Aktywnych Gminy Krzczonów.

Czym jest carving i skąd pomysł, by warzywa nie tylko smakowały, ale również cieszyły nasze oczy? Na to, a także inne pytania, odpowiadała prowadząca warsztaty Bożena Śmiałowska - pracownik Działu Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki w LODR w Końskowoli. Carving to sztuka rzeźbienia w warzywach i owocach. Wymaga twórczego podejścia, kreatywności oraz cierpliwości. Wbrew pozorom rzeźbienie tego typu nie jest tak skomplikowane, jak mogłoby się wydawać; jest to sztuka, którą może uprawiać każdy zainteresowany. Jedno jest pewne - to niebanalny sposób na spędzenie czasu.

Warsztaty rozpoczęły się od przybliżenia uczestniczkom historii carvingu. Prowadząca omówiła również techniki i rodzaje cięcia, sposoby zabezpieczania wykonanych rzeźb, żeby jak najdłużej cieszyły oczy, oraz zademonstrowała profesjonalny sprzęt służący do wykonywania warzywnych i owocowych ozdób. Następnie uczestniczki, pod bacznym okiem pani Bożeny, niestrudzenie

wycinały, nacinały oraz drążyły. A wszystko po to, żeby z papryczki peperoni wyczarować szyszkę, z pora berło, z kapusty pekińskiej kwiat, z cebuli czerwonej nenufar, z marchewki i ogórka tulipan. Ukoronowaniem zajęć było wykonanie kompozycji przestrzennych z gotowych pojedynczych elementów. Końcowy efekt cieszył oczy! Jak zgodnie zapowiedziały uczestniczki warsztatów, jest to początek ich przygody z carvingiem.

Duże zainteresowanie warsztatami świadczy, iż carving staje się bardzo popularny w Polsce. Wszystkim uczestniczkom dziękujemy za udział w zajęciach oraz życzymy powodzenia w tworzeniu przepięknych warzywnych rzeźb!

Tematyka zadań wdrożeniowo - upowszechnieniowych:

## **PWGDIA/2    Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców wsi – zrealizowano 110.**

- a) „**estetyzacja miejscowości i posesji**” jest to propagowanie wśród mieszkańców obszarów wiejskich podejmowania działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, poprzez poprawę wizerunku posesji i miejscowości oraz jego promocja.

Realizacja zadania upowszechnieniowego dotyczyła działań związanych z poprawą wizerunku miejscowości i indywidualnych posesji poprzez: kształtowanie i tworzenie pozytywnego wizerunku miejscowości, zagospodarowanie terenu posesji indywidualnych lub przestrzeni publicznej; doradztwo w zakresie estetyzacji obiektów lub ich części; informację, pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na podejmowanie zadań; promocję lokalnych przedsięwzięć: uczestnictwo w imprezach okolicznościowych, wystawach, festynach, kiermaszach, konkursach.

Podczas analizy kart w/w zadania upowszechnieniowego wyłoniono problemy, które stanowiły podstawę do podjęcia konkretnych działań np. potrzeba poprawy wizerunku centrum miejscowości, obiektów prywatnych i publicznych; nieestetyczny wygląd posesji wiejskich; brak wyodrębnienia części ozdobnej od użytkowej; brak wydzielenia części wypoczynkowej; wskazanie potrzeby zadbania o dobry wizerunek własnego otoczenia; potrzeba zachowania bioróżnorodności – rabaty kwiatowe, warzywne, ziołowe; brak zagospodarowania terenu wokół domu; brak zorganizowanej przestrzeni np. wydzielenie przestrzeni gospodarczej, komunikacyjnej – drogi, ścieżki, przedogródka, miejsca wypoczynku (altany, tarasy), miejsca zabaw dla dzieci; brak zagospodarowania terenu przy krzyżu na rozdrożu dróg; urozmaicenie nasadzenia rabaty o rośliny jednoroczne i wieloletnie; potrzeba wprowadzenia działań ekologicznych i proekologicznych np. zagospodarowanie odpadów organicznych, kompostowanie, ogród warzywny, rabaty warzywne, jagodnik; brak środków finansowych na realizację zadań z zakresu estetyzacji; działania promocyjne i aktywizujące w kierunku poprawy estetyki oraz integracji środowiska.

Realizacja zadania prowadzona była poprzez doradztwo indywidualne w zakresie: opracowanie projektu zagospodarowania zagrody wiejskiej uwzględniające oddzielenie części ozdobnej od użytkowej, prawidłowy dobór drzew i krzewów ozdobnych, zakup i nasadzenia krzewów ozdobnych, bylin, założenie trawnika, wydzielenie części wypoczynkowej, wydzielenie wybiegu dla drobiu, założenie ogrodu warzywnego, wykonanie utwardzenia ścieżek i dróg dojazdowych, założenie ogródka ziołowego, wykonania elementów architektury ogrodowej: altany wypoczynkowej, grilla, miejsca na ognisko, przekazanie zaleceń dotyczących pielęgnacji i nawożenia roślin w ogrodzie, przygotowania kompostownia w celu uprawy warzyw metodami pro-ekologicznymi na potrzeby gospodarstwa domowego, efektywniejszego wykorzystania działki przyzagrodowej.

W ramach tego działania prowadzone było doradztwo grupowe zmierzające do kształtowania potrzeb estetycznych, powiązanie wyglądu otoczenia z miejscową tradycją i kulturą; wskazanie, że stan środowiska, w którym mieszkamy, ma duży wpływ na samopoczucie jak również na atrakcyjność turystyczną i gospodarczą całej miejscowości, gminy, powiatu. Organizacja spotkań, warsztatów, szkoleń, wykładów, pogadanek z zakresu estetyzacji wsi, urządzania ozdobnego i użytkowego ogrodu przydomowego służą aktywizacji rolników i ich rodzin w kierunku kształtowania ładu przestrzennego oraz pielęgnowania środowiska naturalnego. Zorganizowano wyjazd do LODR w Końskowoli (ścieżka dydaktyczna), do gospodarstw szkółkarskich oraz ogrodu botanicznego. Podejmowano działania

promujące dziedzictwo przyrodnicze poprzez współorganizację i udział w konkursach „Piękna zagroda wiejska”, „Najładniejszy ogród przydomowy”, „Najbardziej zadbane gospodarstwo”.

Rezultatami podjętych działań w ramach tego zadania jest poprawa jakości życia mieszkańców wsi poprzez zmianę estetyki posesji, obiektów prywatnych i użyteczności społecznej oraz kreowania wizerunku miejscowości, co w konsekwencji wpływa na wzrost poczucia tożsamości mieszkańców oraz wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.

- b) dziedzictwo kulturowe i kulinarne, produkty tradycyjne** - propagowanie kultury i tradycji, wspieranie działań zmierzających do rozpowszechniania wiedzy na temat dziedzictwa kulinarnego i kulturowego, a także wyróżnianie produktów, które w przyszłości mogłyby starać się o uznanie ich regionalnego bądź tradycyjnego charakteru. Zwiększenie świadomości konsumentów oraz działania informacyjne i promocyjne. Wsparcie dla wytwarzania lokalnych produktów żywnościowych o określonym pochodzeniu geograficznym i specyficznych cechach jakościowych przez przekazywanie informacji, wiedzy i umiejętności oraz popularyzowanie dobrej praktyki ich produkowania.

Z analizy kart w/w zadania upowszechnieniowego wynika, że następuje zanikanie bogatego dziedzictwa kulturowego, tradycji ludowych, produktów tradycyjnych; wraz z przemijaniem pokoleń zanika pamięć o dawnych zawodach, tradycjach, obrzędach, przepisach kulinarnych; wielu produktach tradycyjnych, które nie są opisane i zarejestrowane; brak motywacji społeczności wiejskiej do podejmowania wspólnych działań na rzecz poprawy standardu i jakości życia na wsi; brak środków finansowych organizacji pozarządowych na promocję produktów tradycyjnych; brak satysfakcjonujących wyników finansowych z rolnictwa zmusza do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu w gospodarstwach.

Na obszarach wiejskich województwa lubelskiego obserwuje się bogate doświadczenia i wiedzę ludzi starszych, rodziców, nauczycieli na temat dawnych zwyczajów oraz potraw regionalnych. Domy Kultury na terenach wiejskich starają się propagować kulturę i tradycję oraz rozpowszechniać wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego i kulinarnego organizując cykliczne imprezy ukazujące dawne obrzędy na wsi. Świetlice wiejskie zaopatrzone w zaplecza kuchenne stwarzają warunki do przeprowadzania warsztatów z zakresu przygotowywania produktów tradycyjnych i lokalnych, są miejscem spotkań i podejmowania wspólnych zadań na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich. Reaktywacja wielu Kół Gospodyń Wiejskich i aktywność lokalnych liderów oraz dostęp do zdrowych, wiejskich produktów sprzyja kultywowaniu tradycji kulinarnych.

Realizacja zadania polegała na przygotowaniu stoisk z potrawami tradycyjnymi na festynach, wystawach, dożynkach; przygotowaniu wniosków do rejestracji produktów tradycyjnych, między innymi: barszcz biały wilkołaski, korowaj weselny z Paszenek, bułeczki drożdżowe nadziewane kaszą gryczaną; organizowaniu i przeprowadzeniu warsztatów kulinarnych i rękodzieła ludowego; stworzeniu bazy dotyczących wyrobów regionalnych i lokalnych z ziemniaków; przeprowadzenie instruktaży, szkoleń na temat pracy w grupie, integracji, aktywizacji społeczności wiejskiej, kultywowaniu tradycji kulinarnej i kulturowej regionu, promocji produktów tradycyjnych, zastosowania ziół i przypraw w kuchni; współuczestniczenie w konkursach kulinarnych.

Rezultatem przeprowadzonego zadania było utwierdzenie mieszkańców wsi w przekonaniu, że produkty tradycyjne stwarzają możliwości dodatkowego źródła dochodu w gospodarstwie, wpływają na rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej są istotnym elementem promocji wsi lubelskiej. W 2014 roku, w ramach działania na rzecz zachowania tradycji kulinarnych regionu, została opracowana broszura pt. „Kuchnia lubelska” – wydanie zaplanowane na 2015 r.

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	72
2	Porady	938
3	Zadania wdrożeniowo - upowszechnieniowe	110

### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Smak tradycji - potrawy wigilijne.	ZDR w Krasnymstawie	1	16
2	Zachowanie dziedzictwa kulturowego wsi - warsztaty rękodzieła.	ZDR w Zamościu	1	13
3	Produkty tradycyjne bożonarodzeniowe.	ZDR w Chełmie	3	29
4	Dekoracje świąteczne i tradycje bożonarodzeniowe.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Zamościu, ZDR w Parczewie, ZDR w Łukowie, ZPW	8	114
5	Poprawa standardów i jakości życia mieszkańców wsi.	ZDR w Bełżycach	1	15
6	Smaczne i proste potrawy z mięsa.	ZDR w Krasnymstawie	1	10
7	Zachowanie dziedzictwa kulturalnego i kulinarnego.	ZDR w Chełmie	1	18
8	Estetyzacja terenu gminy i zagrody wiejskiej.	ZDR w Zamościu	1	37
9	Zdrowe odżywianie. Przygotowywanie potraw dietetycznych.	ZDR w Parczewie	1	11
10	Dziedzictwo kulturowe i kulinarne.	ZDR w Łęcznej	1	18
11	Aktywizacja społeczności wiejskiej – za i przeciw tradycji i obrzędom.	ZDR w Zamościu	1	64
12	Zakładanie ogrodu przydomowego.	ZPW, ZDR w Chełmie	5	83
13	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu Lubelszczyzny.	ZDR w Łęcznej	1	13
14	Poprawa standardu jakości życia w wiejskim gospodarstwie domowym ze szczególnym uwzględnieniem zachowania dziedzictwa kulturowego i kulinarnego.	ZDR w Hrubieszowie	2	25
15	Wielkanocne tradycje kulinarne.	ZDR w Krasnymstawie	1	25
16	Dekoratorstwo wnętrz- stroiki wielkanocne.	ZDR w Łukowie	1	21
17	Zachowanie dziedzictwa kulturowego na wsi, poprawa standardów życia mieszkańców terenów wiejskich.	ZDR w Zamościu	1	15
18	Zasady zdrowego stylu życia-zdrowe żywienie.	ZDR w Parczewie	1	10
19	Poprawa standardu jakości życia- produkt tradycyjny- warsztaty.	ZDR w Łęcznej	1	25
20	Zasady zdrowego żywienia.	ZDR w Parczewie	1	11
21	Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców wsi.	ZDR w Łęcznej	1	22
22	Poprawa standardu jakości życia w wiejskich gospodarstwach domowych poprzez estetyzację wsi i posesji.	ZDR w Kraśniku	1	31
23	Estetyzacja zagrody wiejskiej.	ZDR w Kraśniku, ZDR w Łukowie, ZDR w Chełmie, ZDR w Krasnymstawie	6	73
24	Produkt tradycyjny i regionalny.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZPW, ZDR w Lubartowie	3	67

25	Poprawa standardów i jakości życia mieszkańców wsi - dekorowanie potraw, stół pięknie nakryty.	ZDR w Bełżycach	1	10
26	Owoce i warzywa w produktach tradycyjnych.	ZDR w Chełmie	1	10
27	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego - warsztaty dekoracji świątecznych.	ZDR w Zamościu	1	23
28	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego wsi - warsztaty z przygotowania tradycyjnego wieńca dożynkowego.	ZDR w Zamościu	1	8
29	Zachowanie dziedzictwa kulturowego i kulinarnego.	ZDR w Zamościu	5	92
30	Kompozycje wiosenne i wielkanocne.	ZMD, ZPW	2	18
31	Zdrowe racjonalne odżywianie się. Potrawy wielkanocne.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	16
32	"Stół pięknie nakryty - tradycje Wielkanocne".	ZDR w Piaskach	1	17
33	Warsztaty rękodzieła ludowego - decoupage.	ZDR w Janowie Lubelskim	2	48
34	Zdrowe racjonalne odżywianie się. Potrawy wielkopostne.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	10
35	"Stół pięknie nakryty".	ZDR w Piaskach	2	29
36	Zachowanie dziedzictwa kulinarnego i kulturowego regionu lubelszczyzny. Produkty tradycyjne i regionalne.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	20

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Pasztesy.	ZPW	1
2	Zespoły muzyczne GOK Grabowiec.	ZDR w Zamościu	1
3	Zapomniane warzywa.	ZDR w Krasnymstawie	1
4	Ryby nie tylko na wigilię.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
5	Żyworódka - roślina lecznicza.	ZDR w Chełmie	1
6	Święto Jesieni - wystawa "z lasów, pól i ogrodów".	ZPW	1
7	Śledzie nie tylko na święta.	ZDR w Chełmie	1
8	Przygotowanie drzew i krzewów na zimę.	ZDR w Chełmie	1
9	Potrawy z drobiu.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
10	Kultura w Gminie Krynice.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
11	Pestki z dyni i słonecznika ....	ZMD	1
12	Potrawy z kalafiora i brokuła.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
13	Koło Gospodyń Wiejskich z Granic.	ZDR w Opolu Lubelskim	1
14	Żeby za rok nie kupować - rozmnażanie rośliny i generatywne.	ZPW	1
15	Owocowe przysmaki.	ZDR w Wisznicach	1
16	Król naszych stołów czyli ziemniak.	ZDR w Piaskach	1
17	"Pracownia Orange" przy GOK Grabowiec.	ZDR w Zamościu	1
18	Sposoby przechowywania warzyw zimą.	ZDR w Parczewie	1
19	Zakładanie i pielęgnacja trawników.	ZDR w Łukowie	1
20	Owoce sezonowe - truskawka, agrest.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
21	Warzywa na polskim stole.	ZDR w Parczewie	1
22	Wypoczynek na łonie natury.	ZPW	1
23	Grillujemy.	ZDR w Chełmie	1
24	Stoczek Łukowski - strażacy bez granic.	ZDR w Łukowie	1

25	Dziedzictwo kulturowe Regionu Zamojszczyzny.	ZDR w Zamościu	1
26	Kanapki.	ZPW	1
27	Innowacyjny Młody Rolnik.	ZDR w Kraśniku	1
28	Potrawy na okres wiosenny.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
29	Kultura jest ważna.	ZDR w Zamościu	1
30	Święconka.	ZDR w Tomaszowie Lubelskim	1
31	Żyj zdrowo w zgodzie z naturą.	ZDR w Łęcznej	1
32	Z kapustą za pan brat.	ZDR w Hrubieszów	1
33	Wielkanoc.	ZDR we Włodawie	1
34	Miód w żywieniu rodziny.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
35	Stowarzyszenie Przyjaciół Gościeradowa.	ZDR w Kraśniku	1
36	Jubileusz Zespołu "Kowalanki".	ZDR w Kraśniku	1
37	Potrawy na karnawał.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
38	Jak przyrządzić gęś.	ZDR w Białej Podlaskiej	1
39	Wprowadzenie do obrotu żywności regionalnej i tradycyjnej cz.III.	ZDR w Chełmie	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Czy warto kultywować tradycję?.	ZPW	1

### 3. Priorytet 3. Promowanie nowoczesnych myśli technologicznych i doradztwa

#### 3.1. Program 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej

##### Zadanie 1. Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy rolniczej w ramach prac prowadzonych na obiektach dydaktyczno - wdrożeniowych LODR

Pole doświadczalno-wdrożeniowe liczące obecnie 8,2 ha leży na glebie pseudobielicowej, należącej do kompleksu pszennego dobrego, kl. IIIa. Dobra jakość gleby oraz wysoka kultura rolna, zapewniająca utrzymanie urodzajności, stwarza możliwości uprawy wielu gatunków roślin i uzyskiwania dobrych plonów. Pole doświadczalno-wdrożeniowe składa się z 6 pól o powierzchni ok. 1,3 ha, które jednocześnie stanowią elementy zmianowania.

W sezonie 2013/2014 na polu doświadczalno - wdrożeniowym w Pożóg II realizowane były dwa doświadczenia w ramach Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego i Rolniczego z ziemniakiem średnio wczesnym i pszenicą ozimą. Porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe i rolnicze (PDOiR) jest wielopodmiotowym systemem doświadczalnym, w którym współpracują ze sobą, zarówno w skali kraju, jak i własnego regionu, samorządy wojewódzkie, samorządy rolnicze, administracja rządowa, służby doradcze, firmy hodowlano-nasienne, jednostki naukowe, związki plantatorów, przemysł przetwórczy oraz inne instytucje i organizacje zainteresowane rozwojem rolnictwa. Systemy te koordynowane są merytorycznie przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU). W doświadczeniu z pszenicą ozimą badane było 27 odmian na dwóch poziomach agrotechniki (ekstensywnym oraz intensywnym z większym nawożeniem azotem i ochroną fungicydową) w dwóch powtórzeniach. Doświadczenie odmianowe z ziemniakami dotyczyło 12 nowych odmian z grupy średnio wczesnych badanych w trzech powtórzeniach. Wyniki doświadczeń z pszenicą ozimą i ziemniakami prowadzone na polu doświadczalnym w Pożogu II przekazywane są do COBORU. Na tej podstawie opracowywane są dane zbiorcze (z wszystkich punktów doświadczalnych na terenie woj. lubelskiego) dotyczące plonowania poszczególnych odmian. Wyniki te publikowane są w broszurach wydawanych przez COBORU. Dodatkowo na podstawie wyżej wymienionych wyników Wojewódzki Zespół Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego opiniuje Listę Zalecanych Odmian (LZO) poszczególnych gatunków do uprawy na terenie woj. lubelskiego.

Kolekcja odmian zbóż ozimych w sezonie 2013/2014 składała się z 21 odmian pszenicy ozimej, z 10 odmian pszenżyta, z 5 odmian żyta oraz 6 odmian jęczmienia.

Wyniki prac prowadzonych w Pożogu II zostały opublikowane na stronie internetowej LODR, w formie artykułów w Lubelskich Aktualnościach Rolniczych oraz odrębnej publikacji dotyczącej wyników uzyskanych na polu doświadczalno-wdrożeniowym. Oprócz tego pole doświadczalno-wdrożeniowe stanowi obiekt dla grup doradców, rolników, inspektorów powiatowych PIORiN oraz studentów i uczniów szkół rolniczych. W trakcie sezonu wegetacyjnego odbywały się tam szkolenia praktyczne poświęcone tematyce realizowanych prac, a w okresie jesienno-zimowym wyniki z pola omawiane były podczas szkoleń i seminariów specjalistycznych dla rolników i doradców na terenie województwa lubelskiego.

Odbywały się warsztaty dotyczące zbóż, technologii uprawy i ochrony zbóż oraz rzepaku na polu doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II dotyczące ochrony roślin na kolekcji strączkowych i PDO. Na terenie obiektu znajduje się Punkt Kontroli Opryskiwaczy, który jest wykorzystywany w celach atestacji opryskiwaczy oraz podczas szkoleń praktycznych z tego zakresu.

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli posiada w swoich zasobach obiekt sadowniczy w postaci Sadu Doświadczalno - Wdrożeniowego o łącznej powierzchni 41 ha.

Wyniki prac są wykorzystywane do podnoszenia kwalifikacji branżowych z sadownictwa i zdobywania wiedzy fachowej przez specjalistów i doradców LODR w Końskowoli, studentów i magistrantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie jak również rolników, szkółkarzy i sadowników z woj. lubelskiego i z innych województw, a także coraz częściej z innych krajów: Litwy, Ukrainy, Estonii, Mołdawii. Promocja sadownictwa lubelskiego oraz umożliwienie całodziennego zwiedzania Sadu LODR i ekspozycji sezonowych owoców jagodowych, pestkowych i warzyw dla wszystkich zainteresowanych ma miejsce rokrocznie w ostatnią niedzielę czerwca podczas Dnia Otwartych Drzwi. Pracownicy ds. produkcji ogrodniczej wykonywali prace pielęgnacyjne po zbiorach na plantacjach truskawek, malin, jeżyn i aronii w nasadzeniach kolekcyjnych w Sadzie LODR. Odbył się również pokaz pracy opryskiwacza tunelowego do ochrony krzewów owocowych na doświadczalnej plantacji porzeczki czarnej. Na plantacji leszczynowej (kolekcja) przeprowadzono szkolenie na temat uprawy i ochrony leszczyny.

Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego prowadzi w ramach ścieżki dydaktycznej EKOTRASA edukację ekologiczno-przyrodniczą. Ścieżka obejmuje: kolektory słoneczne, ekologiczną suszarnię ziół, punkt segregacji odpadów, ogród biosurowcowy, ogród ozdobno-rekreacyjny, sad doświadczalno-wdrożeniowy, przydomową oczyszczalnię ścieków, pole doświadczalno-wdrożeniowe oraz Pasiekę hodowlaną Pożóg. Pracownicy ośrodka prowadzili warsztaty stacjonarne i terenowe związane z ekologią i ochroną środowiska. Zajęcia prowadzone były w formie pogadarek, prezentacji multimedialnych i obejmowały następujący zakres tematyczny: „Z Ekologią na Ty”, „Jak możemy dbać o środowisko naturalne”, „Formy ochrony przyrody w Polsce” „Bioróżnorodność w rolnictwie”, „Bioróżnorodność elementem ochrony środowiska”. Do nauki wykorzystane są pomoce edukacyjne min. interaktywne gry terenowe. W ramach współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie zrealizowano zadanie pt. „Utworzenie bazy edukacyjnej dla szkół województwa lubelskiego na ścieżce dydaktycznej Ekotrasy”. Cały projekt obejmował kwotę 29 556,83 zł, przy 100%-owym dofinansowaniu WFOŚiGW w Lublinie. W ramach zadania przeprowadzono cykl 18 warsztatów, w których uczestniczyło 13 szkół z ośmiu powiatów województwa lubelskiego, zakupiono pomoce dydaktyczne oraz nagrody dla uczestników konkursów ekologicznych. Łącznie w warsztatach ekologicznych w okresie od 10 września do 14 listopada wzięło udział 611 osób ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zakupione pomoce dydaktyczne będą służyć edukacji ekologicznej w LODR w Końskowoli w następnych latach. Ścieżka dydaktyczna stała się dobrym miejscem do praktycznej nauki rozpoznawania ziół, roślin ozdobnych czy gatunków owocowych w sadzie doświadczalno-wdrożeniowym. Dużym zainteresowaniem cieszą się zajęcia w pasiece, połączone z obserwacją życia pszczoł i degustacją miodu. Dzięki dotacji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie warsztaty zostały urozmaicone poprzez różnego rodzaju konkursy z nagrodami (książki o tematyce przyrodniczej, puzzle o tematyce przyrodniczej, kubki promocyjne i torby ekologiczne), prośrodowiskowe prace plastyczne oraz prelekcje filmów edukacyjnych. Podczas prowadzenia zajęć prezentowane są

eksponaty w postaci suszonych ziół, nasion, brykietów, peletów, produktów ekologicznych. Zakupiono również pomoce do przeprowadzenia zajęć w terenie takie jak: lupy, lornetki, kompas, pakiety wskaźnikowe pH gleby. Prezentacja ogrodu biosurowcowego, odnawialnych źródeł energii oraz ogrodu ozdobno-rekreacyjnego dla uczniów szkół rolniczych. Prezentacja obiektów oraz wykłady dla grupy ze Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa (UP Lublin).

#### Zrealizowane działania

Lp.	Działanie	Ilość
1	Szkolenia	1
2	Szkolenia dla dzieci	23
3	Warsztaty	3
4	Prezentacje doświadczeń w obiektach	7

#### Tematyka wybranych szkoleń

Lp.	Temat	Organizator	Ilość	Ilość uczestników
<b>Szkolenia</b>				
1	Szkolenie leszczynowe.	ZSP	1	24
2	Prace pielęgnacyjne po zbiorach na plantacjach truskawek, malin, jeżyn i aronii w nasadzeniach kolekcyjnych w Sadzie LODR.	ZSP	1	18
3	Pokaz pracy opryskiwacza tunelowego do ochrony krzewów owocowych na doświadczalnej plantacji porzeczki czarnej.	ZSP	1	75
4	Warsztaty dotyczące zbóż.	ZSP	1	58
<b>Szkolenia dla dzieci i młodzieży</b>				
1	Ekotrasa-ścieżka dydaktyczna LODR. Prezentacja obiektów doświadczalnych.	ZSP, ZEK	4	81
2	„Z ekologią na ty”- warsztaty edukacyjne.	ZSP	4	132
3	Ekotrasa i odnawialne źródła energii.	ZEK	1	22
4	Podstawy rolnictwa ekologicznego.	ZSP	2	47
5	Jak możemy dbać o środowisko naturalne? Warsztaty terenowe na ścieżce dydaktycznej Ekotrasy.	ZSP	4	147
6	Formy ochrony przyrody w Polsce. Ekotrasa-ścieżka dydaktyczna LODR.	ZSP	2	81
7	Bioróżnorodność elementem ochrony środowiska.	ZSP	2	71
8	Zajęcia pszczelarskie "Miodna Kraina".	ZDR w Wisznicach	3	66

#### Tematyka wybranych artykułów do gazet, audycji telewizyjnych i radiowych oraz ulotek

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
<b>Artykuły do gazet</b>			
1	Plonowanie zbóż ozimych w sezonie 2012/2013.	ZSP	1
<b>Audycje telewizyjne i radiowe</b>			
1	Pozyskiwanie i ekspedycja materiału szkółkarskiego.	ZSP	1
<b>Ulotki</b>			
1	Technologia uprawy zbóż i rzepaku na polu doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II.	ZSP	1

## Zadanie 2. Organizacja wystaw, targów i festynów

Organizując imprezy masowe – wystawy i targi, promuje się nowe myśli techniczne i technologiczne, postęp biologiczny w produkcji rolniczej. Uczestnicy mogą wtedy zobaczyć dużą ilość urządzeń i maszyn rolniczych w jednym miejscu. Przedstawiciele firm produkujących sprzęt rolniczy przedstawiają swoje oferty handlowe. Rolnicy na miejscu mają możliwość konfrontacji ofert z różnych firm.

Corocznie frekwencja jest wysoka, wystawców coraz więcej co obliuguje nas do poszerzania oferty.

Przy okazji tego typu imprez organizowane są konferencje tematyczne, stoiska promocyjne, odbywają się podsumowania konkursów rolniczych (Agroliga, Bezpieczne Gospodarstwo, Gospodarstwa ekologiczne itp.), udostępniane do zwiedzania są obiekty doświadczalno-wdrożeniowe.

### Wykaz imprez wystawienniczo – targowych w 2014 r.

Miejsce	Data	Nazwa Imprezy
Końskowola	27 kwietnia	II Kiermasz Roślin Ozdobnych
Sitno	27 kwietnia	II Kiermasz Kwiatów i Roślin Ozdobnych
Grabanów	1 czerwca	Dzień Otwartych Drzwi
Końskowola	28-29 czerwca	Dzień Otwartych Drzwi
Sitno	5-6 lipca	XXVIII Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych
Kazimierz Dolny	28 września	Święto Jesieni „Z lasów, pól i ogrodów”
Lublin	11 października	Ekofestyn
Końskowola	12 października	III Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego Owocowego i Ozdobnego

### Kiermasze Roślin Ozdobnych

W niedzielę, 27.04.2014 r. na placu wystawowym LODR w Końskowoli odbył się II Kiermasz Roślin Ozdobnych. Z roku na rok cieszy się on coraz większym zainteresowaniem zarówno zwiedzających, jak i wystawców. Uczestnicy kiermaszu spotkali się z bogatą ofertą cebul, róż, bylin, krzewów ozdobnych, roślin rabatowych i balkonowych, takich jak: petunie, pelargonie, surfinie, aksamitki, begonie. Uwagę zwiedzających zwracały rośliny z Holandii - cykasy, storczyki, kukliki i bugenwille, które swym ciekawym wyglądem i barwą zachwycały miłośników kwiatów. Kupujący mogli uzyskać fachową informację odnośnie uprawy i pielęgnacji roślin bezpośrednio od producentów i handlowców, wymienić się doświadczeniami między sobą i zapoznać się z nowościami w branży. Rolnicy mieli możliwość skorzystania z pomocy doradców LODR w Końskowoli przy wypełnianiu wniosków o dopłaty bezpośrednie.

Również na terenach wystawowych w Sitnie w dniach 26-27 kwietnia 2014 r. odbył się III Kiermasz Kwiatów i Krzewów, zorganizowany przez Zespół Doradztwa Rolniczego w Zamościu z siedzibą w Sitnie. Po raz pierwszy była to impreza dwudniowa i zgromadziła 39 wystawców. Przyjechali producenci roślin ozdobnych nie tylko z naszego województwa, ale także z województw mazowieckiego i świętokrzyskiego. Zaoferowali wiele nowości zarówno wśród roślin balkonowych, bylin, jak i materiału szkółkarskiego. Zaprezentowali szeroką gamę roślin na skalniaki oraz nowe odmiany drzew i krzewów owocowych. Można było kupić również nasiona kwiatów i warzyw, odżywkę do roślin, ozdoby ogrodowe, sadzonki warzyw.

Impreza cieszyła się dużym zainteresowaniem, a bogaty asortyment zadowolił każdego, kto uprawia ogród czy działkę. Dopisała pogoda i frekwencja.

### **Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego Owocowego i Ozdobnego**

Inną imprezą branżową organizowaną od dwóch lat w drugą niedzielę października jest zdobywający coraz większą popularność wśród szkółkarzy, sadowników i działkowców, Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego Owocowego i Ozdobnego organizowany przez LODR w Końskowoli na placu wystawowym LODR.

12 października 2014 r. odbył się III Jesienny Kiermasz Materiału Szkółkarskiego, Owocowego i Ozdobnego. Impreza adresowana była do sadowników, szkółkarzy, działkowców, rolników, projektantów zieleni miejskiej i ogrodów, właścicieli sklepów i centrów ogrodniczych, entuzjastów zieleni oraz wszystkich zainteresowanych krzewieniem współczesnych idei szkółkarskich i sadowniczych.

Kiermasz objęty został honorowym patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Marszałka Województwa Lubelskiego oraz Wojewody Lubelskiego.

Część merytoryczną przygotował dział Systemów Produkcji Rolnej i Doświadczalnictwa - główny specjalista ds. sadownictwa Zdzisław Partyka. Odwiedzający kiermasz mogli zapoznać się z nowościami szkółkarskimi, nabyć drzewka oraz krzewy owocowe i ozdobne w pojemnikach i z odkrytym systemem korzeniowym, pochodzące z uznanych lokalnych szkółek z tradycjami szkółkarskimi, byliny, cebule kwiatowe, zapoznać się z ofertą renomowanych firm krajowych i zagranicznych, a także uzyskać doradztwo w zakresie rolnictwa, w tym z możliwości pozyskania funduszy unijnych.

Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się przygotowane specjalnie na ten dzień konkursy, które prowadził gość specjalny - dziennikarz telewizyjny Witold Czuksanow. Rywalizacja odbywała się w Konkursie Wiedzy Szkółkarskiej, w kategoriach Amator Szkółkarz i Mistrz Szkółkarz, oraz w konkursach sprawnościowych o tematyce ogrodniczej, takich jak: łuskanie orzechów na czas, obieranie jabłek na czas, najdłuższa obierka z jabłka (do współzawodnictwa przystąpił nawet Dyrektor LODR w Końskowoli - Antoni Skrabucha), piłowanie konarów leszczyny na czas, zabezpieczanie roślin agrowłókniną na zimę.

Wśród nagród dla zwycięzców konkursów były m.in. zestawy profesjonalnych narzędzi ogrodniczych, dziadki do orzechów, noże do obierania owoców, literatura o tematyce ogrodniczej (Polski Związek Działkowców), a także materiały reklamowe LODR, miód z Pasieki Hodowlanej LODR, orzechy laskowe i włoskie z sadu doświadczalno-wdrożeniowego LODR.

### **Dni Otwartych Drzwi w Końskowoli, Grabanowie**

Dni Otwartych Drzwi to imprezy cykliczne wpisane na stałe do kalendarza wystaw rolniczych. Ofertę przekazują rolnikom producenci maszyn i urządzeń rolniczych, producenci i dystrybutorzy nawozów i środków do produkcji rolnej, przetwórcy rolno-spożywczy, firmy obsługujące rolnictwo, Instytuty Naukowe, Agencje, Banki, producenci rolni. Jest to jedna z najlepszych form prezentowania nowości z branży rolniczej.

Dzień Otwartych Drzwi w Końskowoli zaczął się w sobotę 28 czerwca konferencją „Prosument - budujemy niezależność energetyczną gospodarstwa i gminy”. Tematyka odnawialnych źródeł energii jest i będzie nadal aktualna. Ponieważ w społeczeństwie Lubelszczyzny ciągle obecne są negatywne opinie o skutkach budowy dużych siłowni wiatrowych czy biogazowi, postaraliśmy się przybliżyć małą energetykę oparta o niewyczerpywane źródła energii.

W niedzielę 29 czerwca, po uroczystej mszy w kościele parafialnym w Końskowoli korowód pracowników i zaproszonych gości na cele z orkiestrą dętą gminy Końskowola przemaszerował na plac przy siedzibie LODR.

Zgromadzonych przed sceną powitał dyrektor Antoni Skrabucha. Podziękował wszystkim, którzy przybyli świętować w tym wyjątkowym dla Ośrodka dniu, oraz przybliżył jego działania w ostatnim roku.

Głos zabrali również: poseł na Sejm RP Jan Łopata, wiceminister pracy i polityki społecznej Elżbieta Seredyn, wicemarszałek województwa lubelskiego Michał Cholewa, radna Sejmiku Województwa Lubelskiego Beata Trzecińska-Staszczyk, reprezentująca ministra skarbu Włodzimierza Karpińskiego.

Wręczone zostały odznaki resortowe Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi osobom, które swą pracą zasłużyły się dla branży rolniczej. Byli to pracownicy LODR, jak również samorządowcy i rolnicy.

Zaproszeni przedstawiciele władz województwa odznaczali zwycięzców konkursów szczebla krajowego i wojewódzkiego, a były to: „Na najciekawszą ofertę agroturystyczną w regionie lubelskim”, „Agroliga 2014”, „Rolnik Lubelszczyzny”, „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”, „Ferma Bydła Mlecznego 2013”, „Hodowca Trzody Chlewnej 2013”, „Producent Trzody Chlewnej 2013”, „Sposób na Sukces”, „Na najlepszy produkt ekologiczny”, „Na najlepszy produkt tradycyjny i lokalny”.

Jedną z atrakcji był zorganizowany w sadzie doświadczalno-wdrożeniowym LODR pokaz pracy opryskiwacza tunelowego „Nestor” firmy Weremczuk.

W Końskowoli w tym roku około 200 wystawców oferowało swoje produkty.

Odbył się również pokaz zwierząt gospodarskich: koni, trzody chlewnej, drobiu użytkowego, ozdobnego oraz królików. Gościliśmy około 15 tysięcy zwiedzających.

### **Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych**

W dniach 4-6 lipca na terenach wystawowych w Sitnie odbyła się XXVIII Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych.

Oficjalne otwarcie nastąpiło w niedzielę, dyrektor Antoni Skrabucha powitał wszystkich przybyłych. Następnie głos zabrał marszałek województwa lubelskiego Sławomir Sosnowski podkreślając jak ogromną rolę w życiu regionu odgrywa LODR, jako główne źródło informacji o rolnictwie, o zachodzących w nim zmianach, problemach oraz sposobach ich rozwiązywania. Podziękował również rolnikom za trud ich codziennej pracy. List od wojewody lubelskiego odczytał Przemysław Cieszkowski, kierownik Delegatury w Zamościu, a list od Włodzimierza Karpińskiego, posła na Sejm, dyrektor Antoni Skrabucha. W imieniu wystawców głos zabrał Rafał Stachura, prezes Lubelskiego Związku Hodowców Bydła i Producentów Mleka.

Podczas wystawy odbywały się również seminaria tematyczne: „Owce w gospodarce żywnościowej i ochronie środowiska przyrodniczego”, „Produkcja wieprzowiny wysokiej jakości”.

Swoje produkty wystawiało 407 firm z całej Polski. Byli to producenci maszyn i urządzeń rolniczych, dystrybutorzy nawozów, pasz, środków ochrony roślin, ogrodnicy oraz firmy handlowe. Najważniejsza była jednak Wystawa Zwierząt Hodowlanych, podczas której zaprezentowało swoje najlepsze okazy 158 hodowców.

We współpracy z Polską Federacją Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Polskim Związkiem Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, Polskim Związkiem Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „Polsus”, innymi związkami hodowców, SHiUZ i innymi instytucjami pokazane zostały zwierzęta z całego województwa.

Zaprezentowano bydło mleczne i mięsne, konie, trzodę chlewną, owce, kozy, zwierzęta futerkowe i ptactwo. Najpiękniejsze zwierzęta otrzymały tytuły a hodowcy dyplomy.

Wystawę odwiedziło około 30 tysięcy zwiedzających.

### **Ekofestyn**

„Jeżeli chcesz w zdrowiu dożyć lat licznych, jedz żywność z rodzinnych gospodarstw ekologicznych” – to hasło VII Ekofestynu „Z rolnictwem i przetwórstwem żywności ekologicznej”, który odbył się 11 października 2014 r. na Placu Zamkowym w Lublinie. Organizatorami byli: LODR w Końskowoli i Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. LODR w Końskowoli podjął inicjatywę organizacji Ekofestynu siedem lat temu i od tamtej pory cieszy się on rosnącą popularnością wśród konsumentów. Staramy się aby z roku na rok impreza była coraz bardziej atrakcyjna, oferująca coraz szerszy asortyment certyfikowanych produktów ekologicznych. Ekofestyn, przy pięknej, słonecznej pogodzie cieszył się dużym zainteresowaniem. Bogactwo kulinarne naszego regionu zaprezentowało kilkudziesięciu wystawców: świeże pachnące pieczywo, ręcznie wytworzone sery, smakowite wędliny, ciasta i przetwory przypominały o obfitości naszej tradycji i regionalnej kuchni. Festyn został objęty patronatem honorowym przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marka Sawickiego oraz Prezydenta Miasta Lublina Krzysztofa Żuka. Koszty organizacyjne sfinansowane zostały w ramach KSOW Województwa Lubelskiego.

### **„Święto Jesieni” w Kazimierzu Dolnym**

W pierwszą niedzielę kalendarzowej jesieni, w dniu 28 września 2014 r. pod spichlerzem Muzeum Przyrodniczego w Kazimierzu Dolnym odbyło się „Święto Jesieni” – „Z lasów, pól i ogrodów”. LODR w Końskowoli od 16 lat współuczestniczy w organizacji tej imprezy, która na stałe wpisała się w kalendarz atrakcji turystycznych Kazimierza Dolnego. Święto swoim charakterem nawiązuje do tradycji dożynkowych i jest znakomitą okazją do promocji terenów wiejskich Lubelszczyzny oraz do prezentacji zasobów wiejskich spiżarni, piwnic i spichlerzy. Stwarza okazję do spotkania turystów licznie odwiedzających miasto z mieszkańcami wsi lubelskiej. Można tam zobaczyć: warzywa, owoce, kwiaty, grzyby, miody, domowe przetwory i potrawy tradycyjnej kuchni oraz zakupić wyroby kulinarne i rękodzielnicze. Również organizacje pozarządowe na swoich stoiskach promują gminy Lubelszczyzny. Dużym zainteresowaniem cieszyły się wielobarwne stoiska Stowarzyszenia Kobiet Powiatu Łęczyńskiego i Szkoły Podstawowej w Rzeczycy.

„Święto Jesieni” było doskonałą okazją do nawiązania bezpośrednich kontaktów, wymiany doświadczeń wystawców oraz zwiedzających, którzy niejednokrotnie specjalnie na tę imprezę przyjeżdżają do Kazimierza Dolnego. Odbyły się również konkursy: na „Najładniejsze Stoisko” i „Konkurs kulinarny”.

### **Zadanie 3. Organizacja konkursów, olimpiad wiedzy rolniczej i ekologicznej**

Konkursy stanowią element promocji najlepszych rolników i firm działających na rynku lokalnym i krajowym. Często zwycięzcy tych konkursów są nominowani do finałów krajowych.

<b>Lp.</b>	<b>Temat</b>	<b>Organizator</b>	<b>Ilość</b>	<b>Ilość uczestników</b>
1	Quiz wiedzy z ekologii i ochrony środowiska na Ekofestynie.	ZSP	1	285
2	Konkurs ekologiczny dla dzieci "Z ekologią na ty".	ZDR w Zamościu	1	42
3	Konkurs Wiedzy Rolniczej na dożynkach gminnych.	ZDR w Łukowie	3	74
4	Organizacja konkursu ekologicznego podczas dożynek gminno-parafialnych w Grabowcu.	ZDR w Zamościu	1	30
5	Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne w kategorii: "ekologiczne gospodarstwo towarowe" i "ekologia - środowisko".	ZSP	1	2
6	Konkurs plastyczny "Moja wieś w UE - wczoraj, dziś i jutro" - edycja VI.	ZDR w Zamościu	1	23
7	Konkurs ekologiczny dla dzieci "Z ekologią na ty" przeprowadzony podczas XXVIII Wystawy Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych w Sitnie.	ZDR w Zamościu	1	96
8	Konkurs "Czy wirus ASF jest groźny dla ludzi"?	ZDR w Zamościu	1	51
9	"Dbajmy o zwierzęta".	ZSP	1	65
10	Konkurs na najlepszy produkt ekologiczny podczas DOD w Końskowoli.	ZSP	1	5
11	Konkurs na najlepszy produkt tradycyjny, lokalny.	ZPW	1	8
12	Konkurs wiedzy ekologicznej i przyrodniczej dla dzieci i młodzieży „Wiedza kołem się toczy”.	ZSP	1	81

13	Konkursu Agroliga 2014 w kategorii firmy i kategorii Rolnicy.	ZEK	1	19
14	Konkurs na najlepszą potrawę z wieprzowiny - Festiwal Wieprzowiny.	ZEK	1	13

### „Agroliga 2014”

Podczas Dni Otwartych Drzwi w LODR Końskowola podsumowano konkurs „Agroliga 2014” w Grabanowie, Końskowoli i Sitnie – na szczeblu rejonowym. Celem konkursu jest promocja i wybór najlepszych rolników i najlepszych firm z branży rolno-spożywczej i obsługi rolnictwa.

Tytuł Mistrza Rejonowego w kategorii „Rolnicy” otrzymali:

1. Adrian Kałkus – Olszowiec, gmina Bychawa, powiat lubelski,
2. Sylwester Ołędzki – Choroszczynka, gmina Tucznia, powiat bialski,
3. Szczepan Tworek – Księżpol, gmina Księżpol, powiat biłgorajski,

Tytuł Mistrza Rejonowego w kategorii „Firma” otrzymali:

1. Firma „Greg” z Hanny, powiat włodawski,
2. Firma „FastChem” Stanisław Fabrowski – Mircze, gmina Mircze, powiat hrubieszowski.

Konkurs ten na szczeblu krajowym organizowany jest przez Redakcję Audycji Rolnych Programu 1 TVP SA we współpracy ze Stowarzyszeniem Agro Biznes Klub.

### „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”

Podczas trwania uroczystości Dni Otwartych Drzwi w Końskowoli, w dniu 29 czerwca 2014 r., odbyło się rozstrzygnięcie **etapu wojewódzkiego XII edycji Ogólnokrajowego Konkursu „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”**. Celem konkursu jest promocja bezpiecznej pracy w rolnictwie indywidualnym, zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwach rolnych.

Organizatorami są: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Państwowa Inspekcja Pracy, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli (uczestniczył w formie merytorycznej) oraz inne instytucje i organizacje działające na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych oraz producenci maszyn i urządzeń rolniczych.

Konkurs prowadzony był w trzech etapach tj. regionalny, wojewódzki oraz centralny. Do konkursu w etapie regionalnym w całym województwie lubelskim przystąpiło 36 gospodarstw. Z tych właśnie gospodarstw wybrano 12 najlepszych, które przeszły do etapu wojewódzkiego. Wojewódzka Komisja Konkursowa wyłoniła 1 gospodarstwo charakteryzujące się najwyższym stanem bezpieczeństwa. Na szczególną uwagę zasługiwała także estetyka gospodarstwa, która ma ogromny wpływ na bezpieczeństwo wszystkich osób w nim mieszkających. Gospodarstwo to zakwalifikowane zostało do kolejnego etapu - centralnego i zgodnie z regulaminem przekazano je Centralnej Komisji Konkursowej. Rozstrzygnięcie etapu Centralnego w/w Konkursu nastąpiło na AGRO SHOW Bednary w dniu 19 września 2014 r.

Laureaci szczebla wojewódzkiego:

**I miejsce – Ewa i Zbigniew Czajka**, zam. Ciechomin, którzy zajmują się uprawą pszenżyta i mieszanek na powierzchni 55 ha oraz hodowlą trzody chlewnej około 700 sztuk. Na etapie centralnym dostali wyróżnienie.

**II miejsce – Anna i Leszek Gałka gm. Obsza**. gospodarstwo o powierzchni 15 ha: uprawa rzepaku, pszenicy, tytoniu, jęczmienia, gryki, żyta. Pasieka: 80 rodzin pszczelich.

**III miejsce – Agnieszka i Tomasz Pietrzak zam. Radoryż Kościelny**, gospodarstwo o powierzchni 30 ha: uprawa kukurydzy, zbóż oraz użytki zielone. Hodowla bydła mlecznego (32 krowy dojne oraz 35 sztuk młodeży).

**IV miejsce – Czesława i Henryk Nowacki zam. Plisków Kolonia**, gospodarstwo o powierzchni 43 ha: uprawa zbóż oraz rzepaku. Hodowla bydła i trzody chlewnej.

**V miejsce – Wioletta i Andrzej Wiater zam. Zubowice**, gospodarstwo o powierzchni 10 ha: uprawa fasoli, kapusty, brokułów oraz rozsąd kwiatów i warzyw (pod osłonami).

Uczestnicy konkursu zostali uhonorowani dyplomami, a także cennymi nagrodami, które oprócz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Lublinie ufundowali: Wojewoda Lubelski, Marszałek Województwa Lubelskiego, Państwowa Inspekcja Pracy, Lubelska Izba Rolnicza. Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego nagroził prenumeratą czasopisma „Lubelskie Aktualności Rolnicze”.

### **Konkurs Ekologiczny**

Tytuł najlepszego gospodarstwo w 2014 roku w województwie lubelskim w kategorii „ekologia – środowisko” zdobyli rolnicy z gminy Końskowola Grażyna i Kazimierz Lewtak z Sielc.

### **Konkurs „Przyjazna Wieś”**

VI edycja konkursu „Przyjazna Wieś” - realizacja etapu regionalnego konkursu ogłoszonego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach działalności Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich skierowanego do gmin województwa lubelskiego, które uczestniczą w realizacji z programów PROW – zakończyła się podsumowaniem w dniu 14 października 2014 r. w LODR w Końskowoli.

Konkurs został rozstrzygnięty w dwóch kategoriach:

- infrastruktury technicznej,
- infrastruktury społecznej.

### **Konkurs agroturystyczny województwa lubelskiego**

Organizatorami byli: Departament Rolnictwa i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli oraz Lubelski Związek Stowarzyszeń Agroturystycznych w Nałęczowie.

Celem konkursu była promocja gospodarstw agroturystycznych, gospodarstw gościnnych oraz produktów turystyki wiejskiej z terenu województwa lubelskiego, posiadających atrakcyjną ofertę pobytową dla turystów.

Konkurs został rozstrzygnięty w trzech kategoriach:

- na najciekawszą ofertę gospodarstwa agroturystycznego,
- na najciekawszą ofertę gospodarstwa gościnnego,
- na najciekawszy produkt turystyki wiejskiej, którego elementem nie jest nocleg.

Nagrody zwycięzcom wręczał Wicemarszałek Województwa Lubelskiego Michał Cholewa w dniu 29 czerwca w czasie trwania Dnia Otwartych Drzwi w Końskowoli.

### **Konkurs „Rolnik Lubelszczyzny”**

W 2014 roku po raz trzeci zorganizowany został konkurs „Rolnik Lubelszczyzny” przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego i Targi Lublin. LODR w Końskowoli typował rolników do udziału w konkursie oraz brał udział w ocenie gospodarstw. Gospodarstwa oceniane są pod względem efektywności produkcji, jakości wytwarzanych produktów, stosowania nowoczesnych technologii, umiejętności korzystania z funduszy unijnych. Daje to możliwość wyróżnienia rolników wzorowo prowadzących swoje gospodarstwa i zachęcania kolejnych do podejmowania podobnych wyzwań. Gala finałowa konkursu odbyła się 25 października 2014 r. podczas Targów Rolniczych AGRO-PARK w Lublinie. Uhonorowano 17 finalistów, a tytuł „Rolnika Lubelszczyzny” zdobyło czterech agroproducentów: produkcja roślinna (Józef Grzyb z Łukowej), trzoda chlewna (Łukasz Niedziela z Dębicy k. Ostrówka), bydło (Bogusław Czajka z Lisikierza k. Woli Mysłowskiej), ogrodnictwo (Grzegorz Tokarski z Górnego k. Milejowa).

### **„Olimpiada związana z Rozwojem Obszarów Wiejskich”**

Została zorganizowana wspólnie z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich przy jednoczesnym wsparciu środków unijnych. Odbyła się w dwóch etapach - szkolnym i wojewódzkim, przebiegała na zasadach współzawodnictwa z zakresu szeroko rozumianej wiedzy związanej z rozwojem obszarów wiejskich. Za realizację zadania na obydwu etapach odpowiedzialny był LODR w Końskowoli. Olimpiada miała na celu rozwijanie wśród młodzieży zainteresowań rolnictwem oraz popularyzację i pogłębienie wiedzy rolniczej.

### 3.2. Program 2. Współpraca z organizacjami okołorolniczymi

#### Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Instytucje i organizacje działające na rzecz rolnictwa to dość duża grupa. Najważniejszym partnerem w projektowaniu i realizacji działań na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Wiele działań z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich zostało zrealizowanych dzięki tej współpracy.

Zgodnie z ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego (art. 5, ust. 2) LODR w Końskowoli przy realizacji zadań współpracowało z:

- Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział w Lublinie, Biura Powiatowe (szkolenia dla doradców, rolników, stoiska na targach).
- Agencją Rynku Rolnego w Lublinie (szkolenia dla doradców, rolników, stoiska na targach).
- Agencją Nieruchomości Rolnych w Lublinie.
- Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (szkolenia, konkurs Bezpieczne Gospodarstwo Rolne, stoiska na targach) oraz ZUS.
- Bankami (Spółdzielczymi, BGŻ – szkolenia, wnioski kredytowe, stoiska na targach).
- Lubelską Izbą Rolniczą (konsorcja projektowe, szkolenia).
- Regionalnymi zarządami gospodarki wodnej (udział w programie ograniczania zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego w gminach: Komarówka Podlaska, Wohyń, Żmudź, Głusk).
- Lokalnymi i regionalnymi organizacjami wspierania przedsiębiorczości (Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, Zrzeszenie Rol-Kąt, Lokalne Grupy Działania, Kluby 4-H, Centra Informacji Turystycznej, Stowarzyszenia: Eko-Lubelszczyzna, Przyjaciół Jeziorzan i inne).
- Szkołami (szkoły wyższe, szkoły rolnicze, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Szkoła Główna Handlowa – udostępnianie obiektów wdrożeniowo-dydaktycznych, konferencje, ankiety).
- Instytutami badawczymi (Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa PIB w Puławach, Państwowy Instytut Weterynaryjny PIB w Puławach, Instytut Nowych Syntezy Chemicznych - konferencje, szkolenia, konsorcja projektowe, prace demonstracyjne, Polska Akademia Nauk Lublin, Instytut Medycyny Wsi w Lublinie).
- Organami administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego (Powiatowe Urzędy Pracy, Starostwa, Urzędy Gmin, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Parki Krajobrazowe).
- Związkami zawodowymi i społeczno-zawodowymi organizacjami rolników (Koła Gospodyń Wiejskich, KZRKiOR).
- Jednostkami certyfikującymi (Ekogwarancja, Symbioimpex, Bimie).
- Lokalnymi mediami (Słowo Podlasia, Radio BIPER, Katolickie Radio Podlasie, czasopisma samorządu gminnego itp.): promowanie działalności LODR poprzez ogłoszenia o organizowanych imprezach, szkoleniach, seminariach, publikowanie artykułów informacyjnych, udzielanie wywiadów.
- Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.
- Spółdzielniami Mleczarskimi (Ryki, Radzyń, Krasnystaw, Piaski, Opole Lubelskie).
- FDPA w zakresie organizacji Powiatowych Punktów Konsultacyjnych Odnawialnych Źródeł Energii.
- Lubelskim Towarzystwem Ornitologicznym.
- CDR w Brwinowie wraz a Oddziałami.
- Instytutem Ogrodnictwa w Skierniewicach.
- Instytutem Agrofizyki PAN w Lublinie.
- Instytutem Energetyki Odnawialnej w Warszawie.
- SDOO w zakresie doboru odmian z Listy Zalecanych Odmian, z nasiennictwem w zakresie możliwości zaopatrzenia rolników w kwalifikowany materiał siewny.
- Okręgową Stacją Chemiczno-Rolniczą w Lublinie.

## **Promocja działalności LODR w Końskowoli**

Pracownicy Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli promują firmę na różnego typu imprezach – oto wybrane przykłady:

W niedzielę, w dniu 14 września 2014 r. w Niemcach koło Lublina odbyły się dożynki wojewódzkie, będące podsumowaniem całorocznej pracy lubelskich rolników. Doradcy LODR przygotowali wystawę produktów rolnych, prezentując najnowsze odmiany zbóż i ziemniaków uprawiane na polu doświadczalno-wdrożeniowym w Pożogu II oraz owoce z Sadu.

W dniach 20-21 września 2014 r. odbyły się w Spale Ogólnopolskie Dożynki Prezydenckie. Tegoroczne dożynki, odbywające się pod hasłem „25-lat polskiej wolności” stanowiły podsumowanie znaczących przemian na polskiej wsi w minionym ćwierćwieczu. Stoisko Województwa Lubelskiego przygotowali Departament Rolnictwa i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, LODR w Końskowoli oraz Gmina Stężyca. Prezentowało ono nasz region od strony tradycyjnych smaków, rzemiosła, strojów i przyśpiewek ludowych. Imponującą ekspozycję złożoną z różnych odmian zbóż, ziemniaków oraz ekologicznych warzyw i owoców przygotowali doradcy z LODR.

W dniu 27 września 2014 r. w Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie odbył się, po raz pierwszy „Kongres Sołtysów”. Wzięło w nim udział ponad 500 sołtysów. Głównym celem tej imprezy było pokazanie mieszkańcom wsi, jak szerokie perspektywy mają obszary wiejskie, oraz uświadomienie im, jak dużą rolę odgrywa aktywizacja społeczności. Kongres promował potrawy regionalne i przyczynił się do wzmocnienia współpracy między sołectwami z naszego województwa. Na kongresie obecni byli przedstawiciele samorządu województwa: marszałek województwa lubelskiego Sławomir Sosnowski, wicemarszałek województwa lubelskiego Michał Cholewa oraz sekretarz województwa lubelskiego Artur Walasek, administracji rządowej: wicewojewoda lubelski Marian Starownik, oraz poseł do Parlamentu Europejskiego Krzysztof Hetman. Obecni byli również starostowie i wójtowie z całego województwa lubelskiego.

Podczas kongresu odbyła się konferencja, której tematem przewodnim była rola sołectw we wdrażaniu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Jednym z prelegentów był dyrektor LODR w Końskowoli Antoni Skrabucha, który mówił o roli sołtysów w upowszechnianiu informacji o PROW wśród lokalnej społeczności oraz o nowym systemie dopłat bezpośrednich od 2015 r. Prelekcje wygłosili również Przemysław Zaleski dyrektor Wojewódzkiego Biura Geodezji i Andrzej Bieńko dyrektor ARiMR w Lublinie.

Doradcy z ZDR w Elizówce przygotowali stoisko informacyjne wraz z wystawą owoców i warzyw, które cieszyło się ogromnym zainteresowaniem odwiedzających. Dużą atrakcją była degustacja jabłek i gruszek z sadu w LODR w Końskowoli.

Pracownicy LODR w Końskowoli brali czynny udział w dożynkach powiatowych i gminnych na terenie całego województwa prezentując ciekawe stoisko i udzielając fachowych porad między innymi;

W dniu 07.09. 2014 r. w Lubartowie odbyły się Dożynki Powiatu Lubartowskiego.

Licznie przybyłych gości powitał gospodarz dożynek starosta lubartowski Fryderyk Puła. Wśród zaproszonych byli: poseł na Sejm RP Joanna Mucha, członek Zarządu Województwa Lubelskiego Jacek Sobczak, wicewojewoda lubelski Marian Starownik oraz samorządowcy.

Zgodnie z tradycją odbyło się symboliczne przekazanie chleba. Starostowie dożynek Anna i Łukasz Niedzielowie z Dębicy w gminie Ostrówek przekazali pachnący bochen chleba staroście lubartowskiemu. Rolnicy ci specjalizują się w produkcji trzody chlewnej. Posiadają 40-hektarowe gospodarstwo, a działalność rolniczą prowadzą od 12 lat. Są laureatami ogólnopolskiego konkursu „Producent i hodowca trzody chlewnej 2013 roku”.

Bardzo ważnym elementem dożynek było zaprezentowanie przez delegacje gminne wieńców dożynkowych. Każda z gmin powiatu lubartowskiego z dumą prezentowała owoc swojej pracy. Wieńce były naprawdę piękne, wszystkie wzięły udział w konkursie na najpiękniejszy wieniec dożynkowy.

Konkurs odbył się w dwóch kategoriach: w pierwszej, wieńców tradycyjnych, zwyciężył wieńiec wykonany przez mieszkańców gminy Niedźwiada, natomiast w drugiej, wieńców współczesnych - dzieło mieszkańców gminy Lubartów.

Podczas Świąt Plonów w Lubartowie nie mogło zabraknąć wystawy plodów rolnych przygotowanej przez doradców LODR w Końskowoli - Zespół Doradztwa Rolniczego w Lubartowie. Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem mieszkańców powiatu. Rolnicy mogli zapoznać się z nowymi odmianami zbóż, ziemniaków, a także podziwiać warzywa i owoce ekologiczne. Z uznaniem spotkały się piękne kompozycje kwiatowe i owocowe przygotowane przez doradców. Odwiedzający wystawę rolnicy mogli liczyć na porady specjalistów, którzy służyli im swoim doświadczeniem zawodowym.

W niedzielę, 14 września 2014 r. nad Zalewem w Żółtańcach odbyło się powiatowe święto plonów, zorganizowane przez Starostwo Powiatowe w Chełmie i UG Chełm. Przy bardzo sprzyjającej aurze, na imprezę przyjechali przedstawiciele całego powiatu, a zwłaszcza tłumnie przybyli mieszkańcy pobliskiego Chełma i okolicznych miejscowości. Nie zabrakło też przedstawicieli władz samorządowych i parlamentarnych. Dożynki te uwieńczyły szereg imprez gminnych, w których zaistniał Zespół Doradztwa Rolniczego w Chełmie ze swoim stoiskiem wystawowo-promocyjnym.

Gospodarzem tegorocznych dożynek powiatowych była gmina Chełm.

W barwnym korowodzie, gospodarzom dożynek Pawłowi Ciechanowi - Staroście Chełmskiemu i Wiesławowi Kociubie - Wójtowi Gminy Chełm, Starostowie dożynek złożyli chleb z tegorocznej mąki, aby sprawiedliwie dzielili wśród potrzebujących. Funkcję Starościny pełniła Beata Radziszewska - sołtys wsi Stołpie i Marek Klajn z Deputycy Królewskich. Pani Beata, wraz z mężem prowadzi gospodarstwo rolne o powierzchni ok. 86 ha, specjalizujące się w produkcji roślinnej. Podstawą produkcji jest uprawa pszenicy, rzepaku, koniczyny i buraków. Marek Klajn wraz z żoną prowadzi 100-hektarowe gospodarstwo rolne, w którym poza produkcją roślinną zajmuje się hodowlą bydła mlecznego i opasowego.

Uczestnicy imprezy mieli też okazję podziwiać wystawy plodów rolnych i lokalnych twórców ludowych. Podczas dożynek ze swoim stoiskiem okazałe prezentował się Zespół Doradztwa Rolniczego w Chełmie. Szczególną uwagę zwracała okazała wystawa nasion roślin uprawnych, jak też kolekcja zbóż, owoców i warzyw. Dożynki dla doradców to nie tylko święto. Doradcy udzielali fachowych porad dotyczących plonowania poszczególnych odmian zbóż, warunków uprawy różnych gatunków roślin, jak też zasad prowadzenia gospodarstwa rolnego. Nieodłącznym tematem były fundusze unijne i możliwości ich pozyskiwania z nowego PROW na lata 2014-2020. Zazielenianie i nowe dopłaty bezpośrednie pojawiały się najczęściej, a i chętnych na modernizację swoich gospodarstw nie brakowało. Rolnicy zadawali pytania, ale też dzielili się swoimi doświadczeniami i wymieniali poglądy.

W dniach 25-26 października 2014 r. w Lublinie odbyły się Targi Rolnicze Agro-Park 2014, zorganizowane przez Targi Lublin oraz Międzynarodowe Targi Poznańskie. Swoją ofertę doradczą w postaci ciekawie przygotowanej ekspozycji zaprezentował również LODR. Imprezie targowej towarzyszyły interesujące seminaria z zakresu hodowli bydła i trzody chlewnej oraz uprawy roślin.

W pierwszym dniu Targów zostały rozdane nagrody w konkursie „Rolnik Lubelszczyzny”. Galę poprowadzili pracownicy LODR w Końskowoli: Elżbieta Życka i Michał Wenerski. Nagrody wręczyli m.in. marszałek województwa lubelskiego Sławomir Sosnowski oraz dyrektor LODR w Końskowoli Antoni Skrabucha.

Wśród odwiedzających Targi było wiele grup rolników, których przyjazd z każdego powiatu województwa lubelskiego zorganizowali pracownicy poszczególnych Zespołów Doradztwa Rolniczego.

W 2015 roku organizacja Targów planowana jest na początek marca.

L.p.	Działanie	Ilość
1	Promocja działalności LODR na dożynkach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, prezydenckich	372
2	Udział w targach, wystawach (przygotowanie stoiska LODR)	161
3	Udział w komisjach kłeskowych	83
4	Udział w komisjach konkursowych	79
5	Udział w posiedzeniach rad gmin, miast, powiatów, itp.	400
6	Inne	82

#### Komisje kłeskowe

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość
1	Udział w Gminnej Komisji ds. szacowania kłesk żywiolowych.	ZDR w Białej Podlaskiej, ZDR w Bełżycach, ZDR w Biłgoraju, ZDR w Bychawie, ZDR w Chełmie, ZDR w Elizówce, ZDR w Hrubieszowie, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Końskowoli, ZDR w Krasnymstawie, ZDR w Kraśniku, ZDR w Opolu Lubelskim, ZDR w Rykach, ZDR w Zamościu, ZDR we Włodawie, ZSP	66
2	Udział w komisji szacującej szkody łowieckie.	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Bychawie, ZDR w Elizówce, ZDR w Końskowoli, ZDR w Łęcznej, ZDR w Łukowie, ZDR w Parczewie, ZDR we Włodawie	9
3	Komisja ds. padnięć przy pobieraniu prób na chorobę Aujeszkyego.	ZDR w Radzynie Podlaskim	6
4	Ocena padłych sztuk trzody chlewnej podczas pobierania krwi.	ZDR w Radzynie Podlaskim	2

### 3.3. Działalność wydawnicza

L.p.	Tytuł	Liczba tytułów	Łączny nakład (egz.)
<b>Wydawnictwa periodyczne</b>			
1	„Lubelskie Aktualności Rolnicze”	12	85250
<b>Wydawnictwa nieperiodyczne</b>			
1	Wydano foldery na XXVIII Wystawę Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urzędzeń Rolniczych: bydło mleczne, bydło mięsne, trzoda chlewna, drób użytkowy, drób ozdobny, króliki, konie, owce i kozy	8	220
2	Opracowanie i druk afiszy	44	2498
3	Opracowanie i druk zaproszeń	23	3366
4	Pozostała działalność wydawnicza (usługi, druki, wizytówki, pisma firmowe, zaświadczenia o ukończeniu kursów)	61	6090
5	Zdjęcia cyfrowe	91	17870
6	Wydano ulotki: oferta LODR, oferta laboratorium	2	195
7	Wydano broszury:	7	11225
	- Materiały Konferencyjne - V Lubelska Konferencja Pszczelarska	1	725
	- Szkoła Życia Wandy Popławskiej	1	500
	- Integrowana ochrona zbóż	1	1000
	- Spacerkiem po Muzeum Rolnictwa	1	500
	- Sałatkowy zawrót głowy	1	2000
	- Szkolenie podstawowe w zakresie ochrony roślin	1	700
- Szkolenie uzupełniające w zakresie ochrony roślin	1	5800	

### 3.4. Projekty zrealizowane w 2014 r.

Tytuł projektu	Produkty (liczba działań i liczba uczestników)	Rezultaty	Okres realizacji	Koszt zadania uzyskane dofinansowanie i jego źródła	Uwagi
Projekt pt. „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad Integrowanej Ochrony Roślin w woj. lubelskim” LODR Końskowola i LIR	<p>Łącznie 325 szkoleń w tym 252 szkolenia LODR, 73 szkolenia LIR</p> <p>Ilość beneficjentów: 6500; w tym: 5040 - LODR, 1460 - LIR</p> <p>2014 r. szkolenia: 101 uzupełniających dla 2022 beneficjentów w tym: LODR - 58 dla 1162 beneficjentów, LIR – 43 dla 860 beneficjentów 14 podstawowych dla 291 beneficjentów - LODR</p> <p>2015 r. szkolenia 189 uzupełniających w tym LODR - 159, LIR - 30 21 podstawowych - LODR</p>	<p>1453 osób zdobyło wiedzę oraz przeszkolenie praktyczne nt. stosowania środków ochrony roślin;</p> <p>1453 osób zdobyło uprawnienia do stosowania środków ochrony roślin;</p> <p>1453 osób otrzymało wsparcie w postaci materiałów szkoleniowych: broszur pt.: „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad Integrowanej Ochrony Roślin w woj. lubelskim” oraz notatników, długopisów i teczek</p>	<p>I etap 29.06.2014 r. – 31.01.2015 r.</p> <p>II etap 01.02.2015 r. – 30.06.2015 r.</p>	<p>2 554 420,42 zł 100 % dofinansowania</p> <p>Działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013</p>	W trakcie realizacji
Projekt pt. „Integrowana Produkcja Roślin”	<p>Łącznie 14 szkoleń 350 beneficjentów</p> <p>W 2014 r. przeprowadzono 6 szkoleń dla 150 beneficjentów</p>	<p>150 osób zdobyło wiedzę nt. Integrowanej Produkcji Roślin i stosowania środków ochrony roślin;</p> <p>350 osób zdobyło uprawnienia do stosowania środków ochrony roślin;</p> <p>350 osób otrzymało wsparcie w postaci materiałów szkoleniowych: broszur pt.: „Integrowana Produkcja Roślin” oraz „Kalibracja opryskiwaczy”, a także notatników, długopisów, teczek i płyt CD</p>	<p>I etap 01.10.2014 r. – 31.01.2015 r.</p> <p>II etap 01.02.2015 r. 31.05.2015 r.</p>	<p>174 346,18 zł 100 % dofinansowania</p> <p>z Działania „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013</p>	W trakcie realizacji

<p>Projekt pt. „Czas dla biznesu” – Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich obwodu wołyńskiego Ukrainy i województwa lubelskiego w Polsce przez dywersyfikację produkcji rolnej”</p>	<p>Łącznie 15 szkoleń 350 beneficjentów 2 konferencje Udział w Regionalnych wystawach Rolniczych 16 rolników</p> <p>W 2014 r. zrealizowano dla beneficjentów z Ukrainy 5 szkoleń dla 150 osób oraz 8 szkoleń dla beneficjentów z Polski dla 160 osób</p>	<p>310 osób zdobyło wiedzę nt. tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich; 310 osób zdobyło wiedzę praktyczną w ramach wizyt w 50 gospodarstwach rolniczych; 310 osób otrzymało wsparcie w postaci materiałów szkoleniowych: broszur i dydaktycznych: notatników, długopisów, teczek;</p>	<p>01.09.2013 r. - 30.04.2015 r.</p>	<p>220 000,00 euro 89,8 % dofinansowania Wkład własny: 11 000 euro 5% dofinansowania z Programu Współpracy Transgranicznej Polska -Białoruś - Ukraina 2007-2013, Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa</p>	<p>W trakcie realizacji</p>
<p>Projekt PT 2007-2013 „Organizacja i obsługa prac Ekspertckiego Zespołu Doradczego przy LODR w Końskowoli, którego zadaniem będzie wsparcie wnioskodawców i beneficjentów korzystających ze środków PROW 2007-2013”</p>	<p>świadczanie wsparcia doradczego w okresie realizacji projektu</p>	<p>Objęcie doradztwem 584 spraw skierowanych z terenu woj. lubelskiego obejmujących zakresem działania PROW 2007-2013:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ułatwienie startu młodym rolnikom,</li> <li>- Modernizacja gospodarstw rolnych,</li> <li>- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,</li> <li>- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,</li> <li>- Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej,</li> <li>- Program rolno środowiskowy,</li> <li>- ONW.</li> </ul> <p>Zakres prac Zespołu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- prawidłowości dokumentowania i rozliczania poniesionych przez beneficjentów kosztów,</li> <li>- prawidłowości dokumentowania realizacji operacji, wniosków w sprawie</li> </ul>	<p>09.06. 2014 r. - 30.06.2015 r.</p>	<p>1 374 270,00 zł 100 % dofinansowania z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 objętego Programem Operacyjnym Pomocy Technicznej. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p>	<p>W trakcie realizacji</p>

		<p>zmian umów o przyznanie pomocy,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przygotowywanie odpowiedzi na pisma otrzymywane przez wnioskodawców lub beneficjentów z Agencji w ramach postępowania w sprawie przyznania pomocy oraz postępowania o wypłatę pomocy, w tym przygotowywanie środków zaskarżenia,</li> <li>- przygotowywanie odpowiedzi lub zastrzeżeń do protokołów (raportów) z kontroli u wnioskodawców i beneficjentów,</li> <li>- sprawy dotyczące zwrotu pomocy finansowej oraz zwrotu nienależnie lub nadmiernie pobranych środków.</li> </ul>			
<p>„Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych (zboża, owoce, mięso i mleko) oraz podstawy sprzedaży bezpośredniej”</p>	<p>Nabór uczestników na 10 szkoleń 200 beneficjentów</p> <p>W 2014 r. przeprowadzono 3 szkolenia dla 58 osób</p>	<p>W ramach I etapu zrealizowano 3 szkolenia, w których wzięło udział 58 osób; 58 osób zdobyło wiedzę nt. przetwórstwa na poziomie gospodarstwa oraz sprzedaży bezpośredniej</p>	<p>I etap 01.06.14 r. – 31.12.15 r.</p> <p>II etap 01.01.15 r. – 30.06.15 r.</p>	<p>Koszt zadania 14 352,69 zł Umowa nr 22/DAG-25-8/2014 Działanie 111 „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 objętego Programem Operacyjnym Pomocy Technicznej. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”</p>	<p>W trakcie realizacji</p>

Projekt pt. „Rozwój systemu marketingu”	3 szkolenia 46 beneficjentów	46 osób zdobyło wiedzę nt. marketingu bezpośredniego na poziomie gospodarstwa, sprzedaży bezpośredniej oraz obsługi klienta; 46 osób w ramach zajęć praktycznych odwiedziło Targowiska sfinansowane ze środków PROW 2007-2013; 46 beneficjentów otrzymało broszury pt. „Rozwój system marketingu bezpośredniego”	01.10.2014 r. – 07.11.2014 r.	Koszt zadania 19 900 zł brutto Umowa nr DO/18/14/DO	Zrealizowano
Zadania zlecone w ramach umowy 640/KP/CP/14 z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego	Przedmiotem umowy było przeprowadzenie 6 zadań:  1. Konkurs „Przyjazna Wieś” na najlepszy projekt zrealizowany na terenach wiejskich w zakresie infrastruktury przy wsparciu środków unijnych; 15 gmin z terenu woj. lubelskiego;  2. „Olimpiada związana z rozwojem obszarów wiejskich”; 90 beneficjentów;  3. „Szkolenia mające na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie jakości żywności połączone z ekofestynem”; Konferencja: 80 osób Ekofestyn: 65 wystawców oraz 279 uczestników, w tym 200 dzieci i młodzieży (Ekofestyn był przedsięwzięciem o charakterze otwartym);	W ramach poszczególnych zadań beneficjenci otrzymali wsparcie w postaci materiałów dydaktycznych i szkoleniowych, a w przypadku konkursów również nagrody rzeczowe i pieniężne	14.03.2014 r. – 10.12.2014 r.	Koszt zadań:  1. Konkurs „Przyjazna Wieś” na najlepszy projekt zrealizowany na terenach wiejskich w zakresie infrastruktury przy wsparciu środków unijnych – 27420,78 zł brutto;  2. „Olimpiada związana z rozwojem obszarów wiejskich” – 24 600 zł brutto;  3. „Szkolenia mające na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie jakości żywności połączone z ekofestynem” – 49 200 zł brutto;	Zrealizowano

	<p>4. „Szkolenia dla liderów działających na rzecz obszarów wiejskich”; 16 szkoleń dla 640 uczestników;</p> <p>5. „Współpraca z partnerami: organizacja tematycznych konferencji dotyczących obszarów wiejskich”; 9 Konferencji dla 270 osób;</p> <p>6. „Współpraca nauki z praktyką otwarte konferencje związane z wymianą wiedzy oraz oceną polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Konferencja „Problematyka hodowli świń w Polsce”; Konferencja dla 188 osób</p>			<p>4. „Szkolenia dla liderów działających na rzecz obszarów wiejskich” – 73 800 zł brutto;</p> <p>5. „Współpraca z partnerami: organizacja tematycznych konferencji dotyczących obszarów wiejskich” – 49 200 zł brutto;</p> <p>6. „Współpraca nauki z praktyką otwarte konferencje związane z wymianą wiedzy oraz oceną polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich” – 34 805,62 zł brutto;</p> <p>Umowa nr 640/KP/CP/14 Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 objętego Programem Operacyjnym Pomocy Technicznej. Instytucja Zarządzająca PROW na lata 2007-2013 - MRiRW</p>	
--	--	--	--	---	--

**Projekty przygotowywane w 2014 r.**

Tytuł projektu	Produkty (liczba działań i liczba uczestników)	Rezultaty	Okres realizacji	Koszt zadania uzyskane dofinansowanie i jego źródła	Uwagi
„Lubelskie Centrum Transferu Innowacji w Rolnictwie”	Celem głównym przedsięwzięcia jest edukacja mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie przetwórstwa produktów rolnych z uwzględnieniem rozwiązań ekologicznych, która przełoży się na poprawę dochodowości gospodarstw rolnych. W wyniku realizacji przedsięwzięcia powstanie i rozpocznie działalność Lubelskie Centrum Transferu Innowacji w Rolnictwie;	Utworzenie i działalność Lubelskie Centrum Transferu Innowacji w Rolnictwie;	IV kwartał 2014 r.- IV kwartał 2018 r.	16 300 800,00 zł brutto  Propozycja przedsięwzięcia priorytetowego dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Projekt znajduje się na liście projektów indykatywnych złożonych w ramach zadań priorytetowych UM WL
„Zarządzanie gospodarstwem rolnym ze szczególnym uwzględnieniem korzyści z prowadzenia rachunkowości w gospodarstwie rolnym”	Planowano przeszkolenie 1720 rolników w ramach 86 szkoleń;	-	01.05.2014 r. – 30.06.2015 r.	607 046,40 zł brutto Działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	Projekt odrzucono w procesie aplikacyjnym

#### 4. Priorytet 4. Zarządzanie Lubelskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego

##### Działalność wewnętrzna

###### a) zarządzanie zasobami kadrowymi (szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne)

Specjaliści i doradcy LODR w Końskowoli aby mogli profesjonalnie wykonywać swoją pracę, świadczyć rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich usługi na wysokim poziomie musieli ciągle podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. Zmieniająca się sytuacja w rolnictwie stawiała przed nimi coraz to nowe zadania i problemy do rozwiązania, którym musieli sprostać.

Pracownicy LODR w Końskowoli brali udział w szkoleniach zewnętrznych i wewnętrznych. Przyjęto praktykę organizowania szkoleń wewnętrznych przez specjalistów działów merytorycznych odpowiedzialnych za dany temat. Specjaliści przekazywali wiedzę zdobytą również na szkoleniach zewnętrznych.

Niewątpliwie dużą rolę odgrywały w 2014 r. szkolenia z tematyki dotyczącej zagadnień PROW 2014-2020.

##### Ważniejsze szkolenia zewnętrzne

Lp.	Nazwa szkolenia	Organizator	Ilość osób
1	Międzynarodowa Konferencja „Turystyka wiejska bez granic”.	AGROTRAVEL	4
2	Szkolenie z zakresu pomocy technicznej wdrożeniowej w ramach PROW 2007-2013 oraz PROW 2014- 2020.	ARIMR	2
3	Pomoc w organizowaniu się rolników GPR, propagowaniu innowacji w rolnictwie i małego przetwórstwa.	CDR Brwinów	5
4	Zarządzanie stadem bydła mlecznego.	CDR Brwinów	3
5	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. Podstawy uruchamiania (zakładania) pozarolniczej działalności gospodarczej.	CDR Brwinów	3
6	Szkolenie w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin.	CDR Brwinów	17
7	Gospodarstwa prowadzące sprzedaż bezpośrednią żywności i ich rola w rozwoju rynku lokalnego.	CDR Brwinów	3
8	Rozwój systemu marketingu bezpośredniego.	CDR Brwinów	5
9	Integrowana ochrona roślin - kurs learningowy.	CDR Brwinów	158
10	Zasady przyznawania płatności obszarowych w roku 2014 oraz zasady wypełniania wniosków o ich przyznanie.	CDR Brwinów	6
11	Idee innowacji, transferu wiedzy i współpracy w programowaniu rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej UE 2014-2020.	CDR Brwinów O/ Kraków	40
12	VAT w przedsiębiorstwach funkcjonujących na obszarach wiejskich.	CDR Brwinów O/ Kraków	9
13	Organizacje pozarządowe jako instytucje wspierające rozwój obszarów wiejskich. Prawo - organizacyjne aspekty funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń - organizacja, dokumentacja, odpowiedzialność.	CDR Brwinów O/ Kraków	2
14	Promocja zdrowego stylu życia mieszkańców obszarów wiejskich oraz profilaktyka zdrowotna w środowisku wiejskim.	CDR Brwinów O/ Kraków	2
15	Racjonalne żywienie rodziny wielopokoleniowej jako element profilaktyki zdrowotnej.	CDR Brwinów O/ Kraków	2
16	Możliwości wsparcia rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014 - 2020 ze szczególnym uwzględnieniem innowacji i doradztwa.	CDR Brwinów O/ Kraków	5
17	Internet w kreowaniu marki, czyli e-marketing w praktyce.	CDR Brwinów O/ Kraków	4

18	Rozwój marketingu bezpośredniego - perspektywy, szanse i zagrożenia rozwoju sprzedaży bezpośredniej w Polsce.	CDR Brwinów O/ Kraków	5
19	Praktyczne wykorzystanie i wdrożenie wyników badań w produkcji owoców miękkich.	CDR Brwinów O/ Radom	2
20	Systemy zapewnienia bezpieczeństwa i higieny produkcji żywności w gospodarstwie.	CDR Brwinów O/ Radom	2
21	Bilansowanie składników nawozowych.	CDR Brwinów O/ Radom	5
22	Wymogi dla gospodarstw rolnych położonych na obszarach szczególnie narażonych.	CDR Brwinów O/ Radom	7
23	Zmiany Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Program Rolnośrodowiskowy" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich.	CDR Brwinów O/ Radom	4
24	Minimalne wymogi wzajemnej zgodności oraz BHP w gospodarstwie rolnym.	CDR Brwinów O/ Radom	2
25	Badanie sprawności technicznej sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin.	CDR Brwinów O/ Radom	5
26	Praktyczne wykorzystanie i wdrożenie wyników badań do zastosowania w produkcji zwierzęcej.	CDR Brwinów O/ Radom	3
27	Nowe możliwości dla gospodarstw rolnych w świetle ustawy o odnawialnych źródłach energii.	CDR Brwinów O/ Radom	2
28	Bioróżnorodność elementem systemu produkcji ekologicznej.	CDR Brwinów O/ Radom	4
29	Doświadczenia IZ PIB w zakresie ekologicznej produkcji zwierzęcej na przykładzie ZD Chorzelów.	CDR Brwinów O/ Radom	4
30	Dni z rolnictwem ekologicznym. Uprawa ziemniaka metodami ekologicznymi. Oznaczanie chorób i szkodników w ekologicznych uprawach ogrodniczych.	CDR Brwinów O/ Radom	5
31	Praktyczne wdrożenie integrowanej ochrony roślin.	CDR Brwinów O/ Radom	25
32	Uprawa warzyw pod osłonami.	CDR Brwinów O/ Radom	1
33	Przetwórstwo żywności w gospodarstwie jako forma dywersyfikacji działalności z aspektami praktycznymi przykładowych przedsięwzięć.	CDR Brwinów O/ Radom	2
34	Praktyczne wykorzystanie i wdrożenie wyników badań naukowych do zastosowania w produkcji rolniczej.	CDR Brwinów O/ Radom	4
35	Niechemiczne metody ochrony roślin stosowane w ekologicznej integrowanej ochronie roślin.	CDR Brwinów O/ Radom	3
36	Praktyczne wykorzystanie i wdrożenie wyników badań do zastosowania w produkcji roślinnej.	CDR Brwinów O/ Radom	4
37	V Forum SOLAR+.	GLOB Energia	2
38	Żywność ekologiczna - wsparcie w ramach PROW 2007-2013 producentów uczestniczących w programie rolnośrodowiskowym, korzystających z pakietu Rolnictwo ekologiczne. Możliwość korzystania z funduszy wsparcia w 2014 roku, nowe perspektywy w PROW 2014 - 2020.	Instytut Kształcenia Ustawicznego	6
39	Potencjał i ograniczenie rozwoju działalności alternatywnej na Obszarach Problemowych Rolnictwa.	IUNG w Puławach	5
40	Spotkanie informacyjno - konsultacyjne PROW na lata 2014-2020.	MRiRW	4
41	Możliwość rozwoju oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w rolnictwie i na obszarach wiejskich.	MRiRW	2

42	Wdrożenie płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska czyli zazielenienia w Polsce w latach 2015 - 2020.	MRiRW	3
43	Wprowadzenie i wdrożenie mechanizmów wpływających na podnoszenie jakości usług i produktów w turystyce wiejskiej i agroturystyce.	Polska Federacja Turystyki Wiejskiej	3
44	Bezpieczne stosowanie środków ochrony roślin.	PPKEU ds. Bezpieczeństwa Żywności; TOPPS	4
45	BIOGAZ - praktyczne aspekty inwestycji w zieloną energię.	Progress Group	2
46	Dobre Żniwa 11 - współpraca w rolnictwie ekologicznym.	Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturowe ZIARNO	2
47	Substancje smoliste - żywność – wymagania.	UMWL	5
48	Ochrona środowiska i przyrody - od dokumentów planistycznych do zezwolenia na realizację inwestycji dla beneficjentów PRO WL.	UMWL	5
49	Scalanie gruntów szansą na zmiany w rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie lubelskim.	UMWL	18

#### Ważniejsze zrealizowane szkolenia wewnętrzne dla pracowników LODR Końskowoli

Lp.	Temat	ZDR/Dział	Ilość	Ilość uczestników
1	Kredyty preferencyjne. Wykładowca Bank PKO Anna Bednara	ZDR w Bełżycach	1	4
2	Dopłaty obszarowe dla rolników, programy rolno środowiskowe.	ZDR w Bełżycach ZDR w Tomaszowie Lubelskim ZDR w Janowie Lubelskim	3	22
3	Nowe przepisy w działaniach inwestycyjnych PROW 2014-2020.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	12
4	Zasady aktualizacji wniosków w ramach działania "Modernizacja gospodarstw rolnych".	ZDR w Białej Podlaskiej	1	10
5	Projekt systemu płatności bezpośrednich w Polsce w latach 2015-2020.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	20
6	Obsługa programu księgowego Rachmistrz GT - księgowanie faktur z odwrotnym obciążeniem.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	14
7	Płatności bezpośrednie i rolnośrodowiskowe - kampania 2014. Wykładowcy - Pracownicy BP ARiMR w Białej Podlaskiej - Kamil Kożuchowski, Paweł Stefaniuk, Jarosław Osypiuk.	ZDR w Białej Podlaskiej	1	24
8	Zasady wypełniania wniosków obszarowych i rolnośrodowiskowych w kampanii 2014r. Szkolenie prowadzone przez pracowników BP ARiMR w Biłgoraju.	ZDR w Biłgoraju	1	10
9	Ułatwianie startu młodym rolnikom	ZDR w Biłgoraju, ZDR w Janowie Lubelskim, ZDR w Białej Podlaskiej	3	13

10	Wypełnianie wniosków na dopłaty obszarowe.	ZDR w Bychawie	1	6
11	Zmiany w pakiecie ochrona gleb i wód.	ZDR w Chełmie	1	13
12	Kampania wnioskowa w 2014 roku - dopłaty obszarowe.	ZDR w Chełmie	1	15
13	Modernizacja gospodarstw rolnych - aktualizacja wniosków.	ZDR w Janowie Lubelskim	1	7
14	PROW 2014-2020.	ZDR w Końskowoli	1	11
15	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i rolnośrodowiskowych, szkolenie prowadzili pracownicy ARiMR BP w Krasnymstawie - Dawid Fornal i Jarek Wojcik.	ZDR w Krasnymstawie	1	8
16	Projekt PROW 2014-2020.	ZDR w Krasnymstawie	2	21
17	Sprzedaż bezpośrednia- produkcja pierwotna - szkolenie prowadził pracownik SANEPID-u Iwona Sadowska.	ZDR w Łęcznej	1	7
18	Dopłaty obszarowe 2015-2020 - szkolenie prowadził - Artur Żukiewicz - Naczelnik ARiMR.	ZDR w Łęcznej	1	6
19	1. Dopłaty obszarowe, płatności rolno środowiskowe - kampania 2014. 2. PROW 2014-2020 szkolenie prowadzili - Artur Żukiewicz i Małgorzata Bujak- pracownicy BP ARiMR.	ZDR w Łęcznej	1	8
20	1. Zasady uzupełniania załączników do działania 121 PROW 2007-2013 - modernizacja gospodarstw rolnych. 2. Wstępne informacje na temat dopłat bezpośrednich od 2015 roku.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	4
21	Zasady wypełniania wniosków o dopłaty obszarowe w 2014 roku - wykładowcy pracownicy BP ARiMR w Opolu Lubelskim.	ZDR w Opolu Lubelskim	1	5
22	Płatności bezpośrednie na lata 2015-2020 - Szkolenie przeprowadziły pracownice ARiMR J.Maciorowska i A.Mazurek.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	8
23	Płatności w 2014 r. - OB,ONW,PRŚ.	ZDR w Radzynie Podlaskim	1	8
24	Aktualizacja modernizacji gospodarstw rolnych.	ZDR w Rykach	1	5
25	Dopłaty obszarowe 2014.	ZDR w Rykach	1	5
26	Informacja o produkcji trzody chlewnej w Danii / systemy utrzymania macior, produkcja i zagospodarowanie mięsa wieprzowego wytwarzanego przez rolników duńskich/.	ZDR w Wisznicach	1	7
27	Informacja nt. wypełniania dokumentacji do ARR ws. embarga.	ZDR w Wisznicach	2	14
28	Zazielenienie - nowa płatność w 2015 roku.	ZDR w Zamościu	1	20
29	Bieżące problemy w podatku VAT.	ZDR w Zamościu	1	21
30	Zmiany we wnioskach o przyznanie płatności bezpośrednich.	ZDR w Zamościu	1	30

31	Elektroniczna sprawozdawczość.	ZDR w Zamościu	1	19
32	Chów bydła mlecznego.	ZDR we Włodawie	1	6
33	Praktyczne wskazówki do sporządzania wniosków o dopłaty obszarowe i załączników RŚ w 2014 roku - wykładowca: Kieloch Adam Biuro Powiatowe ARIMR we Włodawie.	ZDR we Włodawie	1	6
34	Zasady ubiegania się o środki finansowe z działań w ramach PROW 2014-2020.	ZEK	1	37
35	Szkolenie FADN.	ZEK	6	112
36	Rachunkowość rolna FADN. Temat wykładu: Uwagi metodyczne dla rachmistrzów po kontroli KRR przez audytora w 2014 r.	ZEK	1	18
37	Wybrane zagadnienia w podatku VAT, Podatek dochodowy osoby fizycznej od dofinansowania zakupu kolektorów słonecznych.	ZEK	1	16
38	Zmiany w podatku VAT od 2014 r.	ZEK	3	62
39	Wydatki na ulepszenia i remonty środków trwałych.	ZEK	1	14
40	1. Ubezpieczenia społeczne w rolnictwie w wybranych krajach UE 2. Zasady przyznawania płatności obszarowych w roku 2014 oraz zasady wypełniania wniosków o ich przyznanie oraz premia młody rolnik nabór w 2014 r.	ZEK	3	39
41	Fundusze promocji.	ZEK	1	18
42	Zasady przyznawania dopłat bezpośrednich na 2014 r.; Młody rolnik - dodatkowy nabór 2014 r.	ZMD	1	21
43	Organizacje pozarządowe na obszarach wiejskich - wsparcie planowane w ramach PROW 2014-2020.	ZPW	1	9
44	Podatek VAT.	ZPW	3	29
45	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa-sprzedaż bezpośrednia - Wyjazd studyjny - Zabłocie/Bronice/Klementowice/Śniadówka.	ZPW	1	25
46	Funkcjonowanie organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą na przykładzie Stowarzyszenia Aktywizacji Polesia Lubelskiego w Hołownie.	ZPW	1	23
47	Zasady dotyczące nowego systemu płatności bezpośrednich w Polsce w latach 2015-2020 w szczególności płatność na zazielenienie, Modernizacja Gospodarstw Rolnych.	ZPW	1	61
48	Warsztaty florystyczne "Kompozycje dożynkowe".	ZPW	1	34
49	Szkoleniowe ABeCadło.	ZPW	2	43
50	Produkty tradycyjne i regionalne Lubelszczyzny.	ZPW	1	37
51	Przetwórstwo jabłek w indywidualnych gospodarstwach sadowniczych - naturalne soki mętne i cydr - praktyczne rady producenta.	ZSP	1	23

52	Omówienie lustracji zadań wdrożeniowo-upowszechnieniowych. Kukurydza w żywieniu bydła. Przepisy dotyczące uzyskania pozwolenia na budowę budynków inwentarskich.	ZSP	1	39
53	Odmiany zbóż ozimych zalecane do uprawy na terenie woj. lubelskiego i charakterystyka odmian.	ZSP	2	15
54	Zmiany w programie rolnośrodowiskowym w 2014 roku.	ZSP	2	43
55	Odprawa dla doradców rolnośrodowiskowych - pracownicy ARiMR.	ZSP	1	88
56	Zmiany w przepisach stosowania ŚOR oraz nabywania uprawnień do stosowania ŚOR, omówienie kart zadań wdrożeniowo-upowszechnieniowych na 2014 rok.	ZSP	2	64
57	Prawidłowość zapisów w kartach technologicznych.	ZSP	2	37
58	Zapoznanie z nowymi dokumentami i omówienie zasad prowadzenia zapisów do zadań EOŚ/1, EOŚ/2 i EOŚ/7.	ZSP	1	16
59	Nowości w chowie i hodowli bydła - informacje z seminariów wyjazdowych.	ZSP	1	10

#### b) zarządzanie systemem jakości

W celu wykazania zdolności do spełnienia wymagań normy ISO 9001:2008 oraz świadczenia usług na najwyższym poziomie jakościowym, prowadzone były działania związane z doskonaleniem i utrzymaniem systemu zarządzania jakością w LODR, w tym:

- nadzór, weryfikacja i uaktualnianie dokumentacji systemu zarządzania jakością, a także zamieszczanie jej na wewnętrznej stronie internetowej dla pracowników,
- planowanie i nadzór nad realizacją celów jakości,
- planowanie, przygotowanie i koordynacja audytów wewnętrznych,
- planowanie działań korygujących i zapobiegawczych oraz nadzór nad ich wykonaniem,
- monitorowanie i pomiar procesów oraz świadczonych przez LODR usług,
- analiza uzyskanych wyników w celu doskonalenia procesów i usług,
- przygotowanie i przeprowadzenie corocznego przeglądu systemu zarządzania jakością,
- współpraca z jednostką certyfikującą oraz koordynacja I audytu w nadzorze po ponownej certyfikacji.

Wdrożenie, utrzymanie i skuteczność systemu zarządzania oceniane są na podstawie corocznie planowanych audytów wewnętrznych. W 2014 roku przeprowadzono 5 audytów, podczas których zbadano prawidłowość funkcjonowania systemu zarządzania jakością, w tym procesów realizowanych przez poszczególne komórki organizacyjne, nadzór nad dokumentami i zapisami, organizacją pracy, planowanie i realizację świadczonych usług, zadowolenie klienta oraz wykorzystanie zasobów. Nie stwierdzono niezgodności. Przeprowadzone audyty wewnętrzne pozwoliły na zidentyfikowanie obszarów, które wymagają dopracowania. W reakcji na stwierdzone uwagi doskonalące, osoby odpowiedzialne zaplanowały i podjęły odpowiednie działania zapobiegawcze i korygujące.

Ocenę skuteczności i prawidłowości systemu zarządzania jakością ma na celu przegląd zarządzania, w tym analiza i opracowanie danych dotyczących funkcjonowania procesów, zgodności usług, doskonalenia, prowadzenia działań korygujących i zapobiegawczych oraz informacji zwrotnych od klientów. Na podstawie analizy ankiet, wyników audytów i kontroli oraz sprawozdawczości elektronicznej, można stwierdzić, że dane dotyczące funkcjonowania procesów i zgodności usług, wykazują zdolność do osiągania zaplanowanych wyników i są zbieżne z celami założonymi w programie działalności na rok 2014. Podejmowane działania pozostają w zgodzie z przepisami prawa, są celowe i terminowe. Zasoby, którymi dysponuje ośrodek używane są w sposób racjonalny

i efektywny. Informacje udostępniane przez LODR są rzetelne, aktualne i dokładne. Uzyskana wiedza przełożyła się na planowane cele i zadania. Doskonalenie związane jest z wytyczonymi celami, z kierunkami rozwoju i polityką ośrodka, jak również ze zmianami prawa.

W związku z dążeniem LODR do doskonalenia świadczonych usług, zbierane są opinie klientów na podstawie anonimowych ankiet w wersji papierowej oraz elektronicznej na temat stopnia zadowolenia z jakości obsługi oraz spełnienia ich wymagań i oczekiwań, sposobu przekazania wiedzy, wartości dostarczonych materiałów i przygotowanego spotkania.

Analizie poddane zostały ankiety w wersji papierowej z okresu od dnia 30.09.2013 r. do dnia 30.09.2014 r. W tym czasie wypełniły je 1944 osoby, z czego 3/4 to mężczyźni. 70% badanych to osoby w przedziale wiekowym od 30 do 50 lat. Najwięcej porad udzielono na temat dotacji unijnych - 50% wszystkich, 24% dotyczyło produkcji polowej rolniczej, 13% ekologii i ochrony środowiska, 10% produkcji zwierzęcej, 7% produkcji ogrodniczej. Często przy jednej wizycie omawiane były różne zagadnienia. Klient był więc obsługiwany kompleksowo. Ankietowani bardzo dobrze (99,5% ocen pozytywnych od 6 do 4) ocenili jakość świadczonych przez LODR usług. Tematyka udzielonych porad pokrywa się z oczekiwaniami respondentów dotyczącymi informacji czy usług, jakie chcą uzyskać w przyszłości.

W ankiecie internetowej, w badanym czasie od dnia 30.10.2013 r. do 31.10.2014 r. wzięło udział 129 osób. Głosujący w ponad 71% pozytywnie (oceny od 6 do 4) ocenili jakość usług. Analogicznie do ankiet papierowych, najwięcej głosów dotyczyło dotacji unijnych, produkcji polowej rolniczej, zwierzęcej i ogrodniczej.

Skuteczność systemu zarządzania została sprawdzona podczas I audytu w nadzorze po ponownej certyfikacji przez jednostkę certyfikacyjną TÜV Rheinland. Zespół audytujący potwierdził, że LODR ustanowił i wdrożył skuteczny system zarządzania do realizacji swojej polityki i celów, który spełnia wymagania normy ISO 9001:2008, jest odpowiednio utrzymywany i doskonalony.









